

**Братя
Грим**

европейски романтизъм

**НЕМСКИ
СКАЗАНИЯ**
том втори

**БРАТЯ ГРИМ
НЕМСКИ СКАЗАНИЯ
ТОМ ВТОРИ**

Превод: Цочо Бояджиев

chitanka.info

Немски сказания на известните немски писатели и фолклористи Якоб и Вилхелм Грим са публикувани през 1816–1818. Този сборник с легенди, събрани от различни източници и публикувани в два тома, се обобщава към най-старите епически традиции на германците. Историите претендират да описват реални исторически събития, разположени приблизително във времето. Сборникът е оказал значително влияние върху художествената литература и фолклористиката. Средновековните легенди са често пъти шокиращи и странни дори за съвременния презадоволен читател. Историческото и приказното, очарованието и ужасът биват неразривно преплетени. Казано накратко, това не са „детски и семейни приказки“ на Братя Грим.

Приказките са отредени да уловят чистата мисъл на едно детско световъзприемане, те подхранват непосредствено, меко и нежно като млякото, сладко и насищащо като меда, без земна тежест; обратно, сказанията служат за по-здрава храна, носят по-прости, но затова пък по-отчетливи багри и изискват повече сериозност и разсъдителност.

Братя Грим

ПРЕДГОВОР НА БРАТЯ ГРИМ КЪМ ВТОРИЯ ТОМ

Доколкото знаем, такова събиране на немските сказания, каквото съдържа настоящият том и което е свързано непосредствено с действителната история, все още не е предприемано и поради това е може би принасящо голяма заслуга, ала и твърде трудно. Защото трябваше не само да изчетем основните отпечатани истории и хроники, ами още по-належащо Pro tem нас беше да изучим грижливо ръкописните свидетелства, доколкото можехме да се доберем до тях. Съвсем малко от представените тук разкази бяха почерпени от устното предание; те и по това се отличават от местните, които, напротив, дължим именно на живата им вкорененост в народа. Само от време на време онова, което обуславя локалното сказание, се докосва до историческото свидетелство; разгледано само по себе си, въпросното нещо придава на последното устойчивост и край чудноватото извисяване на дадена скала сказанието се събира по-трайно, нежели около славата на дори най-благородните родове. За отношението на историята към сказанието вече сме се изказали в общото въведение, и то в степента, в която това можеше да стане, без да навлизаме във все още предстоящото изучаване и излагане на частностите. По отношение на своеобразието на съвременното сказание, което може да бъде наречено такова на коляното и рода, може да се добави, че то може да съдържа съвсем малко действителни и документираны събития. Срещу обичайното третиране на нашата история могат да бъдат отправени две, при това привидно противоречащи си обвинения: че тя е запазила прекалено много или прекалено малко от сказанието. Докато определени обстоятелства, принадлежащи на чистия елемент на последното, са допуснати в редицата на действителните събития, други от същия вид често биват отхвърляни с пренебрежение като монашески измишльотини и съчинения на нямащи си друга работа люде. Така биват недооценени собствените закони на сказанието, като ту му се приписва земна истина, каквото то няма, ту му се отказва

духовната истина, в която е същината му, и се отрича например това, дето херулите се накарнали да преплуват цъфтящия в синьо лен — нещо, което трябва да бъде схващано в свършено друг смисъл. Защото сказанието крачи с други крачки и гледа с други очи в сравнение с историята; то е лишено от определен привкус на плътското или, ако предпочитате, на човешкото, чрез което последната ни въздейства толкова могъщо и завладяващо; нещо повече, то съумява да събере и възроди всички отношения в една епически отчетлива форма. Със сигурност трябва да пожелаем на всеки народ и да го оценим като негово благородно качество денят на историята му да започне и завърши с изгрева и залеза на сказанието; или да постигне незримата докрай — поради слабостта на собствения ни поглед — определеност по отношение на отминалите неща не в резултат на мъчителните, безцветни и често обезсмислящи се научни усилия, ами тя да просияе отново — кой знае по какво чудо! — в простите и ясни образи на сказанието. Всичко, което лежи между двете, което отрича невинното понятие на уютното народно сказание, ала няма и достатъчно смелост за строгото и сухо изучаване на истината, винаги е било напълно безполезно за света. Онова, което успяхме да съберем в нашия сборник, се откроява ясно като прост, често съвсем оскъден и откъслечен остатък от огромното съкровище на прастарата немска народна поезия, което доказва несъизмеримо по-многобройното и по-добре съхранено множество от писменото и устното предание на северните народи. Неустойчивостта на повечето други народности, войните, частичният упадък и примесването с чужденци са навредили на песните и сказанията от предходните времена и лека-полека са ги погребали. Колко много обаче е трябвало да притежава един народ, който все още е в състояние да посочи такива следи и руини! Този път подредбата на историите не може да е съвсем случайна, ами тя е удържана съобразно времената и племената. Съвсем малко разкази са изпреварващи, тях ние дължим на римляните и други събирачи може би биха ги пренебрегнали или, напротив, биха привели повече. Същевременно някои неща, например делата на Арминий, ни се сториха не толкова сказачни, колкото чисто исторически. Повечето от прелестното сказание за готите се е загубило по достоен за най-дълбоко съжаление начин; загубата на по-старите и по-богати източници може да бъде оценена от малкото от тях, което намираме у

Йорнанд. Историята се е отнесла твърде неблагоприятно към готите и сродните тям племена; ако не са се били отдали на арианството и по този начин са се противопоставили на правоверните, много неща биха стояли в съвсем друга светлина. Сега разпръснатите тук и там сведения ни позволяват да предположим, че въпросните готи са били по-благии, по-образовани и по-благородни от враговете си, напористите и коварни франки. За лангобардите^[1], които също трябвало да се подчинят на последните, важи почти същото, макар и в по-слаба мяра; само дето те били далеч по-войнствени и диви от готите. Над техните сказания е греела по-добра звезда, затова именно те представляват взаимносвързано и прекрасно поетично цяло, проникнато от истински епичен дух. По-малко е за хвалене франкското сказание, което обаче разполага с най-много съхранени сведения; в него има нещо от мрачния и буен дух на този народ, което почти не допуска поезията в себе си. Едва след залеза на Меровингите около Карл Велики прорастват изобилно най-благородни сказания. Коренните предания за народите, обитаващи Северна Германия, като например за саксите, вестфалците и фризите, са почти напълно изгубени и сякаш с един удар натъпкани в земята; съвсем малко са съхранили англосаксонците. Това заличаване едва ли би било проумяно, ако то не намираше обяснението си в жестокото покоряване на въпросните народи от Карл Велики; християнството стигнало до тях с разрушаването на всички старини от предходните времена и така се обострило пренебрежението към езическите обичаи и сказания. Още по времето на саксонските императори паметниците на предишната народна поезия трябва да са били заглъхнали дотолкова, щото не е било възможно да прозвучат отново въпреки блясъка и закрилата на тяхното толкова благотворно за нас, немците, управление. Удивително е, че собствените императорски сказания, начеващи с Карл, изчезват след Отоните и дори времето на Щауфените се явява немитично; отделни светлинки проблясват единствено относно Фридрих Барбароса, а при по-сетнешните — относно Рудолф от Хабсбург и Максимилиан. Този времеви отрязък всъщност не свързва други кръгове на сказанията, така че дори в дванадесетото и тринадесетото столетие те са именно в разцвета си. От отделните родове, отличени в сказанията, далеч напред изпъкват Амалите, Гунгингите и Амилофингите, а сетне велфите и тюрингите. Остава изобщо открит въпросът, на каква почва вирее и се развива

епическата поезия на един народ, при условие, че тя се проявява най-вече сред прагерманските родове, и обратно, изчезва и се загубва там, където е налице прекъсване и смесване с чужди народи и дори с други немски племена. Това е и причината въвличените в Германия и погерманчени славянски племена да нямат родови сказания; пък и местните им да са оскъдни в сравнение с изначалните. Корените не се хващат охотно в необичайната почва, чуждият въздух никога не подхранва семената и листата им.

Външният вид, в който трябва да бъдат представени тук тези сказания, според нас е изложен на основателен упрек, който прочее няма как да бъде избегнат при изобилието на материал и съдържание. Ако това беше главната причина и ако в някакъв степен можехме да се предпазим от него, то от превода на латинските, преработването в проза на римуваните и съпоставянето на многобройните източници все пак щеше да се получи смесен и неравномерен стил. Едно още по-строго третиране на цялото, така че от критически точното буквално предаване на всички, били те латински или немски източници, с добавяне на по-важните сетнешни варианти да се получи един формален дипломатичен кодекс на поетичното сказание, би придало определена тръпка и би било от неоспорима полза за задълбоченото изследване, само дето това няма как да бъде осъществено, най-малкото с оглед на заложения като цел равномерен преглед на цялото. Особено тягостна за нас беше принудата да представим в един отслабен прозаичен откъс важните в буквалните си изрази, извлечени от Хайделбергския кодекс 361, сказания за Карл и Адалгер от Бавария; без съмнение те имат, поне отчасти, за основа по-стари германски песнопения. Други места в тази чудна римувана хроника са неоспоримо съотнесени с песента за епископ Ано, така че във всяко отношение е желателно те да бъдат представени по-пълно и по-буквално. Такава песенна основа са имали със сигурност и други родови сказания. Известни са позоваванията на староготските песни, същото може да бъде мислено и по отношение на лангобардското сказание. Отделни предания се разпространяват във формата на по-късни народни песни, като тези за Хайнрих Лъва, Мъжа в ралото и т.н.; още по-удивителна е швейцарската Песен за западните фризи. Други, като тази за Ото с брадата, Рицаря с лебеда и Улрих от Вюртемберг, са съчинени през тринадесетото столетие. Само тогавашните поети да

бяха предпочитали по-често отечественото сказание пред чуждоземното! При сказания като това за предателството на Хато и геройствата на Курцболд историците се позовават на народни и скитнически песни. Други сказания са обковани с песни, като баварското за лова на бизони, предприет от Ербо, саксонското за Бено и възпяващото фризийския слепец Бернлеф.

Тук му е мястото изрично да отбележим кои немски сказания трябваше да останат извън нашия сборник, тъй като те са достигнали до наши дни в собствената си и все още жива поетичност. Към тях принадлежат сказанията: 1) За нибелунгите, амалунгите, волфунгите, харлунгите и всичко, отнасящо се към големия кръг на изначално готските, бургундските и австразийските поетични произведения, в центъра на които стоят Песента за нибелунгите и Книгата за героите. 2) За керлингите, именно за Карл, Роланд, децата на Хаймон и други най-вече с австразийски произход герои, за които става дума също във френски, италиански и испански стихотворения. Някои отделни сказания за Карл Велики все пак трябваше да бъдат включени поради свързаността им с други, а и защото в някаква степен те лежат извън областта на оня основен кръг. При прекрасния (баварски) разказ за раждането и младостта на Карл Велики случаят не беше изцяло такъв. 3) По-късните франкски и вече по-скоро френски сказания за Лотер, Карл Мартел, Хуго Капет и свети Вилхелм. 4) Вестготското за Родриго. 5) Баварското сказание за херцог Ернст и Ветцел. 6) Швабското за Фридрих от Швабия и Бедния Хайнрих. 7) Австразийското за Орендел и Брайте, както и за Маргарета от Лимбург. 8) Долносаксонското за Тедел и Валмоден. След като по този начин бяха надлежно прокарани границите на нашето начинание, то ние не смятаме, че към съдържанието на настоящия том могат да бъдат прибавени значими допълнения, освен ако не бъдат ненадейно открити съвсем нови източници. Повече може да се направи обаче за допълването на местните сказания; нам се удаде да съберем допълнителни текстове към първата част и по този начин придобихме толкова радващи сведения, че ни се ще да ги издадем в един трети том, та след това още по-спокойно и сигурно да можем да се обърнем към изучаването на целия този запас.

Касел, 24 февруари 1818

[1] В оригиналния текст: лонгобардите. ↑

364. СВЕЩЕНАТА СОЛЕНА РЕКА

Германците придобивали сол, сипвайки солена вода върху тлеещи дървета. Между земите на хермундурите и тези на хатите течала солена река (Заале), за притежаването на която се водела война. Защото германците вярвали, че тази област се намира близо до небето и молитвите на хората никъде не могат да бъдат чути по-добре от боговете. Тъкмо по божествено благоволение в реката и горите идва и солта; тя не съхне, както е при останалите народи, върху сушата, от която се е оттеглило бурното морско течение, ами речната вода се сипва върху тлееща дървесина и от смесването на двата враждебни праелемента, водата и огъня, се извлича солта. Войната се оказала благополучна за хермундурите и зловеща за хатите, и победителите погубили по обичая си всички пленени мъже и коне.

365. СВЕЩЕНОТО ЕЗЕРО ХЕРТА

Ройдигенците, авионите, англите, варините, евдозите, суартонците и нуитонците, немски племена, живеещи сред реки и гори, почитат всички заедно Херта, сиреч майката Земя, и вярват, че тя се меси в хорските дела и прихожда сред хората. На един остров сред морето има девствен посветен ней лес, там се намира покритата ѝ колесница, до която е позволено да се доближава само един свещенослужител. Той знае кога богинята ще се качи в свещената си колесница; две крави я теглят, а той я следва почитателно. Там, където тя благоволи да отиде и да подири подслон, настава празник; на това място не се води война, не се посяга към оръжието, желязото остава заключено. Настава желаният мир и покой и той продължава дотогава, докато богинята е сред хората и свещенослужителят не я отведе обратно в светилището ѝ. Колесницата, покривалото и самата богиня се мият в едно скрито настрани езеро; ала слугите, които прислужват при това действие, тутакси биват погълнати от езерото. Тайнствен ужас и свято незнание покрива онова, което виждат тези, дето веднага умират.

366. СВЕЩЕНАТА ГОРА НА ЗЕМНОНИТЕ

След свевите земноните били най-старият и най-благороден народ. В определено време те се срещали в една свещена гора, в която предците им вършели богослужения и в която все още царяла богобоязън, като всички единокръвни племена пробождали пратеници и публично принасяли човек в жертва. Те изпитвали такова страхопочитание към дъбравата, че никой не навлизал в нея, преди да бъде обвързан с ленти, признавайки по този начин слабостта си и божественото всемогъщество. Ако някой падне случайно на земята, не му се позволява да стане или да бъде вдигнат, ами бива извлечен по земята. Този обичай има за цел да покаже, че народът е произлязъл от това тъкмо светилище и че там властва вседържецът бог, комуто всичко останало трябва да се подчинява и покорява.

367. ПРЕСЕЛЕНИЕТО НА АНЗИВАРИТЕ

Фризите били вече проникнали до една незаселена местност недалеч от Рейн, били се настанили там и засели нивите си, когато римляните ги прогонили със сила. Областта останала пак празна и там навлезли анзиварите, един не особено многоброен народ, чиято сила се дължала на подкрепата, оказвана им състрадателно от околните племена, тъй като били бездомни и прогонени от поселищата си от хавките. Бойокал, вождът на анзиварите, искал да постави себе си и своя народ под покровителството на римляните, ако последните предоставят въпросното незаселено и пусто място на хората и стадата им. Тази земя принадлежала преди на хамавите, сетне на тубантите, след това на узипетите; и тъй като на боговете принадлежи небето, а на хората — земята, то всеки народ има право да заеме една или друга необитаема област. Ето защо Бойокал, който предвиждал, че римляните ще му откажат, обърнал поглед към слънцето, призовал другите небесни тела и публично ги попитал дали биха желали да огреят пустата местност. Те трябвало да надигнат морето срещу онези, които лишават хората от полагаемата им се земя. Римляните обаче отклонили молбата и не пожелали да признаят друг съдник освен себе си, който да отреди какво е редно да дадат или отнемат. Такъв бил откровеният им отговор пред анзиварите, като същевременно предложили на Бойокал, като на добър приятел, имение за него самия, опитвайки се да го склонят чрез този си дар. Бойокал обаче отказал онова, заради което трябвало да предаде народа си, и рекъл: „Ако нямаме земя, на която да живеем, никой не може да ни попречи да намерим такава, на която да умрем.“ След което се оттеглили враждебно и призовали съюзниците си, бруктери, тенктери и други, да се включат във военните действия. Римският военачалник бързо надвил тенктерите, така че те били принудени да отстъпят, а като го сторили, бруктерите и останалите били обзети от страх. Изоставените анзивари се оттеглили в областите на узипетите и тубантите, само че не били желани там. Прогонени, те се отправили към хатите, а сетне

към херуските. По време на дългото скитане из чужди земи, ту като гости, ту като неволници, ту като врагове, воините и зрелите юноши изгинали, а невръстните станали плячка на други.

368. ПЪТЕШЕСТВИЕТО НА УЗИПЕТИТЕ ПО МОРЕ

Отряд узипети, наети от римляните в Германия и пратени в Британия, извършил голямо и удивително рисковано дело. След като избили капитана и римските войници, които били примесени с тях, за да ги подготвят за служба, те се качили на три леки кораба, чиито кормчии принудили със сила да ги последват. Двама от тях, които им се сторили подозрителни, убили тутакси и се отправили с един само водач в открито море, което си е истинско чудо! Носени ту насам, ту натам, те воювали с обитателите на британското крайбрежие, които защитавали имота си, за провизии; в повечето случаи ги побеждавали, ала претърпели и няколко поражения. Накрая на корабите царял такъв глад, че те разкъсвали слабите и болните, а след това хвърляли жребий, кой да стане храна за останалите. След като обиколили Британия и поради неопитността си в корабоплаването били принудени да изоставят корабите си, били обявени за разбойници и изловени отначало от свевите, сетне и от фризите. Някои от тях били продадени и попаднали отново в ръцете на римляните в Италия, където сами разказали за това си приключение.

369. ПРЕСЕЛЕНИЕТО НА ГОТИТЕ

Народите се разпръснали от остров Шанце (Скантия) като пчелни рояци. Готите поели под ръководството на своя крал Берих; местността, където най-напред слезли от корабите си, назобали Готеншанце. След това се отправили към улмрюгите, живеещи на морския бряг, и ги победили. Сетне надвили и съседите си вандали. Народът нараснал значително и когато на власт бил петият след Берих крал, именно Филимер, било решено той да продължи с готите нататък. В търсене на добро поселище те достигнали страната Овин в Скития, където един срутил се мост откъснал част от войската. Онези, които сполучили да пресекат реката, продължили и достигнали границата на Скития при Черно море.

Под водителството на Берих първоначално от Скантия отплавали едва три кораба. Единият от тях бил по-бавен от останалите, поради което и бил наречен Гепанта (Зяпльото), откъдето племето придобило обидното прозвище гепиди. Понеже тези люде са едри на тяло, ала мудни на мисъл. Гепидите останали на остров Вайксел, докато остготите и вестготите продължили, но се установили малко по-нататък. Тогава захванали война с гепидите, победили ги, а след това се отделили едни от други и всяко племе поело по свой път.

370. СРУТИЛИЯТ СЕ МОСТ

При преселението си готите достигнали до Скития и открили плодородна земя, която била удобна и просто ги канела да се заселят в нея. Колоната им обаче трябвало да прекоси някаква широка река и когато половината от войската се била прехвърлила оттатък, мостът, както гласи сказанието, се срутил, така че никой от преминалите отвъд не можел да се върне, а никой от останалите не можел да премине оттатък. Цялата местност е покрита с блата и тресавища, през които никой не може да мине. Според свидетелствата на пътешественици и до ден-днешен откъм далечината отвъд се дочува мученето на добитък, а се долавят и други признаци за живеещи на онова място люде.

371. ЗАЩО ГОТИТЕ НАХЛУЛИ В ГЪРЦИЯ

За сребърните истукани, предназначени да спрат варварите, се разказва следното сказание: По времето на царуването на император Константин префектът на Тракия Валерий получил известие за съкровище, което следвало да бъде взето. Той се отправил към указаното място и научил от местните жители, че става дума за старо, тържествено осветено светилище. Предал това на императора, но му било наредено да вземе скъпоценностите. Започнали да копаят и открили три изработени от ковано сребро статуи, според обичая на варварите с разтворени ръце, пъстри одежди и коса на главата; те лежали с лице на север, където се намират земите на варварите. Няколко дена след като истуканите били вдигнати и отнесени, в Тракия нахлули най-напред готите, последвани от други варвари, чиито пълчища залели цяла Тракия и Илирия. Онова свято място лежало между Тракия и Илирия и трите статуи изглежда били осветени като противодействащи срещу всички варварски народи.

372. ФРИДИГЕРН

Готите прославят в песните си подвизите на Фридигерн. За него е запазено следното сказание: Когато вестготите все още нямали постоянно обиталище, нападнал ги глад. Фридигерн, Алатей и Зафрах, техните предстоятели и водачи, разтревожени от бедата, се обърнали към римските военачалници Лупицин и Максим и преговаряли за провизии. В позорната си алчност римляните им пробутвали овче и говеждо месо, но също кучешка и от други нечисти животни леш на висока цена, така че един хляб се заплащал с един слуга, а парче месо — с десет фунта жълтици. Готите давали каквото имали; когато слугите и имуществото им се свършило, жестокият купувач поискал синовете от родителите им. Готите отвърнали, че е по-добре да загубиш свободата, нежели живота си, и по-милосърдно е да спасиш някого, като го продадеш, нежели да го убиеш, като го задържиш. Междувременно Лупицин, водачът на римляните, замислил предателство и поканил Фридигерн на пир. Онзи не подозрял нищо и отишъл с малка свита; докато се гощавал вътре, до ушите му достигнали виковете на умиращите. В друго помещение, където се угощавали Алатей и Зафрах, римляните ги били нападнали и искали да ги убият. Тогава Фридигерн осъзнал предателството, измъкнал мечата си наред пиршеството и смело се втурнал да помогне на другарите си. Удало му се да спаси живота им и призовал готите да унищожат римляните, понеже за предпочитане било да загинат в битка, нежели от глад. Този ден положил края на глада за готите и на спокойното владичество на римляните, и готите останали в завзетата от тях страна вече не като пришълци и чужденци, ами като господари и владетели.

373. КРАЛСКИЯТ ГРОБ

Вестготите поискали да преминат през Италия към Африка, но по пътя ненадейно умрял безмерно обичаният от тях техен крал Аларих. Тогава те отклонили от коритото ѝ реката Барент, течаща в подножието на издигащия се край град Консентина хълм. Насред коритото тълпа пленници изкопали гробница и в нея вестготите погребали, отрупан с много скъпоценности, краля си Аларих. След като сторили това, те върнали водата в старото ѝ корито и за да не бъде издадено мястото, избили всички, които копали гробницата.

374. СМЪРТТА НА АТАУЛФ

За смъртта на крал Атаулф, който завзел с вестготите си Испания, се носят различни сказания. Според едни той бил прободен с меч от Вернулф, комуто кралят се подигравал за смешния външен вид. Според други Атаулф стоял в конюшнята и гледал конете си, когато бил убит от Добий, един от неговите домашни прислужници. Този последният преди това бил на служба при друг крал на готите, когато Арнулф отстранил от пътя си, а сетне бил приет в прислугата на Атаулф. Така Добий отмъстил на втория си господар за първия.

375. ТРУЛИТЕ

Вандалите наричали готите трули^[1] поради следната причина: Веднъж готите гладували и били принудени да купуват пшеница от вандалите. За жълтица те получавали обаче само една трула зърно. Една крина на свой ред събира малко по-малко от една трета от секстария.^[2]

---

[1] „Трула“ е названието на мярка за вместимост, но същевременно е и обидно название за дебела и развлечена жена или за уличница. ↑

[2] Секстариат е мярка за вместимост, равняваща се на около половин литър. ↑

376. СКАЗАНИЕ ЗА ГЕЛИМЕР

По времето, когато вандалите превзели Африка, сред хората в Картаген се носела старата поговорка: Г. ще преследва Б., а сетне Б. — Г. Ставало дума за Гензерих, който надвил Бонифаций, и за Велизарий^[3], който пък победил Гелимер. Въпросният Гелимер би попаднал в плен, ако не се било случило следното. Велизарий натоварил с тази задача Йоан, в чиято свита се намирал оръженосецът Улиар. Улиар забелязал на едно дърво птиче и опънал лъка си; но тъй като бил подпийнал и възприятията му не били съвсем наред, не ударил птицата, ами улучил господаря си в гърба. Йоан умрял от раната си, а Гелимер имал време да избяга. Той се отскубнал и още същия ден се добрал до маврузийците. Велизарий го последвал и го обкръжил на един малък хълм дълбоко в Нумидия. Така посред зима Гелимер се оказал обсаден и лишен от всякакви провизии, тъй като маврузийците не печали хляб, нямали вино и растително масло, ами ядели непокълнала пшеница и ечемик, подобно на лишените от разум животни. Тогава кралят на вандалите написал писмо до Фар, интенданта на гръцката войска, и го помолил за три неща: една лютня, един хляб и една гъба. Фар попитал пратеника: „Защо му е това?“ Пратеникът отвърнал: „Хляба Гелмер ще изяде, понеже не е виждал такъв, откак се е качил в планината; с гъбата ще избърше зачервените си очи, които не е мил от много време; с лютнята ще изсвири песен, та да оплаче злочастието си.“ Фар се смилил над краля и му пратил поисканото.

---

[3] Belisarius. ↑

377. ГЕЛИМЕР В СРЕБЪРНА ВЕРИГА

След загубена битка Гелимер (Хилдемер) се спасил със само дванадесет вандали в силно укрепен замък, където бил обсаден от Велизарий. Като не намирал никакъв друг изход, той решил да се предаде, при условие че бъде преведен пред очите на императора свободен и без вериги. Велизарий се съгласил той да не бъде връзван нито с въжета, нито с върви, нито с железни вериги. Гелимер се осланял на думата му, но Велизарий накарал да го оковат в сребърна верига и го повел за триумфа си в Константинопол. Тук нещастният крал бил подиграван и руган от придворните; той молел императора да му бъде даден конят, който имал преди, та да влезе в битка едновременно с дванадесет от онези, които го заплювали и зашлевявали, и по този начин „да проличи тяхната страхливост и моята храброст“. Императорът позволил това да стане и Гелимер надвил дванадесет юноши, които приели предизвикателството му.

378. ПРОИЗХОДЪТ НА ХУНИТЕ

От много години за появата на хуните се разказва следното: Филимер, синът на Гандарих, петият крал на готите след тяхното изселване от Скантия, открил в народа си някакви пророчици, наричани алируни на готски език. Той не искал да ги търпи повече, ами ги прогонил от народа си далеч в горите. След като алируните бродили известно време из пустошта, били съзрени от горски човеци, наричани фавни и мъже със смокинови листа, и се съшили с тях. Родът, който произлязъл от алируните и горските люде, бил малък, грозен и див; първоначално той обитавал Меотийските тресавища.^[4] Не след дълго обаче те поели на път и достигнали границата с готите.

---

[4] Земите около Азовско море. ↑

379. ПРЕСЕЛЕНИЕТО НА ХУНИТЕ

Хуните живеели от грабеж и лов. Един ден техни ловци се появили на брега на Меотийско море и неочаквано пред очите им се появила кошута. Кошутата пристъпила във водата и ту тръгвала, ту спирала на място; така тя им показвала пътя. Ловците я последвали и прекосили пеш морето, което преди това смятали за непребродимо като всяко море. Щом зърнали невижданата дотогава скитска земя, кошутата изчезнала. Удивени от това чудо, те се върнали у дома си и съобщили на хората си за красивата страна и за пътя, който кошутата им била показала. Тогава хуните се събрали и нахлули с неустоима сила в Скития.

380. СКАЗАНИЕ ЗА ХУНИТЕ

По времето на Йорнанд^[5] се разпространявало устно сказание, което той прочее отхвърля и според което хуните са дошли не от Скития, ами от друго място. По време на преселението си те за известно време попаднали в робство в Британия или на друг някакъв остров, но възвърнали свободата си, като платили откуп на цената на един-единствен кон. Поради това през средновековието се вярвало, че хуните и турците, които били смятани за един и същ народ, са чудовища, създадени съвместно от някакъв магьосник и една вълчица. Както изглежда, те самите разпространявали охотно тази суеверна представа, за да поддържат страха от тях. Тя се е съхранила и до ден-днешен сред австрийските християни, живеещи на турската граница.

---

[5] Правилно Йордан, римски историк от VI в., изписван обаче още в древните източници като Йорнанд. ↑

381. БОЙНИЯТ МЕЧ

Един пастир пасял стадото си и забелязал, че едно от говедата куца с единия си крак. Като не могъл да си обясни причината за дълбоката рана, тръгнал по кървавите следи и открил най-сетне меча, на който пасящата крава била стъпила непредпазливо. Пастирът измъкнал меча и го занесъл на крал Атила. Атила се зарадвал и проумял, че е предопределен да бъде господар на света, щом в ръцете му е попаднал бойният меч, който скитите винаги са смятали за свещен.

382. ЩЪРКЕЛИТЕ

След като Атила дълго обсаждал град Аквилея, а римляните упорито устоявали, войската започнала да мърмори и войниците искали да се оттеглят. Станало така, че кралят, колебаейки се дали да вдигне лагера, или да остане още малко, се разхождал край градските стени и видял белите птици, сиреч щъркелите, да изнасят малките си от града и противно на обичая си да ги отнасят към полето. Като мъдър мъж Атила повикал хората си и им рекъл: „Вижте, тези птици, които предсказват бъдещето, напускат града, който скоро ще погине, и домовете, които предстои да бъдат разрушени!“ Войската се окуражила, построени били стенобитни уреди; Аквилея била превзета с атака и потънала в пламъци; и този град бил опустошен дотолкова, че от него почти не останала следа.

383. РИБАТА НА МАСАТА

След като дълго време бил властвал славно и бляскаво, Теодерих, кралят на остготите, в края на живота си опетнил името си с една жестокост. Той екзекутирал наклеветените от завистници свои верни слуги Симах и мъдрия Боеций и отнел имуществото им. Когато няколко дена по-късно Теодерих обядвал, хората му поднесли главата на една голяма риба. Като хвърлил поглед към блюдото, на краля се сторило, че това е главата на обезглавения Симах, с прехапана долна устна и със заплашителен поглед в обърнатите очи. Ужасен и облян в ледена пот, кралят си легнал, оплаквайки злодеянието си, и не след дълго умрял. Това, дето осъдил Симах и Боеций без — противно на обичая си — предварително да е разследвал нещата, било първата и последна негова несправедлива постъпка.

384. ДУШАТА НА ТЕОДЕРИХ

По времето на Теодерих, краля на остготите, един мъж се връщал след пътуването си до Сицилия към Италия; корабът му, понесен от буря, достигнал до остров Липарис. Там живеел благочестив отшелник, и докато моряците поправяли разбития кораб, въпросният мъж решил да отиде при светеца и да поиска онзи да го спомене в молитвите си. Когато отшелникът забелязал човека и придружителите му, ги попитал: „Знаете ли, че крал Теодерих е починал?“ Те отговорили бързо: „Невъзможно, когато тръгнахме, той беше жив и здрав и нищо такова не сме чували за него.“ Божият слуга възразил: „Той все пак е умрял, понеже вчера около деветия час през деня го видях, без колан и обувки, със завързани ръце, воден от папа Йоан и от патриция Симах, да влиза в гърлото на съседния вулкан.“ Хората си записали точно деня и часа, в който чули това, а като се завърнали в Италия, научили, че Теодерих се споминал тъкмо в посочения от отшелника час. И тъй като бил оставил папа Йоан да умре от глад в тъмницата, а патриция Симах накарал да обезглавят, той справедливо бил отведен в огъня именно от ония, които несправедливо лишил от живот.

385. УРАЯ И ИЛДЕБАД

Готът Урая имал заможна и красива на вид съпруга. Веднъж тя се отправила към банята, богато накичена и придружена от много прислужнички. В банята видяла жената на крал Илдебад, облечена в скромни одежди, и не я поздравила смирено, както се полага на кралица, ами горделиво изрекла няколко подигравателни думи. Защото приходите на Илдебад били все още незначителни и могъществото му все още не било кралско. Само че кралицата не понесла това ругателство, приела го много болезнено и се отправила към съпруга си, като го помолила през сълзи да отмъсти за сторената от жената на Урая несправедливост. Скоро след това Илдебад обвинил Урая пред готите, че се кани да премине към врага, а не след дълго и коварно го погубил. Това породило омраза и разкол сред готите и Вилас, един гепид^[6], решил да убие краля. Когато по време на едно пиршество Илдебад седял на масата и се хранел, Вилас ненадейно го ударил с меч си по врата, така че онзи все още държал храната с пръсти, а отсечената му глава се търкаляла по масата, което потресло гостите.

---

[6] За прозвището сравни сказание 369. ↑

386. ТОТИЛА ИЗКУШАВА СВЕТЕЦА

Когато кралят на готите Тотила научил, че свети Бенедикт има дух за предсказание, се надигнал и огласил посещението си в манастира. Той искал обаче да изпита доколко човекът Божи наистина притежава дарбата да предсказва. На одного от оръженосците си, на име Риго, преотстъпил обувките си и го облякъл в кралски одежди; и той трябвало да се яви пред светеца в кралски вид. Трима други господа, Вулдерих, Рудерих и Блиндин, трябвало да го придружават, да носят оръжието му и да се държат така, все едно той е истинският крал. Риго се отправил в пищните си одежди и следван от мнозина към манастирската Църква, в дъното на която седял божият човек. Когато Бенедикт го видял да се доближава толкова, че да може да бъде чул от него, се провикнал: „Снеми от себе си, сине, това, което носиш; то не е твое!“ От ужаса, че е разкрит, Риго паднал ничком и всички негови придружители се преклонили заедно с него. След което се изправили, ала не се решавали да се доближат до светеца, ами разтреперани се върнали при краля и му разказали какво ги е сполетяло. Тогава Тотила сам се отправил натам и се поклонил пред седналия на трона Бенедикт. Онзи пристъпил, вдигнал краля, нахокал го заради жестокия му военен поход и с няколко само думи му разкрил бъдещето: „Ти сторваш много злини и много такива си сторил; сега вече престани да вършиш неправди! Ще влезеш в Рим, ще прекосиш морето, девет години ще властваш, а на десетата ще умреш.“ Тотила бил обхванат от силен страх, сбогувал се със светеца и вече не бил толкова жесток.

387. СЛЕПИЯТ САВИН

Епископ Савин на преклонна възраст загубил зрението си и бил напълно сляп. Тотила бил чул, че този мъж може да предсказва, ала не го вярвал, ами искал сам да провери. При посещението си в областта Божият човек поканил краля на гости. Тотила не искал да бъде гощаван, ами просто седнал отдясно на стареца. Когато един слуга се канел да подаде на Савин бокал с вино, кралят мълчаливо протегнал ръка, взел чашата и я подал вместо момчето на епископа. Последният усетил това, ала рекъл: „Благословена да е тази ръка!“ Засраменият от това, че е бил разкрит, Тотила все пак се зарадвал, че е намерил онова, което търсил.

Въпросният Савин живял толкова дълго, че архидяконът, който жадувал да стане епископ след него, най-сетне опитал да отрови благочестивия мъж. Той сговорил виночерпеца да постави отрова в бокала и подкупил момчето, което по време на обяда трябвало да поднесе питието на Савин. Епископът обаче се обърнал на място към момчето: „Сам изпий онова, което ми поднасяш.“ Разтреперано, то се канело по-скоро да пие и да умре, нежели да понесе мъките, свързани с това човекоубийство. Когато поднесло чашата към устата си обаче, Савин го спрял и рекъл: „Не пий, ами ми подай питието, аз ще го изпия; върви обаче при онзи, който ти го е дал, и му кажи, че аз ще го изпия, ала той няма да стане епископ.“ След което епископът направил кръстен знак и отпил без никаква опасност за себе си. В същия миг архидяконът рухнал мъртъв на мястото, на което се намирал, все едно че отровата преминала през устата на епископа в собствената му утроба.

388. ПОХОДЪТ НА ЛАНГОБАРДИТЕ

Винилите, по-късно наречени лангобарди, се размножили толкова много по островите на Скандинавия, че не могли повече да живеят заедно, поради което се разделили на три групи и теглили жребий. Групата, която изтеглила жребия, трябвало да напусне родината и да си дири нова такава. Жребият паднал върху една от групите и тя поела, водена от двама военачалници, Ибор и Айо (или Агио), заедно с вещата им майка Гамбара. Най-напред достигнали Скоринген, където победили вандалите и кралете им Амбри и Аси; след което продължили към Моринген, а оттам — към Голанд. Там се спрели за малко, а сетне завзели областите Антаиб, Бантаиб и Вургентаиб, където също не се задържали, ами прекосили Ругиланд, известно време живели под открито небе, като търгували с херулите, гепидите и готите, докато най-сетне се установили в Италия.

389. ЛАНГОБАРДСКИЯТ ПОХОД

В Дания властвал крал Снио (Сняг), когато страната била връхлетяна от глад; кралят издал закон, забраняващ гостуванията и пиршествата; ала това не помогнало, ами скъпотията все повече нараствала. Кралят свикал съвета си и решил да избие една трета от народа. Еббе и Ааге, двама герои, стояли начело на съвета; майка им се казвала Гамбарук, живеела в Ютландия и била веща жена. Когато те й съобщили решението на краля, на нея никак не й се харесало, че ще изгинат толкова много невинни люде: „Ще ви дам по-добър съвет, който ще опази благочестието ни; нека старите и младите теглят жребий; които го изтеглят, следва да напуснат Дания и да подирят спасение в морето.“ Този съвет бил охотно приет и жребият бил изтеглен. Той се паднал на младите и тутакси корабите били подготвени за път. Еббе и Ааге не се поколебали и издигнали на тях знамената си; Еббе повел ютите, а Ааге — гундинците.

390. СКАЗАНИЕ ЗА ГАМБАРА И ЛАНГОБАРДИТЕ

Когато жребият бил изтеглен и третата част от винилите трябвало да напуснат родината и да се отправят надалеч, начело на тях застанали двама братя, Ибор и Айо, млади и свежи мъже. Майка им се казвала Гамбара, хитра и умна жена, на чиито съвети те се доверявали при нужда. В търсенето на земя, където да се установят, те достигнали до местност, наречена Шоринген; там останали в продължение на няколко години. Наблизо живеели вандалите, груб и воинствен народ, които чули за пристигането им и проводили пратеници, които да съобщят, че винилите или трябва да плащат данък на вандалите, или да се готвят за битка. Ибор и Айо се посъветвали с майка си Гамбара и стигнали единодушно до мнението, че е по-добре да извоюват свободата си, отколкото да я опетнят, плащайки данък — и казали това на вандалите. Винилите били храбри и силни герои, но броят им бил малък. Вандалите се обърнали към Водан и се помолили да надвият винилите. Богът отвърнал: „Ще дам победата на онези, които видя най-напред при изгрев-слънце.“ На свой ред Гамбара се обърнала към Фрея, съпругата на Водан, и я помолила да отреди победата за винилите. Тогава Фрея я посъветвала да сторят следното: жените на винилите да отрежат косите си и да ги закрепят като бради на лицето, след което рано на сутринта да се покажат на Водан откъм източния прозорец, от който той поглежда най-напред. Те се наредили там и когато при изгрев-слънце Водан погледнал навън, се провикнал: „Що за дългобрадци са тези?“ Фрея добавила: „На когото си дал име, нему трябва да дадеш и победата.“ По този начин Водан отредил победата за винилите и от този ден те носят названието лангобарди.^[7]

---

[7] Т.е. дългобради. ↑

391. ЛАНГОБАРДИТЕ И АСИПИТИТЕ

Скоро след победата си над вандалите лангобардите били принудени от настъпилия глад да напуснат страната Шоринген и да се отправят към Моринген. Асипитите (дзипетите?) обаче се противопоставили и не искали да ги пропуснат през границите си. Съзнавайки, че враговете са много на брой, а те самите са малко, лангобардите хитро разпространили слуха, че водят със себе си песоглавци, сиреч чудовищни човешки същества с кучешки глави; тези изпитвали жажда за човешка кръв и когато не успеели да се доберат до враг, пиели собствената си кръв. За да направят разказа си по-достоверен, те разположили шатрите си отдалечени една от друга и разпалили множество огньовете в лагера си. Асипитите се изплашили и не дръзнали да започнат войната, с която заплашвали. Сред себе си те имали обаче един здравеняк, на чиято сила разчитали; та предложили на лангобардите двубой с този човек. Лангобардите трябвало да изберат от хората си едного и да го противопоставят на техния боец. Ако асипитът победи, лангобардите трябвало да се върнат по пътя, по който били дошли; ако обаче бъде надвит, трябвало да им бъде позволено да минат.

Когато лангобардите започнали да се съветват кого от мъжете си да изберат, един слуга предложил себе си, като поискал, ако надвие врага, той самият и потомството му да бъдат приети в съсловието на свободните. Това му било обещано, той приел битката и победил противника си. Бил освободен, каквото и било желанието му, а лангобардите получили правото свободно да преминат и така благополучно се добрали до страната Моринген.

392. СЕДЕМТЕ СПЯЩИ МЪЖЕ В ПЕЩЕРАТА

В цяла Германия е известно следното чудно събитие: На самия морски бряг в извисена скала има пещера, в която от незапомнено стари времена спят седмина мъже; телата им не знаят разтление, дрехите им не изгниват и народът ги почита до днес. Според одеждите им изглежда да са римляни. На някакъв човек хрумнало да свали дрехите от единия спящ; ръцете му тутакси изсъхнали и хората се уплашили така, че никой повече не дръзвал да се доближи. Провидението ги пази за някаква свята цел: някога те може би ще се надигнат и прогласят свещеното учение пред езическите народи.

393. МОМЧЕТО В РИБАРНИКА

Във времето на лангобардския крал Агелмунд се случило една жена да роди наведнъж седем момченца, та за да избегне позора, тя ги хвърлила, по-жестоко, отколкото биха сторили диви животни, в един рибарник. Кралят тъкмо минавал край въпросното езеро, видял нещастните деца да лежат там, спрял коня си и с копието, което държал в ръка, ги обърнал на другата страна. Тогава едно от децата здраво сграбчило кралското копие. В това кралят видял знак, че това дете ще стане особен човек, наредил да го измъкнат от рибарника и да го предадат на една дойка. И тъй като го бил измъкнал от рибарник, който на техния език се нарича „лама“, детето получило името Ламисион. То пораснало, станало войнствен герой, а след смъртта на Агелмунд — крал на лангобардите.

394. ЛАМИСИОН И АМАЗОНКИТЕ

Когато лангобардите се доближили до царството на девите воини (каквито все още изглежда да има във вътрешността на Германия), онези не поискали да им позволят да прекосят някаква гранична река. Затова се споразумели избран герой от страна на лангобардите да се сражава, плувайки в реката, с една от жените. Ако боецът им бъде победен от девата, лангобардите трябвало да изтеглят войската си, а ако тя бъде надвита, трябвало да им бъде позволено да преминат. Храбрият Ламисион надвил в тази битка и си спечелил голяма слава, а сънародниците му несмущавани пресекли реката.

395. СКАЗАНИЕ ЗА РОДУЛФ И РУМЕТРУД

Когато херулите и лангобардите поискали да спрат войната помежду си и да заживеят в мир, крал Родулф пратил брат си при крал Татон, за да договори всичко. След преговорите пратеникът тръгнал към дома си и по пътя си трябвало да мине край мястото, където живеела Руметруд, дъщерята на лангобардския крал. Тя видяла многобройната му свита, попитала кой е и чула, че той е пратеникът на херулите, роден брат на Родулф, и че се връща у дома си. Тогава тя пратила да го поканят да изпие с нея чаша вино. Онзи приел поканата, без да подозира зъл умисъл; но високомерната девица започнала да му се присмива с подигравателни думи заради ниския му ръст. Пламнал от срам и гняв, той на свой ред отвърнал с още по-силни слова, така че кралската дъщеря била посрамена още повече и вътрешно истински се разярила. Само че отложила отмъщението за по-късно и се опитала с дружелюбен вид да поведе приятен разговор, поканвайки младежа да седне. Тя обаче му посочила място до стената, където на стената имало прозорче, закрито, все едно в чест на госта, с разкошен ковчор; с това тя всъщност искала да приспи неговата бдителност. Същевременно наредила на слугите си, като се обърне към виночерпеца с думите: „Пригответи чашата!“, те да понижат през прозорчето госта между плешките, както и станало. Жестоката жена подала скоро уречения знак и нещастният гост паднал пронизан смъртоносно на земята.

Когато крал Родулф научил за убийството на брат си, той изпитал неимоверна болка и зажадувал мъст; не след дълго нарушил сключения наскоро съюз и обявил война на лангобардите. Като настъпил денят за битка, Родулф бил дотолкова сигурен, че победата му е въвн от всяко съмнение, щото войската поела, а той спокойно останал в лагера, играейки шах. Понеже херулите били опитни воители и прославени в много воители. За да се бият по-свободно, или пък защото не обръщали внимание на раните си, имали обичая да се сражават голи, прикривайки единствено слабите си.

Тъй като кралят, както беше казано, твърдо се осланял на храбростта на херулите и спокойно играел на шах, той наредил на едного от хората си да се качи на едно близко дърво, та да може колкото е възможно по-бързо да му съобщи за победата на херулите; но с допълнителната заплаха: „Ако обаче ми съобщиш за бягството им, ще загубиш главата си.“ Каченият на дървото слуга забелязал, че битката върви зле, ала не се решавал да каже каквото и да било и едва когато цялата войска била обърната в бягство, извикал: „Горко ти, херулска земя, небесният гняв те настигна!“ Родулф чул това и попитал: „Нима моите херули бягат?“ „Не аз — провикнал се онзи, — ами ти, кралю, изрече тази думи.“ Тогава кралят изпитал страх и така се объркал, че нито той самият, нито хората около него знаели какво да сторят, така че скоро тълпата лангобарди нахлула и избила всички. Така Родулф паднал по недостоен за един мъж начин. Над властта на херулите, разпростряна нашироко, паднал страховитият Божи гняв. Защото когато бегълците видели пред себе си разцъфтелите поля, помислили, че това е вода, разперили ръце да я преплуват и изпадали под жестокия меч на враговете. На свой ред лангобардите отнесли със себе си неизброима плячка и я разделили помежду си в лагера; крал Татон получил знамето и шлема на Родулф, който онзи носел винаги по време на битка. От този миг силата на херулите била завинаги прекършена и те нямали повече крале; а тази битка направила лангобардите по-богати и по-могъщи от преди.

396. АЛБОИН СПОДЕЛЯ ТРАПЕЗАТА НА АУДОИН

Когато Албоин, синът на Аудоин, се завърнал победоносно от похода срещу гепидите, лангобардите поискали той да сподели трапезата с баща си. Но Аудоин отхвърлил това предложение, тъй като според народния обичай синът на краля не бива да се храни с баща си, докато не получи оръжието си от чужд крал. Като чул това, Албоин се отправил, придружен от четиридесет младежи, към Турисенд, краля на гепидите, чийто син, Турисмод, той току-що бил убил, и му разказал по каква причина идва. Турисенд го посрещнал дружелюбно, поканил го на гости и по време на угощението го поставил от дясната си страна, където обикновено седял собственият му син. Турисен седял така и като видял убиеца на сина си до сами себе си, въздъхнал и рекъл: „Мило ми е това място, ала човекът, седнал на него, ми причинява страдание.“ Възбуден от тези думи, другият син на Турисенд започнал да се подиграва на лангобардите задето носели бели превръзки на прасците си, уподобявайки ги на коне с бели до хълбоците нозе и казвайки, че „приличат на отвратителни кранти“. Един от лангобардите отвърнал: „Ела с мен в Асфелд; там ще видиш колко добре бият с копита тези, които наричаш кранти; там наред поляната лежат костите на една жалка кранта, именно на собствения ти брат.“ Това разярило гепидите и те понечили да си отмъстят; в същия миг всички лангобарди се хванали за кинжалите си. Кралят обаче скочил от масата, хвърлил се между тях и заплашил оня, който начене пръв битката: неугодна Богу, рекъл той, е победата на оногова, който убие врага в собствения си дом. Така усмирил крамолата, а след като хапнали, взел оръжията на сина си Турисмод и ги предал на Албоин. Този се върнал в мир у дома си и седнал на масата на своя баща. Разказал всичко, което му се случило при гепидите, и лангобардите похвалили с почуда както дързостта на Албоин, така и голямата вяръност на Турисенд.

397. ПРИСТИГАНЕ НА ЛАНГОБАРДИТЕ В ИТАЛИЯ

Нарсес, който бил загубил мъжката си сила, бил подигран от императрицата, която му пратила златен чекрък, та да преде заедно с жените, а да не се мотае сред мъжете. Нарсес отвърнал: „Ще ѝ изпреда такава връв, от която цял живот няма да може да измъкне шията си.“ Тогавя примамил лангобардите и ги проводил, начело с краля им Албоин, от Панония в Италия.

Старонемската хроника разказва това не за Нарсес, ами за Аеций, когото императрицата издевателски поканила в женската стая да скубе вълна.

398. АЛБОИН ПРЕВЗЕМА ТИЧИНО

Цели три години и няколко месеца Албоин обсаждал Тичино, додето градът се предаде. Когато кралят влизал откъм източната Йоанова порта в града, конят му паднал току под нея и никакви усилия не помагали да се вдигне. Тогава един от лангобардите казал: „Спомни си, кралю, обета си и се отречи от него; само така ще влезеш в града, понеже в него също живеят християни.“ Албоин бил дал именно обет да прекара под ножа цялото население, задето градът не се бил предал. Та той нарушил жестокия си обет и обещал на гражданите да се смили над тях; тогава конят му се надигнал и той спокойно влязъл в града.

399. АЛБОИН РАЗГЛЕЖДА ИТАЛИЯ

Албоин достигнал с войската си и с много народ самата граница на Италия. Изкачил се на един висок хълм и огледал страната, докъдето му стигал погледът. Оттогава хълмът носи названието Кралският хълм. На това възвишение, както разказват, живеят диви бизони. Един много възрастен старец твърди да е видял кожата на такъв убит бизон, която била толкова голяма, че върху нея можели да се наредят легнали един до друг петнадесет мъже.

400. АЛБОИН И РОЗИМУНД

След смъртта на Турисенд синът и наследникът му Кунимунд нарушил мира с лангобардите. Но Албоин победил врага, убил самия Кунимунд и от черепа му си направил бокал. Заедно с много други той отвел в плен и дъщерята на Кунимунд, Розимунд, а след това и я взел за съпруга. Подвизите на Албоин прокълтели навсякъде и славата му била възпята в песни не само от лангобардите, ами също от баварците, саксите и други немскоезични народи. Мнозина разказват също, че по негово време били изковавани превъзходни оръжия.

Един ден Албоин пирувал радостно във Верона и наредил на кралицата да поднесе вино тъкмо в онази чаша, която бил направил от черепа на баща ѝ, след което ѝ рекъл: „Пийни сега радостно с баща си!“ Розимунд изпитала силна болка и се насилила да го стори, ала замислила да си отмъсти. Обърнала се към Хелмихис, оръженосецът на краля и негов млечен брат, като го помолила да убие Албоин. Той я посъветвал да привлече и Передео, еди храбър герой. Передео обаче не искал да има нищо общо с това злодеяние. Тогава Розимунд се промъкнала скришом в леглото на камериерката си, с която Передео имал връзка; и се случило тъй, че без да знае, той легнал и преспал с кралицата. След сторения грях тя го попитала за коя я смята. И когато онзи произнесъл името на приятелката си, тя отговорила: „Много се заблуждаваш, аз съм Розимунд; и след като вече си сторил каквото си сторил, оставям ти да избереш или да убиеш Албоин, или да чакаш той да забие меча си в тялото ти.“ Тогава Передео съзнал, че не може да избегне злото, и бил принуден да се съгласи да убие краля.

Един ден по пладне, когато Албоин заспал, Розимунд наредила да пазят тишина в целия дворец, отмахнала всички оръжия настрани и здраво завързала меча на Албоин за рамката на леглото, така че той нито да може да го грабне, нито дори да успее да го измъкне от ножницата. След което по съвета на Хелмихис пуснула Передео в кралските покои. Албоин, изтръгнат от съня, видял опасността, на която бил изложен, и посегнал за меча си; но тъй като не съумял да го

измъкне, грабнал една табуретка и известно време се защитавал храбро с нея. В края на краищата обаче този умен и могъщ крал, който бил надвил толкова врагове, паднал безпомощен, погубен от коварството на жена си. С плач и вайкане лангобардите погребали трупа му под една стълба недалеч от кралския дворец. По-късно херцог Гизилберт отворил гробницата и изнесъл меча заедно с други накити. Той се хвалел също, че е видял самия Албоин.

401. РОЗИМУНД, ХЕЛМИХИС И ПЕРЕДЕО

След смъртта на Албоин Хелмихис се надявал да получи кралството, само че лангобардите се възпротивили и обзети от дълбока мъка поради убийството на владетеля си, поискали убиецът му да заплати с живота си. Така че Хелмихис и Розимунд, която междуременно станала негова съпруга, избягали от Верона с един пратен им от Лонгин, управителя на Равена, кораб, като отвлекли Албзуинд, дъщерята на Албоин от първия му брак, и отмъкнали цялото лангобардско съкровище. Като пристигнали в Равена, красотата на Розимунд запленила и Лонгин, който я сговорил да убие Хелмихис и след това да се ожени за него. Злонамерената и жадуваща да стане господарка на Равена Розимунд подала на излизация току-що от банята Хелмихис чаша с отрова; а той, като проумял, че е погълнал смъртоносната течност, измъкнал меча си и я принудил да поеме останалото в чашата. Така по Божията присъда двамата убийци умрели в един и същ час. Лонгин пратил Албзуинд и лангобардските съкровища в Константинопол на император Тиберий. Някои твърдят, че Передео също отишъл с Хелмихис и Розимунд в Равена, а сетне бил отправен заедно с Албзуинд при Тиберий.

В Константинопол той доказал голямата си сила и веднъж по време на някакво представление убил пред очите на императора и на целия народ един огромен лъв. От страх да не стори някакво злодеяние императорът наредил да му избодат очите. Передео взел два къси кинжала, скрил ги в ръкавите си и се отправил към двореца под предлог, че има да казва на императора нещо важно. Последният пратил двама от слугите си да го изслушат; онзи се доближил до тях, все едно иска да им съобщи някаква тайна, и ги пробол с късите си кинжали така, че те мигом рухнали и предали Богу дух. Така този храбър мъж, неотстъпващ по нищо на Самсон, си отмъстил за загубата на двете си очи чрез смъртта на двама важни придворни.

402. СКАЗАНИЕ ЗА КРАЛ АУТАРИ

Аутари, кралят на лампартите, проводил пратеници в Бавария при крал Гарибалд, за да поискат ръката на дъщеря му Теоделинд (Дитлинд). Гарибалд приел радушно пратениците и се врекъл да им я даде. След това пратеничество на Аутари му се приискало и сам да види годеницата си, взел със себе си малцина, ала доверени люде, най-близкият от които като най-възрастен трябвало да води шествието. Така, без да се маят, те стигнали в Бавария и били представени на крал Гарибалд също като другите пратеници; най-възрастният изрекъл обичайните приветствени слова, след което напред пристъпил Аутари, когото никой от баварците не разпознал, и рекъл: „Аутари, моят господар и крал, ме прати да видя вречената му невеста, която предстои да стане наша господарка, и точно да му опиша нейния облик.“ В отговор на това кралят наредил да повикат дъщеря му и след като Аутари я огледал мълчаливо и видял, че тя е красива и му се харесва, продължил: „Кралю, виждам, че дъщеря ти на вид е достойна да стане наша кралица. Нека сега, ако ти е угодно, да получи чашата с вино от нейната ръка.“ Кралят дал съгласието си, Дитлинд се надигнала, взела бокала и дала да пие най-напред на онзи, който изглеждал най-възрастен; сетне подала чашата на Аутари, за когото не знаела, че е нейният жених. Аутари отпил и като я връщал, докоснал леко с пръст, без никой да забележи, ръката ѝ, след което прекарал десницата си по лицето си от челото надолу към носа. Пламналата от срам девица разказала за случилото се на дойката си. Дойката отговорила: „Този, който те е докоснал, трябва да е кралят и твой жених, в противен случай никога не би дръзнал да го стори; ти обаче си мълчи, та баща ти да не разбере; а този мъж има такава осанка, че с пълно право може да бъде назван крал и твой съпруг.“

Аутари бил млад красавец в разцвета на силите си, русокос и строен. Скоро пратениците получили от краля разрешение да си тръгнат и се отправили, водени от баварци, към дома. Когато приближили границата и баварците все още ги придружавали, Аутари се

изправил, доколкото могъл, на коня си и отпратил с всичка сила стрелата, която държал в ръката си, към едно близко дърво. Стрелата се забила здраво и той рекъл: „Така мята стрела крал Аутари!“ От думите му присъстващите баварци проумели, че той е самият крал. Когато след известно време Дитлинде пристигнала в Лампартен и тържествено била отпразнувана сватбата, се случило следното: Сред гостите бил Агилулф, знатен лангобард. Надигнала се буря и светкавица ударила със силен гръм едно дърво в кралската градина. В свитата си Агилулф имал прислужник, който знаел да отклонява гръмотевиците и благодарение на дяволското си изкуство знаел добре какво предстои да се случи. Та Агилулф се отправил към едно потайно място, за да удовлетвори естествените си потребности, слугата се приближил към него и казал: „Жената, която днес се ожени за нашия крал, не след дълго ще стане твоя съпруга.“ Когато чул това, Агилулф го наругал здраво и рекъл: „Ако продумаш още нещо, ще загубиш главата си.“ Момчето отвърнало: „Можеш да ме убиеш, ала съдбата не може да бъде променена; повярвай ми, тази жена е дошла тук, за да се омъжи за теб.“ Което и станало след известно време.

403. КОЛОНАТА НА АУТАРИ

За Аутари, краля на ломбардците, се разказва, че през Сполето проникнал чак до Беневент, завладял страната и налетял дори Реджо, последния град на сушата от отсамната страна на пролива, точно срещу Сицилия. Там сред морските талози се издигала колона; Аутари скочил до нея с жребеца си, докоснал я с върха на копието и се провикнал: „Тук ще е границата на лангобардите!“ Тази колона и до ден-днешен се нарича Колоната на Аутари.

404. АГИЛУЛФ И ТЕУДЕЛИНД

След смъртта на Аутари (Ветари) лангобардите зачели Теуделинд, вдовицата на краля, която много им се харесвала, и ѝ предоставили правото да си избере когото пожелае от народа, а те щели да го признаят за свой крал. Тя обаче призовала Агилулф, херцог на Торино и храбър воин, и сама тръгнала да го пресрещне при Лаумел. След първите поздравления тя накарала да поднесат вино, отпила първа и подала останалото на Агилулф. Когато, поемайки чашата, той почтително целунал ръката на кралицата, тя рекла, като се усмихнала и се изчервила: „Няма защо да целува ръката ми онзи, който трябва да ми даде целувка по устата.“ След което го целунала и му съобщила взетото решение; сред всеобщо ликуване скоро след това била отпразнувана сватбата и Агилулф бил обявен за крал от събрания народ.

Под мъдрото и здраво господство на този крал кралството на лангобардите живяло в благополучие и мир; Теуделинд, неговата съпруга, била красива и добродетелна. Случило се обаче така, че един младеж от кралската свита бил обхванат от непреодолима любов към кралицата, като поради скромния си произход той не можел да се надява някога да постигне удовлетворение на желанията си. Накрая се решил на краен риск, пък ако ще и да умре. Тъй като забелязал, че кралят не посещавал всяка нощ кралицата, а когато го правел, отивал покрит с дълга мантия, със свещ в едната ръка и с тояжка в другата пред вратата на Теуделинд, с която тояжка почуквал веднъж или дважд по вратата, след което тя се отваряла и угасявали свещта, младежът се сдобил със сходна мантия, още повече че по фигура приличал на краля.

Една нощ наметнал мантията, взел свещ и тояжка в ръка, нанесъл два удара по вратата на спалнята; камериерката тутакси му отворила, свещта била отнесена и слугата наистина се добрал до леглото на кралицата, която го сметнала не за друг, а именно за съпруга си. Той обаче се боял, че след такова щастие ще последва скорошна

беда, изтръгнал се от обятията на кралицата и по същия път, по който бил дошъл, се домъкнал неразпознат до собствената си стаичка.

Тъкмо се бил отдалечил, когато кралят решил да посети съпругата си, която го срещнала с радост, ала попитала учудена, защо, противно на обичая си, се връща, след като току-що си е тръгнал от нея. Агилулф се стъписал, но в същия миг се досетил, че тя може да е била измамена поради сходство на фигурата и одеждите; и тъй като ясно видял невинността ѝ, като разсъдлив мъж не се издал, ами отговорил: „Не вярвате ли, че след като веднъж съм бил при Вас, ще ми се поиска да дойда отново?“ Тя рекла: „Разбира се, господарю и съпруге мой, само Ви моля да мислите за здравето си.“ „Щом съветът Ви е такъв, казал Агилулф, ще Ви послушам и този път няма да продължа.“ С тези думи кралят наметнал мантията си и напуснал покоите на кралицата, изпълнен с вътрешен гняв и негодувание срещу оногова, който го бил опозорил по такъв начин. Тъй като правилно заключил, че извършител ще е някой от дворцовата свита и че той няма как да е излязъл от дома, кралят решил незабавно да разследва нещата и се отправил със светилник в ръка към една продълговата стая над конюшнията, където в различни легла спели всички слуги. И като размислил още малко, сетил се, че сърцето на извършителя трябва все още да бие далеч по-силно, отколкото на останалите, приближавал се поред до всеки от спящите, полагал длан върху гърдите му и долавял ударите на сърцето. Всички обаче спели дълбоко и пулсациите на кръвта им били тихи и бавни, докато най-сетне се доближил до постелята на действителния извършител. Той още не бил заспал и като видял краля да влиза в залата, бил обзет от голям страх и помислил, че ще бъде убит; утешавало го единствено, дето кралят не носел оръжие, та когато онзи се доближил, стиснал здраво очи и се престорил на заспал. Когато кралят положил ръка на гърдта му и почувствал силните удари на сърцето му, разбрал, че именно този е извършителят, и тъй като искал да отложи за деня онова, което възнамерявал да стори с него, взел една ножица и отрязал отстрани над ухото му един кичур от дългата му коса. След което кралят си тръгнал, а онзи, който бил хитър и съобразителен, скочил на мига, отрязал с ножицата по един кичур точно от същото място на всеки от спящите си събратя, след което спокойно си легнал отново и заспал. Рано на сутринта, още преди да бъдат отворени портите на крепостта, кралят наредил цялата

свита да се яви пред него и започнал да ги оглежда, за да открие оногова, когото бил подстригал. Като забелязал обаче, че у повечето липсва кичур все на свилото място, си рекъл: „Този, когото търся, е със скромнен произход, ала определено със здрав разум.“ И като проумял, че без големи публични ядове няма да открие нищо, се обърнал към всички с висок глас: „Който го е сторил, да си мълчи и никога повече да не постъпва така!“ При тези кралски слова слугите се спогледали удивено и не знаели какво значат те; с изключение на едного, който бил сторил въпросното деяние, ала бил достатъчно благоразумен да не сподели нищо през целия си живот и просто да се задоволи със споходилото го щастие.

405. ТЕОДЕЛИНД И МОРСКОТО ЧУДОВИЩЕ

Веднъж Теоделинд, съпругата на Агилулф, се отправила към зелената блатиста ливада край морския бряг, за да се освежи и да набере цветя. Тогава изневиделица на сушата излязло ужасяващо морско чудовище, покрито с рунтава козина, с хвърлящи пламъци очи, сграбчило нежната кралица и я насилило. Ала някакъв благородник, който ловувал наблизко сърни, дочул жалостивия ѝ вик, препуснал бързо натам и когато чудовището го видяло да идва, пуснало кралицата и скочило в морето. Благородникът придружил Теоделинд до дома ѝ; оттогава сърцето ѝ било тъжно и потиснато, но тя не казала никому какво я е сполетяло. След време родила дете, рунтаво, черно и с кървясали очи като баща си; Агилулф се ужасил в себе си, че е създал такъв син, ала се погрижил да го възпитат добре. Детето растяло и било зло и коварно, бъркало с пръсти в очите на другите деца или чупело ръцете и краката им, така че всеки се пазел от него като от злия дявол. Като пораснало, се нахвърляло върху жени и девиси и убивало мъжете; благородният крал се гневил и опитвал да го порицае с думи, но то се противило и замахнало срещу самия си баща, така че едва не го убило; оттогава между него и истинския роден син на краля започнала борба на живот и смърт. Този дявол не може да е мое дете, мислел си кралят и подканил сина си да се възправят срещу чудовището и да го погубят, преди то да е причинило още смърт. В битката то умъртвило мнозина герои и нанесло дълбоки рани на баща си и брат си; кръвта се леела в залата; тогава майката грабнала лък и стрели и се намесила в сражението, докато най-сетне чудовището рухнало на земята от многобройните си рани. Когато видял, че то лежи мъртво, кралят се обърнал към Теоделинд: „Това не може да е мой син, признай ми честно от кого си го заченала и всичко ще ти бъде простено.“ Кралицата помолила за милост и разказала, как преди години отишла на морския бряг, как от морето изскочило чудовище и я обладало насила; за всичко това би могъл да свидетелства

благородникът, който я довел у дома. Онзи бил призван и потвърдил, че се притекъл на вика на кралицата и видял морското чудовище да се оттегля. Кралят казал: „Ще ми се да зная дали то е все още живо, та да мога да му отмъстя; затова искам да се излегнете на същото място и да го чакате.“ „Ще сторя каквото ми наредите, отвърнала кралицата, пък каквото и ще да ми се случи.“ Тогава жената се отправила, облечена в изящни одежди, към морския бряг, а кралят и неговият син се скрили въоръжени в храстите. Не минало много време, откак се била излегнала, когато морското чудовище изскочило от вълните и се втурнало към нея; в същия миг било нападнато от краля и неговия син, така че да не успее да се измъкне. Самата кралица грабнала меч и пронизала тялото на звяра, така че той се простил с живота си; всички възхвалили Бога и радостно се завърнали у дома.

406. РОМХИЛД И МОМЧЕТО ГРИМОАЛД

Хуните или аварите нахлули в Ломбардия с войските си; херцогът на Фриули Гизулф им се противопоставил мъжествено, ала малката му армия била надвита от огромните пълчища. Само малцина ломбардци се измъкнали живи; заедно с Ромхилд, съпругата на Гизулф, и неговите синове те се подслонили в крепостта Фриули. Когато Какан, кралят на хуните, оглеждал крепостните стени, яздейки край тях, Ромхилд надникнала и видяла, че той е младеж в разцвета на силите си. Страстта пламнала в нея и тя проводила тайно пратеничество, като обещала да предаде в ръцете му крепостта заедно с всички в нея, ако той я вземе за жена. Какан приел и Ромхилд наредила да отворят портите. Хуните опустошили целия град; мъжете изпосекли с меч, а за жените и децата хвърляли жребий. На Тасо и Ромоалд, по-големите синове на Гизулф, се удало да избягат; и тъй като смятали Гримоалд, най-малкия си брат, за невръстен и неспособен да язди, помислили, че е по-добре той да умре, нежели да попадне в плен, и поискали да го умъртвят. Копието вече било вдигнато насреща му, когато Гримоалд се провикнал през сълзи: „Не ме убивай, аз мога да се задържа върху коня.“ Брат му го взел на ръце и го поставил върху голия гръб на коня; момчето хванало юздите и последвало братята си. Хуните се втурнали след тях и един хванал малкия Гримоалд; но не поискал да убие невръстния младенец, ами го накарал да му прислужва. Момчето било добре образовано, със светли очи и руси коси; когато въпросният хун го повел назад към лагера, то незабелязано измъкнало мечта му и нанесло удар по врага, така че онзи рухнал на земята. Тогава то бързо сграбчило юздите, препуснало след братята си и доволно от деянието си, скоро ги настигнало.

За да изпълни обещанието си, кралят на хуните се оженил за Ромхилда, но я задържал само една нощ, след което я преотстъпил на дванадесет хуни; а сетне накарал да я набият на кол. Дъщерите на Гизулф на свой ред не последвали примера на развратната си майка, ами за да съхранят целомъдрието си, привързали под гърдите си

сурово пилешко месо, та вонята да прогони всеки враг, който понечел да се доближи до тях. Хуните помислили, че те естествено миришат така, отвратили се и казвали: „Ломбардките вонят!“ По този начин девойките опазили чистотата си и по-късно се омъжили в съответствие с благородното си потекло; едната за краля на алеманите, другата за Баварския херцог.

407. ЛОЙПИХИС БЯГА

По същото време и Лойпихис, едно дете от Фриули, което единствено от петте братя останало живо, попаднало в плен; но се опитвало да избяга от хуните и да се завърне в родината. Един ден предприело замисленото бягство, като взело със себе си само лък и стрели, както и малко храна; само дето не знаело накъде да върви. Тогава към него се приближил вълк и започнал да му сочи пътя. Като гледало как звярът върви след него и щом то спре, спира и той, момчето помислило, че Бог му го е пратил. Така звяр и момче бродили няколко дена през долини и баири в пустошта; накрая хлябът, който Лойпихис носил, се свършил. Гладът го измъчвал и то опънало лъка срещу вълка, за да му послужи животното за храна. Вълкът избегнал стрелата и изчезнал. Сега вече момчето не знаело кой път да хване и изтощено рухнало на земята; в съня си видяло мъж, който го заговорил: „Стани, сънливко, и тръгни натам, където сочат ходилата ти, понеже там се намира Италия!“ Лойпихис се изправил и поел натам; достигнал до местоживелищата на славяните, една стара жена го приела, скрила го в дома си и го снабдила с провизии. След което той отново поел по пътя си и след няколко дена се озовал в Ломбардия, в родното си място. Къщата на родителите му била така опустошена, че дори нямала покрив и била обрасла в тръни и бодли. Той ги изсякъл, а между стените бил израсъл огромен бряст, на който Лойпихис окачил лъка си. След което възстановил къщата, взел си жена и заживял там. Този човек бил працядо на историка.^[8] Той родил Арихис, Арихис — Варнефрид, а Варнефрид — Павел.

---

[8] Павел Дякон. ↑

408. МУХАТА ПРЕД ПРОЗОРЕЦА

Когато ломбардският крал Куниберт се съветвал с коняря си как да убие Алдо и Граузо, на прозореца, до който стояли, имало — виж ти! — една огромна муха.^[9] Куниберт взел ножа си и посегнал към нея; но не улучил и ѝ отрязал само единия крак. Мухата отлетяла. Алдо и Граузо, които не подозирали и най-малко за злоумишлението срещу тях, се канели тъкмо да се отправят към кралския замък. Когато доближили църквата „Свети Роман“, насреща им се задал куц човек, на когото единият крак бил отрязан, и им рекъл: „Не отивайте при крал Куниберт, защото ще ви убият.“ Уплашени, те побягнали към църквата и се прикрили зад олтара. Скоро обаче на краля било донесено, че Алдо и Граузо избягали в църквата. Тогава Куниберт заподозрял коняря, че е издал замисъла им; но онзи отвърнал: „Кралю и господарю мой, как бих могъл да го сторя, ако от мига, в който взехме това решение, не съм се отделял от погледа ти?“ Кралят проводил хора да питат Алдо и Граузо, коя е причината да избягат в светото място. Те отговорили: „Защото ни беше съобщено, че кралят се кани да ни убие.“ Кралят проводил нов пратеник да попита, кой им е казал това. И добавил, че те никога няма да получат милост, ако не разкрият предателя. Тогава двамата разказали какво точно се било случило, а именно, че ги е срещнал куц човек, на когото единият крак бил отрязан до коляното, а на мястото му имало дървена протеза. Тогава кралят проумял, че мухата, чийто крак бил отсякъл, е зъл дух и че именно този последният е издал след това кроежите му. Сетне дал думата си на Алдо и Граузо, че могат да излязат от църквата и че провинението им ще бъде опростено, като след този ден ги причислил към най-доверените си слуги.

---

[9] Т.нар. синя месарка. ↑

409. ХОДИЛАТА НА КРАЛ ЛИУТПРАНД

Според сказанието Лиутпранд, кралят на лангобардите, имал толкова големи ходила, че достигали дължина до един лакът. С прът или въже, дълги четиринадесет негови стъпки, лангобардите мерели оттогава насетне нивите си.

410. ПТИЧКАТА ВЪРХУ КОПИЕТО

Когато крал Лиутпранд лежал болен и ломбардите не били сигурни, че ще оздравее, те взели племенника му Хилдепранд, отвели го в крайградската църква „Дева Мария“ и го избрали за крал. Като подали според обичая копието в ръката му, долетяла кукувица и кацнала на върха на копието. Тогава умни мъже казали, че това чудо показва, щото господството на Хилдепранд ще е безполезно.

411. РАЖДАНЕТО НА АИСТУЛФ

За крал Аиустулф, който господствал над лангобардите около средата на осмото столетие, се разказва следното: Майка му родила едновременно пет деца. Когато тази чудна вест достигнала до краля, той наредил да му донесат и петте в една голяма кошница. Той ги погледнал, ужасил се, ала не пожелал тутакси да ги изхвърли. Накарал да донесат кралското му копие и се обърнал към хората си: „Онова от децата, което хване копието ми с ръка, нека остане живо.“ С тези думи пъхнал копието в коша сред децата и едно от братчетата посегнало с ръчичката си към него. Тогава бащата дал на това дете името Аистулф.

412. ВАЛТЕР В МАНАСТИРА

След като сторил много воински подвизи в света и достигнал преклонна възраст, Валтер се замислил за греховете си и решил да добие прошка от небето чрез строг духовен живот. Тутакси се снабдил с тояга, поставил на върха ѝ множество пръстени и на всеки пръстен — по едно звънче; надянал поклонническа мантия и така пребродил почти целия свят. Той искал точно да изучи начина на живот и правилата на всички монаси и затова влизал във всеки манастир; когато встъпвал в църквата обаче, той удрял двукратно или трикратно с все сила тоягата си о пода, така че всички звънчета зазвънявали; по този начин изпитвал усърдността при богослужението. Когато веднъж пристигнал в манастира Новалезе, по обичая си пак ударил поклонническата си тояга о пода. Един от послушниците се обърнал, за да види какво звъни така; и тогава учителят му скочил и зашлевил питомника си. Тогава Валтер въздъхнал и рекъл: „От много дни бродя из този свят и досега не успях да намеря нещо подобно.“ Явил се пред абата, помолил да го приемат в манастира и надянал одеждата на тези монаси; по негова молба бил назначен за градинар на манастира. Опънал две дълги въжета, едното по дължината на градината, другото по ширината; в лятната жега закачал на тях плевелите с корена накъм слънцето, за да изсъхнат и никога вече да не се появят.

В манастира имало дървена талига, изработена много изкусно, върху която не поставяли нищо друго освен висок, снабден на върха с ясно звучаща камбанка прът. От време на време този прът бил забучван така, че всеки да може да го вижда и да чува звъна на камбанката. Всички манастирски дворове и села имали свои талиги, с които прислугата на монасите превозвала зърно и вино; талигата с пръта вървяла начело, следвана от сто или петдесет други талиги и всеки разпознавал, че керванът е на прочутия манастир Новалезе. И никой, бил той херцог, граф, господар или селянин, не дръзвал да му се препречи; пък и търговците на пазара не отваряли сергиите си, докато не видели да се приближава талигата с камбанката. Когато веднъж

натоварените талиги се връщали към манастира, натъкнали се на кралските люде, които пасели конете на една ливада. Щом видели толкова стоки да бъдат откарвани в манастира, те нападнали дръзко кервана и отмъкнали всичко. Слугите напразно се съпротивлявали, след което тутакси съобщили за случилото се на абата и братята. Абатът събрал целия манастир и огласил стореното. Предстоятел на братството бил по онова време някой си Азинарий, франк по произход, мъж добродетелен и разсъдлив. Когато Валтер го посъветвал да пратят при разбойниците умни братя, които да разговарят с тях по подобаващ начин, той казал: „Тогава именно ти, Валтер, трябва незабавно да се отправиш натам, тъй като ние нямаме по-мъдър и умен брат от тебе.“ Само че Валтер съзнавал отлично, че трудно ще понесе упорството и високомерието на онези люде, поради което възразил: „Те ще смъкнат монашеското ми расо.“ „Ако ти съблекат расото, рекъл Азинарий, дай им и капюшона и кажи, че братята ти са наредили така.“ Валтер попитал: „А какво да правя с кожухчето и подрасника?“ „Кажи им, отвърнал достопочтеният отец, че братята ти са наредили да им предоставиш и тях.“ А Валтер продължил: „Не се гневи, дете питам, но какво да направя, ако поискат да сторят същото и с гащите?“ „Тогава, отговорил абатът, вече достатъчно ще си доказал смирението си; понеже по отношение на гащите не мога да ти наредя да им ги отстъпиш.“

Този отговор задоволил Валтер, той излязъл и попитал манастирските люде дали има кон, на който при нужда да може да се предприеме сражение. „Имаме добри и силни впрегатни коне“, отговорили онези. Накарал да му ги доведат веднага, яхнал единия и го пришпорил, сетне сторил същото с втория, но отхвърлил и двата, посочвайки техните недостатъци. След което си спомнил за добрия кон, който някога сам бил довел в манастира, и попитал дали той е все още жив. „Да, господине, казали те, жив е, но е вече много стар и служи при пекарите, като всеки ден пренася зърно до воденицата и обратно.“ Валтер рекъл: „Доведете ми го, та да го видя с очите си.“ Когато му го довели и го яхнал, той извикал: „О, този жребец не е забравил уроците, които му давах в младите си години!“ След което се сбогувал с абата и братята, взел със себе си само двама или трима ратаи, отправил се бързо към разбойниците, поздравил ги дружелюбно и ги подканил да поправят неправдата, която били сторили спрямо

Божиите слуги. Те обаче само още повече се разярили и надули и принудили Валтер да смъкне расото, което носел. Той понесъл това търпеливо и казал, че така са му наредили. След като го съблекли, онези започнали да развързват обувките и гетите; докато стигнали до гащите, Валтер все повтарял, че така му е наредено. Те отвърщали, че не ги е грижа какво са му наредили монасите. Валтер отговорил, че скоро и с него ще е така; и когато те понечили да употребят сила, незабелязано освободил стремето и ударил с него един от типовете така, че онзи рухнал мъртъв, грабнал оръжията му и заудрял наляво и дясно от себе си. След което се огледал и видял наблизко едно теле, което пасяло на моравата, скочил, изтръгнал плешката му и заудрял с нея враговете, гонейки ги из цялото поле. Някои разказват, че Валтер нанесъл такъв удар с юмрук по врата на най-наглия, който се бил навел да развърже обувките му, щото строшеният му вратен прешлен паднал в гърлото. Мнозина избил, а другите побягнали и изоставили всичко. Валтер обаче прибрал не само своето, ами и чуждото имущество и се завърнал с богата плячка в манастира.

Абатът го срещнал с въздишки и здраво го порицал; но Валтер поискал да му бъде наложена епитимия, за да не се радва плътски за това си деяние, което можело да погуби душата му. Както уверяват някои, той се сражавал още три пъти с нахлулите езичници и ги прогонил позорно от манастирските поля.

Друг път видял конете на крал Дезидерий да пасат на манастирската ливада Молис (Молард) и да опустошават тревата, прогонил конярите и избил мнозина от тях. По обратния път, радостен от победата, той ударил два пъти със свит юмрук една крайпътна каменна колона и откъртил голямо парче, което паднало на земята. Тази местност и до ден-днешен носи названието „Ударът на Валтер“.

Този прочут герой, граф Валтер, умрял много стар в манастира, където преди това грижливо бил изсякъл гробницата си на един планински връх. След смъртта си бил погребан там заедно с внука си Ратхалд. Въпросният Ратхалд бил син на Ратхер, сина на Валтер и Хилдгунда. Веднъж някаква жена, която дошла да се помоли на гроба, взела главата на Ратхалд и я отнесла в замъка си. Когато един ден в замъка избухнал пожар, тя си спомнила за главата, извадила я и я поставила срещу огъня. И пожарът скоро угаснал. След последния набег на езичниците и преди възстановяването на светото място никой

от местните жители не знаел къде се намира гробът на Валтер. По това време в град Сегузиум живеела много стара вдовица на име Петронила, прегърбена над тояжката си и недовиждаща. Езичниците били пленили и отвлели сина ѝ Маурин, който служил при тях повече от тридесет години. Най-сетне обаче той получил свободата си и се отправил към родното си място. Намерил майка си вече в дълбока старост. Тя ходела всеки ден да се грее на слънце при една скала край града, а хората често отивали там и я разпитвали за старите времена; тя им разказвала различни нечувани неща най-вече за манастира Новалезе, които отчасти сама била виждала, отчасти обаче била само чувала от своите родители. Един ден неколцина мъже я отвели отново там и тя им показала къде се намира никому неизвестният гроб на Валтер, за който била чувала от предците си; при все че никоя жена не би дръзнала да посети въпросното място. Тя разказала още, че на същото място някога имало много кладенци. Съседите твърдели, че тази жена достигнала почти двестагодишна възраст.

413. ПРОИЗХОД НА САКСИТЕ

Според едно старо народно сказание саксите израснали заедно с първия си крал Асханес (Асканий) от скалите на Харц наред зелената дъбрава край едно приятно изворче. Сред занаятчиите и до днес се е съхранило следното стихче:

*И ето те, в Саксония отиват. —
там по дърветата растат моми красиви;
ако съм знаел в дните си невръстни,
една за себе си девойка бих откъснал.*

Абентин извежда по достатъчно странен начин името на германците от *germinare*, израствам, понеже немците растели на дърветата.

414. ПОТЕКЛОТО НА САКСИТЕ

Четем, че саксите някога били от хората на чудодейния Александър, който за дванадесет години достигнал до самия край на земята. След като загинал във Вавилония, четирима, които всички искали да станат крале, разделили империята му. Останалите бродели без път и посока, докато част от тях достигнала с много кораби до Елба, където живеели тюрингците. Саксите носели големи ножове, с които коварно избили тюрингците по време на едни преговори, когато и двете страни се кълнели в мира. Тъкмо от тези остри ножове те получили названието сакси. Непостоянството им причинявало големи неприятности на римляните; Цезар тъкмо вярвал, че вече ги е надвил, когато те отново се надигали срещу него.

415. ПРОИЗХОДЪТ НА САКСИТЕ

Древните сакси (които прогонили тюрингците), преди да пристигнат в тази страна, били в армията на Александър, който и с тяхна помощ завладял света. След смъртта на Александър те не пожелали да се установят в онази земя поради царящата в нея взаимна ненавист и отплавали с триста кораба; всички те с изключение на петдесет и четири били негодни, осемнадесет от тези последните достигнали Прусия и завзели страната, дванадесет завзели остров Ругия, а двадесет и четири достигнали до тази земя. И тъй като пришелците не били толкова много, че да обработват нивите, пък и избили и прогонили тюрингските господари, оставили^[10] селяните живи и им предоставили права върху земята, каквито имат крепостните^[11]. Оттам именно идват крепостните, а от крепостните, проиграли правата си, произлизат ратаите.

Глосата прибавя още нещо: Той като се канели да ги нападнат, те били готови и отплавали. Онези кораби били негодни, понеже не можели да плават във вода. Осемнадесет от останалите достигнали до Прусия, която все още представлявала пустош. Там те заживели като езичници. Дванадесет достигнали Ругия и от тях произлезли щормите, дитмарсите, холстенците и хаделерите. Двадесет и четири достигнали до тази земя и тези заселници все още са наричани „камъните“, тъй като на гръцки *petra* означава „камък“, а *saxum* — „чакъл“, поради което и ние все още се наричаме сакси, тъй като в крамолите си сме като чакъл.

Под тюрингци пък се имат предвид не населяващите графство Тюрингия, тъй като те също са сакси, ами ноттюрингците, които са венди. Саксите ги наричат „нотдюрингци“, сиреч нещо като „нотторихте“, „глупаци“. Понеже били войнствени и глупави.

---

[10] Ließen, инф. lassen. ↑

[11] Lassen. ↑

416. САКСИТЕ И ТЮРИНГЦИТЕ

Саксите тръгнаха с корабите си и достигнали до местност на име Хадолава, където срещу тях се изправили местните жители, тюрингците, и им оказали силна съпротива. Саксите обаче завзели пристанището и било сключено споразумение, според което саксите имали правото да купуват и продават каквото поискат, но трябва да се въздържат от човекоубийства и заграбване на земи. Този мир бил спазван в продължение на много дни. Тъй като на саксите обаче не стигали парите, те сметнали, че споразумението е безполезно. Тогава един техен младеж слязъл от кораба на сушата, накичен с много злато, със златни верижки и златни катарами. Някакъв тюрингец го срещнал и рекъл: „Защо носиш толкова злато на измършавелия си врат?“ „Търся купувач, отговорил саксонецът, а златото нося само поради глада, който ме мъчи; нима мога да се заситя със злато?“ Тюрингецът попитал колко би струвало. На това другият отвърнал: „Нямам представа, дай ми колкото ти е угодно.“ Смеейки се, онзи казал: „Е, тогава ще ти напълня полите с пръст“; понеже на това място била натрупана голяма купчина пръст. Саксонецът хванал полите на дрехата си, получил пръстта и дал златото; двамата си тръгнали, всеки доволен от сделката. Тюрингците похвалили своя човек, задето за такава нищожна цена придобил толкова злато; саксонецът на свой ред се върнал при корабите и когато неколцина го упрекнали за глупостта му, призовал саксите да го последват; скоро, казал той, ще го похвалят за тази му глупост. Когато тръгнали след него, той взел пръстта, разпръснал я на тънък слой по полето и покрил голяма площ. Като видели това, тюрингците проводили пратеници и се оплакали, че така се нарушава мирът. Саксите рекли: „Ние спазвахме неотклонно и свято споразумението; земята, която добихме със златото си, ще задържим мирно или ще я отвоюваме с оръжие.“ Така златото приседнало на местните жители и те обявили за причинител на злощастията си онзи, когото малко преди това хвалели. Тюрингците се нахвърлили ядно на саксите, ала последните отстоявали според правото на войната

околните земи. След дълго и упорито сражение тюрингците паднали и тогава двете страни се сговорили да се съберат на мирни преговори на определено място, само че без оръжие. Саксите имали обичая да носят големи ножове, както все още правят англите, и те ги скрили под дрехите си, упътвайки се към събранието. Като видели, че враговете им са беззащитни и че всичките им князе са там, саксите сметнали, че им е сгодно да завладеят цялата страна, нападнали ненадейно тюрингците с ножовете си и ги избили до крак, така че нито един не останал жив. Това донесло на саксите голяма слава и съседните народи започнали да се страхуват от тях. Те водят името си тъкмо от това деяние, тъй като на техния език въпросният нож се нарича „сак“.

417. ПОЯВАТА НА АНГЛИТЕ И САКСИТЕ

Измъчвани от жесток глад и тежки болести, британите изпаднали дотам, та да не са в състояние да отблъскват нападенията на чужди народи и диви зверове, поради което започнали да мислят какво да сторят и заедно с краля си Виртгеорн (Фортигерн) решили да призват на помощ задморския народ на саксите. Англите и саксите били повикани и те пристигнали в Британия с три големи кораба. В източната част на острова им била предоставена земя, която да обработват, като се подчиняват на краля, който ги бил поканил, помагат му и се сражават като за своята страна. Саксите победили враговете на британите и проводили пратеници в родината си, които да възвестят великата им победа, а също да кажат, че страната е красива и плодородна, а народът на британите е мудар и ленив. Тогава от Саксония бил пратен един още по-решителен и могъщ отряд. Когато той се присъединил към предходния, от това се получил непобедим народ. Британите им отстъпили съседните земи, за да се сражават те за тяхното благополучие и мир и да се противопоставят на враговете им; за победите им се отплащали с пари и храна. Преселниците били от трите най-силни германски народа, саксите, англите и ютландците. От ютландците в Британия произлизат кантварите и вихтзатите; от древните сакси — източните, южните и западните сакси; от англите — източните, средните англи, мерсийците и нортумбрийският род. В Германия страната на англите се намирала между Ютландия и Саксония и съгласно сказанието, след като я напуснали, тя останала пуста и необитаема. Техни водачи и военачалници били двама братя, Хенгст и Хорса; те били синове на Вихгизел, чийто баща се казвал Вихт, а негов баща бил онзи Водан, от чието коляно произлизат кралето на много страни. На британския остров този народ скоро започнал бързо да се множи и се превърнал в кошмар за местните жители.

418. ПРИСТИГАНЕТО НА ПИКТИТЕ

Случило се така, че народът на пеотите пристигнал на кораби от Скития, акостирал в Шотландия и заварил там народа на скотите. Пришълците поискали убежище и земя сред местните. Скотите отвърнали, че земята им не е достатъчна, та да се вместят в нея. „Ние обаче ще ви дадем добър съвет за това, какво трябва да сторите. Недалеч оттук на изток има друг остров, който в ясни дни може да бъде видян и оттук. Ако отидете там, ще намерите земя, в която да се заселите, а ако някой ви се противопостави, ще ви се притечем на помощ.“ Пеотите отплавали за Британия и се установили в северните части на острова. Южните били обитавани от бритите. Тъй като пеотите нямали жени, поискали си от скотите. Онези се съгласили и им дали жени при условие, че в спорни случаи ще избират кралете си по женска, а не по мъжка линия. Това се спазва при пеотите и до ден-днешен.

419. САКСИТЕ ИЗГРАЖДАТ ОКСЕНБУРГ

Когато саксите пристигнали в Англия, помолили краля да им отстъпи такава територия, която може да бъде покрита с волска кожа. Когато той се съгласил, те нарязали кожата на тесни ивици, опасали с тях обширно пространство и построили крепост, наречена Оксенбург.
[\[12\]](#)

[\[12\]](#) Волската крепост. ↑

420. НЕНАВИСТТА МЕЖДУ САКСИТЕ И ШВАБИТЕ

Щом Хенгст (Хест, Хестерн) отплавал с хората си към Англия, оставяйки жените у дома, дошли швабите, завзели Саксония и похитили жените на саксите. Когато саксите се върнали и прогонили швабите, някои от жените заминали с последните. Децата на тези жени, които тръгнали с швабите, били смятани за шваби. Затова жените от този род нямат право на наследство и в закона е казано, че „саксите се придържат към швабското право чрез ненавистта на жените“.

421. ПРОИЗХОДЪТ НА ШВАБИТЕ

Предните части на швабите някога пристигнали отвъд морето с голяма военна сила и разпънали шатрите си на хълма Свево, поради което и били назовани свеви или шваби. Те били добър и умен народ и се отличавали с това, че били храбри юнаци, войнствени и победоносни. Техният военачалник Брено водил кървава битка с Юлий Цезар.

422. ПОТЕКЛОТО НА БАВАРЦИТЕ

Родът на баварците изглежда да се е изселил от Армения, в която акостираше Ноевият ковчег, когато гълъбът донесъл зелената клонка. На герба си те все още носят ковчега на планината Арарат. Някъде към Индия изглежда все още да има немскоговорещи народи.

Баварците били войнствени и храбри, а никой не можел да изкове по-добри от техните мечове. „Славният Регенсбург“ е името на тяхната столица. Победата, която Цезар удържал над техния херцог Боемунд и неговия брат Инграм, коствала на римляните много кръв.

423. ПРОИЗХОДЪТ НА ФРАНКИТЕ

Родът на франките е родствен с този на римляните, предците както на едните, така и на другите идват от древната Троя. Когато по Божия воля гърците разрушили тази крепост, само малцина троянци се измъкнали и дълго бродили през света. Франко със своите люде достигнал до Рейн и се установил там; в памет на произхода си той с радост построил една малка Троя и назовал течащия наблизо поток Сантен — по името на реката в старата си родина. Рейн смятали за морето. Така възникнал народът на франките.

424. МЕРОВИНГИТЕ

Меровингите били наричани Четинестите, понеже според сказанието гърбът на всички крале от този род бил обрасъл с четина като при свинете. Един ден Хлодий, синът на Фарамунд, бил влязъл с кралицата във водата близо до морския бряг и се разхлаждал от лятната жега, когато от вълните излязло чудовище, приличащо на бик, нахвърлило се върху къпещата се кралица и я насилило. След време тя родила странен и чудноват на вид син, когото нарекли Меревиг, сиреч Мерелефх^[13], а от него произлезли франкските крале, наречени Меровинги (Мерофинги, Мереиангелинги).

---

[13] Морско изчадие. ↑

425. ХИЛДЕРИК И БАЗИНА

Хилдерик, синът на Меровиг, започнал да управлява зле и да обезчестява дъщерите на благородниците. Тогава франките го свалили от трона. В бягството си той се обърнал към Бисин, краля на тюрингите, и намерил при него защита и почетен прием за дълго време. Сред най-благородните франки той имал обаче верен приятел на име Виномад, който го придружавал и вземал участие във всички негови деяния още докато този властвал. Когато кралят бил прогонен от господарството си, Виномад бил на мнение, че Хилдерик трябва да замине надалеч и да изчака по време на отсъствието му лошата му слава да се позабрави; а той самият приел да следи настроенята на франките и да съобщава за това на краля. Същевременно Виномад взел пръстена си, разделил го на две половини, дал едната на краля и казал: „Когато ти пратя другата и двете съвпадат, това ще е знак, че франките са ти простили, и тогава без да отлагаш можеш да се върнеш в родината.“

Междувременно франките избрали за свой крал римлянина Егидий. Виномад се престорил и скоро станал негов довереник. Започнал да го съветва да товари с тежки данъци не само народа, ами и някои от най-могъщите люде в страната; при това Виномад находчиво избрал тъкмо враговете на Хилдерик. Тези жестокости довели дотам, че франките не след дълго се отвърнали от Егидий и започнали да съжбяват, задето прогонили родния си господар.

Тогава Виномад проводил пратеник с половината от златния пръстен в Тюрингия, откъдето Хилдерик бързо се върнал, събрал народ и надвил над Егидий.

Щом кралят овладял кралството си, Базина, жената на тюрингския крал Бисин, се натъкмила, напуснала съпруга си и се пренесла при Хилдерик, с когото имала тайна любовна връзка още по време на неговото пребиваване там. На Хилдерик казала, че никакви препятствия и трудности не са ѝ попречили да го намери; понеже за нея няма по-достоеен от него мъж в целия свят. А Хилдерик забравил

благодееянето, което му сторил Бисин, понеже бил езичник, и се оженил за Базина още приживе на първия ѝ съпруг. В брачната нощ станало така, че Базина отблъснала краля от съпружеските си обятия и му казала да излезе пред вратите на кралския замък, и да донесе онова, което ще види там. Хилдерик послушал словата ѝ и пред вратите видял да обикалят огромни диви зверове, леопарди, носорози и лъвове. Изплашен, той се втурнал към съпругата си и ѝ съобщил всичко. Тя го окуражила да няма грижа и пак да излезе. Тогава кралят видял да се навъртат мечки и вълци и го съобщил на кралицата, която за трети път го пратила навън. Този път забелязал кучета и по-малки животни, които се разкъсвали едно друго. Учуден, той се върнал в брачното ложе, разказал всичко и поискал от мъдрата си жена да му разтълкува значението на това чудо. Базина посъветвала краля да прекара нощта в целомъдрено въздържание, а с настъпването на деня, казала тя, ще разбере всичко. След изгрева на слънцето му казала: „Всичко това обозначава бъдещите събития и нашето потомство. Първият ни син ще е могъщ и силен като лъв или носорог, децата му ще са хищни и нагли като вълци и мечки; техните наследници, последните от нашето коляно, ще са страхливи като кучета. Малките животинки, които видя да се разкъсват едно друго, обозначават хората от простолюдието, които вече нямат страх от краля, ами в омразата и глупостта си се преследват едни други. Такова е тълкуването на видението, което си имал.“ Хилдерик обаче се зарадвал на това, че от него ще се народи голямо потомство.

426. ЦЪРКОВНИЯТ ПОТИР

Докато Хлодовик и неговите франки все още били езичници и грабели имотите на християните, случило се да отнемат един голям, тежък и изкусно изработен потир от църквата в Реймс. Свети Ремигий проводил обаче пратеник до краля и помолил, щом така и така не могат да бъдат поправени останалите неправди, поне да бъде върната въпросната утвар. Кралят наредил на пратеника да го последва до Соасон, където плячката трябвало да бъде разделена по жребий: „Ако този съд, за който молиш, се падне на мен, можеш да го отнесеш обратно.“ Пратеникът се подчинил и отишъл с краля на посоченото място, където с пристигането си кралят заповядал да се донесе всичко спечелено, та да бъде разделено по жребий. Тъй като обаче Хлодовик се страхувал, че потирът може да се падне другиму, повикал слугите и приятелите си и ги помолил да му сторят тази угода и да не разиграват въпросната утвар, ами да я заделят за него. Франките отговорили: те не могат да откажат нещо на оногова, комуто са отдали живота си. Всички били доволни с изключение на едного, който се надигнал, разсякъл с меча си потира на късчета и рекъл: „Ти не бива да имаш, кралю, нищо повече от това, което ти се падне по жребий.“ Всички се удивили на дързостта на този мъж; кралят обаче овладял гнева си и предал счупения съд на пратеника на епископа. Една година по-късно кралят наредил войската да се събере на Марсово поле, като всеки е така въоръжен, че да може да се сражава с врага. Когато всички се събрали в блестящи доспехи и Хлодовик ги прегледал, той се доближил до оня, който бил разбил потира с меча си, погледнал го и му рекъл: „В цялата войска няма страхливец като теб; копието и шлемът ти, щитът и мечът са негодни и лоши.“ При тези думи протегнал ръка към меча на воина и го хвърлил на земята. Когато онзи се навел да вдигне меча си, кралят измъкнал своя, забил го в гърба му и казал: „Това ми стори и ти в Соасон с онзи потир!“ Така воинът умрял, кралят отпратил останалите у дома и от този момент франките му имали страх и никой не дръзвал да му се противопостави.

427. РЕМИГИЙ ПРЕБРОЖДА ЗЕМИТЕ СИ

Хлодовик, кралят на франките, подарил на свети Ремигий, епископа на Реймс, толкова земя, колкото той успее да преброди, докато кралят спи следобедния си сън. Светият мъж поел на път и отбелязвал границите със знаци, които се виждат и до днес. Когато минал край една воденица, която искал да включи в областта си, от нея излязъл мелничарят, опитал се да го прогони и се възпротивил воденицата да попадне в границите на епископските земи. Човекът Божи се обърнал кротко към него: „Приятелю, не се ядосвай, воденицата ще принадлежи съвместно нам.“ Мелничарят обаче упорствал в несъгласието си; и тогава изведнъж колелото се завъртяло от само себе си в обратна посока. Тогава онзи се провикнал след светеца: „Ела, служителю Божи, нека воденицата ни е обща!“ Ремигий отговорил: „Нито твоя ще е, нито моя.“ В този момент земята пропаднала и се образувал такъв ров, че никой повече не успял да построи воденица на въпросното място. Ремигий продължил и достигнал до малка горичка; там също имало хора, които не искали той да я включи в своите граници. Светецът рекъл: „Тогава нека никога листо от вашата гора не прелети границата ми (която лежала плътно до нея) и никога клон да не падне на границата ми!“ Така и станало и продължило да бъде по същия начин, докато я имало горичката. Накрая Ремигий стигнал в едно село на име Кавиняк (Шавиньон) и поискал да го включи в територията си. Когато ту се приближавал, ту отново се отдалечавал и поставял знаците, жителите му се противопоставили и той се провикнал: „Ще работите здраво и ще живеете в недоимък!“, което станало точно така в последващите времена. Когато кралят се събудил от следобедната си дрямка, той дарил с кралска грамота на светеца за църквата му всички земи, които онзи бил заключил в кръга на обхода си.

428. РЕМИГИЙ ПРОГОНВА ПОЖАРА

Когато в град Реймс забушувал пожар и вече бил погълнал една трета от жилищата, светецът научил новината в църквата „Свети Никазий“, паднал ничком и помолил Бога за помощ. След което се отправил с бързи крачки към града; на стъпалото на църковното стълбище ходилото му се отпечатало върху твърдия камък, все едно той бил от мека глина, и може да бъде видяно до днес на това място като доказателство за Божието чудо. След това се изправил срещу пламъка и едва сторил кръстен знак с десницата си, когато пламъкът се обърнал и започнал да бяга от светеца. Той го последвал, прогонил го от всички все още незасегнати места, докато най-сетне го изхвърлил през една отворена градска врата. След което я затворил и наредил, заплашвайки открито всеки нарушител, тя никога повече да не бъде отваряна. Когато няколко години по-късно живеещият наблизо гражданин на име Ферцинкт строшил резето, с което била затворена вратата, в дома му пламнала зараза, от която не останал жив нито сред хората в нея, нито сред добитъка.

429. ЧАСТТА НА РЕМИГИЙ ОТ ВАЗИХЕНСКАТА ГОРА

Ремигий закупил за църквата си голяма част от Вазихенската гора, където построил две селца на име Козла и Глени. В тях заселил жители от съседния град Берна, които били задължени всяка година да доставят определено количество смола за църквата. Границите на тази територия били толкова точно установени, че били известни всекиму, а и със собствената си ръка светецът бил хвърлил един камък в празна хралупа на някакво дърво. С този камък станало такова чудо, че човек можел да го повдигне и дори да го вдигне високо с ръка, но не и да го изнесе от мястото. Веднъж някакъв негодник напразно опитвал да го стори, та решил с брадва да разшири дупката; но щом замахнал срещу дървото, дясната му ръка изсъхнала, а очите му ослепели.

Във времето на император Лудвиг двама братя били назначени за лесничей в императорската гора. Те смятали, че онова парче земя принадлежи на императора и се карали за него с църковните люде. Случило се така, че един от двамата братя отишъл да нагледа свинете си, които бил напъдил към гората, и видял вълк след тях. Като се спуснал да преследва звяра, жребецът му се препънал и онзи ударил главата си о едно дърво и умрял на място. Когато малко след това другият брат се качил на една скала сред гората и се провикнал: „Всеки да знае и да му е известно, че императорската гора стига до тази скала!“, и ударил със секирата си по камъка, от него изхвъркнали парченца, които влезли в очите му и го ослепили.

430. ВЕНЧАВКАТА НА КРОТХИЛД

Пратениците на крал Хлодовик му разказвали много за красотата на Клотхилд, която живеела в Бургундския кралски двор. Та той пратил Аурелиан, най-близкия си приятел, с щедри дарове при девойката, който да я огледа, да ѝ открие кралското желание и да узнае дали тя би се съгласила да го изпълни. Аурелиан се подчинил, поел към Бургундия и като стигнал не след дълго до императорския замък, накарал спътниците си да се укрият в една близка гора. Самият той надянал одеждите на просяк, отправил се към замъка и започнал да мисли как да заговори бъдещата си господарка. По това време Бургундия била християнска, а франките все още не. Понеже било неделя, Кротхилд тръгнала за месата; Аурелиан се наредил до останалите просяци пред църковните двери и зачакал тя да излезе от тях. Щом свършила месата, девойката излязла от църквата и както е обичайно, започнала да раздава милостиня на бедните. Аурелиан се доближил до нея и протегнал ръка. Когато Кротхилд му подала един златен гулден, той хванал голата ѝ ръка изпод мантията и я притиснал до устните си в целувка. Пламнала от девичи свян, тя отишла у дома си, ала пратила една от придворните дами да ѝ доведе мнимия просяк. Когато той дошъл, тя го попитала: „Какво ти стана, човече, та като получи милостиня, оголи ръката ми изпод мантията и я целуна?“ Пропускайки въпроса край ушите си, Аурелиан казал следното: „Моят господар, кралят на франките, чу за твоята хубост и те иска за невеста; това е неговият пръстен заедно с още венчални накити.“ Но като се извърнал и посегнал към торбата, която бил оставил до вратата и от която се канел да извади сватбените дарове, тя била открадната. След като претърсили всичко, я намерили и я подали на госта, който, уверен в неотменността на венчавката, положил даровете пред девойката. Тя обаче рекла: „Не подобава християнка да вземе за мъж езичник; ако Съзателят стори така, че езичникът да се покръсти заради мен, няма да се възпротивя на желанието му, ами ще приема Божията воля.“ Ала

помолила казаното от нея да бъде запазено в тайна и поставила пратения ѝ от Хлодовик пръстен в съкровищницата на чичо си.

431. НОЖИЦАТА И МЕЧЪТ

Кротхилд, старата кралица, приела осиротелите деца на сина си Хлодомер и ги отглеждала с любов, а крал Хилдеберт, другият ѝ син, гледал на това със завист и страх и не искал някога те да пожелаят трона, подкрепяни от благосклонността на майка му. Та той проводил тайно пратеничество до Хлотар, третия си брат. „Майка ни отглежда децата на нашия брат и се кани да им отстъпи трона; ела колкото можеш по-скоро в Париж, за да обмислим какво е редно да сторим: дали да ги острижем, така че да изглеждат като хора от простолюдието, или да ги убием и да си разделим оставеното от брат ни кралство.“ Хлотар се зарадвал на посланието, отишъл в град Париж и се сговорил с брат си. След което двамата пратили да съобщят на майка им: „Прати ни двете деца, за да бъдат те издигнати в полагащото им се достойнство.“ При това Хилдеберт публично се хвалел, че заедно с Хлотар са се съгласили да потвърдят властта на децата. Зарадвана и неподозираща нищо лошо, Кротхилд дала на децата да ядат и да пият и им рекла: „Ще прежаля смъртта на сина си, ако вие бъдете въздигнати на неговото място.“ Децата отишли в Париж, където тутакси били заловени, откъснати от слугите и възпитателите си и държани в плен.

След което Хилдеберт и Хлотар проводили пратеник при старата кралица с ножица и гол меч. Пратеникът пристигнал и ѝ ги показал с думите: „Пресветла кралице, двамата ти синове, моите господари, искат да узнаят мнението ти относно това, какво трябва да сторят с децата, дали да ги оставят да живеят с отрязани коси, или да отнемат живота им?“ Нещастната баба се ужасила и разгневила, гледайки ножицата и голия меч. „Ако няма да се възкачат на трона, рекла тя, по-добре е да ги видя мъртви, нежели остригани.“ Скоро след това момчетата били убити.

432. СКАЗАНИЕ ЗА КОНЯРЯ АТАЛ И КУХНЕНСКИЯ ПРИСЛУЖНИК ЛЕО

Във времето, когато франкските крале Теодерих и Хилдеберт живеели в разпри и крамоли и много благородни синове били вземани за заложници или попадали в плен, се случило следното: Атал, от добро потекло и близък роднина на свети Григорий, бил принуден да прислужва на един франк в Трирската област и бил назначен за пазач на конете. Загрижен за съдбата му, епископ Григорий проводил пратеници, които да го издирят и които най-сетне го открили и предложили на господаря му дарове, за да го откупят. Онзи човек обаче отказал даровете и рекъл: „Човек от такова коляно може да бъде откупен с десет пфунта злато.“ Така, без да изпълнят заръката, пратениците се завърнали при Григорий, а Лео, един от кухненските му прислужници, казал: „Ако ми разрешите да го подиря, може би ще успея да го освободя от плен.“ Епископът се зарадвал и му позволил; тогава Лео отишъл на същото място и се опитал тайно да измъкне момчето, само че не успял. След което започнал да преговаря с някакъв друг мъж, като му казал: „Ела с мен и ме продай в дома на франка; цената, която получиш, ще ти е печалбата.“ Мъжът го направил и го предложил за дванадесет златни гулдена, а купувачът попитал слугата какво може да прави. „Извънредно сръчен съм в приготвянето на всичко, което се яде на господарската трапеза, и не се страхувай, че някой ще ме надмине в това занятие; понеже мога да сготвя дори кралски ястия, ако речеш да поканиш краля на пир!“ Онзи отвърнал: „Следващата неделя ще поканя съседите и приятелите си; пригответи такова ястие, та всички да рекат, че и в кралския двор не може да бъде вкусно по-добро.“ Лео рекъл: „Господарю, накарай да ми донесат няколко млади петлета и ще изпълня поръката ти.“ Когато това било сторено, той поднесъл в неделя такова вкусно ястие, че гостите не можели да се нахвалят от него. Приятелите на господаря се разотишли по домовете си, а самият господар се изпълнил с благоволение към кухненския прислужник и му позволил да наглежда и се разпорежда с

всичките му припаси. Така изминала цяла година и в нея господарят все повече го обиквал и му имал пълно доверие. Веднъж Лео отишъл на ливадата край къщата, където Атал наглеждал конете, и се разговорил с него; те се улегнали на земята, отдалечени един от друг и обърнати гърбом, та никой да не заподозре, че разговарят. „Време е, казал Лео, да мислим за отечеството си; приканвам те, като върнеш довечера конете в конюшните, да не позволяваш на съня да те обори, ами да си буден, та като те извикам, веднага да можем да се измъкнем.“ Ала франкът отново бил поканил на гости много роднини и приятели, а сред тях и своя зет, мъжа на дъщеря си. Когато към полунощ всички се надигнали и тръгнали да си лягат, Лео подал на зетя чаша да пие. Онзи рекъл шеговито: „Е, Лео, не искаш ли да яхнеш конете на господаря си и да се завърнеш в своята родина?“ А Лео пак шеговито изрекъл истината и казал: „Да, още тази нощ, ако такава е волята Божия.“ „Стига само, отговорил зетят, моите хора добре да ме пазят, та да не отмъкнеш нещо от имуществото ми.“ Така, смеейки се, те се разделили. Щом всички заспали, Лео изкарал Атал от леглото. „Имаш ли меч?“ „Не, само едно късо копие.“ Тогава Лео отишъл в покоите на господаря си и донесъл щит и дълга пика. Господарят попитал в полусън: „Кой си ти и какво искаш?“ „Лео съм, твойт слуга, и будя Атал да става вече и да води конете на паша. Защото се е успал и е още пиян.“ Господарят казал: „Прави каквото искаш.“ И след тези си думи заспал отново. Лео излязъл от вратата, въоръжил момчето, а вратите на конюшните, които вечерта били здраво залостени със сигурни железни клинове, се оказали отворени като по Божие благоволение. Той поблагодарил Богу за подкрепата, извели конете от конюшните и побягнали, като заедно с чуловете взели и един сокол. Когато прекосявали Мозел, се опитали да ги задържат и те трябвало да изоставят конете и чуловете; а реката пресекли легнали върху щитовете. Като паднала нощта и се смрачило, те навлезли в една гора и се скрили в нея. Настъпила третата нощ, а те продължавали да бродят, без да са сложили и троха хляб в устата си. Тогава по Божия милост се натъкнали на дърво, отрупано с плодовете, наричани джанки, и се угостили с тях. След което поели към Кампания (Шампан); изведнъж дочули конски тропот и си казали: „Идват ездаци, хайде да се хвърлим на земята, та да не ни видят.“ И виж ти, един голям трънлив храст се оказал наблизко; те свили зад него и легнали на

земята с извадени от ножницата мечове, та ако бъдат открити, да могат да се отбраняват. Ала ездачите, щом стигнали до това място, спрели тъкмо пред храста; конете им започнали да се облекчават, а един от тях рекъл: „Дойде ми до гуша от тези двама бегълци, изглежда никога няма да ги намерим; зная обаче със сигурност, че ако ги заловим, ще окача единия на бесилото, а другия ще насека с меч си на хиляда късчета.“ Изреклият тези слова бил техният господар, франкът, който бил дошъл от Реймс да ги дири и бездруго би ги намерил, ако не била паднала нощта. Мъжете го последвали, а бегълците достигнали още същата нощ благополучно града, влезли в него и попитали някакъв гражданин за дома на свещеника Паулулус. Гражданинът им го показал. Докато вървели по уличката, ударила камбаната за сутрешната меса, понеже било неделя. Те потропали на вратата на свещеника и тя им била отворена. Момчето започнало да разказва за господаря си. Тогава свещеникът възкликнал: „Значи сънят ми е бил истинен! Понеже днес сънувах два гълъба, които долетяха и кацнаха на ръката ми. Единият от тях беше бял, а другият черен.“ Момчетата казали на свещеника: „Доколкото днес е свят ден, дай ни, молим те, нещо за ядене; понеже от четири дена не сме вкували нито хляб, нито каша.“ Онзи скрил момчетата у дома си, дал им хляб, напоен във вино, и отишъл да отслужи месата си. Франкът също бил на това място и търсел момчетата; но когато свещеникът му съобщил някакво лъжливо предсказание, се върнал обратно. Защото свещеникът бил стар приятел на свети Григорий. След като се нахранили и придобили нови сили, прекарвайки два дена в дома на свещеника, бегълците се сбогували с него и благополучно пристигнали при епископ Григорий, който, като ги видял, силно се възраднал и заплакал на врата на племенника си. Що се отнася до Лео, дарил нему и на целия му род свободата и му предоставил собствена земя, където той прекарал живота си като свободен мъж с жена и деца.

433. СПЯЩИЯТ КРАЛ

Франкският крал Гунтрам имал много добро и миролюбиво сърце. Веднъж тръгнал на лов и слугите му се разпръснали насам-натам; само един-единствен, най-милият и най-верният му, останал с него. Кралят бил налегнат от голяма умора; седнал под едно дърво, склонил глава в скута на приятеля си и затворил очи. Щом потънал в сън, от устата му подобно на змия се измъкнало някакво животинче, затичало се към течащия наблизо поток и се изправило на брега, желаейки да премине оттатък. Спътникът на краля, в чийто скут последният спял, видял всичко това, измъкнал меч си от ножницата и го поставил над потока. Животинчето стъпило на меч, отправило се към дупката в един хълм и се промъкнало вътре. След няколко часа се върнало, притичало по същия поставен като мост меч и влязло в устата на краля. Кралят се събудил и казал на спътника си: „Трябва да ти разкажа съня си и чудното видение, което имах. Съзрях огромна, огромна река, над която беше построен железен мост; преминах по него и влязох в пещерата при един висок хълм; в нея се намираше неизброимото съкровище на древните ми предци.“ Тогава спътникът му разказал всичко, което се било случило по времето, докато спял, и потвърдил, че съновидението съвпада с действителността. След което копали на това място и намерили голямо количество злато и сребро, което в стари времена било скрито под въпросния хълм.

434. ПРИСТЪПВАЩАТА ГОРА И ЗВЪНТЯЩИТЕ КАМБАНКИ

Когато Хилдеберт настъпил с голяма войска срещу кралството на Гунтрам и Фредегунд, кралицата приканила франките си да се сражават храбро и накарала начело да носят люлката с оставения от Гунтрам син; след кърмачето крачели въоръжените тълпи. Фредегунд замислила хитрост. В среднощна доба войската се надигнала и се отправила към една гора под предводителството на Ландерих, настойника на младия Хлотар. Ландерих грабнал секира и отсякъл един клон; след което взел звънчета и ги окачил на шията на коня, който яздел. След което подканил воините си да сторят същото; така че рано сутринта те се отправили към противниковия лагер, всеки с клони в ръка и със звънтящи камбанки на конете си. Кралицата пристъпвала начело с младия Хлотар в ръце, за да разпали жалостивостта на воините спрямо детето, което би попаднало в плен, ако те бъдат победени. Един от вражеските наблюдатели хвърлил поглед натам, където започвало да се развиделява, и извикал към другаря си: „Що за гора е тази, дето виждам да се простира на място, на което вчера вечерта нямаше дори малък храст?“ „Ти си все още пиян от изпитото вино и всичко си забравил, отговорил му другият, нашите хора намериха в близката гора фураж и паша за конете ни. Не чуваш ли как подрънкват звънчетата на шиите на пасящите жребци?“ (Понеже от древни времена франките, и особено източните, имали обичая да закачат звънчета на пасящите си коне, та да могат да ги намират, ако се загубят.) Докато пазачите си говорели тези неща, франките захвърлили клоните, така че гората застанала там оголена от листа, ала гъста от дръжките на блестящите копия. Тогава враговете се объркали и ужасили; от съня си те мигом попаднали наред с кръвава битка и тези, които не успели да избягат, били избити; военачалниците им едва се измъкнали върху бързите си жребци.

435. ПОБЕДАТА НА ХЛОТАР НАД САКСИТЕ

Хлотар поставил сина си Дагоберт за крал на австразийските франки. Той преминал с войската си Рейн, за да усмири саксите. Саксонският херцог Бертоалд обаче му дал тежко сражение; Дагоберт получил удар с меч по главата и веднага пратил на баща си част от шлема заедно с отрязаната коса — като знак онзи да му се притече на помощ колкото е възможно по-скоро, преди останалата му войска да се е стопила. Хлотар получил посланието, докато бил на лов; той незабавно се отправил на далечен път с малката си свита, която го следвала, пътувал ден и нощ и най-сетне достигнал до Везер, където бил разположен лагерът на франките. Рано сутринта франките посрещнали с радостен вик появата на краля си; на отсрещния бряг Бертоалд чул ликуването и попитал какво ще рече това. „Франките се радват на пристигането на Хлотар“, му било отговорено. „Това е лъжа и безумие“, възразил Бертоалд, „аз имам известни сведения, че той вече не е жив.“ Тогава Хлотар застанал на брега и без да изрече дума, свалил бързо шлема от главата си; така че прекрасните му коси с примесени в тях бели къдрици се надиплили на раменете му. По този кралски накит враговете тутакси го разпознали. Бертоалд извикал: „Значи това си ти, няма животно!“ Пламнал от гняв, кралят наложил шлема на главата си и пришпорил жребеца си през реката, за да си отмъсти на враговете; всички франки наскочили след него; доспехите на Хлотар били тежки и докато прекосявал реката, ризницата и обувките му се напълнили с вода; въпреки това обаче той преследвал неуморно побягналия херцог на саксите. Бертоалд се провикнал през рамо, че един толкова прочут крал и господар не бива да преследва несправедливо слугата си. Ала Хлотар знаел, че онзи говори така от коварство, и не обръщал внимание на думите му, ами го застигнал с бързия си жребец и го убил. Отрязал главата му и я понесъл към идващите насреща му франки. Тогава скръбта им се обърнала в радост; те превзели цяла Саксония и крал Хлотар наредил да бъдат екзекутирани всички мъже, които били по-високи от носения от него

по онова време боен меч, та по-младите и по-ниските да бъдат наплашени от живия спомен за това. Та така постъпил Хлотар.

436. ГРОБЪТ НА СВЕТЕЦА

Докато бил все още младеж, Дагоберт тръгнал един ден на лов и преследвал някакъв елен, който бягал през хълмове и долини. Най-сетне животното се приютило в една къщичка, в която лежали погребани костите на свети Дионисий и неговите спътници; кучетата намерили следите, ала при все че вратите на дома били отворени, не понечвали да влязат вътре, ами стояли навън и лаели. Дагоберт се приближил и с удивление наблюдавал чудото. От този момент той се обърнал към светците. Случило се обаче херцог Задрегизел да оскърби Дагоберт и последният го опозорил с удари и отрязване на брадата. Заради тази си дръзка постъпка Дагоберт избягал в гората и се скрил от гнева на баща си в същото ъгълче, в което тогава избягал еленът. Като чул за оскърбяването на слугата си, крал Хлотар заповядал в същия миг да открият сина му и да го накажат. По това време Дагоберт се прострял ничком със смирено сърце пред светите мощи и потънал в сън. Тогава му се явил достолепен старец с дружелюбно изражение и му рекъл да не се бои: ако обещае винаги да почита светците, ще се отърве не само от тази, ами и от вечната неволя и ще наследи кралския трон. Пратениците, които трябвало да го отведат от светия дом, не могли да се доближат на по-малко от час път до него. Развълнувани, те се завърнали у дома си и разказали какво се е случило. Кралят ги наругал и пратил други, ала и с тях станало същото. Тогава Хлотар поел лично натам и — виж ти! — когато поискал да се приближи до светия гроб, силите му го напуснали; така той разпознал Божието могъщество, простил на сина си и се помирил с него. Тази местност била за Дагоберт най-мирната и приятната от всички останали.

437. СВЕТИ АРБОГАСТ

Свети Арбогаст, епископът на Страсбург, се радвал на благосклонността и сърдечността на Дагоберт, краля на франките, който не копнеел за нищо друго така, както да разговаря с него и да слуша мъдрите му съвети. Веднъж кралският ловец и Зигеберт, неговият син, ловували сред храсталаците и горите край Ил в местността, където по-късно била издигната катедралата на Еберсхайм, и открили голям глиган, след който се спуснали с кучетата си, единият от едната, а другият от другата му страна. Получило се така, че младият Зигеберт се оказал сам и непредпазливо се натъкнал на глигана. Жребецът се уплашил от звяра и момчето паднало от него, кракът му се закачил за стремето и конят го стъпкал, така че то останало да лежи като мъртво. Когато кралските слуги го намерили стъпкано, те го вдигнали с много жал, отнесли го у дома и то умряло на следния ден. Тогава Дагоберт бил посъветван да повика свети Арбогаст, който тутакси се явил и след много думи и вопли коленичил пред трупа и призовал Божията майка, след като е дала живот на целия свят, да върне и това момче към живота. Момчето отворило очи и се изправило в погребалния си саван, който веднага снели от него и му надянали кралските одежди. Тогава кралят, кралицата и цялата свита паднали в нозете на светеца и поблагодарили за милостта му; той не пожелал нито злато, нито сребро, ала по негов съвет кралят дарил катедралата „Дева Мария“ в Страсбург-Руфах с ниви, гори, постройки и пасища. Когато след много години Арбогаст остарял и се поболял, той се обърнал към подчинените си: Също както нашият Господ е погребан в Йерусалим тъкмо на мястото, където биват наказвани лошите люде, така и той иска да последва примера му; и когато умре, нека го погребат в Страсбург тъкмо на мястото край бесилката, където биват съдени злите човеци. Това те трябвало да се закълнат да сторят. Така след смъртта си той бил погребан на обраслия с бук хълм „Свети Михаил“, където тогава се издигала бесилката. Над гроба му

построили параклис в чест на свети Михаил и той лежал в него в продължение на много години.

438. ДАГОБЕРТ И СВЕТИ ФЛОРЕНЦИЙ

Свети Флоренций започнал да служи Богу още съвсем млад. От Шотландия, където бил роден, поел на поклонническо пътуване с четирима спътници: Арбогаст, Фиделис, Теодат и Хилдолф. Най-сетне достигнали до река Брюше (Броиш) в Елзас, там, където сега се намира Хазело. Флоренций казал, че иска да остане на това място. Спътниците му продължили към Страсбург, а той си построил къщичка край Брюше, изкоренил дърветата и храстите и създал ново поле, в което засял пшеница и зеленчуци за собствените си нужди. Само че дивите животни изяли зърното и зеленчуците. Тогава свети Флоренций забил четири пръчки по краищата на полето и заповядал на дивите зверове да не пристъпват повече в нивите му, докато пръчките останат забити; и те никога повече не прекрачили тези предели. По това време крал Дагоберт имал слепородена и няма дъщеря; и когато чул за светостта на Флоренций, той проводил почетни пратеници и жребец с позлатено покривало, за да го доведат при него. Светецът обаче бил смирен, не пожелал да яхне жребеца, ами се качил на магаре и поел към краля. Той още не бил достигнал замъка, когато кралската дъщеря прогледнала и проговорила, извикала с висок глас и първите думи, които изрекла, били следните: „Погледнете, оттам се задава Флоренций, благодарение на чиято милост Бог ме стори зряща и словесна.“ Кралят и кралицата се стреснали от чудото и от радост, народът се втурнал към светия мъж и паднал в нозете му поради знамението, дадено им от Бога чрез него. На свой ред кралят предоставил на Флоренций равнината и мястото, където той обитавал и където сега се намира Хазело, а собствеността си отстъпил за изграждането на църква. Тогава светецът помолил крал Дагоберт да му очертае земицата, та да знае колко точно притежава. Кралят рекъл: „Нека бъде твое обиталище толкова, колкото успееш да обходиш с магарето си, докато изляза от банята и надяна дрехите си.“ Флоренций знаел много добре колко дълго кралят имал обичай да седи в банята, отпразил се бързо на път с магаренцето си и избродил, прекосявайки

хълмове и долини, далеч повече, отколкото човек би могъл да измине за двойно повече време върху бърз кон. След което се върнал при краля и пристигнал тъкмо навреме, както било уговорено. А след смъртта на Арбогаст, Флоренций бил избран единодушно от целия народ, миряни и свещеници, за епископ на Страсбург.

439. ДАГОБЕРТОВАТА ДУША НА КОРАБА

Когато добрият крал Дагоберт напуснал този свят, без да се бил пречистил от всичките си грехове, Господ Бог позволил дяволите да хванат душата му, да я качат на един кораб и да си помислят, че могат да я отведат със себе си. Ала свети Дионисий не забравил стария си приятел, ами помолил Господа да се притече на помощ на душата, което и му било позволено. А свети Дионисий взел със себе си свети Мавриций и други приятели, които крал Дагоберт много почитал приживе; следвали го и ангели, и всички се отправили към морето. Когато стигнали при дяволите, те започнали да се сражават с тях, дяволите не били достатъчно силни срещу светците, били победени и изхвърлени от кораба в морето. След което ангелите взели душата на Дагоберт, а самият светец се завърнал със свитата си в рая.

440. ДАГОБЕРТ И НЕГОВИТЕ КУЧЕТА

До ден-днешен във Франция сред народа са известни две поговорки за крал Дагоберт, чийто произход е забравен: „Когато крал Дагоберт се хранел, той давал и на кучетата си“; и: „На смъртния си одър крал Дагоберт се обърнал към кучетата си и им рекъл: Няма толкова добро общество, че човек да не трябва да се раздели с него.“

441. ДВАМАТА ЕДНАКВИ СИНОВЕ

Крал Пипин от Франция се оженил за много красива девойка, която му родила син, ала умряла при раждането. Скоро след това той си взел друга съпруга, която също му родила син. Кралят пратил двамата си синове в чужди земи и наредил да ги възпитат превъзходно; а те си приличали по всичко дотолкова, че хората едва ги различавали. След някое време кралицата заявила на съпруга си, че иска да види детето си; а той заповядал да доведат двамата синове в двора. Въпреки едната година разлика по-младият бил напълно еднакъв по фигура и височина с по-възрастния, а и двамата приличали на бащата, така че кралицата не знаела кое от децата е нейното. Та тя се разплакала, тъй като Пипин не искал да ѝ каже; додето най-сетне той рекъл: „Престани да плачеш, ето това е твоето дете“, и посочил това от първата му съпруга. Кралицата се зарадвала и започнала всячески да угажда на детето; а на другото, което било нейното собствено, не обръщала никакво внимание.

442. ХИЛДЕГАРД

Император Карл бил на военен поход и оставил съпругата си Хилдегард у дома. По това време на Таланд, неговия доведен брат, му се приискало тя да се подчини на волята му. Добродетелната жена обаче предпочитала смъртта пред това, да наруши верността си, ала се престорила и обещала на злосторника да удовлетвори желанието му, когато той ѝ построи красива невестина стая. Скоро Таланд изградил прекрасни женски покои, снабдени с три врати, и поканил кралицата да влезе там и да го посети. Хилдегард дала вид, че ще го последва, и го помолила да мине пред нея; когато той радостно скочил през третата врата, тя бързо я затръшна и залостила с тежко резе. Таланд престоял известно време в този затвор, докато Карл се завърнал победоносно от Саксония; тогава тя го освободила от съчувствие и поради многобройните му жалостиви молби и смятала, че е достатъчно наказан; но Карл, като го съзрял за пръв път, го попитал защо изглежда толкова блед и изнемощял. „Вина за това има Вашата безбожна и развратна съпруга“, отвърнал Таланд; тя скоро забелязала колко грижливо я пази да не стори грях, поради което построила нова кула и го държала в нея в плен. Кралят се натъжил много от тази вест и в гнева си заповядал на слугите си да удавят Хилдегард. Тя побягнала и се скрила тайно при една своя приятелка; но щом кралят открил къде пребивава, отново наредил да я отведат в една гора, да я ослепят и така, с избодени очи, да я прогонят от страната. Какво се случило? Докато слугите я водели, срещнал ги един благородник от рода Фройденберг, който тъкмо бил проводил Аделгунд, сестра ѝ, с послание до Хилдегард. Когато забелязал опасността и несгодата за кралицата, той я измъкнал от ръцете на палачите и им дал съпровождащото го куче. Те изболи очите на кучето и ги отнесли на краля като знак за това, че заповедта му е изпълнена. Спасената по Божия воля Хилдегард, придружена от една благородна дама на име Розина от Бодмер, се отправила към Рим и започнала да упражнява лечителското изкуство, което била изучила и постоянно практикувала,

при това така успешно, че за кратко време много се прочула. Междувременно Бог наказал безбожника Таланд със слепота и проказа. Никой не успявал да го изцери и най-сетне той чул, че в Рим живее прочута лечителка, която може да му помогне. Когато Карл пристигнал в Рим, Таланд бил в свитата му, осведомил се къде се намира жилището на тази жена, съобщил ѝ името си и помолил за лек и помощ срещу болестта му; той обаче не знаел, че това била кралицата. Хилдегард му поръчала да се изповяда греховете си пред свещеник и да се покае; едва след това тя ще упражни изкуството си. Таланд сторил каквото му било поръчано и се изповядал; след което отново отишъл при жената, която върнала здравето и свежестта му. Папата и кралят безмерно се удивили на това изцеление и пожелали да видят лекарката, поради което пратили да я доведат. Тя дошла и тутакси разказала на краля, своя господар, историята, така както я изложихме по-горе. Карл я разпознал с радост и я взел отново за съпруга; а доведения си брат осъдил на смърт. Само че кралицата измолила да му бъде пощаден животът и той единствено бил оставен да живее в нищета.

443. БОЙ НА ПЕТЛИ

По някое време Карл Велики пристигнал в двореца край Кемптен при съпругата си Хилдегард. Когато веднъж седели на масата и разговаряли за управлението на предшествениците си, а синовете им Пипин, Карл и Лудвиг се били настанили край тях, Пипин взел думата и рекъл: „Майко, щом има небесен Отец, ще стана ли крал?“ Карл се обърнал на свой ред към баща си и казал: „Не Пипин, ами аз ще наследя от теб империята.“ А Лудвиг, най-младият, помолил и двамата си родители да го направят крал. Децата продължили да спорят, а кралицата ги прекъснала: „Хайде да разрешим веднага разпрата ви; вървете в селото и всеки да вземе един петел от селяните.“ Момчетата се спуснали от замъка си, придружени от учителя си и другите ученици, и донесли петлите. Тогава Хилдегард рекла: „Сега пуснете петлите един срещу друг! Чийто петел победи, той ще стане крал.“ Птиците се сблъскали и петелът на Лудвиг победил другите два. След смъртта на баща си въпросният Лудвиг наистина се сдобил с властта.

444. ЗАВРЪЩАНЕТО НА КАРЛ ОТ УНГАРИЯ

Когато крал Карл се запътил към Унгария и Валахия, за да покръсти езичниците, той обещал тържествено на жена си да се завърне до десет години; а ако след изтичането им го няма, нека тя със сигурност знае, че е мъртъв. Ако обаче проводи по пратеник златното си пръстенче, тя трябва да му се доверява на всичко, което ѝ е заръчал чрез него. Станало така, че кралят отсъствал повече от девет години и откъм Аахен по всички земи край Рейн се разпрострели грабежи и подпалвачества. Тогава господарите отишли при кралицата и я помолила да си избере друг съпруг, който да защитава империята. Жената отговорила: „Как да прегреша срещу крал Карл и да накърня верността си! Той все още не ми е дал знак, по който да разпозная, че е напуснал този свят.“ Господарите обаче продължили да я придумват, че войната ще погуби империята, така че в края на краищата тя обещала да последва волята им. Започнали да се готвят за голямо сватбено тържество, през третия ден на което тя трябвало да се омъжи за един богат крал. Ала Господ Бог, който искал да предотврати това, проводил един ангел като пратеник в Унгария, където кралят пребивавал от няколко дена. Като научил вестта, крал Карл рекъл: „Как така ще измина за три дена разстояние, за което са нужни сто, плюс още петнадесет, за да стигна до страната си?“ Ангелът отвърнал: „Не знаеш ли, че Бог може да стори всичко, което пожелае, понеже е всесилен. Върви при писаря си, той има добър и силен кон, който трябва да вземеш от него; той ще те пренесе за един ден през ливади и мочурища до град Рааб, и това ще бъде първият ден път. На следната сутрин трябва рано да тръгнеш и нагоре по Дунав да стигнеш до Пасау; това ще е вторият ден. В Пасау ще изоставиш коня си; гостилничарят, при когото ще отседнеш, има хубаво жребче, купи го и то ще те отнесе на третия ден до твоята страна.“ Кралят последвал съвета, спазарил коня на писаря и за един ден преминал от България до Рааб, преспал през нощта и на втория ден още по светло достигнал до Пасау, където гостилничарят му приготвил добра постеля. Вечерта, когато стадото се

завърнало, той видял жребчето, сграбчил го за гривата и казал: „Гостилничарю, дайте ми този жребец, та утре да препусна с него през поля и гори.“ „Не, възразил онзи, жребчето е още много младо, а Вие сте твърде тежък, за да Ви носи.“ Кралят пак се примолвил, но гостилничарят рекъл, че би се съгласил, ако жребчето беше укротено и обядено. Кралят помолил за трети път и тъй като гостилничарят видял, че Карл много го иска, отстъпил жребеца; а кралят на свой ред му продал в замяна коня си, на който бил яздил два дена и било цяло чудо, че не е издъхнал под него. На третия ден кралят яхнал жребчето, яздил бързо и непрестанно, докато стигнал пред градската порта на Аахен, където отседнал у един гостилничар. Навсякъде из целия град ехтели песни и танци. Тогава той попитал какво се случва. Гостилничарят казал: „Днес ще има голяма сватба, на която моята господарка ще се омъжи за богат крал; разпъната е огромна трапеза и млади и стари, бедни и богати получават хляб и вино, а жребците — неизмеримо много фураж.“ Кралят рекъл: „Тук ще отседна и хич не ме е грижа за храната, която раздават из града; за тези златни пфениги ми купете необходимото, нека е много и достатъчно.“ Когато гостилничарят видял златото, си рекъл: Този е истински благородник, какъвто очите ми не са виждали! След като била сложена вкусна и богата трапеза и Карл се нахранил, помолил гостилничаря да постави нощен пазач и легнал в леглото. Вече лежейки в него, той повикал пазача и му наредил: „Когато удари камбаната на катедралата, събуди ме, та да чуя звъна; за отплата ще ти дам ето това златно пръстенче.“ Когато пазачът дочул камбаната, приближил се до леглото на спящия крал. „Ставайте, господарю, и ми дайте платата, тъкмо бие камбаната на катедралата.“ Кралят се изправил бързо, наметнал пищно наметало и помолил гостилничаря да го заведе вътре. Онзи го хванал за ръка и се отправили към градската порта, ала тя била затворена със здрави резета. „Господарю, казал гостилничарят, трябва да се промъкнете отдолу, само че тогава мантията Ви ще се измърси.“ „Не ме е грижа дори ако се скъса.“ Та те се промъкнали под портата и кралят твърде предвидливо накарал гостилничаря да заобиколи катедралата, докато той самият влязъл вътре. Законът на франките бил такъв: Който е седнал на трона в катедралата, той трябва да е кралят. Това Карл си спомнял добре; седнал на трона, измъкнал меча си и го положил гол върху коленете си. Тогава в катедралата влязъл клисарят и се канел да

донесе книгите; като видял обаче седналия с гол меч и мълчалив крал, не се решил и бързо съобщил на свещеника: „Когато пристъпих към олтара, видях върху благословения трон да седи сивокос мъж с оголен меч върху коленете си.“ Канониците не повярвали на клисаря; един от тях взел светилник и незабавно тръгнал към трона. Като видял, че наистина на него е седнал сивокос мъж, изпуснал светилника от ръката си и ужасен побягнал към епископа. Епископът накарал двама слуги да носят запалени свещи пред него, за да му светят до катедралата; там видял мъжа на трона и проговорил боязливо: „Длъжен сте да ми кажете, що за човек сте, Божия твар ли сте, или чудовище, и кой Ви е причинил страдание, та сте седнали на това място?“ Тогава кралят заговорил: „Добре ме познавахте, когато се казвах крал Карл и никой не ме превъзхождаше по сила.“ С тези думи пристъпил към епископа, за да може последният да го види по-добре. Тогава епископът се провикнал: „Добре дошъл, прескъпи господарю! Толкова се радвам да Ви видя тук“, прегърнал го и го отвел в богатия си дом. Забили всички камбани, а гостите започнали да се питат какво значи този звън. Като чули, че крал Карл се е завърнал, разпръснали се и всеки потърсил спасение в бягството си. Ала епископът помолил краля да им прости и да възвърне благоволенieto си спрямо кралицата, тъй като тя нямала вина за случилото се. Карл се вслушал в молбата му и възвърнал благоволенieto си спрямо кралицата.

445. МАГДЕБУРГСКИЯТ ЕЛЕН

В Магдебург, срещу Роланд, върху каменна колона стоял елен със златен нашийник, уловен според преданието от крал Карл. Други твърдят, че той го пуснал на свобода, като му закачил златния нашийник, а на него имало кръст със следния надпис: „Мили ловецо, дари ми живота, а аз ще ти се отплатя с нашийника си.“ Въпросният елен бил уловен отново едва по времето на Фридрих Барбароса.

446. ЛОМБАРДСКИЯТ МУЗИКАНТ

Когато Карл се накарал да обяви война на Дезидерий, при франките пристигнал ломбардски музикант, който пеел песен с такова съдържание: „Каква ще е наградата за оновова, който поведе Карл към Италия? Особено пък ако там няма да бъде надигнато копие срещу него, щит няма да го отблъсне и никой от хората му няма да бъде наранен?“ Когато това достигнало до ушите на Карл, той повикал мъжа при себе си и му обещал след победата да му даде всичко, което онзи би пожелал. Войската била свикана, а музикантът трябвало да върви начело. Той обаче заобикалял всички улици и пътища и превел краля по билото на една планина, която и до ден-днешен носи названието Франкенвег.^[14] Щом се спуснали от въпросната планина към Гавенската равнина, те бързо се събрали и нападнали неочаквано лангобардите в гръб; Дезидерий избягал в Павия, а франките завзели цялата страна. Музикантът се изправил пред Карл и поискал обещаното. Кралят рекъл: „Казвай какво искаш!“ Онзи отговорил: „Искам да се изкача на оня там хълм и да надуя рога си; докдето той бъде чул, нека ми бъде дадена като награда за заслугите ми земята заедно с населяващите я мъже и жени.“ Карл казал: „Да бъде, както поиска.“ Музикантът се поклонил, изкачил се бързо на хълма и надул рога; след което се спуснал надолу, поел през села и поля и питал всеки срещнат: „Чу ли звука на рог?“ И ако онзи отвърнел: „Да, чух“, зашлевявал му плесница с думите: „Ти ми принадлежиш.“ Така Карл му предоставил земите дотам, докдето бил чул звукът на рога, и музикантът ги владял спокойно, докато бил жив, сетне те преминали към наследниците му, а и до днес жителите на тази страна се наричат Събрани от звука, *transcornati*.

---

[14] Пътят на франките. ↑

447. ЖЕЛЕЗНИЯТ КАРЛ

Във времето, когато крал Карл враждувал с краля на ломбардците Дезидерий, в двора на последния живеел един благороден франк, Огер (Одгер, Аутхар), който бил напуснал страната си, понеже бил изпаднал в немилост пред Карл. Когато вестта се разнесла, Карл се доближил с войската си, а Дезидерий и Огер застанали на една висока кула, от чийто връх можело да бъде огледано цялото кралство. Пълчищата наближили. „Дали Карл е сред тази огромна войска?“, попитал крал Дезидерий. „Все още не“, отговорил Огер. Тогава настъпило цялото опълчение на франкската империя. „Карл сигурно е вече тук“, казал Дезидерий категорично. Огер отвърнал: „Още не, още не.“ Кралят потреперил и възкликнал: „Какво можем да предприемем, ако още воители дойдат с него?“ „Когато дойде, отговорил онзи, ще разбереш; а какво ще стане с нас, не зная.“ Докато казвал това, задала се нова тълпа. Дезидерий проговорил удивено: „Тук вече трябва да е Карл!“ „Все още не“, казал Огер. След това се появили епископи, абати, капелани със своите духовници. Извън себе си от ужас, Дезидерий простенал: „О, да слезем и да се скрием в земята от взора на този жесток враг!“ Тогава Огер си припомнил величествената и несравнима мощ на крал Карл от добрите му години и продумал: „Когато видиш да се изправят посевите в полето, а железните По и Тисино да заливат с тъмни железни талази градските стени, бъди сигурен, че Карл идва.“ Едва бил изрекъл тези слова и откъм запад се показал тъмен облак, който омрачил светлия ден. Тогава видели железния Карл, с железен шлем, железен обков, желязна броня, опасваща широките му гърди, с високо вдигнат в лявата ръка железен жезъл. В дясната си държал стоманено копие, щитът му бил изцяло от желязо, а жребецът му също изглеждал железен и по цвят, и по дух. Всички, които вървели пред него, отстрани или пък го следвали, с една дума цялата войска изглеждала снаряжена по точно същия начин. Хвърляйки бърз поглед натам, Огер извикал: „Ето, тук е онзи, за когото питаше толкова пъти“, и рухнал почти без дъх на земята.

448. КАРЛ ОБСАЖДА ПАВИЯ

Дезидерий се скрил заедно със сина си Аделгис и една от дъщерите си зад стените на Павия, която Карл обсаждал дълго. Дезидерий бил добър и смирен; според сказанието той всяка нощ ставал и отивал да се моли в църквата; порталът на църквата се отварял от само себе си само като го погледнел. По време на обсадата кралската дъщеря написала писмо до Карл и го изстреляла с арбалет през река Тисино; в писмото пишело, че ако кралят я вземе за жена, тя ще му предаде града и съкровището на баща си. Карл ѝ отговорил така, че любовта на девойката пламнала с още по-голяма сила. Измъкнала изпод главата на спящия си баща ключовете на града и пратила вест на краля на франките да е готов тази нощ да влезе в града. Когато войската се доближила до градските порти и проникнала през тях, девойката радостно се втурнала насреща ѝ, ала в блъсканицата попаднала, понеже било непрогледна нощ, под копитата на конете и била стъпкана. Аделгис се събудил от цвиленето на жребците, измъкнал меча си и убил много франки. Ала баща му забранил да се съпротивлява, понеже Божията воля била градът да падне в ръцете на врага. Аделгис избягал, а Карл завзел града и кралския замък.

449. АДЕЛГИС

Аделгис (Алгис, Аделгер), синът на Дезидерий, от млад бил силен и юначен. По време на война яздел с железен прът в ръка и избивал по много врагове; така погубил и мнозина от франките, които нахлули в Ломбардия. При все това трябвало да отстъпи пред превъзхождащата го сила и Карл подчинил Тичино. Умният младеж обаче решил да влезе и разузнае какво се случва в града. Влязъл с кораб в него, но не като кралски син, ами в обкръжение само на няколко човека, като някой от простолюдието. Никой от войните не го познал, освен един от някогашните най-верни слуги на баща му; но той го помолил да не го издава. „При моята вярност, отговорил онзи, никому няма да те издам и ще те прикривам, доколкото мога.“ „Моля те, казал Аделгис, когато днес обядваш при краля, да ме разположиш на края на някоя маса и да направиш така, щото всички събрани от масите кокали да бъдат поставяни отпреде ми.“ Онзи обещал, още повече че именно той бил човекът, който поднасял кралските ястия. Когато започнали да пируват, той постъпил тъкмо по този начин и поставял кокалите пред Аделгис, който ги разчупвал и като прегладнял лъв изсмуквал костния мозък. Останките хвърлял под масата, така че натрупал голям куп. След което пръв се изправил и си отишъл. Когато вдигнали масата и кралят видял голямото количество кокали отдолу, попитал: „Кой гост е разчупил толкова много кокали?“ Всички отвърнали, че не знаят; ала един добавил: „Тук седеше един здравеняк, който трошеше като конопени стъбла всички сърнешки, мечешки и волски кокали.“ Кралят накарал да повикат сервитьора и казал: „Кой и откъде е мъжът, който тук е натрошил всички тези кокали?“ Онзи отвърнал: „Не зная, господарю.“ Карл възразил: „Кълна се в короната си, знаеш.“ Като видял, че е изобличен в лъжа, човекът се уплашил и замълчал. Кралят лесно проумял, че въпросният мъж е бил Аделгис, и съжалил, че са го пуснали да си тръгне ненаказан; и попитал: „Накъде тръгна?“ Някой отговорил: „Дошъл е с кораб и сигурно пак така ще си тръгне.“ „Искаш ли, попитал друг, да го проследя и убия?“ „По кой

начин?“, зачудил се Карл. „Дай ми златната си гривна и аз ще го пленя.“ Кралят му я подал и онзи се втурнал бързо след беглеца, докато го настигнал. И отдалеч се провикнал към Аделгис, който плавал на кораба: „Спри! Кралят ти праща в дар златна гривна; защо си тръгна така набързо?“ Аделгис доближил кораба си до брега и като видял да му подават подаръка на върха на едно копие, подразбрал, че това е предателство, надянал бронята си и извикал: „Това, което ми подаваш на копието си, ще приема с копие; щом господарят ти праща този измамен дар, та да ме убиеш, то няма да му отстъпя и ще му пратя моя подарък.“ Та той взел собствената си гривна и я подал на оногова с копието си, а той, като проумял, че очакванията му не са се сбъднали, се върнал при крал Карл и му дал гривната на Аделгис. Карл си я сложил и като вдигнал ръка, тя паднала чак до рамото му. Тогава кралят се провикнал: „Не е за чудене, че този мъж има великанска сила.“ Крал Карл се боял от Аделгис постоянно, понеже бил отнел неговото и на баща му кралство. Аделгис избягал при майка си, кралица Анса, в Бриксен, където тя построила богата катедрала.

450. ЗА КРАЛ КАРЛ И ФРИЗИТЕ

Когато кралят на франките Карл и този на датчаните Радбот се сблъскали във Фризия, всеки от тях завзел някаква територия във Франекергау с военния си отряд и рекъл, че страната му принадлежи. Мъдрите люде искали всичко да се реши по мирен път, а господарите предпочитали да отвоюват земите. Дълго било търсено мирното разрешение, додето накрая то било възложено на кралете: който от тях прояви по-голямо търпение, той ще спечели. Тогава ги събрали и те трябвало да останат цяло денонощие в един кръг. По някое време крал Карл изтървал ръкавицата си, а крал Радбот я вдигнал и я подал на крал Карл. Последният възкликнал: „Ха-ха, земята е моя“, и се засмял; затова неговата територия се нарича Хахензе. „Защо?“, попитал Радбот. Тогава Карл казал: „Вие станяхте мой човек.“ А Радбот се провикнал: „О вах (уви)“; затова неговата територия се нарича Вахензе. Крал Радбот напуснал страната и кралят поискал да свика съвет; ала не можел, понеже нямало достатъчно свободна земя, та да може да събере хората. Тогава проводил пратеници в седемте крайморски области и наредил да му предоставят свободно място, където да свика съвета. Обитателите им купили за много пари Делдеманес. Там той свикал съвета и призовал фризите да дойдат при него и да отвоюват правата, които искат да имат. Те помолили отсрочка, за да се сговорят. Той им я дал. На следващия ден им казал да се явят пред съда. Дошли избраните от тях говорители, дванадесет от седемте крайморски области. Той им казал да изложат исканията си. А те поискали отсрочка. На третия ден ги повикал отново. Те се позовали на някаква законова пречка, а същото сторили и на четвъртия, и на петия ден. Та свободните фризи поискали правото на две отсрочки и трикратно се позовали на законови пречки. На шестия ден кралят им рекъл да поискат някакви права. Те отвърнали, че не са в състояние. Тогава кралят казал: „Предоставям ви да избирате между три неща: да бъдете убити, да станете крепостни или да ви бъде предоставен кораб, способен да издържи на един отлив и на един прилив, снабден само с

гребла и такелаж.“ Те избрали кораба и отплували с отлива толкова далеч, че вече не виждали никаква земя. Тогава изпаднали в отчаяние. А един от тях, който бил от рода на Витекинд, първия съдия, рекъл: „Чувал съм, че когато нашият Господ Бог бил на земята, имал дванадесет апостола, а той бил тринадесетият, влизал при всекиго през залостени врати, утешавал го и го поучавал; защо да не го помолим да ни прати тринадесети, който да ни научи и да ни посочи пътя към сушата?“ Та те коленичили и започнали искрено да се молят. След като свършили с молитвата, забелязали някакъв тринадесети да седи на кормилото, с остен на рамо, и да насочва кораба към брега, право срещу бурята и вятъра. Когато достигнали до сушата, той хвърлил остена към една морава. Оттам избликнало изворче, поради което и местността се нарича Аксенхоф. При Ешвег те слезли на брега и наседали около изворчето; техен закон станало онова, на което ги поучил тринадесетият. Никой обаче не знаел кой е той; толкова много приличал на всекиго от тях. А тези, на които посочил закона, били дванадесет. Ето защо в тази страна съдиите винаги трябва да са тринадесет, присъдите си да произнасят в Аксенхоф и Ешвеге, и когато мненията им се разминават, това на седмината да се налага над това на останалите шестима. Такова е земското право на всички фризи.

451. РАДБОТ НЕ ИСКА ДА СЕ ПОКРЪСТИ

Когато свети Волфрам проповядвал християнството пред фризите, той най-сетне съумял да убеди Радбот, техния крал, да се покръсти. Радбот вече бил стъпил с единия си крак в кръщелния купел, когато му хрумнало да попита къде са отишли предшествениците му. Дали те са сред множеството на светците, или са в преизподнята? Свети Волфрам отговорил: „Те са били езичници и душите им са погубени.“ Тогава Радбот бързо отдръпнал крака си и рекъл: „Няма да се включа в обществото ви; бих предпочел да се мъча заедно с тях в ада, нежели да пребивавам блажен без тях в небесното царство.“ Така дяволът предотвратил покръстването на Радбот; защото той починал три дена по-късно и отпътувал натам, където били неговите магьосници. Други разказват историята така: Когато Волфрам отвърнал, че предшествениците му са в преизподнята, Радбот попитал отново дали там са повечето люде. Волфрам казал: „Да, боя се, че повечето люде са в геената.“ Тогава езичникът отстъпил от купела с думите: „Където са повечето, предпочитам да бъда и аз.“

452. ЗЛАТНИЯТ ДОМ НА ДЯВОЛА

Свети Волфрам имал насън видение, което го подканяло да проповядва Евангелието пред фризите. С няколко спътници пристигнал във Фризия. Обичай при фризите било на боговете да бъде принасян в жертва онзи, комуто се падне по жребий. Този път жребият паднал върху едно момче на име Окко. Свети Волфрам се застъпил за него пред крал Радбот, а кралят отвърнал: „Твое да е, ако твоят Христос го спаси от смъртта.“ Когато го повлекли към бесилката, Волфрам започнал да се моли; въжето се скъсало, момчето паднало на земята, надигнало се невредимо и било покръстено. Та споменатият Окко разказва за начина, по който Радбот бил измамен от дявола. Дяволът му се явил в ангелски вид, със златна препаска на главата, обшита със скъпоценни камъни, и с одежди от злато. Когато Радбот отправил поглед към него, дяволът казал: „Най-храбри от всички мъже, какво те подмами така, та искаш да отстъпиш от княза на боговете? Не го прави, ами се дръж за онова, което си учил, и ще попаднеш в златни обиталища, които ще ти предоставя като вечна собственост. Върви утре при Волфрам, учителя на християните, и го попитай, какво жилище за вечния ти покой ще ти обещае. Ако не може да ти го опише ясно, то нека избора направят представители на двете страни, а аз ще бъде техен водач по пътя и ще им покажа златния дом и красивото обиталище, което съм ти приготвил.“ Когато се събудил, Радбот разказал всичко на свети Волфрам. Онзи казал, че измамникът Сатана се опитва да го подлъже. Князът отговорил, че ще стане християнин, ако неговият Бог не му покаже онова жилище. Тукатси били пратени един фриз от негова страна и един дякон от страната на Волфрам, и щом се поотдалечили от града, те срещнали спътник, който им рекъл: „Побързайте, ще ви покажа прекрасното обиталище, приготвено за херцог Радбот.“ Те поели по широк път през необитаеми места и видели път, покрит с разнообразни прекрасни късове гладък мрамор. Отдалеч съзрели блестящ като злато дом и достигнали до улица, водеща към него, застлана със злато и драгоценни камъни. Когато

влезли в къщата, видели, че тя е невероятно красива и чудно сияйна, а в нея се издига удивително огромен трон. Тогава водачът казал: „Това е приготвеното за херцог Радбот жилище!“ А дяконът промълвил с почуда: „Ако Бог го е направил, то ще пребивава винаги; а ако го е построил дяволът, тутакси ще изчезне.“ След което сторил кръстния знак, водачът се превърнал в дявол, домът — в купчина нечистотии, а дяконът и фризьт се озовали наред мочурища, пълни с вода, обрасли с високи тръстики и шаварак. Три дена трябвало да се промъкват мъчително назад, докато стигнат града, където заварили херцога мъртъв и разказали на свети Волфрам какво са видели. Фризьт се покръстил и получил името Зугомар.

453. ПОКРЪСТВАНЕТО НА ВИТЕКИНД

Крал Карл имал следния обичай: на всеки голям празник го следвали много просяци, на всеки от които давал по един сребърен пфениг. Така в Страстната седмица Витекинд от Енгерн надянал просешки дрехи и се отправил към бивака на Карл, като се смесил с просяците с намерение да наблюдава франките. На Великден обаче Карл накарал да отслужат меса в шатрата му; та там се случило Божие чудо: когато свещеникът вдигнал причастието, Витекинд съзрял в него живо дете; то му се сторило прекрасно, каквото никога през живота си не бил виждал, а освен него никое друго око не го било забелязало. След месата на бедняците били раздадени сребърните пфениги; Витекинд бил разпознат под просяшката мантия, заловили го и го отвели при краля. Тогава той казал какво е видял и след като бил осведомен за всички неща, сърцето му трепнало, той приел кръщенето и пратил нареждане до другите князе в своя лагер да прекратят бойните действия и да се покръстят. Карл го назначил за военачалник и заменил черния кон върху щита му с бял.

454. БЯГСТВОТО НА ВИТЕКИНД

През година Витекинд бил победен, както всеки тамошен жител знае и днес, от франките при Енгтер и мнозина останали да лежат мъртви на Витенфелд. Той побягнал към Елербрух; когато достигнали заедно с жените и децата до брода на реката и всички напирали да го прекосят, една стара жена отказала да върви нататък. Тъй като обаче не трябвало да падне в ръцете на врага, саксите я погребали жива под един пясъчен хълм до Белманова нива: при това ѝ подвиквали: „Вмъквай се вътре, вмъквай се вътре, за света ти си мъртва, мирската суетня не е за тебе.“ Според някои на това място броди призрак, други отричат, но никой не скита охотно нощем по бялото поле. Някои знаят древното предание за шумното шествие на войска с проблясващи копия по тези места. Ето защо, когато преди няколко години оттам наистина преминали големи тълпи, цялата област изпаднала в ужас и всички се канели да бягат.

455. ИЗГРАЖДАНЕТО НА ФРАНКФУРТ

Когато разбитият от саксите крал Карл бягал и достигнал до Майн, франките не успявали да намерят брода, за да прекосят реката и се спасят от враговете си. Тогава изневиделица се появила кошута, тръгнала пред тях и им показала пътя. Франките преминали оттатък Майн и оттогава местността се нарича Франкенфурт.^[15]

---

[15] Бродът на франките. ↑

456. ЗАЩО ШВАБИТЕ ПЪРВИ ВЛИЗАТ В СРАЖЕНИЕ

Сред всички народи на германската империя швабите имат от древни времена правото първи да встъпват в битка. Това право Карл Велики предоставил на херцога им Геролд, брата на Хилдегард, който по време на кървавата битка при Рунцефал коленичил пред императора и като най-възрастен във войската помолил за въпросната привилегия. От този миг никой не бива да ги изпреварва. Други разказват за превземането на Рим, при което швабите храбро се притекли на помощ на Карл Велики. Други пък споменават превземането на Милано, при което швабският херцог носел императорския пряпорец и така придобил привилегията.

457. ЕГИНХАРТ И ЕМА

Егинхарт, главен капелан и писар на Карл Велики, който служел похвално в кралския двор, бил ценен от всички, а дъщерята на императора Има била силно влюбена в него. Тя била сгодена за гръцкия крал и колкото повече време минавало, толкова повече се разпалвала тайната любов между Егинхарт и Има. Спирал ги единствено страхът, че кралят ще разбере за страстта им и ще се разгневи. Накрая младежът не искал повече да се крие, събрал кураж и тъй като не желаел да повери предназначенията за ушите на девойката на чужд пратеник, сам се отправил в потайна доба към жилището ѝ. Почукал тихо на вратата на стаята, все едно е проведен там по кралска заповед, и бил пуснат вътре. Тогава те признали един другиму любовта си и вкусили дълго желаната прегръдка. Когато на разсъмване младежът трябвало да си тръгне оттам, откъдето бил дошъл, видял, че през нощта е натрупал дебел сняг, и се побоял да прекрачи прага, тъй като следите от мъжки нозе щели скоро да го предадат. В страха и тревогата си влюбените размисляли що да сторят и девойката се досетила за една хитрост: тя щяла да вземе Егинхарт на раменете си и преди да е съмнало да го отнесе до дома му, да го остави там и внимателно да се върне по собствените си стъпки. По Божие благоволение кралят прекарал безсънна нощ, надигнал се на развиделяване и погледнал към двора на замъка си. Тогава съзрял дъщеря си да залита под тежкия си товар, след което да стоварва бремето и бързо да прескача обратно. Кралят се вгледал по-внимателно и почувствал едновременно възхищение и болка; ала запазил мълчание. А Егинхарт, който съзнавал, че деянието му няма да остане дълго скрито, се замислил, застанал пред господаря си, коленичил и помолил да го освободи, тъй като вярната му служба не е достатъчно заплатена. Кралят дълго мълчал, прикривайки чувствата си; най-сетне обещал на младежа скоро да се сбoguва с него. Междувременно свикал съд, призовал първите си и най-верни съветници и им открил, че кралският авторитет е засегнат чрез любовното отношение между

дъщеря му Има и писаря му. И когато всички се удивили от новата и голяма постъпка, той им казал и как точно е станало всичко и как го е видял със собствените си очи, поради което и дири съвета и присъдата им. Повечето от тях, достатъчно мъдри и мекосърдни, били на мнение, че кралят сам трябва да разреши случая. След като изслушал всички страни и разпознал в случилото се пръста на провидението, Карл решил да се смили и да ожени влюбените един за друг. Всички възхвалили радостно кралската кротост, а той повикал писаря и му казал: „Отдавна бих ти се отплатил по-добре за службата, стига ти да ми беше открил по-рано недоволството си; сега като награда възнамерявам да ти дам за жена дъщеря си Има, която те носи върху раменете си.“ Веднага наредил да потърсят дъщеря му и тя била въведена с пламнали страни в двора, където бил и любимият ѝ. Императорът ѝ дал и богата зестра под формата на земи, злато и сребро; а след смъртта му Лудвиг Благочестиви им подарил със специална грамота Михлинщат край Майн и Мюленхайм, който сега се нарича Зелигенщат. В църквата на Зелигенщат били погребани след смъртта им двамата влюбени. Устното предание пази спомена за тях и според него тъкмо Има дала названието Оденвалд на близката гора, провиквайки се веднъж: „О, ти, горо!“^[16] Според сказанието Зелигенщат получил името си така: Карл прогонил Ема и когато веднъж се загубил по време на лов, я намерил на въпросното място; когато в една рибарска хижа му поднесла любимото му ястие, той познал дъщеря си и се провикнал: „Блажен да бъде наречен градът, в който намерих Ема!“

---

[16] O du Wald! ↑

458. ПРЪСТЕНЪТ В ЕЗЕРОТО КРАЙ ААХЕН

По време на пътешествието си през Германия Петрарка чул свещениците в Аахен да разказват една история, която представляли като истинска и която се предавала от уста на уста. Преди много години Карл Велики се влюбил в една жена от простолюдието толкова силно, че забравил всичките си дела, изоставил заниманията си и запуснал дори собственото си тяло. Целият му двор бил сконфузен и недоволен от тази страст, която не преминавала; най-сетне обичаната жена се разболяла и починала. Напразно обаче придворните се надявали любовта на императора да угасне; той седял до трупа, целувал го и го прегръщал, и му говорил, като че жената все още била жива. Мъртвата започнала да мирише и да гние, ала въпреки това императорът не се отделял от нея. Тогава Турпин, архиепископът, заподозрял, че тук се крие магия; затова един ден, когато Карл бил напуснал стаята, претърсил тялото на мъртвата жена за нещо скрито; накрая в устата под езика открил един пръстен и го взел. Когато императорът се върнал в стаята, той се сепнал като събуден от дълбок сън и попитал: „Кой е внесъл тук този вонящ труп?“, след което тутакси наредил да го погребат. Така и станало, ала сега пък привързаността на императора се обърнала към архиепископа, когото той следвал, където и да отидел онзи. Когато мъдрият и благочестив мъж забелязал това и разпознал силата на пръстена, той се побоял да не би някога да попадне в несправедни ръце, взел го и го хвърлил в едно езеро край града. Оттогава, казват, императорът така обикнал това място, че не искал вече да напусне града Аахен, построил императорски дворец и катедрала, като прекарал живота си в първия и пожелал след смъртта си да бъде погребан във втората. Освен това наредил всички негови наследници да бъдат помазвани и посвещавани най-напред в този град.

459. ИМПЕРАТОРЪТ И ЗМИЯТА

Когато Карл живеел в Цюрих в къща, наречена „Дупката“, наредил да поставят колона със звънец върху нея и въже, та всеки, който поиска правосъдие, да може да го дръпне, когато императорът седне да обядва. Един ден станало така, че звънецът проехтял, ала когато отишли при въжето, слугите не намерили никого. След малко обаче се дочул нов звън. Императорът заповядал пак да излязат и да видят какво се случва. Тогава те видели една огромна змия да се доближава до въжето и да разлюлява звънеца. Слисани, слугите съобщили на императора какво са видели, а той тутакси се изправил и се накарал да отдаде правото на животното по същия начин, както би го сторил и на човек. След като почтително се поклонил пред княза, змеят го завел на брега на някакво езеро, където над гнездото и яйцата му се била разположила изключително голяма жаба. Карл проучил въпроса и разрешил спора между двете животни така, че наредил жабата да бъде изгорена и признал правото на змията. Присъдата била изречена и изпълнена. Няколко дена след това змията пак дошла в двореца, поклонила се пропъзляла на масата и вдигнала похлупака на една намираща се върху нея чаша. В чашата положила изваден от устата ѝ скъпоценен камък, поклонила се отново и си отишла. На мястото, където се намирало гнездото на змията, Карл наредил да издигнат църква, която нарекли Васеркилх; а камъка подарил като знак за силна любов на съпругата си. Въпросният камък имал тази скрита сила, че привличал постоянно императора към съпругата му, а когато отсъствал, изпитвал тъга и копнеж по нея. Затова в смъртния си час тя го скрила под езика си, знаейки много добре, че ако попадне в други ръце, императорът скоро ще я забрави. Та тя била погребана заедно с камъка; Карл никак не можел да се отдели от трупа ѝ, наредил да го изровят и в продължение на осемнадесет години го разкарвал със себе си, където и да отидел. Междувременно някакъв придворен, който бил дочул нещо за скритото достойнство на камъка, претърсил трупа, намерил най-сетне камъка под езика, взел го и го скрил при себе си.

Скоро любовта на императора се пренесла от мъртвата му съпруга към придворния, комуто по никакъв начин не позволявал да се отделя от него. По време на едно пътуване до Кьолн придворният ядно захвърлил пръстена в един горещ извор и оттогава никой не го е намирал. На привързаността на императора към рицаря бил сложен край, само дето той се почувствал странно увлечен от мястото, където лежал скрит камъкът, и на това място бил основан Аахен, в който императорът обичал да отсяда.

460. КРАЛ КАРЛ

Империята била без владетел, тогава римляните взели короната, положили я на олтара на „Свети Петър“ и се заклели пред целия народ никога повече да не избират крале от техния род, ами от чужди народи.

По онова време било обичайно римляните да възпитават усърдно и по похвален начин младежи от други кралства в собствения си двор. Когато те достигали възрастта да въртят меч, римляните ги отправяли радостно обратно в земите им, поради което и всички кралства им служели с боязън.

Случило се така, че Пипин, един богат крал в Керлинген, имал двама синове; единият се казвал Лъв, бил възпитан в Рим и седнал на престола на свети Петър. Вторият се казвал Карл и все още бил у дома си.

Една нощ, докато Карл спял, някакъв глас три пъти му продумал: „Стани, скъпи Карл! Тръгни към Рим, брат ти Лъв те вика.“

Той бързо се подготвил за път, ала не открил никому намерението си, докато не помолил краля, баща си, да го пусне, като казал: „Бих искал да видя папата и да се помоля в столицата Рим.“

Натоварен с богати дарове, Карл поел на път и се молел Богу със сълзи в очите, ала мълчаливо, така че никой да не го чува. В Рим бил посрещнат добре от млади и стари; папата отслужил меса, а римляните говорели, че Карл трябва да бъде техният справедлив управител и съдия.

Карл не обръщал внимание на приказките им, понеже бил дошъл да се моли и нищо не можело да го отклони от това му намерение. Босоног посещавал църквите, молел се сърдечно Богу и се грижел за душата си. Така служил Богу в продължение на четири седмици; тогава папата, неговият брат, и народът се хвърлили в нозете му, той приел скъпата корона и всички възкликнали: „Амин!“

Крал Карл започнал да съди; папата се оплакал, че десетъкът, наследствата и църковните доходи биват присвоявани от князете. „Това е обичайно в света, рекъл Карл, един да отнема даденото от друго в

името Божие. Който върши такова откровено грабителство, не е добър християнин. Сега не мога да се отзова на тази жалба; но ако доживея деня, в който ще ми е позволено да го сторя, нека свети Петър го поиска от мен.“

Разделили се със съжаление; Карл не желаел да остава повече в тази страна и тръгнал за Рипуария. Римляните много добре проумели, че той би бил техният справедлив съдник; но злите между тях съжелявали, задето му се били подчинили. Те проникнали в катедралата „Свети Петър“, заловили папата и му изболи двете очи. Сетне го пратили сляп в Рипуария, за да се погаврят с краля. Папата яхнал магаре, взел двама капелани и двама слуги, които да му показват пътя; през целия път търпял мъки и несгоди. Когато пристигнал в кралския двор в Ингелхайм, все още никой не знаел какво го е сполетяло; той седял тихо на магарето си и пратил скришом единия от капеланите при краля: „Внимавай за думите си и не бързай; кажи на краля единствено, че един беден поклонник иска да разговаря с него.“ Свещеникът тръгнал, плачейки с кървави сълзи. Когато кралят го видял да се приближава, казал: „На този човек е причинено голямо страдание; нека опитаме да оправим, доколкото е възможно, нещата.“

Свещеникът коленичил и проговорил едва-едва: „Достолепни кралю, ела и говори с един от твоите капелани, когото споходи голямо злощастие.“ Карл бързо последвал свещеника, казвайки на хората си да се отдръпнат. „Добри ми поклоннико, рекъл той, ако поискате да останете при мен, аз с удоволствие ще Ви подслоня; изплачете ми болката си и аз ще опитам, доколкото мога, да я смекча.“

Тогава бедният папа извърнал наполовина главата и лицето си към краля и казал: „Дано Бог даде да ми помогнеш! Неотдавна отслужих за теб меса в Рим; тогава все още очите ми виждаха.“ По тези слова крал Карл познал брата си, изплашил се много, рухнал на земята и започнал да скубе косите си. Хората му наскачали и хванали своя господар. „Заради тебе, рекъл жално Лъв, дойдох тук, заради тебе загубих очите си; не плачи повече, ами да възславим Бога за голямото му милосърдие!“ Тогава народът избухнал в силни вопли и никой не успявал да сдържи сълзите си.

Когато кралят научил всичко от папата, той казал: „Ще отмъстя за очите ти или никога повече няма да хвана меч.“ Проводил пратеници до баща им Пипин и до князете в Керлингген. Всички му се

подчинявали, пратениците обхождали страна след страна, човек след човек; строители и търговци, които не слушали никого, зарязали доброволно имуществото си и последвали войската. Събирали се заедно като вълците. Колоната прекосила Алпите през долината на Триент; скупчила се безбройна тълпа и най-голямата войска, поела някога срещу Рим.

Когато войската се доближила толкова, че виждали Рим отдалеч, добрият крал се молил в продължение на три денонощия на Менделберг^[17], което наскърбило князете, та те попитали колко още ще гледа злощастията му, след като вече е достигнал дотук? Кралят отвърнал: „Първо трябва да се помолим Богу и да поискаме благоволението му, едва тогава ще можем да се сражаваме спокойно; пък и имам нужда от помощник в това начинание, а Бог милостиво ще ми прати такъв.“

Рано на четвъртата сутрин от небето прозвучал глас да не чакат повече, а да поемат към Рим, за да отмъстят и да се изпълни Божията воля. Тогава издигнали кралското знаме. Когато множеството се спуснало по хълма, Геролд препуснал към краля. Кралят се обърнал велеречиво към него: „Отдавна те чакам, най-скъпи сред хората ми!“ Отмахнал шлема си и го целунал. Всички се чудели кой е еднощитният^[18] воин, когото кралят поздравява така сърдечно. Това бил смелият Геролд, следван от три блестящи отряда швабска войска. Тогава именно Карл предоставил на швабите правото първи да встъпват в битка.

Седем денонощия войската обсаждала Рим и Латеран и никой не се решавал да влезе в бой с нея. На осмия ден римляните отворили портите и пропуснали краля. Карл започнал да съди, документите били прочетени, виновните назовани. Те отхвърляли обвиненията. Тогава императорът наредил истината да бъде явена в двубой. Римляните възразили, че не такова е тяхното право и че никой крал досега не ги е принуждавал да постъпват така; те предложили да вдигнат ръка и да се закълнат. Той казал: „Вашето право не ме интересува, а щом искате, закълнете се в светото дете Панкратий.“

Те отишли в манастира „Свети Панкратий“ и там трябвало да положат длан върху причастието. Първият, който понечил да се закълне, рухнал на земята. Тогава останалите се разколебали, отстъпили и хукнали да бягат. Кралят гневно се спуснал подире им,

три дена ги избивал, след което наредил да изнесат мъртвите от катедралата „Свети Петър“, да почистят пода и да доведат папата. След което Карл паднал на колене пред олтара и помолил за чудо, та негодният римски народ да бъде обърнат във вярата. Той се обърнал и към свети Петър, пазителя на небесните порти, с молба да погледне папата си: „Здрав го оставих в дома ти, сляп го намерих; ако веднага, още в този миг не върнеш зрението му, ще разруша катедралата ти, ще опустоша манастира ти и ще си отида в Рипуария.“

Папа Льв се подготвил и когато се изповядал, съзрял небесна светлина, обърнал се към народа и отново придобил зрението си. Кралят се прострлял заедно с цялата войска на земята и възславил Бога. Папата го обявил за император и опростил греховете на всички негови спътници. Тогава била голяма радост в Рим.

Карл наложил правото и закона си с помощта на небесния пратеник и всички господари се заклели да го спазват. Най-напред построил църкви и епископии и им предоставил правото да събират десетъка и данъка от наследството. След което наредил строителите (селяните) да носят само черни или сиви одежди, да имат само едно копие, заоблени обувки, седем лакътя плат за риза и гащи; шест дена да орат и вършат всякакви работи, а в неделя да отиват в църквата с тънка тояжка в ръка. Ако у селянин бъде открит меч, да бъде завързан за църковната ограда и здраво бичуван; ако бъде нападен, да се защитава с вилата си. Това право наложил крал Карл.

Така се прославило името на краля, той победил враговете си; накарал да отсекаат главата на Аделхарт, апулейския княз, а Дезидерий, князът на Зозиния, трябвало да проси милостта му; Карл взел за жена дъщеря му Аба и я отвел към Рейн. Вестфалците му предали земите си, фризите надвил, ала саксите не искали да го приемат. Те следвали стария си обичай и се сражавали с краля, а той все не успявал да ги победи. Но Витекинд не успял да се порадва на това, тъй като Геролд го надвил с хитрост; имало още няколко сражения, докато саксите били покорени.

След което Карл се обърнал към Испания и Навара и след продължило два дена сражение изтръгнал победата. Само крепостта Арл бил принуден да обсажда цели седем години, понеже защитниците получавали вода и вино по подземни проходи; додето най-сетне Карл научил за тази хитрост и прекъснал достъпа. Те не можели да

издържат повече, излезли пред градските порти и храбро встъпили в бой. Никой не бил готов за примирие и там загинали толкова много християни и езичници, че никой не би могъл да каже броя им. Карл победил с Божия помощ и погребал християните в изящни саркофази.

След което превзел крепостта Жирона, която измъчил с глад, и покръстил всичките ѝ обитатели. В Галиция обаче кралят на езичниците му причинил много страдания, християните били разбити, а Карл едва се измъкнал. Все още може да бъде видян мокрият камък, на който Карл седял и с горещи сълзи изповядвал пред Бога греховете си: „Милост, Господи, за душата ми, а тялото ми освободи от този свят! Никога повече няма да изпитам радост.“ Тогава се появил ангел, който започнал да го утешава: „Карл, ти си мил Богу и радостта скоро ще се върне при тебе; проводи бързи пратеници у дома и накарай дамите и девиците да ти помогнат да си върнеш честта.“

Пратениците бързо кръстосали неговите земи и събрали жени и девойки, общо петдесет и три хиляди шестдесет и шест на брой. В една местност, наречена Карлова долина, те се приготвили мъжествено за сражение. Съгледвачите на езичниците се зачудили откъде се взело това множество. „Господарю, казали на своя крал, старите избихме, но нови дойдоха да отмъстят; те са с яки гърди, дългокоси, с красива походка; това е дързък народ, срещу който оръжията ни са безполезни; и каквото и да се случи тук, вие няма да издържите, толкова страховити са жестовете им.“

Тогава езичникът се уплашил, а мъдреците му го посъветвали да предаде зложници на императора и да се покръсти заедно с целия си народ. Така Бог дал победата на християните, без да се води битка, а момичетата познали, че небето е с тях.

Карл и хората му се върнали у дома. Уморените герои стигнали до една зелена ливада, забили копията си в земята и се прострели ничком, за да възхвалят Бога. Там пренощували, а на сутринта дръжките на копията им се били раззеленили и разцъфтели. Затова местността и до днес се нарича Шефтенвалд.^[19] Кралят наредил да построят там пищна църква във възхвала на Христа и Дева Мария.

Карл бил сторил грях, който не пожелал да изповяда на никой човек на земята, и се канел да умре с него. С годините бремето обаче прекалено му дотежало и тъй като бил слушал за Егидий, светия мъж,

изповядал му всички грехове, които бил сторил през живота си. „Освен това, рекъл той, имам още един грях у себе си, който не искам да ти открия, но от който много се боя.“ Егидий го посъветвал да остане до сутринта; двамата прекарвали заедно нощта и никой от тях не мигнал. Рано на следната сутрин кралят помолил светия мъж да го пусне да си ходи. Тогава Егидий се помолил Богу от все сърце и му открил скритата болка на краля; когато завършил месата и произнесъл благослова, видял пратено от небето послание, написано не от човешка ръка. Посочил го на краля и Карл прочел: „Който искрено съжалява за провинението си и се доверява Богу, никога повече няма да съгреша.“

Ако трябва да разкажем за всички чудеса с Карл, това ще отнеме много време. Карл бил храбър, красив, милостив, благ, смирен, уравновесен, богобоязлив и заслужаващ всякаква похвала. Погребан е в Аахен.

---

[17] *Mons gaudii, montjoie.* ↑

[18] Сиреч който води само един щит, има само един оръженосец. ↑

[19] *Om Schaft*, „дръжка на копие“. ↑

461. СПЯЩИЯТ НАЕМНИК

Когато архиепископът на Реймс Хайнрих, братът на крал Лудвиг, през едно лято пътувал през страната и по пладне поради жегата решил да подремне, някои от неговите наемни войници също полегнали и заспали. Другите, които останали на пост, видели от отворената уста на едного от спящите да изпълзява малка бяла животинка, наподобяваща невестулка, и да се затичва към близкото поточе. На брега на поточето обаче започнала да тича насам-натам и не можела да премине оттатък. Тогава един от присъстващите се притекъл и положил голия си меч като мост; животинчето прибягало по него и изчезнало. Не след дълго се върнало и започнало загрижено да търси предишния мост, който войникът междувременно бил махнал. Та той отново го поставил над поточето, животинчето преминало през него, приближило се до все още отворената уста на спящия наемник и се завърнало в предишното си убежище. В същия миг онзи се събудил. Неговите бойни другари го попитали какво му се е случило насън. Той отговорил: „Сънувах, че съм крайно уморен и изтощен от дългия път, който съм изминал, а по пътя си трябваше на два пети да прекосявам железен мост.“ Оттук наемниците разбрали, че онова, което били видели с очите си, наистина му се е явило насън.

462. ИМПЕРАТОР ЛУДВИГ ИЗГРАЖДА ХИЛДЕСХАЙМ

Император Лудвиг винаги носел на шията си иконка на Мария; веднъж той яздел през някаква гора, слязъл, за да покрие нозете си, и оставил иконката на един камък (или пън). Когато понечил да я вземе, не можел да я помръдне от мястото. Тогава кралят паднал на колене и помолил Бог да му открие дали се е провинил с някакво злодеяние, та иконката не се отлепва от камъка. Тогава дочул силен глас, който извикал: „Докато вали сняг, трябва да издигнеш светилище в чест на Мария!“ И в същия миг от небето завалял сняг на това място и Лудвиг рекъл: „Заваля силен сняг^[20] и ще го наречем Силния сняг^[21].“ Докато падал снегът, той построил църква в чест на света Богородица и определил Гюнтер за първи епископ в нея. Така светилището и градът получили името си от снега, който падал „много силно“; първоначално то било Хилдешнее, а по-късно Хилдесхайм.

---

[20] *Dit is totnalen hilde Snee.* ↑

[21] *Hildeschnee.* ↑

463. РОЗОВИЯТ ХРАСТ В ХИЛДЕСХАЙМ

Когато Лудвиг Благочестиви излязъл на зимен лов в околностите на Хилдесхайм, изгубил осветения си кръст, който му бил много скъп. Та той пратил слугите си да го търсят и наредил там, където го намерят, да построят параклис. Слугите тръгнали по следите от вчерашния лов по снега и не след дълго отдалеч забелязали насред гората зелена ливада и на нея разцъфнал див розов храст. Когато се доближили, загубеният кръст висял на храста; те го взели и съобщили на императора къде са го намерили. Лудвиг веднага наредил да построят параклис на това място, като олтара разположат там, където се намирал розовият храст. Речено-сторено, оттогава този храст расте и цъфти, а за него се грижи специално назначен за това човек. С клоните и ластарите си той е обгърнал сводовете на катедралата чак до покрива.

464. РЕБРОТО НА КРАЛ ЛУДВИГ ХЛОПА

За твърдостта и силата на германския крал Лудвиг се разказва следното: По време на един поход някаква беседка или шатра рухнала под него, той паднал и счупил ребро. Само че той скрил от всекиго претърпяното, продължил похода и се говори, че придружаващите чували реброто му да хлопа по време на пътя. Когато всичко свършило, той се отправил към Аахен и останал в леглото два месеца, като едва тогава позволил да го превържат.

465. КРАЛИЦАТА ВЪВ ВОСЪЧНАТА РИЗА

Германският император Лудвиг имал трима синове: Карл, Лудвиг и Карлман. Единият от тях, крал Карл, си взел красива и добродетелна съпруга, чийто непорочен живот скоро ѝ спечелил завистници в двора. Когато рано една сутрин Карл тръгнал за месата, след него притичал Зигерат, слугата му, и рекъл: „Господарю, това, което господарката върши, засяга честта Ви, а повече няма да пророня и дума.“ Кралят го погледнал и казал нажалено: „Казвай ми бързо истината за всичко, което си видял и което потъпква честта на кралството.“ Хитрият старец продумал: „Жалко, никога повече няма да се зарадвам, след като видях господарката да се люби с други мъже; ако лъжа, накарайте да ме обесят на някое дърво.“

Кралят се върнал бързо в спалнята и мълчаливо легнал до кралицата. Тогава жената попитала: „Защо се върнахте противно на обичая си?“ Той я ударил с юмрук и казал: „Горко ми, задето те видяха очите ми и заради теб загубих честта си; това ще ти струва живота.“ Кралицата се уплашила и проплакала: „Мерете си думите и пазете честта си! Виждам, че съм наклеветена; ако обаче имам вина, то нека загубя живота си.“ Карл овладял гнева си и отговорил: „Ти поддържаш нечестиви любовни връзки, как смяташ, че можеш да продължиш да бъдеш кралица?“ Тя рекла: „Искам да се подложя на Божи съд, за да докажа, че не съм вършила нищо такова, и се доверявам на Божиата закрила.“

Жената пратила да повикат четирима епископи, които да изслушат изповедта ѝ и да стоят неотклонно до нея; постила и се молила до съдния ден. Събрали се епископи, военачалници и голяма тълпа народ, а кралицата се приготвила за тежкото изпитание. Когато благородниците поискали да се застъпят, тя казала: „Бог не желае да чуете такива слова от мен и да продължа да нося короната!“. Всички князе надали жалостив вопъл.

С вдигнати към небето очи и след като била благословена, жената надянала една специално подготвена за тази цел риза. Под

звучите на църковни песни и молитви ризата била запалена откъм четирите ѝ краища, при ръцете и нозете. Тя изгоряла за миг, а восъкът се стекъл върху каменния паваж; княгинята стояла невредима. Всички извикали: „Хвала на Бога!“ Кралят заповядал да обесят лъжците на една бесилка. Ала кралицата си тръгнала радостно, отказала се от кралството и през останалия си живот служила Богу.

466. КРАЛИЦА АДЕЛХАЙД

Когато кралица Аделхайд, съпругата на Лотар, била здраво обсадена от крал Беренгарий в крепостта Каноса и търсела начин да се измъкне, Ардуин попитал: „Колко крини пшеница са ви останали в крепостта?“ „Не повече, отговорил Ато, от пет крини ръж и три секстария пшеница.“ „Тогавя чуйте съвета ми, вземете диво прасе, нахранете го с пшеницата и го пуснете извън градските порти.“ Така и сторили. Когато войниците хванали и умъртвили прасето, в корема му намерили изобилната храна. От това заключили, че напразно се опитват да уморят укреплението от глад, и вдигнали обсадата.

467. КРАЛ КАРЛ ВИЖДА ПРЕДЦИТЕ СИ В ПРЕИЗПОДНЯТА И В РАЯ

Крал Карл (Дебелия) се канел да подремне рано сутринта след Рождественската меса и в просъница дочул ужасяващ глас, който му рекъл: „Карл, сега духът ти ще напусне тялото, за да види Господния съд, а сетне пак ще се върне!“ И тутакси духът му бил грабнат, а онзи, който го грабнал, бил чисто бяло същество, което държало светеща нишка, подобна на падаща звезда, и което му казало: „Хвани края на тази нишка, завържи я здраво за палеца на дясната си ръка и аз ще те поведе след това към мястото на адските мъки.“ След тези думи съществото тръгнало пред него, като отвивало нишката от светещото кълбо, и го превело през дълбоки долини, в които бликали огнени извори; от изворите течали сяр, смола, олово и восък. Кралят видял там епископи и духовници от времето на баща си и предшествениците си; и ги попитал страхопочтително защо са наказани да страдат така. „Защото, отговорили те, разпалвахме войни и раздори между князете, вместо да ги подтикваме към мир.“ Докато говорели, прилетели черни дяволи върху разжарени куки, опитвайки се да придърпат към себе си нишката, за която се държал кралят; само че не успели поради изключителната му чистота и се върнали назад. След което се промъкнали изотзад и се опитали да дръпнат и съборят Карл с дългите си куки; ала водачът му навил нишката двойно върху раменете му и го удържал здраво.

След което изкачили високи планини, в подножията на които имало пламтящи реки и езера. В тях открил душите на бащините си люде, на предците и братята си, потопени едни презглава, други до брадичката, трети до пъпа. Те започнали да го зоват и вопият: „Карл, Карл, ние търпим тези мъки заради сторените от нас убийства, нападения и грабежи!“ А зад тях надавали вопли други; тогава той се обърнал и видял по бреговете на реката железни пещи, пълни с дракони и змии, в които видял да страдат други познати нему князе.

Един от драконите прилетял и искал да го погълне; ала водачът му метнал трети кат нишка на раменете му.

След това достигнали до една неимоверно дълбока долина, която била светла от едната страна и тъмна от другата. В тъмната част търпели ужасни мъки няколко крале, негови предшественици; и на хвърлената от нишката светлина Карл разпознал в една бъчва с кипяща вода собствения си баща, крал Лудвиг, който го повикал жалостиво и вляво от себе си му показал две еднакви каци, които били приготвени за него самия, ако той не изповяда греховете си. Тогава той силно се изплашил, но водачът го повел към светлата страна на долината; там Карл видял върху огромен скъпоценен камък да седи чичо му Лотар, а край него и други крале, блаженстващи с корони на главата; те го призовали и му съобщили, че кралството му няма да съществува още дълго, но че ще се падне на Лудвиг, сина на Лотаровата дъщеря. И Карл съзрял на същото място онова дете, Лудвиг. Лотар, неговият праядо, казал: „Ето го Лудвиг, невинното дете, предай му властта над кралството си чрез нишката, която държиш в ръка.“ Тогава Карл свалил нишката от палеца си и предал кралството на детето; в същия миг нишката се навила, бляскава като слънчев лъч, в шепата на детето.

След което духът на Карл се върнал, капнал от умора, в тялото.

468. АДАЛБЕРТ ОТ БАБЕНБЕРГ

През 905 година, по времето на детето крал Лудвиг, се случило събитие, възпявано дълго време пред народа по кръстопътища и странноприемници, а непремълчано и в книгите, описващи деянията на кралете. Адалберт, един благороден франкски граф, убил Конрад, брата на крал Лудвиг и поради това бил обсаден в замъка си Бабенберг. Тъй като обаче тези герои нямало как да бъдат надвити със сила, съветникът на младия крал, архиепископ Хато от Майнц, замислил следната хитрост. С лицемерно смирение той се изкачил до замъка, за да говори с Адалберт и да го склони да помоли краля за милост. Благочестивият и смирен Адалберт охотно се съгласил, като поискал от Хато само да го върне сигурно и без опасност за живота му в крепостта. Хато му дал думата си и двамата тръгнали. Когато приближили близкото село, наречено Тойерщат, епископът казал: „Докато стигнем до краля, много ще огладнеем, не искаш ли първо да позакусим?“ Адалберт, простодушен и доверчив като древните, не заподозрял нищо лошо и поканил епископа веднага след тези му думи при себе си да похапнат, така че се върнали в крепостта, която току-що били напуснали. След като се нахранили, те се отправили към кралския лагер, където било разгледано делото на княза, било му повдигнато обвинение в предателство и той бил осъден на обезглавяване. Докато се подготвяли за изпълнението на наказанието, Адалберт припомнил на епископа даденото му уверение. Хато отвърнал издевателски: „Та аз го изпълних още когато невредим те върнах в замъка ти на закуска.“ Адалберт бил обезглавен, а земите му отнети.

Други разказват историята малко по-различно: Адалберт предложил още от самото начало на Хато да похапнат, ала епископът отклонил поканата, а сетне попътно казал: „Наистина, човек понякога пожелава онова, което току-що е отказал; сега се уморих и огладнях.“ Тогава владетелят на Бабенберг паднал на колене и го поканил да се върне и да хапне нещо. Така архиепископът сметнал себе си освободен

от дадената клетва, щом вече го е върнал в крепостта. Осъждането на Адалберт станало в Трибур.

469. ХЕРЦОГ ХАЙНРИХ И ЗЛАТНАТА ОГЪРЛИЦА

Хайнрих, синът на Ото, наследил баща си, а също повечето блага, които Ото получавал от империята; само че не всички, тъй като крал Конрад се боял Хайнрих да не стане прекалено могъщ. Това наскърбявало Хайнрих и враждата между двамата покълнала подобно на плевел измежду пшеницата. Саксите мърморели; ала кралят привидно се държал дружелюбно с Хайнрих, като търсел как да го удари коварно в гръб. Към предателство го подтиквам обаче епископ Хато от Майнц, който бил погубил с измама и граф Адалберт, братовчеда на Хайнрих. Въпросният Хато отишъл при един златар и поръчал златна огърлица, с която трябвало да бъде удушен Хайнрих. Един ден в работилницата се появил кралски човек, който да нагледа работата, и като погледал, той въздъхнал. Златарят попитал: „Защо въздишате така?“ „Ах, отговорил онзи, защото скоро огърлицата ще почервенеет от кръвта на най-достойния мъж, херцог Хайнрих.“ Златарят премълчал, все едно че ставало дума за дреболия. Веднага след като завършил изкусно творението си, той се отдалечил скришом и тръгнал да срещне херцог Хайнрих, който вече бил на път. Срещнал го при местността Касала и го попитал накъде се е запътил. Хайнрих отвърнал: „Към един пир с високи почести, на който съм поканен.“ Тогава златарят му разкрил целия замисъл; Хайнрих повикал пратеника, който го бил поканил, наредил му да се върне сам, да поблагодари на господаря си и да му предаде отказа на херцога. На Хато пък трябвало да предаде следното съобщение: „Върви и кажи на Хато, че вратът на Хайнрих не е по-здрав от този на Адалберт и че той предпочита да остане у дома си, нежели да го обременява с многобройната си свита.“ След което Хайнрих завзел владенията на епископа в Саксония и Тюрингия и се възправил срещу приятелите на краля. Скоро след това Хато умрял от отчаяние, а според някои три дена по-късно бил ударен от мълния. Щастието изоставило краля и се

обърнало изцяло към херцог Хайнрих, наречен по-късно Хайнрих
Птицелов.

470. ИМПЕРАТОР ХАЙНРИХ ПТИЦЕЛОВ

Когато князете потърсили Хайнрих, за да го обявят за немски император, заварили го да лови птици с милите си дечица с помощта на въжена примка и дървена клопка. Затова той бил наречен шеговито Хайнрих Птицелов (*aucers*).

471. ХРАБРИЯТ МЪНИК

Крал Хайнрих Птицелов имал верен юнак на име Куно, от кралско потекло, малък на ръст, ала неимоверно храбър. Заради ниския му ръст го наричали Мъника. Гизилберт от Лотарингия и Еберхард от Франкония се надигнали срещу краля и тъкмо се канели да прехвърлят войската си при Брайзах; но докато играели шах на брега на Рейн, Мъника ги нападнал само с двадесет и четири мъже. Гизилберт скочил в лодката, но Куно забил копието си в нея с такава сила, че потопил херцога заедно с всичките му спътници. Еберхард пък пронизал на брега с меча си. Друг път Мъника стоял сам до краля, когато един лъв се измъкнал от клетката. Кралят понечил да измъкне меча, който Куно носел според тогавашния обичай; но онзи се нахвърлил пръв върху лъва и го убил. Вестта за това му деяние се разнесла на шир и дълж. Куно изпитвал естествена погнуса от жени и ябълки, така че натъкнел ли се на някоя от двете, тутакси напускал това място. За него има много сказания и песни. Веднъж надвил някакъв езичник (славянин) с исполински ръст, който го предизвикал да излезе извън кралския стан.

472. ОТО С БРАДАТА

Император Ото Велики будел страх навсякъде, бил строг и безмилостен, имал рижа брада; онова, за което се заклевал в брадата си, вършел наистина и неотменно. Случило се така, че свикал тържествено събрание на двора в Бабенберг (Бамберг), на което трябвало да се явят духовните и светските князе от империята. Сутринта на Великден императорът заедно с всички князе се отправил към катедралата, за да присъстват на празничната меса, а междуременно в крепостта подготвяли масите за пиршеството; поставяли хляб и нареждали красиви потири. В двора на императора по това време служело едно благородно и очарователно момче, чийто баща бил военачалник в Швабия и имал единствено него за наследник. Красивият младеж минал нехайно край масата, посегнал към парче от мекия хляб с нежните си бели ръце, взел го и понечил да хапне, както правят всички деца, които си гризват охотно от хубавите неща. Но щом отчупил комат от белия хляб, се появил с пръчка в ръка императорският сенешал, който трябвало да надзирава масата; той гневно ударил момчето по главата, и то така силно и грубо, че косата и главата му се разкървали. Детето паднало и се разплакало с горещи сълзи, задето сенешалът дръзнал да го удари. Това забелязал един изтъкнат герой на име Хайнрих от Кемптен, който бил дошъл с момчето от Швабия и бил негов настойник; дълбоко оскърбен от това, че едно нежно дете е ударено така немилостиво, той нахокал сенешала заради нечестивото му деяние със сурови думи. Сенешалът казал, че по силата на служебното си положение има правото да отпъжда с пръчката си всички непослушници в двора. Тогава господин Хайнрих грабнал една голяма секира и разсякъл черепа на сенешала, така че той се разцепил като яйце и мъжът рухнал мъртъв на земята.

Междуременно господата отслужили и отпели Богу и се върнали обратно; императорът забелязал кървавото петно на пода, попитал и научил какво се било случило. Хайнрих от Кемптен бил обвинен на място, а Ото, разтърсван от неудържим гняв, се провикнал:

„Кълна се да Ви отмъстя за убийството на сенешала ми! Кълна се в брадата си!“ Като чул изречената неотменима клетва и разбрал, че това ще му струва живота, Хайнрих от Кемптен скочил, хвърлил се бързо към императора и го уловил за дългата рижа брада. След което го привел внезапно към масата, така че императорската корона се търкулнала от главата на Ото в залата и когато князете наскачали, за да освободят императора от разбеснелия се мъж, измъкнал ножа си и извикал високо: „Никой да не ме докосва, или императорът ще умре!“ Всички отстъпили, а Ото с голяма мъка им кимнал утвърдително; тогава неустрашимият Хайнрих рекъл: „Императоре, ако искате да живеете, гарантирайте сигурността ми.“ Императорът, който усещал ножа опрян о гърлото си, вдигнал ръка към небето и се заклекл пред благородния рицар в императорската си чест, че животът ще му бъде подарен.

Щом получил това уверение, Хайнрих пуснал рижата брада и позволил на императора да се надигне. Той незабавно седнал на кралския трон, погладил брадата си и изрекъл следните думи: „Рицарю, дарих Ви живота; така че си вървете по пътя, но се пазете от очите ми, никога повече да не ви виждам, и напуснете двора и страната ми! Прекалено обременителен сте ми за придворен и отсега нататък все ще трябва да пазя брадата си от Вашия нож.“ Хайнрих се сбогувал с всички рицари и познати и се отправил към Швабия, към земята си, която имал като ленно владение; там живял в усамотение, но и в почит.

Десет години по-късно император Ото водел тежка война отвъд планината и стоял пред един укрепен град. Не му достигали хора, та проводил пратеници в немските земи: който бил получил ленно владение от империята, бързо трябвало да му се притече на помощ, в противен случай ще загуби владението и службата си. Един от пратениците пристигнал при абата в Кемптен, за да го призове да поеме на път. Абатът на свой ред свикал хората си, включително господин Хайнрих, от когото имал най-голяма нужда. „Ах, благородни господине, какво възнамерявате да сторите, отвърнал онзи, Вие знаете много добре, че съм в немилост пред императора; по-добре да Ви дам двамата си синове и да ги пратя с Вас.“ „Вие обаче струвате повече от двамата заедно, рекъл абатът, така че не мога да Ви освободя от този поход, иначе ще отдам земите Ви на други, които повече ги заслужават.“ „Е, тогава, казал благородният рицар, щом на карта са

заложени земята и честта ми, ще се подчиня на заповедта Ви, пък да става каквото ще, даже и да ме стигне заканата на императора.“

Хайнрих се въоръжил и скоро стигнал града във Велшландия^[22], обсаден от германците; ала се криел от погледа на императора и го отбягвал. Шатрата си разпънал малко по-встрани от войската. Един ден лежал и се къпел в една каца, като оттам обглеждал околността. Тогава видял да се приближава тълпа граждани от обсадения град и насреща им да язди императорът за преговори между двете страни. Неверните граждани били измислили тази хитрина; защото докато императорът яздел към тях без оръжие и без да подозира измама, те криели на заден план въоръжени мъже, които нападнали дръзко господаря, за да го заловят и убият. Когато господин Хайнрих видял това коварство и опита за убийство, зарязал къпането, изскочил от кацата, грабнал в една ръка щита, а в другата меч си и се втурнал чисто гол към тълпата. Храбро нападнал враговете, убил и ранил мнозина от тях и ги обърнал в бягство. След което разрязал въжетата на императора и бързо хукнал назад, влязъл в кацата и продължил да се къпе. Когато Ото се върнал при войската си, поискал да разбере кой е бил непознатият му спасител; той седял гневен на трона в шатрата си и говорел: „Бях предаден и щях да загина, ако не ми бяха помогнали две рицарски ръце; който разпознае голия мъж, нека го доведе, та да получи наградата и благоволенията ми; нито тук, нито където и да било има по-храбър герой.“

Някои знаели, че това е Хайнрих от Кемптен; но се бояли да изрекат името на оновова, когото императорът бил се заклел да погуби. „С този рицар, рекли те, нещата стоят така, че той се намира в тежка немилост; ако си върне благоволенията ти, ще ти го доведем.“ Когато императорът казал, че би му простил, дори ако е убил собствения му баща, те изrekli името на Хайнрих от Кемптен. Ото заповядал да го доведат тутакси; той искал обаче да го изплаши и посрещне недружелюбно.

Когато Хайнрих от Кемптен бил доведен, императорът се престорил на разгневен и извикал: „Как се осмелявате да се явите пред погледа ми? Нали знаете много добре защо съм Ваш враг и помните как дърпахте и скубахте брадата ми, та и до днес още не е пораснала. Що за надменно високомерие Ви е довело тук?“ „Милост, господарю, рекъл храбрият мечоносец, бях принуден да дойда и моят княз, който

стои тук, ми нареди да го сторя, за да имам благоволениято му. Бог ми е свидетел колко неохотно предприех това пътуване; бях длъжен обаче да спазя клетвата си за вяност; комуто това не се нрави, нека има правото на последна дума.“ Тогава Ото се разсмял: „Бъдете ми хилядократно добре дошъл, прочути юначе! Вие спасихте живота ми, който без Вашата помощ щях да изгубя, благородни човеко.“ Той скочил и го целунал по очите и бузите. Това сложило край на враждата помежду им и те се помирили; благородният император му предоставил големи богатства и го отрупал с почести, които се помнят и до ден-днешен.

---

[22] Френскоговорящата част на Швейцария. ↑

473. ОБУЩАРЯТ ОТ ЛАУИНГЕН

Върху дворната кула в град Лауинген е изрисувано следното сказание: Във времената, когато езичниците или хуните били проникнали чак до Швабия, императорът се отправил насреща им с войската си и се разположил на лагер недалеч от Дунав между Лауинген и замъка Файминген. След многобройни неуспешни нападения от двете страни християните и езичниците се договорили най-сетне да разрешат спора чрез двубой. За свой боец императорът избрал маршала на Калатин (Папенхайм), който с радост приел назначението и започнал да размишлява как именно да грабне победата. В същото време към него се доближил непознат мъж и му рекъл: „Какво си се замислил? Аз ти казвам, че не бива да се сражаваш за императора, ами за това е избран един обуцар от Хенфвил (сетнешният Лауинген).“ Маршалът отвърнал: „Кой си ти? Как така да отхвърля честта да се сражавам?“ „Аз съм Георги, Христовият герой, казал непознатият, като знак за истинността на думите ми вземи палеца.“ С тези думи той свалил палеца от ръката си и го подал на маршала, който, без да се бави, отишъл при императора и му разказал цялата случка. Било решено обуцарят да се изправи срещу езичника. Обуцарят приел поръчението и успял да надвие врага. Тогава императорът му предоставил правото да помоли за три благоволения. Обуцарят измолил на първо място една ливада в близост до Лауинген, която трябвало да бъде предоставена като мера на въпросния град. Второ, градът да има правото да поставя червен печат (което не било позволено да прави никое селище в околността). Трето, господарите на Калатин да имат правото да украсяват шлема си с изображение на мавританка. Всичко било прието, а жителите на Папенхайм грижливо съхранили позлатен палеца на свети Георги, половината в Кайзхайм, половината в Папенхайм.

474. КОЛЕЛОТО ВЪРХУ ГЕРБА НА МАЙНЦ

През 1009 година Вилегис, благочестив и многоучен мъж, бил избран за епископ на Майнц; той произлизал обаче от нископоставен и беден род, а баща му бил каруцар. Тъкмо поради това канониците и монасите го възненавидели, взели тебешир и в яростта си изрисували стените и вратите на двореца му с колелета; като с това мислели да го посрамят. Когато благочестивият епископ видял шегата им, накарал да повикат художник и му наредил да изпише всичките му покои с бели колелета върху червено поле, придружени от следния стих: „Вилегис, Вилегис, помни откъде си.“ Оттогава всички епископи на Майнц имат на герба си бели колелета върху червен щит. Други добавят, че в смирението си Вигелис наредил над постелята му винаги да виси колело от дървен плуг.

475. РАМЕЛСБЕРГ

По времето, когато император Ото I бил отседнал в Харцбург, той организира големи ловни излети в планината Харц. Станало така, че Рам (според други Реме), един от най-добрите му ловци, ловувал в предпланината, край замъка срещу Нидерганг, и преследвал някакъв дивеч. Скоро обаче склонът станал прекалено стръмен, поради което ловецът скочил от жребеца, завързал го за едно дърво и продължил да преследва дивеча пешком. Изоставеният му кон потропвал нетърпеливо и риел с предните си копита земята. Когато господарят му, ловецът Рам, се върнал от преследването на дивеча, той удивен забелязал каква работа е свършил конят му и че той е разкрил цял рудник. Взел няколко къса и ги отнесъл на императора, който тутакси наредил рудникът да бъде разработен и разкопан. Открили богато находище от руда и хълмът бил наречен в чест на ловеца Рамелсберг. Жената на ловеца се казвала Гоза и от нея получил названието си град Гослар, построен недалеч от въпросния хълм. Течащата през града рекичка също се казва Гозе, а това име носи и приготвяната там бяла бира. Ловецът бил погребан в параклиса на августинците и бил изваян на надгробния камък заедно с жена си; в десницата си Рамел носи меч, а Гоза е с корона на главата.

Според други Рамел се казвал не ловецът, ами конят на един юнкер, който бил вързан на хълма, където риел и блъскал така силно, че остриите му подкови разкрили златна жила.

На Рамелсберг все още има кладенец, наречен Детският кладенец, върху който са изваяни от камък две деца; понеже във времето на Хайнрих II една бременна жена родила две синчета край въпросния кладенец. Горе на хълма, в местността, наречена Верл, изглежда се е намирал дворецът или залата на император Ото, пред която накарал да обезглавят някакъв пленен крал. По-късно рудникът се срутил и погребал толкова много работници, че триста и петдесет вдовици стояли пред хълма и оплаквали мъжете си; след което

рудникът останал затворен в продължение на сто години и Гослар опустял дотолкова, че всички улици обрасли с висока трева.

476. ГРАФОВЕТЕ ОТ ЕБЕРЦАЙН

Когато император Ото надвил враговете си и завзел град Страсбург, той разставил войските си пред укрепения замък на графовете Еберщайн, които сътрудничели на неприятелите му. Замъкът се издигал на висока скала сред гората (недалеч от Баден в Швабия) и в продължение на две и половина години императорската войска не съумявала да го завладее както поради естествената му непристъпност, така и поради храбрата защита от страна на графовете. Най-сетне един умен мъж подсказал на императора следната хитрост: да обяви празник в Шпайер, като гарантира сигурността на всеки участник в турнира; графовете от Еберщайн няма да се поколебаят да дойдат, за да докажат храбростта си; а междувременно императорът ще завземе крепостта им с помощта на сръчни и храбри люде. Празненството в Шпайер било огласено; на него присъствали кралят, мнозина князе и господа, сред които и тримата от Еберщайн; няколко копия били строшени. Вечерта започнали танците, които трябвало да бъдат водени от най-младия граф Еберщайн, красив и приятен мъж с къдрави коси. Когато танцът свършил, към тримата графове се доближила скришом прекрасна девойка, която им прошепнала: „Пазете се, понеже императорът се кани да нападне замъка ви, докато сте тук, така че още тази нощ побързайте да се върнете там!“ Тримата братя се посъветвали помежду си и решили да се вслушат в предупреждението. След което се върнали при танцуващите, предизвикали благородниците и рицарите на схватка за другата сутрин и положили в ръцете на жените сто златни гулдена като залог. Към полунощ се измъкнали от танците и благополучно се прибрали в крепостта. На другия ден императорът и рицарите напразно чакали те да се появят на турнира; накрая разбрали, че владетелите на Еберщайн са били предупредени. Ото заповядал незабавно да бъде атакувана крепостта; само че графовете се били върнали и смело отблъснали нападението. След като нищо не било постигнато със сила, императорът пратил трима рицари да преговарят с графовете в замъка им. Те били допуснати вътре и отведени в избата

и хранилището; изнесли бяло и червено вино, зърното и брашното било в огромни количества. Пратениците гледали удивено тези припаси. Само че бъчвите имали двойно дъно или били пълни с вода; а под пшеницата били натрупани плява, смет и стари парцали. Пратениците съобщили на императора, че няма смисъл да се обсажда крепостта; понеже виното и зърното ще стигне на обсадените поне за още две години и половина. Ото бил посъветван да ожени дъщеря си за най-младия граф от Еберщайн и по този начин да спечели храбреците на своя страна. Сватбата била отпразнувана в Саксония и според сказанието тъкмо невестата била онази, която през въпросната вечер предупредила графовете. По-късно Ото пратил зет си да преговаря с папата; папата му подарил роза в бяла кошница, тъй като било точно неделата на карнавала. Еберхард я отнесъл със себе си в Брауншвайг, а императорът наредил в бъдеще гербът на Еберщайн да е роза на бяло поле.

477. ОТО НЕ ПОЗВОЛЯВА ДА БЪДЕ БИТ

Ото III бил още малък, когато бил коронован в Аахен, и бил под попечителството на чичо си, епископ Бруно. Един ден се случило детето да бъде безмилостно нашляпано в банята; тогава то накарало да отнесат едно мъртво дете в леглото му и се скрило. Когато застанал пред леглото, Бруно много се изплашил и помислил, че кралят е мъртъв; скоро след това обаче го намерили. Тогава епископът попитал Ото защо е постъпил така. Детето рекло: „Ти нареди да ме нашляпат здраво в банята със здрава пръчка и плачът ми не помогна; тогава ти се ядосах и реших да те уплаша.“ След което Бруно го уверил, че оттук насетне нищо лошо няма да му се случи, свикал князете на събрание в Майнц и им предал детето заедно с империята. Князете обаче предали детето на Вилегис, епископа на Майнц.

478. КРАЛ ОТО В ЛОМБАРДИЯ

Крал Ото се отправил с голяма войска към Ломбардия, превзел Милано и започнал да сече там монети, наричани „отелини“. Когато кралят си тръгнал, те се отказали от въпросната монета, та той трябвало да се върне и да ги принуди отново да я въведат. Тогава някаква жена се приближила до него и се оплакала от някакъв мъж, че я е насиллил. Кралят казал: „Когато дойда отново, ще отсъдя.“ „Господарю, рекла жената, ще забравиш.“ Кралят посочил с ръка една църква и казал: „Тази църква нека ми е свидетел.“ След което се върнал в немските земи и усмирил Лудолф, сина си, който се бил разбунтувал срещу него. И когато след време пак се върнал в Ломбардия, пътят му го отвел до Църквата, която бил посочил на жената в уверение на това, че ще се произнесе с присъда относно злощастиято ѝ. Кралят накарал да я доведат при него и тя да обвини насилника. „Господарю, казала тя, сега той ми е съпруг и имам от него любими деца.“ Той казал: „Кълна се в брадата си! Той ще види секирата!“^[23], и заповядал злосторникът да бъде наказан телесно според закона. Така той отсъдил в полза на жената, но против волята ѝ.

---

[23] Игра на думи, буквално „Ще вкуси брадата ми!“ („*Er soll meiner Barten (=Beile) schmecken!*“) ↑

479. НЕВИННИЯТ РИЦАР

Император Ото III, наречен Детето, имал в двора си благороден рицар, когото императрица Мария Арагонска настойчиво помолила да се любят. Рицарят се изплашил и рекъл: „В никакъв случай няма да го направя, това ще накърни както моята, така и на господаря ми чест“, и обърнал гръб на императрицата. Като видяла, че той си е тръгнал гневен, Мария отишла при императора и го заговорила ласкаво: „Що за рицари имате в двора си? Един от тях се опита да ме обезчести.“ Като чул това, императорът наредил рицарят тутакси да бъде уловен и да му бъде отсечена главата. От шията му обаче потекла не кръв, а мляко. Когато видял това чудо, императорът се провикнал: „Тук нещо не е наред“, накарал да извикат императрицата и настойчиво я попитал за истината. Потресена, тя паднала в нозете му и помолила за милост; но той, като строг съдия, след като научил за лъжата ѝ, наредил да я хванат и изгорят заради злодеянието ѝ, след което останал без жена и наследници чак до края на дните си.

480. ИМПЕРАТОР ОТО СВИКВА СЪД ПРЕД ВДОВИЦИ И СИРАЦИ

Ото III имал шавлива жена, която опитала да склони някакъв граф да се люби с нея; графът обаче не искал да постъпи така, че да засегне собствената си и на своя господар чест. Тогава кралицата наковладила графа пред краля, като заявила: „Графът посегна на честта ми.“ В неудържимия си гняв кралят наредил графът да бъде убит. Докато го водели към мястото за екзекуция, насреща му се появила жена му; той ѝ съобщил, че кралицата злонамерено е посегнала на благочестието, порядъчността и живота му, и я помолил след смъртта му да докаже неговата невинност чрез изпитанието с нажежено желязо. Главата на графа била отсечена, а някое време след това императорът свикал съд, на който трябвало да дойдат вдовици и сираци, та да получат справедливо възмездие. Когато съдът се събрал, съпругата на графа пристъпила напред, като носела скришом главата на своя мъж под дрехата си, коленичила и поискала помощ и справедливост. Тя попитала каква смърт заслужава онзи, който е накарал да обезглавят невинен човек. Императорът рекъл: „И неговата глава трябва да бъде отсечена.“ Тогава тя измъкнала главата на графа и казала: „Господарю, ти самият си този, който накара да погубят мъжа ми, без той да има вина“, и разкрила притворността на кралицата. Императорът се уплашил и поискал доказателство. Вдовицата избрала Божия съд и понесла изпитанието с нажежено желязо, което не я наранило. Тогава императорът предоставил себе си на жената, за да го убие тя според закона. Господарите обаче се намесили в полза на императора и издействали от жената отлагане на присъдата първо с десет дена, сетне с осем, след това с още седем и после с още шест. За всяко отлагане императорът давал на жената по едно добро укрепление, които така и получили названията си: първото се казва Цеент, второто Ахт, третото Зибент, четвъртото Зекст, и всички те се намират в епископата Люм. И когато приближил денят, в който вдовицата искала да получи главата на императора, ако дотогава

развратницата не умре и по този единствен начин императорът се откупи, той наредил да уловят кралицата и да я погребат жива; а себе си откупил с четирите замъка.

481. ОТО III В ГРОБА НА КАРЛ

Когато след много години император Ото III пристигнал пред гроба, в който били погребани костите на Карл, той влязъл в пещерата, придружен от двама епископи и граф Ото от Лаумел, който съобщил за всичко това. Трупът не лежал както останалите мъртъвци, ами седял изправен като жив на един трон. Златна корона красяла главата му, а скиптър а си държал в ръце, облечени в ръкавици, само дето ноктите били израснали и пробили кожата. Сводът бил надеждно иззидан от мрамор и хоросан. За да проникнат вътре, трябвало да пробият отвор; а като влезли, усетили силно ухание. Всички тутакси подвили колене и отдали почест на мъртвия. Император Ото му надянал бяла одежда, изрязал ноктите и накарал да отстранят всички повреди. Членовете били непокътнати, липсвала само частица от върха на носа; Ото наредил да я възстановят от злато. Най-сетне взел един зъб от устата на Карл, накарал да зазидат отново свода и си тръгнал оттам.

Следващата нощ Карл му се явил насън и прогласил, че Ото няма да остарее и няма да остави наследници.

482. СВЕТА КУНИГУНД

Император Хайнрих II и Кунигунд останали непорочни до самата си смърт. Дяволът опитал да я посрами, като подтикнал императора да я обвини, че се била свързала в нечестива връзка с някакъв херцог. Жената потърсила правото си, така че на съда били призовани много епископи и князе. Тогава били поставени седем нажежени железни лемежа, по които жената трябвало да премине. Тя вдигнала ръце към Бога и рекла: „Боже, ти единствен знаеш невинността ми; опази ме от това злощастие, както стори с добрата несправедливо обвинена Сузана.“ Тя стъпила смело върху лемежа и казала: „Виж, императоре, каквото е провинението ми с тебе, такова е и с всички мъже.“ Така жената била пречистена и съхранила честта си. Кралят и всички господа паднали в нозете ѝ.

483. КАТЕДРАЛАТА В БАМБЕРГ

Баба, сестрата на Хайнрих Птицелов и съпруга на граф Албрехт, а според други Кунигунд, съпругата на император Хайнрих II, със собствени средства построила катедралата в Бамбенберг. По време на строежа тя всеки ден поставяла пълна със злато купа, от която всеки надничар можел да си вземе толкова, колкото е заслужил. Тя принудила дори дявола да изнася големи мраморни колони до хълма, върху който се строяла църквата; и тези колони могат да бъдат видени до днес.

484. ГЪЛЪБ ИЗДАВА ВРАГА

Разказва се, че по времето на император Хайнрих II някакъв гълъб прилетял в града, който скоро след това бил нападнат и обсаден от врага. На шията му била привързана бележка, върху която била написана тази вест.

485. НАЩЪРБЕНИЯТ ПОТИР

По времето, когато умрял император Хайнрих II, един благочестив отшелник дочул голям шум от дяволи във въздуха и ги заклек в името Божие да му кажат къде отиват. Злите духове рекли: „При император Хайнрих.“ Тогава добрият човек ги заклек да му разкажат какво са придобили. Дяволите продължили по пътя си, а добрият човек се помолил Богу за душата на императора. Скоро дяволите се върнали при отшелника и рекли: „Тъй като злодеянията на императора надхвърляха неговата добрина, понечихме да вземем душата му, ала тогава се появи благословеният Лаврентий и бързо хвърли някакъв потир върху везните, така че той се нащърби, но ние загубихме душата; понеже тъкмо този потир направи доброто блюдо на везната по-тежко.“ При тази вест отшелникът поблагодарил Богу за милостта му и я съобщил на каноника в Мерзебург. И намерили нащърбения потир, който и днес може да бъде видян. Приживе императорът го бил посветил веднъж като благодеяние на свети Лаврентий в Мерзебург.

486. СКАЗАНИЕ ЗА ИМПЕРАТОР ХАЙНРИХ

III

Император Конрад Франка^[24] издал следната заповед: Който наруши мира, следва да бъде обезглавен. Заповедта престъпил граф Леополд от Калв и когато кралят се появил в земите му, граф Леополд избягал в една запустяла воденица в Шварцвалд, като възнамерявал да остане там с жена си, докато си върне благоволенieto на краля. Веднъж случайно кралят яздел в гората и стигнал до въпросната воденица. И като го чул, Леополд се изплашил, че кралят го търси, и избягал в гъсталака. Жена си оставил във воденицата, тъй като тя не можела да ходи никъде, понеже точно в това време трябвало да ражда. Кралят се доближил до воденицата и като чул жената да крещи от болки, наредил да погледнат какво ѝ има. Междувременно кралят дочул глас, който казал: „В този час тук се ражда дете, което ще стане мъж на дъщеря ти!“ Конрад се уплашил, понеже си мислел, че жената е селянка, и се замислил какво да стори, та дъщеря му да не се омъжи за селянин. Та той пратил двама от слугите си във воденицата да убият новороденото, като удостоверят това, донасяйки му сърцето на детето; понеже трябвало да го има за покаяние. Слугите трябвало да се подчинят на императора, ала имали страх от Бога и не поискали да убият детето, понеже то било много красиво момченце, поради което го поставили на едно дърво, та някой да го намери. На императора занесли заешко сърце, а той го хвърлил на кучетата и мислел, че с това е предотвратил предсказанието на гласа.

По същото време херцог Хайнрих от Швабия ловувал в гората и открил изоставеното дете. Видял, че е току-що родено, и скришом го отнесъл на жена си, която била безплодна, като я помолил да приеме детето, да легне в постелята като родилка и да се отнася към него като към родено от нея; понеже то им е пратено от Бога. Херцогинята сторила всичко с охота, детето било кръстено и наречено Хайнрих; и никой не го възприемал по друг начин, освен като херцог на Швабия. И когато детето порасло, било пратено в двора на крал Конрад. Поради

мъдростта и изискаността му кралят го предпочитал пред останалите пажове в двора. Случило се обаче така, че до ушите на императора стигнал следният слух: младият господин не е истински херцог на Швабия, ами откраднато дете. Като научил това, императорът изчислил възрастта му и се изплашил, че това е детето, за което говорел гласът при горската воденица. И поискал отново да предотврати женитбата на дъщеря си с този мъж. Написал писмо до императрицата, в което ѝ наредил, ако ѝ е скъп животът, да накара да умъртвят приносителя на писмото. Запечатаното писмо предал на младия господин със заръката да го предаде лично в ръцете на императрицата и в ничии други. Младият Хайнрих не заподозрял нищо лошо в това, тръгнал да изпълни поръчението и по пътя отседнал в дома на един образован гостилничар, на когото поверил на съхранение чантата си, в която се намирало писмото заедно с други неща. От любопитство гостилничарят отворил писмото и като прочел, че императрицата трябва да убие приносителя, написал, че тя следва незабавно да даде дъщеря си на младия господин, който е донесъл писмото; а писмото затворил и го подпечатал така, че нищо нередно да не си личи. Когато младият господин предал писмото на императрицата, тя му дала и предоставила дъщеря си. Скоро вестта за това стигнала до императора. Тогава той узнал заедно с херцога на Швабия и множество рицари и оръженосци, че младежът е роден от жената на Леополд във воденицата и че той е този, за когото пророкувал гласът, и рекъл: „Сега проумявам, че никой не може да отмени Божия ред“, и отстъпил на зет си империята. Въпросният крал Хайнрих построил по-късно със собствени средства Хиршау, първия манастир, на мястото на воденицата, в която бил роден.

---

[24] Император Конрад II, управлявал от 1027 до 1038 година. ↑

487. ДЯВОЛСКАТА КУЛА ВЪВ ВОДОВЪРТЕЖА НА ДУНАВ

В Австрия има град на име Грайн, а край града в Дунав има опасно място, наречено Водовъртежът при Щокерау, където се чува силно бучене, водата пада отвисоко върху скалите, образува обилна пяна, и оттам е много опасно да се минава; попадне ли корабчето във водовъртежа, то започва да се върти в кръг, водата го залива и всички на него се измокрят до кости. Достатъчно е корабчето само да се допре до скалите и се разбива на малки късчета. Та всеки трябва да се труди здравата, силно да натиска греблата, докато корабът се измъкне оттам. Наоколо живеят много лодкари, които познават добре водовъртежа; екипажите ги наемат, за да минат сравнително по-леко и безопасно през водовъртежа.

Император Хайнрих, третият с това име, пътувал през водовъртежа; на един друг кораб се намирал епископ Бруно от Вюрцбург, братовчед на императора; когато той понечил да прекоси водовъртежа, видял на една стърчаща над водата скала да седи черен като мавър човек, с отблъскващ и ужасяващ вид. Той се провикнал към епископ Бруно: „Чуй, чуй, епископе! Аз съм твоят зъл дух и твой притежател; продължавай накъдето си тръгнал, но скоро ще бъдеш мой; засега няма да ти сторя нищо, ала скоро ще ме видиш отново.“ Всички, които чули това, се стреснали и уплашили. Епископът се прекръстил, изрекъл молитва и духът изчезнал от погледа им. Този камък показват до днес; върху него е построена малка куличка само от камък, а не от дърво, тя няма покрив и е наречена Дяволската кула. Недалеч от това място, на около две мили разстояние, императорът слязъл с хората си на сушата и се канел да прекара нощта в една местност на име Пьозенбайс. Там бил посрещнат подобаващо от госпожа Рихилта, съпругата на граф Аделбар от Еберсберг (който вече бил умрял); нагостила го тя и същевременно го помолила да предостави на братовия ѝ син Велф III местността Пьозенбайс и други дворове наоколо, които съпругът ѝ притежавал и управлявал от името

на императора. Императорът влязъл в стаята и докато бил вътре заедно с епископ Бруно, граф Алеман от Еберсберг и госпожа Рихилта, на която подал десница и чиято молба удовлетворил, ненадейно подът пропаднал; императорът се строполил невредим на пода на банята, също граф Алеман и госпожа Рихилта; епископът обаче паднал върху ръба на ваната, наранил реброто и сърцето си и няколко дена по-късно починал.

488. КУЧЕНЦЕТО КВЕДЛ

Матилд, красивата дъщеря на император Хайнрих III, била толкова привлекателна, че баща ѝ се влюбил в нея. Тогава тя се обърнала с молитва към Бога и от все сърце пожелала той да я направи грозна, та баща ѝ да отвърне сърцето си от нея. Само че Бог не чул молитвата ѝ. Тогава ѝ се явил злият враг и ѝ предложил помощта си при условие, че му се отдаде, и тогава любовта на императора щяла да се обърне в ненавист и гняв. Тя се съгласила, ала добавила, че ще стане негова само ако в три последователни нощи я завари да спи; ако обаче остане будна, той няма да има власт над нея. Та тя започнала да извезва една прекрасна кърпа и шила през цялата дълга нощ, което я държало будна; до себе си имала и вярно кученце на име Кведл или Ведл, което се разлайвало силно и започвало да маха с опашка, щом я оборел сънят. Дяволът идвал три нощи една след друга и винаги я намирал будна и бодра; тогава се ядосал, сграбчил с нокти лицето ѝ, сплескал носа ѝ, разкъсал устата и избол едното ѝ око. Така тя станала едноока, с огромна уста и сплескан нос, така че баща ѝ вече не можел да я понася и греховната му любов угаснала. Тя на свой ред водила духовен живот и построила в чест на кученцето си абатство, наречено Кведлинбург.

489. СКАЗАНИЕ ЗА УЧЕНИКА ХИЛДЕБРАНД

Докато император Хайнрих III бил в Рим, където свалил и пратил в изгнание трима папи, в града живеел дърводелец, който имал малко дете. Детето играело в работилницата със стърготините, нареждайки ги като букви. Тогава дошъл някакъв свещеник и прочел написаното. Със стърготините детето било изписало: *dominabor a mari usque ad mare*, което означава: ще властвам от море до море. Свещеникът разбрал, че това дете ще стане папа и казал това на баща му. Бащата пратил детето на училище. Като ученик то попаднало в двора на императора и се радвало на любовта на писарите; ала синът на императора Хайнрих, който по-късно също станал император, причинявал много страдания на ученика и грубо си играел с него, понеже в сърцето си предсещал какво ще изтърпи от въпросния ученик. Императорът се шегувал със сина си и игрите му с ученика. Императрицата обаче страдала и укорявала сина си за стореното от него. Една нощ императорът сънувал как синът му седи на една маса, а на ученика Хилдебранд израстват два рога чак до небето, с които той повдига сина му и го хвърля сред нечистотиите. Той разказал съня си на императрицата, която го разтълкувала в смисъл, че ученикът ще стане папа и ще свали сина ѝ от императорския престол. Тогава императорът наредил да хванат Хилдебранд и да го хвърлят в една кула в Хамерщайн, като се надявал по този начин да отклони Божията воля. Императрицата често му говорела, че само заради някакъв си сън постъпва така позорно с бедния ученик; така че една година по-късно той го освободил. Тогава той станал монах, придружил абата си в Рим, бил приет с любов в папския двор, а не след дълго сам станал папа.

490. ЧЕСНОВИЯТ КРАЛ

Император Хайнрих IV дал дума на саксите никога повече да не нахлува в Саксония, ако изберат сина му за крал. Те обаче не искали да го сторят, а Ото от Везер дори рекъл: „Чувал съм да се казва, че от лоша крава не се ражда добро теле.“ И те обявили за крал херцог Херман от Лотарингия (Люксембург), той бил коронован от Майнцкия епископ и се установил в замъка Айсleben, където расте чесън. Императорските люде го нарекли на шега Чесновият крал или крал Чесън и той никога не придобил реална власт, а не след дълго бил убит в една крепост, където побягнал. Оттогава е поговорката: „Крал Чесън е мъртъв!“

491. ИМПЕРАТОР ХАЙНРИХ ИЗПИТВА ИМПЕРАТРИЦАТА

Кралят се посъветвал с господата какво да направи с трупа на баща си (император Хайнрих IV); той бил погребан в катедралата „Свети Лампрехт“ в Лудеке (Лютих). Те дали съвет да го изрови и положи в някаква непосветена все още катедрала, докато пратеникът му се върне от Рим. В последна сметка императорът приел съвета. Става дума за Хайнрих Злия. Той наредил да уловят най-добрия жребец, който може да бъде намерен в страната, да го вържат и хвърлят в Рейн, за да се удави. Накарал един от хората си да моли императрицата за любовта ѝ. Това не ѝ се нравело. Рицарят я молил много, та жената най-сетне заявила, че ще стори онова, което нейният господар иска. Когато това стигнало до ушите на императора, той се престорил, че заминава нанякъде; надянал дрехите на мъжа, който се домогвал до нея по негов съвет, и през нощта се промъкнал при императрицата. Тя била събрала силни мъже, облечени в женски дрехи и въоръжени с големи сопи, които обградили императора и добре го натупали. Императорът викнал, че това е той. А императрицата се уплашила и рекла: „Господарю, постъпихте зле с мен.“

492. ГРАФ ХОЙЕР ОТ МАНСФЕЛД

В така нареченото Велпсхьолцхен, където през 1112 година станала битката между император Хайнрих V и саксонците, има камък, който притежава свойството при буря съвсем да омеква и да се втвърдява отново едва след известно време. Той е набит с пирони и върху него съвсем отчетливо се забелязва отпечатъкът на ръка и палец. Говори се, че преди битката граф Хойер от Мансфелд, върховният главнокомандващ, го сграбчил и викнал: „Както е вярно, че грабнах този камък, така е вярно и че ще спечеля сражението!“ Императорската войска била победена; ала Хойер загинал, убит от Випрехт от Гройч. В негова чест саксонците издигнали статуя на мъж с шлем, желязна бойна брадва в протегнатата десница и герба на Саксония в лявата си ръка. Този паметник бил наречен Йодуте, местните люде отивали охотно да се помолят на това място, а свещениците също го почитали като свято изображение. Когато обаче император Рудолф свикал през 1289 година събрание в Ерфурт, накарал да го махнат, тъй като този паметник водел почти до идолопоклонство, а на мястото му да издигнат параклис. Само че и във въпросния параклис простолюдието почитало една върбова свирка, за която свещениците твърдели, че по време на онази битка призовала Йодуте и така донесла победата.

493. ЖЕНИТЕ ВЪВ ВАЙНСБЕРГ

Когато през 1140 година крал Конрад III победил херцог Велф и обсадил Вайнсберг, жените на обсадените обещали да предадат града при условие, че всяка от тях ще може да изнесе на раменете си онова, което е в състояние да носи. Кралят приел искането на жените. Тогава те зарязали всичко, всяка от тях взела мъжа си на раменете си и го изнесла извън крепостта. Когато кралските люде видели това, мнозина от тях казали, че не се е имало предвид това, и не искали да го допуснат. Кралят обаче се подсмихнал и се отнесъл благосклонно към хитрината на жените. „Изречена и веднъж дадена, извикал той, кралската дума не бива да се променя.“

494. ИЗГУБЕНИЯТ ИМПЕРАТОР ФРИДРИХ

Император Фридрих^[25] бил отлъчен от папата, така че църквите и параклисите били затворени и никой свещеник не искал да отслужва меса; та малко преди Великден, когато всички християни празнуват светия празник, благородният господар, който не искал да попречи на това, тръгнал на лов. Никой от хората му не знаел замисъла на императора; той надянал пищни одежди, пратени му от Индия, взел едно шишенце с благоуханна вода и яхнал един благороден жребец. Само малцина господа го последвали в дълбокия лес; тогава той ненадейно уловил с ръка някакво чудновато пръстче и щом го сторил, тутакси изчезнал от погледа им. Оттогава никой не го видял повече, така че благородният император се изгубил. Никой не знае къде е отишъл, дали е загубил живота си в гората, дали е разкъсан от диви зверове или пък все още е жив. Във всеки случай старите селяни разказват, че Фридрих е жив и им се явява във вида на поклонник, като при това казвал открито, че тепърва ще завладее римската земя и че няма да спре да тревожи свещениците, додето не върне Светите земи под властта на християните и „окачи щита си на сухия клон“.

---

[25] Сказанието смесва Фридрих I и Фридрих II. ↑

495. АЛБЕРТ ВЕЛИКИ И ИМПЕРАТОР ВИЛХЕЛМ

Алберт Велики, един твърде прочут и учен монах, поканил на гости заедно с целия му двор в градината до доминиканския манастир император Вилхелм Холандски, когато този пристигнал през 1248 година в Кьолн за Деня на тримата влъхви, а императорът приел охотно поканата. Само че в споменатия ден студът не само бил нетърпимо силен, ами паднал и дълбок сняг; поради което императорските съветници и слуги започнали да укоряват монаха за неподобаващата покана и уговаряли императора да не се съгласява да се храни извън манастира в такова сурово зимно време; ала не съумели да го накарат да оттегли съгласието си, ами в уречения час той пристигнал заедно с хората си. Монахът Алберт бил накарал да наредят — за огромна изненада на всички от тази странна и нелепа подредба — няколко маси в манастирската градина, където дърветата, листата и тревата били покрити със сняг, а край тях да застанат в очакване голям брой твърде красиви и представителни прислужници. Когато императорът седнал заедно с князете и другите господа на масата и били поднесени и наредени ястията, денят неочаквано се разведрил и просветлил, снегът се стопил пред очите на всички и в един миг пред тях засиял приятен и мил летен ден. Листата и тревите се открили, от земята поникнали всевъзможни прекрасни цветя, дърветата разцъфтели и веднага след цъфтежа се отрупали със сочни плодове; появили се всякакви птици и изпълнили околността със звучните си песни; и станало толкова топло, че почти всички били принудени да свалят зимните си одежди. Никой обаче не бил видял къде се приготвят ястията; а и никой не разпознавал изисканите и услужливи сервитьори и никой не знаел кои са те и откъде са, така че всеки силно се удивлявал на тази наредба и подготовка. Когато обаче обядът приключил, първоначално изчезнали чудноватите и изящни слуги на монаха, скоро след това се изгубили милите птици заедно с шумата по дърветата и тревата на земята, всичко отново било покрито

със сняг и се върнал студът на предишната зима: така че всички трябвало да надянат пак свалените дрехи и всеки почувствал такъв суров студ, че побързал да влезе при огъня в отоплената стая.

Заради това си невероятно преживяване император Вилхелм дарил богато с всевъзможни блага Алберт Велики и неговото братство, Ордена на проповедниците, а самия монах почитал и високо ценял заради неговата изкусност.

496. ИМПЕРАТОР МАКСИМИЛИАН И МАРИЯ БУРГУНДСКА

Високопочитаелният император Максимилиан I имал за съпруга Мария Бургундска, която обичал от все сърце и чиято смърт силно го наскърбила. Абатът на Шпанхайм, Йоханес Тритхем, знаел това и предложил на императора, ако му е угодно, да представи отново пред погледа му покойницата, та той да се порадва на лика ѝ. Императорът бил придуман и приел опасното начинание. Двамата се отправили към някакво необичайно помещение и взели още едного със себе си, та да бъдат трима. Магьосникът ги предупредил никой от тях да не продумва в никакъв случай и дума в присъствието на призрака. Мария влязла, преминала внимателно пред тях и дотолкова приличала на живата, истинската Мария, че не се забелязвало никакво различие и никаква, дори най-незначителната уцърбност. Забелязвайки и удивлявайки се на това сходство, императорът се досетил, че тя имала отзад на врата си малко черно петънце, и когато тя преминала за втори път, се вгледал и го открил. Тогава бил обзет от ужас и дал мълчаливо знак на абата да отпрати призрака, а сетне, разтреперан и гневен, му рекъл: „Монахо, никога повече не си прави с мен тези шеги“, и признал колко трудно и едва се е въздържал да не я заговори.

497. СКАЗАНИЕ ЗА АДЕЛГЕР ОТ БАВАРИЯ

По времето на император Север в Бавария живеел херцог на име Аделгер, който бил много почитан и не искал да се смири пред римляните. Когато до ушите на краля достигнало, че никой в цялата империя освен херцог Аделгер не му отказвал полагащото се нему почитание, проводил пратеници в Бавария и го повикал в Рим. Аделгер имал доверен човек, с когото се съветвал по всякакви въпроси, та го повикал в покоите си и казал: „Криво ми е, понеже римляните пратиха да ме повикат, пък не ми е по сърце да отида; те са лоша пасмина и ще ми сторят зло; с удоволствие бих искал да отклоня това пътуване, та дай ми съвет ти, който имаш умни хрумвания.“ Старият съветник отвърнал: „Охотно ще те посъветвам как да запазиш честта си; послушай ме, събери людетe си, накарай ги да надянат най-хубавите одежди, които се намерят в страната, тръгни с тях към Рим без страх и му отдай правото. Понеже не си достатъчно силен, че да се сражаваш срещу Римската империя; ако обаче кралят поиска нещо, което надхвърля правата му, зло ще го стигне.“

Херцог Аделгер свикал хората си и се отправил с тях към кралския двор в Рим, където бил приет зле. Кралят се развикал гневно насреща му: „Причини ми много страдания и днес ще платиш за това с живота си.“ „Твоят пратеник, отговорил Аделгер, ме повика тук, за да чуя справедливата присъда, която ще изрекат всички римляни и на която ще се подчиня, разчитайки и на милостта ти.“ „За милост не може да става и дума, рекъл кралят, главата ти трябва да бъде отсечена и владенията ти да бъдат предадени другиму.“

Като видели гнева на краля, римляните се събрали и поискали животът на херцога да бъде запазен. След което се посъветвали помежду си, срязали дрехата му, така че да достига едва до коляното, и остригали отпред косата му, с което искали да опозорят благородния герой.

Аделгер се прибрал силно опечален в дома, в който се бил подслонил. Хората му се натъжили, ала старият съветник казал:

„Господарю, Бог да те пази! Довери ми се и постъпи, както те съветвам, и ще видиш, че всичко ще се обърне в твоя чест.“ „Ти ме посъветва, рекъл Аделгер, да дойда тук; ако сега оправиш делата ми, ще те ценя още повече; ако обаче не си възстановя честта, никога повече няма да се върна в Бавария.“ Старецът казал: „Господарю, разкажи ми какво точно се случи, след което прати всички твои люде и им нареди да се острижат; с това честта ти ще бъде спасена.“ Тогава херцогът извикал един по един всички мъже и рекъл: „Който стои до мен в нещастията ми, нареждам му, щом ме обича, да се остриже като мен.“ Всички негови хора заявили, че са му верни до смърт и че ще изпълнят каквото им е наредено. В същия миг всички, които го придружавали, се остригали и срязали одеждите си до коляното; героите били стройни и добре сложени, излъчвали достойнство и предизвиквали похвала, така че всеки, който ги видел, се удивлявал на хармоничния им вид.

Рано на другата сутрин Аделгер се отправил заедно с хората си към кралския двор. Като ги видял, кралят извикал, едва сдържайки гнева си: „Говори, човече, кой ти даде този съвет?“ „Доведох със себе си верен слуга, казал херцог Аделгер, който многократно ми е доказвал верността си, та именно той беше; пък и за нас баварците е обичайно всички заедно да понасяме нещастията, споходило някого. Така всеки е като другия, богат или беден, такъв е нашият обичай.“ Римският крал рекъл: „Дай ми този стар слуга, искам да го задържа в двора си, след като си тръгнеш; по този начин ще си върнеш благосклонността ми.“ Колкото и да не му се искало, херцогът не можел да отклони тази молба, ами уловил верния си съветник за ръката и го предал на подчинение на краля. След което се сбогувал и се отправил към родината си; преди това проводил обаче пратеници и наредил на поданиците си, които искали да придобият ленно право или рицарско звание, да отрежат косите и дрехите си, а който не го стори, щял да загуби десницата си. Когато се разнесъл слухът, че баварците се стрижат по този начин, така започнали да постъпват и всички в немските земи.

Ала не минало много време и приятелството между римския крал и херцога отново се развалило, така че Аделгер отново бил призван, под заплаха от смъртно наказание, да се яви в Рим, защото кралят искал да си поговори с него. Разтревожен от това съобщение,

Аделгер проводил тайно пратеник при стария си верен слуга във Велшландия, когото да помоли да му разкрие защо кралят го вика в двора си и да го посъветва дали да отиде, или да си остане у дома. Но старият мъж казал на пратеника на Аделгер: „Не е редно да идваш при мен; преди, когато бях човек на херцога, му дадох най-добрия съвет; той на свой ред ме отстъпи на краля и не постъпи добре; понеже ако сега предам кралството, ще наруша верността си. Ще разкажа обаче на краля в двора един пример^[26], който запомни и предай на господаря си; той може да се окаже полезен за него и да спаси честта му.“

Рано на следната сутрин, когато целият двор се събрал, старецът се изправил пред краля и го помолил да му разкаже един пример. Кралят отвърнал, че с удоволствие ще го чуе, и старият съветник наченал разказа си: „Преди години, както ми е разправял баща ми, тук живеел човек, който с голямо усърдие обработвал градината си и събирал от нея много добри треви и корени.“ Някакъв пастир разбрал това, промъкнал се една нощ в градината и изпокъсал и изпотъпкал насажденията на човека, така че всичко било унищожено. Така постъпвал в продължение на няколко дена, додето най-сетне градинарят го уловил и поискал да си отмъсти за нанесените щети. Само че пастирът му се изплъзнал и мъжът успял само да му отсече едното ухо. Пастирът обаче не се отказвал от градината, така че мъжът го хванал отново и този път му отрязал члена до половината. „Нека това ти е за урок! — казал той. — Щом те боли, няма вече да дойдеш.“ Скоро обаче раните на пастира зарасли, той поел отново старите си набези и продължил да унищожават тревите и корените на човека, додето онзи не оградил хитро градината с мрежи. Когато пастирът се опитал да се измъкне, бил заловен; градинарят го пробол с копието си и казал: „Сега сладкото ще ти закиселее и скъпо ще ми платиш за посевите.“ След което хванал пастира и го посякъл, както и било редно. Една хитра лисица се спотаявала тихо в някаква близка бразда; когато човекът си тръгнал, лисицата се промъкнала и грабнала сърцето на пастира. Доволен от своя улов, градинарят се върнал, за да отнесе дивеча, но като не намерил сърце, плеснал с ръце и разказал на жена си великото чудо с убития от него пастир, който бил голям и силен, ала нямал сърце в тялото си. „Това можеше да се предполага, отговорила жената на градинаря, понеже ако имаше сърце, след като загуби ухото и члена си, пастирът никога не би се върнал в градината.“

Цялата тази умна реч се сторила на пратеника на Аделгер напълно безполезна, понеже той я приел простодушно и ядосан се върнал в Бавария. Когато открил херцога, му рекъл: „Много труд хвърлих, но не постигнах почти нищо; защо изобщо ходих до Рим? Старият ти съветник ти праща само някакъв пример, който разказа на краля. Каза да ти го предам. Дано зло го стигне!“

Когато Аделгер чул примера, той бързо свикал людете си. „Сега, рекъл той, ще ви разтълкувам този пример, юнаци. Римляните искат да ме оплетат в мрежи; знайте само, че никога няма да стъпя в градината им в Рим. Ако пък ме подирят в Бавария, то тяхното тяло ще бъде прободено, понеже имам сърце, пък и моите хора ще ми помогнат.“

Когато в римския двор научили, че Аделгер не се кани да идва в Рим, кралят заявил, че иска да види в каква страна живее херцогът. Била събрана войска от тридесет хиляди добре въоръжени воители, която бързо се отправила към Бавария; първоначално стигнали до Берн, а сетне преминали през долината на Триент. Храбрият Аделгер събрал всичките си хора, приятели и родственици; двете войски се срещнали при река Ин, херцогът се изправил на едно възвишение и се обърнал към войниците си: „Напред, неустрашими герои! Сега не бива да забравяте, ами трябва да сторите онова, в което сте ми се вrekli. С мен постъпиха несправедливо. В Рим бях съден и понесох наказанието си, когато кралят ме посрами, отрязвайки косата и дрехата ми; по този начин добих прошка. Сега ме вини, без да съм виновен; ако човек падне в битка, това не е чак такава беда. Само че той иска да ни хвърли в тъмница и да ни измъчва, да обезчести жените ни, да избие децата ни, да граби и пали; Бавария никога вече няма да придобие достойнството и честта, които аз ѝ спечелих; така че, юнаци, защитете и двете — тялото и страната си.“ Всички протегнали ръце и се заклели: Който побегне, никога повече няма да притежава каквото и да било и няма да живее в баварските земи. Маркграф Геролд бил пратен от Аделгер да защитава границата от швабите. Той влязъл в ожесточена битка с тях, а Бог го дарил с победата; херцогът на Швабия Бено бил пленен и окачен на бесилката.

Граф Рудолф бил пратен заедно с двамата си братя срещу Бохемия, чийто крал се бил разположил край Залре с огромна войска и опустошавал Бавария. Рудолф лично понесъл знамето и го нападнал

решително. Разбил крал Осмиг и си върнал всичко ограбено. След което развял знамето си в Камбах.

Бургграф Вирент пък бил пратен срещу хуните.^[27] Никой не може да каже колко хуни паднали в битката; в един летен ден те били изтласкани до река на име Траун, та едва се измъкнали.

Самият херцог Аделгер повел войската си към Бриксен и я разположил в полето край града; съгледвачите на римляните я забелязали, развели знаме и потеглили срещу баварците. Кръстосали се саби и се потрошили много копия! Фолквин ударил кралския знаменосец така, че копието пронизало тялото му. „Връщам го с лихвата на господаря ти, извикал неустрашимият герой, та му кажи, че като посрами моя господар, отрязвайки косите и дрехата му, сега е дошло време да си плати прескъпо за това.“ Фолквин развял отново знамето си, смушкар с шпори жребеца си и се впуснал сред тълпата римляни. Никой не мислел да отстъпва, така че мнозина храбри герои паднали мъртви; битката продължила през целия дълъг летен ден. Зелените знамена на римляните станали кървавочервени, воините се обливали в кръв. Смелите младежи се били вкопчили един в друг, човек срещу човек, кръвта се леела на мили наоколо. Над всичко се носели яростни и болезнени викове. Храбрите герои се сражавали и никой дори не помислял да отстъпи нито пред смъртната заплаха, нито пред страданието; воините не искали да изоставят господарите си, ами тяхна цел била да защитят честта им.

Когато денят превалял, римляните започнали да отстъпват. Като забелязал това, Фолквин, знаменосецът, се устремил право към римския крал; с него напирали смелите баварци с острите си мечове и пеели бойна песен. Велшците не можели нито да избягат, нито да продължат да се бият. Север видял, че хората му са или избити, или ранени и не са в състояние да удържат позицията си. Захвърлил меча си и извикал: „Рим, Бавария те посрами, животът ми вече няма смисъл!“ Тогава Фолквин посякъл краля; когато кралят бил убит, херцог Аделгер забил копието си в земята край Хазелбрунен: „Тази земя отвоювах за чест на баварците; нека това бъде тяхната граница завинаги.“

---

[26] Под „пример“ в случая се има предвид кратка морализаторска история. Жанрът на „примера“ е широко

разпространен в литературата на Късното средновековие. ↑
[\[27\]](#) Т.е. унгарците. ↑

498. НЕВЯРНАТА ЩЪРКЕЛКА

Кранц, канцлер на херцог Тасил III, описва едно необикновено чудо с щъркели по времето на херцог Хаунбрехт. По това време прелюбодеянието било нещо обичайно и Бог пожелал да покаже чрез неразумните животни какво е наказанието за него.

Над Аббах в Долна Бавария, недалеч от Дунав, имало село, което сега носи името Тайген. В селото гнездяла двойка щъркели, а в гнездото се намирили техните яйца. Докато щъркелката мътела, а щъркелът ѝ бил излетял да търси храна, приближил се чужд щъркел, започнал да ухажда щъркелката и най-сетне я обладал. След стореното прелюбодеяние щъркелката прелетяла през полето до един кладенец, потопила се в него и се измила, след което се върнала в гнездото, така че когато се върнал, старият щъркел не забелязал нищо от изневярата. Щъркелката и прелюбодеецът продължили така ден след ден, докато най-сетне малките се излюпили. Някакъв селянин в полето забелязал това и много се чудел защо щъркелката всеки ден лети до кладенеца и се къпе в него, затрупал кладенеца със сухи клони и камъни и отдалеч наблюдавал какво ще се случи. Когато щъркелката се появила отново и не успяла да се добере до кладенеца, завайкала се, ала била принудена в крайна сметка да полети обратно към гнездото си. Когато щъркелът, нейният мъж, се върнал, той открил изневярата, нахвърлил се върху щъркелката, която упорито се отбранявала; накрай щъркелът отлетял и никога повече не се появил, а щъркелката трябвало сама да отхрани малките. По-късно, в деня на свети Лаврентий, когато щъркелите отлитат на юг, старият щъркел се завърнал, като водел неизказуемо много други щъркели със себе си, които заедно нападнали щъркелката, накълвали я и я раздробили на малки късчета. Оттук е дошла и познатата поговорка: „Не можеш да го понасяш.“^[28]

---

[28] Буквално „Не можеш да вкусиш от него.“ (*Du kannst es nicht schmecken.*) †

499. ХЕРЦОГ ХАЙНРИХ БАВАРСКИ ПОДДЪРЖА ПЪТИЩАТА СИ СИГУРНИ

Херцог Хайнрих Баварски, чиято дъщеря се омъжила в Бранденбург и която тамошните жители наричали „красивата Елскен от Бавария“, обичал много елените и сърните и ги преследвал с кучетата си през плетищата на селяните. Той обаче поддържал мира и не допускал грабежите или, както се изразяват търговците, грабителствата в страната си. Търговците наричали херцогството му Розовата градина. Разбойниците пък се оплаквали и казвали: „Вълк не може да се удържи в страната му и да не увисне на бесилото.“ За него се говори, че силно ненавиждал настойниците си, които го били оцетили много преди той да порасне, и веднъж, като яздел през страната си, срещнал талига, натоварена с грънци. Той купил цялата талига, наредил грънетата едно до друго и започнал да пита всяко от тях: „Чие си?“ Ако то отговорело: „На херцога“, той казвал: „Трябва да си платиш за това“, и го разбивал. Ако някое гръне кажело: „На управниците съм“, не му сторвал нищо, ами само свалял капака му, като казвал: „Така постъпиха с мен управниците ми.“ Наричали го Богатия херцог; той напълнил с монети кулата в Бургхаузен.

500. ДИЦ ШВИНБУРГ

През 1337 година император Лудвиг Баварски заловил размирника Диц Швинбург с четирима негови слуги, довел ги в Мюнхен и заповядал да ги обезглавят. Тогава Диц помолил съдиите да ги наредят на осем стъпки един от друг и да започнат екзекуцията с него; след което той ще се надигне и ще притича пред слугите си, а на тези, покрай които успее да мине, нека бъде съхранен животът. Когато съдиите дали на шега думата си, той наредил слугите си, най-милиа нему най-близо, коленичил спокойно и когато главата му паднала, скочил тутакси, претичал покрай четиримата, след което паднал и останал да лежи на земята. Съдиите не се осмелили да сторят нищо на слугите, съобщили за случилото се на императора и издействали на слугите да им бъде подарен животът.

501. ОДРАНИЯТ ВЪЛК

Херцог Ото Баварски прогонил папския легат Албрехт, така че онзи побягнал и пристигнал в Пасау. Тогава Ото се появил пред града, превзел го и заповядал легатът да бъде мъчително удушен. Според някои той бил одран, поради което и жителите на Пасау развеждат одран вълк. Показват и камъка, наричан Кървавия камък, понеже върху него Албрехт бил одран и насечен на късчета. Каквато и да е истината, той си получил заслуженото за множеството беди, които причинил на християнския свят.

502. ГРЕТЛМЮЛ

Херцог От, най-младият син на Лудвиг Баварски, продал граничната област Бранденбург на император Карл IV за 200 000 гулдена, опразнил страната и се оттеглил в Бавария. Там пръскал имането си с някаква красива воденичарка на име Маргарет и живеел в замъка Волфщайн под Ландсхут. Въпросната воденица била наречена Гретлмюл, а княз Ото — Перушана, понеже продал такава земя. Хората казват на шега, че при покупката Карл го измамил и не платил въжетата на камбаните.

503. ХЕРЦОГ ФРИДРИХ И ЛЕОПОЛД АВСТРИЙСКИ

Когато крал Фридрих бил държан в плен от Лудвиг Баварски в едно укрепление, наречено Траусниц, пред херцог Леополд Австрийски (брата на пленника) се явил един многоучен мъж, който казал: „Ще сторя добро, като закълна и принудя дявола да върне при вас от затвора брат Ви, крал Фридрих.“ Двамата, херцог Леополд и магистърът, влезли в стаята; магистърът показал изкуството си, дяволът им се явил в лика на поклонник и му било наредено да достави крал Фридрих, без да му навреди ни най-малко. Дяволът казал, че е готов да го стори, стига кралят да го последва. След което си тръгнал, отишъл при Фридрих в Траусниц и рекъл: „Яхни ме и ще те отнеса при брат ти, без да ти навредя.“ Кралят попитал: „Кой си ти?“ Дяволът отвърнал: „Не питай; ако искаш да излезеш от тъмницата, направи каквото ти казвам.“ Кралят, но и пазачите му се изплашили и направили кръстния знак. Дяволът мигом изчезнал.

След това херцог Леополд тормозел крал Лудвиг с военни действия и го принудил да освободи крал Фридрих от затвора. Последният обаче трябвало да се закълне и да обещае повече да не заплашва властта на крал Лудвиг.

504. БУЛОТО НА МАРКГРАФИНЯТА

На осмия ден от сватбата си Агнес, дъщерята на император Хайнрих IV, стояла с Леополд Свети, маркграф на Австрия, до един прозорец в двореца и разговаряла с него за основаването на манастир, на който много държала. Изведнъж духнал силен вятър и отнесъл булото на маркграфинята. Леополд пък отхвърлил молбата ѝ с думите: „Ако се намери булото ти, ще ти построя манастир.“ Осем години покъсно се случило така, че Леополд ловувал в гората и забелязал булото на Агнес да виси на един бъзов храст. Заради това чудо маркграфът наредил да издигнат на мястото, където го намерил, манастира Нойбург; и до ден-днешен там показват булото, както и стъблото на бъзовия храст.

505. БРЕНБЕРГЕР (ПЪРВО СКАЗАНИЕ)

Бренбергер, един благороден рицар, се намирал в двора на Австрийския херцог и съзерцавал прекрасната херцогиня, страните ѝ и червените устни, които цъфтели като рози. И ги възпял: колко блажен ще е онзи, комуто се позволи да ги целуне, а и че няма на земята по-красиви от нея и от съпругата на френския крал, че — с други думи — няма равна на тези две жени. Когато херцогинята научила за тази възхвала, повикала рицаря и му казала: „Ах, Бренбергер, мой най-мил служителю, сериозно ли говориш, или се шегуваш, като ме възпяваш така? Пък и ако не беше мой слуга, щях да си помисля нещо лошо.“ „Не се шегувам, рекъл Бренбергер, в сърцето ми Вие сте най-красивата на земята. Наистина говорят за хубостта и на френската кралица, ала не мога да го повярвам.“ Тогава нежната жена казала: „Бренбергер, мой най-мил служителю, ти спечели благоволениято ми. Моля те, вземи от моето злато и сребро, върви при кралицата и виж коя от двете ни е по-красива; ако ми кажеш истината, много ще ме зарадваш.“ „Ах, благородна госпожо, продумал Бренбергер, боя се от трудностите по дългия път; пък и ако Ви съобщя нещо, което не Ви се иска да чуете, това ще ме наскърби сърдечно; а ако Ви донеса добра новина, която ще Ви зарадва, това и за мен ще е утеха, поради което и ще рискувам да предприема това пътуване.“ Жената рекла: „Тръгвай и вземи всичко необходимо, скъпоценности и одежди.“

Бренбергер обаче накарал да му приготвят една торбичка, в която поставил разни женски нещица като колан и вретено, нарамил я, както правят бакалките, и поел през поля и гори в служба на господарката си, додето най-сетне стигнал в Париж. В Париж се настанил при един прочут гостилничар в подножието на хълма, където бил срещнат най-дружески и получил зоб и слама, храна и питие. Бренбергер обаче бил неспокоен, дал знак на гостилничаря и се посъветвал с него как да стори така, че да попадне пред очите на кралицата; понеже херцогинята на Австрия го била пратила тъкмо заради нея.

Гостилничарят рекъл: „Застанете там, където тя обикновено минава на път за църквата, и със сигурност ще я видите.“

Тогава Бренбергер се преоблякъл в женски дрехи, нарамил торбата и застанал пред градската порта, и извадил като за продан вретеното и коприната. Най-сетне кралицата се появила, устните ѝ горели като огън, а след нея стъпвали единадесет деви. „Бог да те благослови, бакалке, рекла тя, минавайки оттам, какви хубости имаш за продан?“ Бакалката поблагодарила както подобава и казала: „Преславна кралице, благоволете да хвърлите един поглед и си купете нещо от мен заедно с Вашите девици!“

Късно вечерта благородната кралица казала: „Бакалката пред портата окъсня, пуснете я вътре, нека днес остане при нас.“ И бакалката седнала благовъзпитано с жените на масата. Когато поднесли ястията, кралицата рекла: „При коя искате да преспите?“ Бакалката, която предпочитала да си е у дома, отговорила: „Бог да Ви благослови, благородна кралице! Ако Ви е угодно, нека остана сама.“ „Това би било оскърбително, възрази кралицата, хайде, аз имам дванадесет девици, редно е да легнете при най-младата, така честта Ви ще бъде опазена.“ Така че бакалката прекарала дългата нощ до нежната девица, в продължение на тринадесет дена продавала край крепостната стена и всяка нощ спяла до друга дева. Когато настъпила последната нощ, кралицата продумала: „Тя спа до всички вас, сега дойде моят ред.“ Тогава Бренбергер се уплашил за живота си, ако легне до кралицата; вечерта се измъкнал оттам, отишъл при гостилничаря, бързо яхнал коня си и без да спира, препускал, докато стигнал до града Виена.

„Ах, Бренбергер, мой най-мили служителю, какво стана с теб, носиш ли ми добра вест?“ „Благородна госпожо, отговорил рицарят, страдах нечувано. В продължение на тринадесет дена продавах пред градската порта; чуйте сега какво чудо ме споходи; всяка вечер бях пускан вътре и трябваше да легна до различна девица; боях се, че това няма да остане скрито, а последната нощ кралицата ме поиска за себе си.“ „Горко ми, Бренбергер, възкликнала херцогинята, по-добре да не се бях родила, вместо да ти дам съвет да наскърбиш така благородната дама; е, кажи ми все пак коя от двете ни е по-красива?“ „Госпожо, в действителност тя е несравнимо прекрасна, никога не съм виждал по-прекрасна жена на земята; ликът ѝ сияеше, когато за пръв път премина

пред мен, красотата ѝ ме изпълни с особена сила.“ „Ах, Бренбергер, ако тя ти харесва повече, нежели аз, трябва да бъдеш неин служител!“ „Не, благородна госпожо, не казвам това; в сърцето ми Вие сте най-прекрасната.“ „Но нали току-що каза, че никога не си виждал по-красива жена?“ „Знаете ли, госпожо, тя има плътни устни, но Вашите скули и шия са по-красиви; след Вас обаче кралицата е най-красивата жена, която съм виждал в целия свят; и най-много бих съжалявал, ако бих заслужил пред нея несправедлива смърт!“

506. БРЕНБЕРГЕР (ВТОРО СКАЗАНИЕ)

След като благородният Бренбергер многократно възпявал красивата си дама, това стигнало до ушите на съпруга ѝ, който накарал да хванат рицаря и му рекъл: „Ти си влюбен в жена ми и това ще ти струва живота!“ И начаса главата му била отсечена; господарят наредил да изтръгнат сърцето му и да го сварят. След което блюдото било поднесено на благородната дама и червените ѝ устни погълнали сърцето, което носел в тялото си верният ѝ слуга. Тогава господарят попитал: „Госпожо, можете ли да се досетите, какво изядохте току-що?“ Жената отвърнала: „Не, не зная; но бих искала да науча, понеже беше много вкусно.“ Той казал: „Е, това беше сърцето на Бренбергер, твоя слуга, който те разведряваше и умееше да прогонва тъгата ти.“ Жената извикала: „Щом съм изяла това, което прогонваше скръбта ми, начаса ще пийна още нещо, та ако ще, бедната ми душа никога повече да не намери покой; а сетне никога няма да се докосна нито до ястие, нито до питие.“ И тя се изправила бързо, затворила се в стаята си и се помолила на небесната кралица за помощ: „Винаги ще се кая за верния ми Бренбергер, който невинен отиде на смърт заради мен; наистина той никога не се е докосвал до плътта ми и никога не се е доближавал дотолкова, че да мога да го прегърна с ръце.“ От този миг жената не се докоснала повече до храна или питие; тя живяла единадесет дена, а на дванадесетия се споминала. От мъка, че така безчестно я е подмамил, господарят ѝ пък се пробол с нож.

507. РОЗОВАТА ГРАДИНА НА ШРЕКЕНВАЛД

Под Мелк в Австрия, върху високия Агщайн, преди време живеел страшен разбойник на име Шрекенвалд. Той издебвал людетe и след като ги ограбвал, затварял ги горе върху стръмната скала в едно тясно, широко и дълго не повече от три крачки помещение, където нещастниците умирали от глад, ако не пожелали да се хвърлят в страховитата бездна и да сложат по този начин край на страданията си. Веднъж обаче се случило един от тях да скочи храбро и удачно, да падне върху клоните на едно дърво и да се измъкне жив. След като се спасил, той издал местонахождението на разбойническото гнездо, така че разбойникът бил заловен и посечен. Поговорката за човек, който, изпадайки в крайна нужда, може да се спаси единствено като рискува живота си, гласи: „Той се намира в розовата градинка на Шрекенвалд.“

508. МАРГАРЕТА МАУЛТАШ

Жителите на Тирол и Каринтия разказват много за бродещата наоколо Маргарета Маулташ^[29], която в стари времена била княгиня на тази страна и имала толкова голяма уста, че от това получила прозвището си. След камбаната за вечерната молитва жителите на Клагенфурт не обичат да ходят в арсенала, където се пази бронята ѝ, а ако някой все пак се реши, бива наказван с яки плесници. В определен час тя може да бъде видяна край големия кладенец, където стои излят от метал дракон, яхнала тъмночервен кон. Недалеч от двореца Остервиц се издига стара каменна стена; неколцина пастири, които пасели стадата си в полето, се приближили до нея непредпазливо и били посрещнати с удари на камшик. Затова били поставени знаци, отвъд които никой не бивало да допуска добитъка си; а и животните не искали да вкусят хубавата и тучна трева, която расте на въпросното място, ако неосведомени пастири насила ги подкарат натам. Понякога духът се явява в стария замък край Меран, задява гостите, а веднъж се нахвърлил с гол меч срещу нововенчана двойка в първата ѝ брачна нощ, без обаче да убие никого. Приживе въпросната Маргарета била войнствена, нападала и опустошавала замъци и градове и проливала невинна кръв.

---

[29] „Муцунестата“. ↑

509. ДИТРИХЩАЙН В КАРИНТИЯ

Когато по време на продължителната обсада на замъка Дитрихщайн (през 1334 година) военачалниците видели, че няма да успеят да удържат за дълго крепостта срещу госпожа Маргарете Маулташ, тъй като тя твърде много ги превъзхожда, пък и освен това не можели да разчитат на помощ от страна на ерцхерцог Ото, те единодушно решили да се възползват една вечер от падналата гъста мъгла, оттеглили се в пълна тишина заедно с всичките си воители от Дитрихщайн и благополучно се добрали до град Санкт Вейт, където били посрещнати радостно от местните обитатели. Когато на следващия ден хората на Маулташ предприели нападение и не срещнали никаква съпротива, тишината ясно им показала, че нашите са ги измамили и са оставили замък празен; така че пламналата от ярост госпожа Маулташ със силни викове подканила и принудила хората си да изкачат стените и да превземат дома, което те сторили с лекота, тъй като там нямало никого; така че те го завзели и разрушили стените докрай, изравнили кулите и портите със земята, опожарили стаите, като само тук и там останали да стърчат отделни постройки. По този начин Дитрихщайн бил разрушен и жестоко опустошен от Маулташ, така че господарите на крепостта трябвало да я възстановяват в последвалите времена и да я направят отчасти годна за обитаване. Според местното сказание в пустия дворец е закопано неизказано огромно имане; затова и до ден-днешен, ако някой мине през разрушените сгради, се надига вой, тропот и фучене, все едно че всичко ще се срути отгоре му; затова и никой не бива да остава за дълго на това място.

510. НАСИПЪТ НА МАУЛТАШ

Когато през 1334 година замъкът Дитрихщайн бил обсаден и опустошен от госпожа Маргарет Маулташ, мнозина благородници и селяни от Каринтия побягнали с жените и децата си към Остервиц, който бил във владението на благородния и строг господар Райнхер Шенк, и били приети от него с големи почести. На това място, естествено укрепено и непревземаемо, те се надявали да получат сигурно убежище срещу тираничната дама за себе си и своите близки. Остервиц се намира на една миля от Санкт Вейт, вдясно откъм Фьолкермаркт, върху здрава и много висока скала, непристъпна и непреодолима от никоя страна. Госпожа Маулташ се отправила обаче с войните си срещу Остервиц, още повече че — както разбрала — там са събрани множество благородници, и възнамерявала да остане пред крепостта, докато я превземе и плени намиращите се в нея мъже и жени. Когато това било съобщено на господин Райнхер Шенк от осведомителите му, той подредил незабавно и крайно грижливо войните си, които били малко над триста, по защитните кули и високите възвишения, като не пропуснал нищо, което би могло да му е от полза. Междувременно госпожа Маулташ напреднала дотолкова, че заела с хората си всички околни поля и обкръжила замъка толкова плътно, щото никой да не може да стигне до обсадените и никой да не може да се измъкне от крепостта. И понеже разбирала, че Остервиц няма как да бъде превзет, тя започнала да нанася огромни щети на бедните селяни по селата, опожарявайки, грабейки, убивайки и насилвайки ги по всякакъв начин, за което и до днес свидетелстват достатъчно ясно разрушените замъци и крепости. Когато обаче най-сетне видяла, че напразно си е губила и прахосвала времето и че при всичките тези насилия не е постигнала почти нищо, посъветвала се и проводила пратеници при Райнхер Шенк, на които било наредено да му обещават мило и драго, та да го накарат да предаде Остервиц, като невъзпрепятствано напусне крепостта с хората си. Господин Райнхер Шенк отхвърлил това предложение и отговорил, че трябва да е дете, та

да обърне внимание на тези неща или да се поддаде на заплахите им, така че пратениците се завърнали с опечалени сърца в стана: съветът им бил, щом не могат да сторят нищо със сила, да уморят крепостта с глад и по този начин да се домогнат до каринтските благородници. Госпожа Маулташ се вслушала в този съвет, тъй като очевидно нямало друг сгоден начин да се постигне онова, което желала.

Тъй като обсадата продължила дълго, в замъка Остервиц не само воините, ами и благородниците и особено дамите изпитвали много лишения, най-вече липсата на вода, от което мнозина умирали всеки ден. От триста воители останали не повече от стотина, които засищали глада си с всякакви отвратителни ястия като например котешко, кучешко или конско месо. Неколцина от първенците и благородниците се посъветвали, какво да сторят и най-сетне стигнали до едно достатъчно добро и желано решение. Като гледали всекидневните страдания и се измъчвали от това, че те самите, а и жените и децата им, са в такова злочастно положение, а в бъдеще ще бъдат подложени дори на още по-големи беди, те се отправили към господин Райнхер Шенк и му казали, че тъй като не могат да разчитат на помощта на ерцхерцог Ото, трябва да се опитат да се спасят сами чрез една хитрост. Те били изнамерили такава добра и умела военна хитрост, която щяла да ги освободи от тягостния им враг. Та понеже виждали, че храните и провизиите им са на привършване и че им е останало само едно изпосталяло говедо и две четвърти ръж, то те съветват и смятат, че говедото трябва да бъде заклано, кожата му да бъде одрана, а то самото да бъде натъпкано с ръжта, и като бъде сторено това, да бъде хвърлено надолу по хълма. Когато враговете я забележат, те ще имат основание да си помислят, че ние все още разполагаме с достатъчно провизии и храна и че сме в състояние да удържим на продължителна обсада. Това ще ги накара да свалят обсадата и да се оттеглят с цялата си войска. Господин Райнхер Шенк приел незабавно съвета, наредил да бъде заклано говедото, да бъде натъпкано с ръжта и да бъде изхвърлено надолу по хълма, та всеки да види и да се удиви. Като научила за това, госпожа Маулташ се развикала силно и рекла: „Ха! Това са отшелниците, които дълго са събирали храната си и са се скрили върху тази висока скала, която няма как да попадне в ноктите ни; да ги оставим да си седят в дълбокото си гнездо и да потърсим други тлъсти птички.“ И в същия миг наредила на воините си всеки да

напълни бойния си шлем с пръст и да го изтърси в полето точно срещу Остервиц. Когато това било сторено, на това място се извисил сравнително високо хълмче, което дълго време жителите на Каринтия наричали Насипа на Маулташ. Наскоро, през 1580 година, господин Георг Кевенхюлер, барон на Айхелберг и капитан на Каринтия, накарал да изваят от бял камък статуя на госпожа Маулташ, която била назована Кръстът край насипа на Маулташ.

511. РАДБОД ОТ ХАБСБУРГ

През десетото столетие Радбод построил на собствена територия в Ааргау крепост, наречена Хабсбург (Хабихтсбург, Фелзеннест), малка, ала здрава. Когато била завършена, неговият брат, епископ Вернер, който бил дал пари за начинанието, дошъл да види строежа и останал недоволен от малкия му обхват. През нощта граф Радбод повикал хората си и ги накарал да обкръжат крепостта. Когато на сутринта епископът погледнал и се учудил от видяното, брат му рекъл: „Построих жива стена, а верността на храбри мъже е най-здравата крепост.“

512. РУДОЛФ ОТ ЩРЕТЛИНГЕН

Крал Рудолф Бургундски управлявал от високия замък Щретлинген; той бил справедлив и мек човек, навсякъде из страната строил църкви; ала накрая бил обзет от горделивост, та си въобразил, че никой, дори императорът, не може да се сравнява с него по могъщество и богатство. Така и умрял по воля Божия; в същия миг се приближил дяволът и поискал да отнесе душата му; три пъти я сграбчвал, ала свети Михаил го пазел. И дяволът поискал от Бога да бъдат претеглени делата на краля; и към когото се наклони везната, нему следва да бъде присъдена и душата. Михаил взел везната и хвърлил в едното блюдо благодеянията на Рудолф, а в другата — злодеянията му; и тъй като везната се колебаела и доброто блюдо започвало да натежава, дяволът се уплашил, че неговото му се изплъзва; затова бързо се увесил на нея отзад, така че тя силно се наклонила. Михаил се провикнал: „Уви, първото теглене води към съда!“ След което за втори път вдигнал везната, дяволът пак се хванал за нея и неговото блюдо се оказало по-тежко. „Уви, рекъл ангелът, и второто теглене води към съда!“ За трети път повдигнал везната, ала се позабавил; тогава забелязал ноктите на дракона, които натискали надолу тънкия ръб на блюдото. Михаил се ядосал и прокълнал дявола да върви в ада; бавно, след дълго колебание блюдото на доброто се озовало съвсем малко по-горе и душата на краля била спасена.

513. ИДА ОТ ТОГЕНБУРГ

Един гарван откраднал през отворения прозорец венчалната халка на графиня Ида от Тогенбург, от рода Кирхберг. Някакъв слуга на граф Хайнрих, съпруга ѝ, го намерили го задържал; графът го разпознал на пръста му. В яростта си той се втурнал към нещастната Ида и я хвърлил в дълбокия ров на Тогенбург, а слугата завързал за опашката на един кон и го провлачил надолу през скалите. При падането си прочее графинята се уловила за някакъв храст, а през нощта се измъкнала оттам. Отишла в гората, където живеела на корени и вода; когато невинността ѝ се изяснила, един ловец я намерил. Графът много ѝ се молил; тя не искала да живее повече с него, а преживяла тихо и свято дните си в манастира Фишинген.

514. ИЗСЕЛВАНЕТО НА ШВЕЙЦАРЦИТЕ

На север, в страната на шведите и фризите имало кралство, в което настъпили глад и скъпотия. Бедата събрала общността; повечето гласове били за това народът да се събира всеки месец и да хвърля жребий; комуто се падне, пък бил той високопоставен или човек от простолюдието, мъж, жена или дете, трябвало да напусне страната под страх от смъртно наказание. Така продължило известно време; ала скоро и това вече не помагало и не било възможно да се намира храна за людете. Съветът отново се събрал и наредил на осем дена да се тегли жребий и всеки десети човек да се изселва и никога повече да не се завръща. Така се изселили от северната страна, през високи планини и дълбоки долини, съпроводжани от риданията на роднини и приятели; майките водели невръстните си деца. Шведите се отправили в път на три големи групи, общо шест хиляди мъже, едри като великани, с жените, децата и имуществото си. Те се заклели никога да не изоставят когото и да било и с жребий избрали трима водачи, чиито имена били Свитер (Швайцер), Свай и Хазиус. Хиляда и двеста фризи се присъединили към тях. Те натрупали движимо имущество с помощта на победните си десници. Когато преминавали през Франкония и се канели да пресекат Рейн, това станало известно на франконския граф Петер и на други; те тръгнали насреща им, като искали да спрат похода и да преградят пътя им. Враговете смятали, че лесно ще надвият със силната си войска бедния народ, все едно че са на лов за кучета и вълци, и че ще отнемат имуществото и оръжието им. Само че швейцарците се промъкнали благополучно, сдобили се с голяма плячка и молели Бога да им даде страна като тази на предците им, където да пасат добитъка си в мир; тогава Бог ги отвел в една местност, наречена Брехенбург. Там имало достатъчно месо, мляко и зърно, та те се установил на това място и създали Швиц, наречена по името на Швайцер, техния първи военачалник. Народът се размножавал, в долината нямало достатъчно място, преживели тежки времена, додето земята им се отплатила; първото, което сторили, било

да изкоренят гората. Част от множеството се оттеглило в страната при Черната планина, наричана днес Браунек. Те прехвърлили планината и се спуснали в долината, през която тече Аар, и там работели усърдно ден и нощ и построили хижите си. Произлизащите от граф Хесле в Швеция заели Хасли във Вайсланд (Оберхасли) и заживели там под владичеството на Хазиу с, третия военачалник. Графът на Хабсбург им го позволил. Бог им бил предоставил тази земя, за да пребивават в нея; те били родени в Швеция, носели дрехи от груба материя, хранели се с мляко, сирене и месо и с тези неща отглеждали децата си.

Чак през времето между 1777 и 1780 пастирите разправяли, как народът се е придвижвал от възвишение на възвишение, от долина в долина, към Фрутиген, Оберзибентал, Заанен, Афленч и Яун; а оттатък Яун живеят други племена. Първоначално били заселени възвишенията, а едва след това долините.

515. ВОЛОВЕТЕ НА НИВАТА В МЕЛХСКАТА ДОЛИНА

В Зарнен живеел някакъв управител от Ланденберг; той научил, че един селянин от Мелхската долина има хубав чифт волове; отишъл там и пратил един слуга да отведе воловете: искал да ги има, а ралото нека теглят самите селяни. Слугата сторил каквото му било наредено. Бедният и кротък селянин имал обаче син; когато слугата се накарал да отвърже воловете от впряга, синът премазал с остена пръстите му. На оня му прилошало, изтичал при управителя и се оплакал. Доброто бедно момче осъзнало добре, че ако не се измъкне, много ще пострада, та затова побягнало оттам. Господарят се разгневил и разпратил хора да го дирят, ала младежът им се изплъзнал; тогава те уловили стария баща, а господарят накарал да му избодат очите и да му вземат всичко, което имал.

516. УПРАВИТЕЛЯТ В БАНЯТА

По същото време в гората при Алцелен живеел един порядъчен мъж с красивата си жена, която управителят на областта харесал и поискал да я обладае. Ала понеже видял, че жената не го иска и го моли да я остави и да не я безпокои повече, понеже искала да запази благочестивостта си, той замислил да принуди жената. Един ден се отправил към дома на жената, докато мъжът бил за дърва; и принудил жената да му приготви баня, което тя сторила неохотно. Когато банята била готова, той седнал вътре и поканил жената да влезе в банята при него; добрата жена не желала да го стори и по всякакъв начин отлагала, като в същото време молела Бога да запази и спаси честта ѝ. И Господ Бог не я изоставил в бедите ѝ; защото в най-тежкия момент мъжът ѝ се върнал своевременно от гората; а ако не се бил върнал, жената щяла да бъде принудена да се подчини на волята на господаря. Когато мъжът си дошъл у дома и видял, че жена му е тъжна, попитал я какво ѝ е и защо не се радва да го посрещне. „Ах, мили мъжо, господарят ни е вътре, той ме помоли да му приготвя баня, и ме караше да седна при него, та да стори с мен каквото си е наумил, само че аз не исках да постъпя така.“ Мъжът рекъл: „Щом е така, мирувай си и благодари Богу, дето си опазила честта си; аз ще благословя банята му така, че да не повтори.“ Влязъл при господаря, който все още седял в банята и очаквал жената, и го посякъл с брадвата. Такава била Божията воля.

517. СЪЮЗЪТ В РЮТЛИ

В Щайнен, отсам крепостта, някакъв жител на Швиц на име Щьофахер си бил построил хубава къща. Веднъж оттам минал Грислер, управител от името на империята в Ури и Швиц, който се провикнал към Щьофахер и го попитал чие е това прекрасно жилище? Мъжът отговорил: „Ваше по милост и мое по наем“, защото от страх не се решил да каже: мое е. Грислер премълчал и си отишъл у дома. Щьофахер бил умен и разбран мъж, а жена му също била благочестива и мъдра; случилото се му легнало на сърце и той си помислил, че управителят ще му отнеме всичко, което има. Като видяла, че е угрижен, жена му го разпитала и той й казал всичко. Тогава тя казала: „Трябва да се посъветваш с някого, върви и се оплачи на доверените си приятели.“ Скоро се случило така, че се срещнали трима мъже, един от Ури, един от Швиц и един от Унтервалден, чийто баща бил ослепен. Тези тримата произнесли тайно първата клетва и положили началото на един вечен съюз, като се зарекли да умножават правдата, да потискат неправдата и да наказват злото; затова Бог им дал щастие. Когато решили да нападнат, те се събрали в Митенщайн, в една местност, наречена Бетлин, след което свикали събрание в Рютли.

518. ВИЛХЕЛМ ТЕЛ

Случило се така, че императорският наместник Грислер^[30] отишъл в Ури; като поживял там известно време, наредил да забият прът под липата, покрай която трябвало да мине всеки, върху пръта поставил шапка и до нея застанал слуга на пост. При това огласил следната публична заповед: Който мине край шапката, трябва да ѝ се поклони, все едно е самият господар; а който пропусне и не го стори, ще понесе тежко наказание. В страната живеел благочестив мъж на име Вилхелм Тел, който минавал край шапката, но нито веднъж не ѝ се поклонил; стражът край шапката го обвинил за това пред наместника. Онзи извикал Тел и го попитал защо не се кланя на шапката върху пръта, след като това е било заповядано. Вилхелм Тел отговорил: „Драги господарю, просто пропуснах неволно; не допусках, че толкова дълбоко ще Ви засегна; да не ми е името Тел, ако не говоря сериозно.“ Тел бил добър стрелец, в цялата страна нямало равен нему, а имал и красиви деца, които много обичал. Тогава наместникът пратил да доведат децата и когато те се явили, попитал Тел кое му е най-любимото. „Всички обичам еднакво.“ Господарят продумал: „Вилхелм, ти си добър стрелец, няма друг като тебе; сега ще ми го докажеш, като събориш ябълка от главата на едно от децата си. Ако го направиш, ще те почитам като добър стрелец.“ Добрият Тел се изплашил, започнал да моли за милост и прошка, понеже такова нещо е против природата; той охотно щял да стори всичко друго, което му бъде наредено. Ала наместникът го принудил с помощта на войниците си и сам поставил ябълката на главата на детето. Тел разбрал, че няма да се измъкне, взел една стрела и я поставил в колчана на гърба си, друга стрела държал в ръка, опънал тетивата на арбалета и помолил Бога да пази детето му; прицелил се и съумял да събори ябълката от главата на детето, без да му причини вреда. Тогава господарят признал, че изстрелът е бил майсторски. „Едно нещо обаче трябва да ми кажеш: Защо постави първата стрела в колчана на гърба си?“ Тел рекъл: „Такъв е обичаят на стрелците.“ Наместникът обаче не се отказвал и искал да чуе как точно

стоят нещата; най-сетне Тел, който се боял да открие истината, заявил, че ще каже, стига да му бъде гарантиран животът. И когато наместникът го сторил, рекъл: „Е, добре! Щом дадохте дума да ми запазите живота, ще кажа истината.“ И продължил: „Сторих ето защо: ако пропуснех ябълката и улучех детенцето си, с другата стрела нямаше да Ви пропусна.“ Като чул това, наместникът казал: „Наистина, обещах ти живота; ала ще те затворя там, където никога повече няма да видиш слънцето и луната“; заповядал да го хванат, оковат и поставят в същата ладия, с която се канел да отплава обратно за Швиц. Когато навлезли в езерото и се доближили до Аксен, връхлетял ги страховит силен вятър, корабът се люлеел и всички очаквали най-жалка смърт; понеже никой не знаел как да преведе плавателния съд през вълните. Тогава един от слугите се обърнал към наместника и казал: „Господарю, накарайте да развържат Тел, той е силен, могъщ мъж и знае как да се справи с бурята: така ще се отървем от бедата.“ Господарят извикал към Тел: „Ако ни помогнеш и сториш всичко възможно да се измъкнем, ще наредя да те развържат.“ Тел отговорил: „Да, милостиви господарю, доверете ми се и ще го сторя.“ Тел бил развързан, хванал руля и повел ловко кораба; но мислел как да се възползва от случая и попоглеждал към арбалета си, който лежал на дъното на лодката близо до него. Когато достигнали до една голяма плоска скала, която оттогава до ден-днешен наричат Скалата на Тел, разбрал, че е време да бяга; извикал на всички да се държат здраво, додето минат покрай скалата, защото минат ли покрай нея, най-лошото ще е зад гърба им. Та лодката се приближила до скалата, той я разлюлял силно, защото бил могъщ и силен мъж, грабнал арбалета си и скочил върху равната скала, след което отблъснал кораба и го оставил да се люлее и клатушка в езерото. Прекосил като сянка тъмния лес, покриващ целия Швиц, додето най-сетне се озовал сред пустите улици на Кюснахт; пристигнал преди господаря и го причакал там. И когато се появил наместникът на кон и придружен от слугите си, Тел се прикрил зад един храст и изслушал многобройните нападки срещу себе си, след което опънал тетивата и прострелял господаря, така че онзи паднал мъртъв. След което Тел побягнал през горите към Ури, намерил приятелите си и им разказал какво се е случило.

---

[30] Или Геслер. ↑

519. МОМЧЕТО РАЗКАЗВА НА ПЕЧКАТА

Когато Люцерн се включил във вечния съюз, в града все още имало привърженици на Австрия, които се отличавали по носените от тях червени ръкави. Тези червеноръковелковци се събрали една нощ под една арка, като се канели да нападнат произнеслите клетвата. И макар в такъв късен час на въпросното място обикновено да не минавал никой, по Божия воля станало тъй, че едно младо момче понечило да мине под арката, дочуло шум и звън на оръжие, уплашило се и се канело да побегне. Онези обаче го настигнали и го заплашили, че чуят ли дори звук от устата му, ще умре. След което го накарали да се закълне, че няма да каже на никой човек какво е видяло и чуло; момчето обаче дочуло какво се канят да сторят и се възползвало от суетнята, в която никой не му обръщал внимание, за да избяга. Промъкнало се и се огледало за светлина; видяло силна светлина в месарницата, зарадвало се и се сгушило зад печката. Вътре имало още хора, които пиели и играели. Доброто момче започнало да вика високо: „О, печко, печко!“, и не придумвало нищо повече. Другите обаче не му обръщали ни най-малко внимание. След известно време то пак проговорило: „О, печко, печко, само да можех да кажа.“ Присъстващите го чули и се развикали, смеейки се: „Какво, по дяволите, търсиш зад печката? Сторила ли ти е нещо лошо, или самият ти си глупак, или пък има нещо друго, та й говориш?“ Момчето рекло: „Нищо, нищо, нищо не казвам“, но малко след това проговорило отново и произнесло на висок глас:

*„О, печко, което пред теб ще изкажа,
на жив човек нямам право да кажа,“*

и добавило, че под арката има хора, които замислят огромно кръвопролитие още сега. Когато присъстващите чули това, те не

разпитвали повече момчето, ами хукнали и известили всички, така че скоро целият град бил предупреден.

520. СВИРАЧЪТ НА БОЕН РОГ ОТ ЛЮЦЕРН

Швейцарците използват тромпети, пищялки и свирки, само дето между звученето на наместническите инструменти и тези на свързаните чрез клетвата жители има голяма разлика; последното е далеч по-могъщо. Обитателите на Ури назначили като свирач един мъж, наричан Бикът от Ури, който на война надува рог от див зубър, красиво обкован със сребро. Жителите на Люцерн на свой ред използват медни рогове, дадени им от крал Карл в знак на почит за храброто им участие в битката при Рунцефал. Той им позволил винаги да носят такива рогове, каквито е носел и братовчед му Роланд.

521. ПРОИЗХОДЪТ НА ВЕЛФИТЕ

Варин бил граф на Алторф и Равенсбург в Швабия, синът му се казвал Изенбарт, а съпругата на последния — Ирментрут. Случило се някаква бедна жена, живееща недалеч от Алторф, да роди едновременно три дечица; когато Ирментрут, графинята, чула за това, се провикнала: „Не е възможно тази жена да има три деца от един мъж без прелюбодеяние.“ Тя говорела тези неща открито пред господаря си граф Изенбарт и пред цялата дворцова свита, като настоявала, че прелюбодейката заслужава не друго, ами да бъде пхната в чувал и удавена.

Следващата година самата графиня забременяла и родила, при това в отсъствие на графа, дванадесет деца, все момчета. Разтреперана от страх, че в съгласие със собствените ѝ речи ще бъде обвинена в прелюбодеяние, тя наредила на прислужницата си да отнесе останалите единадесет (а дванадесетото запазила) до близкия поток и да ги удави. Когато старицата поставила невинните дечица в един голям леген и се канела да ги отнесе до течащия наблизно поток, наречен Шерц, Бог сторил тъй, че Изенбарт се завърнал у дома и попитал старицата какво носи. Тя отговорила, че са велфи^[31] или малки кученца. „Дай да видя, рекъл графът, дали някои от тях няма да ми харесат, та да ги отгледам и сетне използвам при нужда.“ „О, Вие имате достатъчно кучета — отвърнала старата жена и се дръпнала, — ще си навлечете беля, ако съберете толкова много псета.“ Само че графът не отстъпил и я принудил настойчиво да открие и покаже децата. Като видял единадесетте дечица, които, макар да били малки, имали благороден и красив вид, попитал я строго и бързо чии са тези деца. И когато старата жена признала и му разказала всичко, а именно, че дечицата са на съпругата му и по каква причина е трябвало да бъдат погубени, графът заповядал да ги дадат на един богат мелничар от областта, който трябвало да ги отгледа; а на старицата наредил строго да се върне без страх или срам при жена му и да не казва нищо повече от това, че заповедта е изпълнена.

Шест години по-късно графът наредил да доведат в замъка, където сега се намира манастирът Вайнгартен, единадесетте благородни на вид и по нрав момчета, поканил на гости приятелите си и се веселил от все сърце. В самия край на пиршеството накарал да въведат единадесетте деца, всички облечени в червено; и всички приличали на дванадесетото, което графинята задържала, по тен, телесен вид, изражение и ръст толкова много, щото било съвършено очевидно, че са създадени от един баща и са били носени под сърцето на една майка.

Междувременно графът се надигнал и попитал тържествено приятелите си каква смърт заслужава жената, която е искала да убие тези единадесет прекрасни момчета. При тези думи графинята рухнала немощна; понеже сърцето ѝ подсказало, че те са нейна плът и кръв; когато се свестила, тя паднала с плач пред нозете на графа и жално го молела за милост. Тъй като всички приятели се застъпили за нея, графът ѝ простил простодушието и детинската наивност, поради която щяла да стори престъплението. Слава Богу, че децата са живи.

За да се паметува вечно тази чудна история, графът пожелал и наредил в присъствието на приятелите си от този миг насетне наследниците му да се именуват не графове на Алторф, а велфи, а племето му — племе на велфите.

Други представят възникването на названието по по-различен начин: Родоначалникът на въпросния род се намирал в императорския двор, когато бил повикан обратно от родилата син негова съпруга. Императорът рекъл шеговито: „Какво се разбърза заради този велф, който ти се е родил?“ Рицарят отговорил, че щом императорът е дал на детето това име, то така и ще се казва; и го помолил да му бъде кръстник, което и станало.

---

[31] Т.е. палета. ↑

522. ВЕЛФИ И ГИБЛИНГИ

Херцог Фридрих Швабски, синът на Конрад, победил баварците, водени от херцога им Хайнрих и брат му Велф, в гората край Нересхайм. Велф избягал от битката, ала бил пронизан при следващото сражение пред Винсперг. Бойният вик на баварската войска бил: „Тук е Велф!“, а на швабите: „Тук е Гиблинг!“, като това било названието на една хижа, в която живеела дойката на Фридрих; и той искал да каже, че херцогът е съумял да надвие над велфите благодарение на силата, придобита от селската кърма.

523. ХЕРЦОГ БУНДУС, НАРИЧАН ВЪЛКА

Швабският херцог Балтазар бил женен за дъщерята на херцог Албан от Мюнхен и за четиринадесет години тя не му родила дете. Херцогът имал един ловец, комуто се доверявал във всичко; та се уговорил с него, когато жената на последния забременее, да пази това в тайна, а собствената му съпруга да се престори на бременна. А когато жена му роди, да донесе детето и херцогинята да го представи като свое. Така и станало. Радостта била огромна, а детето нарекли Бундус. Същата нощ обаче съседите на ловеца чули нещо необичайно и попитали какво става. Той отвърнал, че ловните му кучета се сдобили с кутрета. Когато момчето станало на четиринадесет години, поискало да тръгне с ловците; а когато навършило двадесет и две, старият херцог се споминал; тогава понечили да свържат младежа с жена, херцогинята на Гелдерн. Междувременно ловецът ударил един придворен и бил хвърлен в кулата; тогава жена му се явила и поискала да говори поверително с господаря. Тя настоявала толкова сериозно, че господарят я поканил да влезе и наредил всички други да излязат навън. Та тя се хвърлила на врата му с думите: „Мили ми синко!“, и му казала, че ловецът е неговият баща, а всичко друго е било пълна привидност. Сърцето му трепнало и той пратил да извикат изповедника му, който го посъветвал да не се жени, тъй като така ще погуби душата си. Тогава той извикал Хуго, сина на господаря на Хайлигенберг, и наредил нему да бъде дадена херцогинята на Гелдерн; след което се споразумял с всички благородници именно онзи да владее и управлява херцогството, докато е жив. Самият херцог Бундус взел много пари и друго имущество, заселил се в манастира Алторф и служил усърдно Богу в продължение на двадесет и девет години. Когато приближил смъртният му час, той призовал херцог Хуго и най-могъщите благородници и им открил чий син е и какво собствено се е случило. Тогава бил наречен херцог Волф (Велф)^[32] и под това име бил записан в паметните книги и хрониките.

---

[32] Игра на думи: *Wolf (Welf)*, т.е. „Вълка“ („Палето“). ↑

524. ХАЙНРИХ СЪС ЗЛАТНАТА КАРЕТА

По времето на крал Лудвиг от Франция в Швабия живеел Етихо Велфът, един богат господар, който се бил заселил в Равенсбург и Алторф; съпругата му се казвала Юдит и била английска принцеса, а синът му — Хайнрих. Енихо бил толкова богат и горделив, че имал на герба си златна карета и не искал да признае земята си за предоставена му като ленно владение нито от императора, нито от краля; забранявал и на сина си да го прави. Последният обаче, чиято сестра била омъжена за император Лудвиг, се оставил да бъде уговорен от нея да поиска от императора някакви земи и помолил да му бъде предоставена такава територия в Бавария, каквато успее да обходи за един предобед със златна карета. Лудвиг не вярвал, че онзи е чак толкова богат, та да има златна карета, и се съгласил. Хайнрих постоянно сменял конете и обходил голяма площ, държейки в скута си златна карета. Така той станал човек на императора. Разгневен и посрамен, баща му сметнал рода си за така унижен, че повикал дванадесет благородници, отправил се към един хълм и се скрил в една пещера там, та никой да не може да го открие. Това било край Шеренцката гора, в която той се прислонил, сломен от скръб, заедно с дванадесетте благородници.

525. ХАЙНРИХ СЪС ЗЛАТНИЯ ПЛУГ

Велфът Етихо обичал толкова свободата, че забранил на сина си Хайнрих да взема от императора земя като ленно владение. Ала по внушение на сестра си Юдит, която била дала ръката си на Лудвиг Благочестиви, този последният се поставил под закрилата и в служба на императора и си издействал да получи толкова земя, колкото успее да обходи по обедно време с плуга си. Хайнрих накарал да му изковат златен плуг, който скрил под дрехата си; по обяд, когато императорът се унесъл в дрямка, той започнал да обхожда земята. На различни места бил разположил коне, с които сменял вече уморените. Накрая, когато понечил да прехвърли някакъв хълм, попаднал на зла кобила, която не успял да яхне, така че не съумял да се изкачи по него. Оттогава до днес въпросният хълм се нарича Меренберг^[33]; а господарите на Равенсбург придобили правото да не бъдат принуждавани да обездват кобили. Междувременно императорът се събудил и Хайнрих трябвало да спре. Той отишъл с плуга си в двора и припомнил на Лудвиг дадената дума. Той я удържал, макар да не му било много приятно, дето бил надхитрен по този начин и трябвало да отстъпи такава голяма територия. Оттогава Хайнрих се кичел с името господар на Равенсбург; понеже Равенсбург се намирал в границите на обходената област, докато неговите предшественици били назовавани само господари на Алторф.

Когато обаче Етихо чул, че синът му е придобил ленно владение, той тъжно напуснал Бавария, отправил се с дванадесет от най-верните си слуги към планината, завардил всички проходи и останал там до края на живота си. По-късно един от наследниците му, който искал да се увери в истинността на това сказание, наредил да издирят гробовете в планината и да изровят костите на мъртвите. И като разбрал, че всичко е чиста истина, наредил на онова място да бъде издигнат параклис и те да бъдат погребани заедно там.

---

[33] Т.е. Кобилин хълм. ↑

526. ХАЙНРИХ ЛЪВА

В Брауншвайг се издига излят от мед паметник на герой, в чиито нозе лежи лъв; а в местната катедрала виси нокът от грифон. Сказанието в тази връзка е следното: Преди много време херцог Хайнрих, благороден велф, се впуснал в дирене на приключения. Когато навлязъл с кораб в бурното море, надигнала се силна буря и ударила херцога; той бродил много дни и нощи, без да намери земя. Скоро храната на пътешествениците се оказала на привършване и гладът страшно ги измъчвал. В нуждата си те решили да теглят жребий в една шапка; и който го изтегли, да загуби живота си и да осигури с плътта си прехраната на останалата команда; нещастниците доброволно се съгласили с това и се оставяли да бъдат посечени заради милия си господар и спътниците си. Така останалите преживели известно време; а провидението не позволило нито веднъж херцогът да изтегли жребия. Само че нещастиято нямало край; накрая на целия кораб останали само херцогът и един слуга, а ужасният глад все не намирал засита. Тогава князът рекъл: „Нека двамата теглим жребий и комуто се падне, другият ще се нахрани с него.“ Това предложение изплашило верния слуга, ала той мислел, че нему ще се падне, и се съгласил; но виж ти, този път жребият паднал върху неговия благороден и многообичан господар, когато слугата трябвало да убие. Тогава слугата казал: „Никога няма да сторя това и ако всичко е изгубено, измислих още нещо; ще Ви зашия в кожена торба, та да изчакате каквото ще се случи.“ Херцогът се съгласил; слугата взел кожата на един вол, който преди това изяли на кораба, увил херцога в нея и я зашил, като същевременно положил меча му до него. Не след дълго долетяла птицата грифон, грабнала кожената торба в ноктите си и я пренесла по въздуха над обширното море в гнездото си. Когато свършила това, птицата тръгнала да дири нова плячка, оставила кожата и отлетяла. В това време херцог Хайнрих хванал меча си и разрязал шевовете на торбата; когато младите грифони видели живия човек, лакомо и със силни крясъци се нахвърлили отгоре му. Храбрият герой

се защитавал неустрашимо и ги избил до крак. Като проумял, че е избегнал това злостание, той отсякъл един грифонски нокът, който взел за спомен със себе си, спуснал се от свитото върху високото дърво гнездо и се озовал в просторна дива гора. Той повървял доста през нея; изведнъж забелязал ужасяващ дракон да се сражава с лъв и лъвът бил на косъм от поражението. Тъй като обаче лъвът е смятан обикновено за благородно и храбро животно, а драконът — за зло и отровно, херцог Хайнрих не се поколебал, ами се хвърлил в помощ на лъва. Драконът изревал така, че гласът му се понесъл над цялата гора, и дълго се бранил; най-сетне на херцога се удало да го убие с добрия си меч. Тогава лъвът се приближил, легнал в нозете на херцога до щита му и оттогава никога не го напуснал. След известно време, през което вярното животно го хранело с уловени сърни и дивеч, херцогът се замислил как да се измъкне от тази пустош и от компанията на лъва и да попадне отново сред човеци, той построил сал от свързани с лескови вейки дървета и го изтеглил в морето. Когато веднъж лъвът отишъл да ловува в гората, Хайнрих се качил на плавателния си съд и се оттласнал от брега. Но лъвът, който се върнал и не намерил господаря си, се втурнал към брега и го съзрял отдалеч; веднага се хвърлил сред вълните и плувал дотогава, докато най-сетне се озовал на сала и кротко легнал в нозете на херцога. Така те се носели известно време по морските вълни, но скоро почувствали глад и лишения. Героят се молел и будувал, нямал покой нито през деня, нито през нощта; тогава му се явил злият дявол и рекъл: „Нося ти вест, херцоже; ти се носиш в мъка и недоимък в открито море, а у вас, в Брауншвайг, цари радост и се подготвя сватба; тази вечер един чуждоземен княз ще легне при жена ти; защото установените седем години от отпътуването ти изминаха.“ Хайнрих възразил тъжно, че това може и да е истина, ала той иска да се обърне към Бога, който всичко обръща за добро. „Ти много се уповаваш на Бога, казал изкушителят, само че той няма да те измъкне от тези вълни; аз, напротив, още днес ще те отнеса при съпругата ти, стига само да приемеш да бъдеш мой.“ Те разговаряли дълго, но херцогът не се съгласявал да наруши обета си пред Бога, вечната светлина; тогава дяволът му предложил още тази вечер да го отнесе невредим заедно с лъва до Гирсберг край Брауншвайг и да го положи там, където той да го чака; ако след завръщането си дяволът го намери заспал, както той, така и господарството му ще станат

собственост на последния. Херцогът, който бил измъчван от горещ копнеж по любимата си съпруга, приел предложението, осланяйки се на небесната подкрепа срещу всички изкусности на злия. Тутакси дяволът го сграбчил, пренесъл го бързо по въздуха до Брауншвайг, положил го върху Гирсберг и се провикнал: „Сега будувай, господарю! Скоро ще се върна.“ Хайнрих обаче бил прекомерно изтощен и сънят силно го оборвал. Дяволът отлетял обратно и понечил да отнесе, както бил обещал, и лъва; без да се бави много, той прилетял с вярното животно в ръцете си. Спускайки се от въздуха, дяволът съзрял херцога потънал в дрямка върху Гирсберг и побързал да се възрадва; ала лъвът, който помислил господаря си за мъртъв, започнал мощно да реве, така че Хайнрих в същия миг се пробудил. Злият враг съзнал, че е загубил играта и съжалил — ала късно — дето донесъл и дивия звяр; след което хвърлил лъва от въздуха на земята, та да се разбие. Лъвът обаче се приземил благополучно на хълма до господаря си, който поблагодарил Богу, изправил се и тъй като вече падала вечерта, се спуснал към Брауншвайг. Той вървял към крепостта, а лъвът го следвал; насреща им се носели силни звуци. Поискал да влезе в княжеския палат, ала слугите го отблъснали. „Какви са тези звуци и свирни? — провикнал се Хайнрих. — Нима е вярно това, което ми каза дяволът? Има ли наистина чужд господар в този дом?“ „Не е чужд, му било отговорено, той е сгоден за милостивата ни господарка и днес ще придобие земите на Брауншвайг.“ „Тогава, рекъл херцогът, ще помоля невестата за чаша вино, понеже съм страшно изтощен.“ Тогава един от людете изтичал при княгинята и й казал, че някакъв чужденец, следван от лъв, моли за чаша вино. Херцогинята се учудила, напълнила потир с вино и го изпратила на поклонника. „Кой си ти, попитал слугата, та желаеш да пиеш от това благородно вино, което поднася единствено херцогинята?“ Поклонникът отпил, свалил златния си пръстен, хвърлил го в чашата и помолил да я върнат на невестата. Като видяла пръстена, върху който били гравирани щитът и името на херцога, тя пребледняла, бързо станала и се доближила до крепостния зид, за да хвърли поглед към чужденеца. Съзряла господина, който стоял там с лъва, и наредила да го поканят в залата и да го попитат как се е добрал до пръстена и защо го е пуснал в потира. „Не съм го получил от никого, ами е мой от повече от седем години, а го поставих там, където му е мястото.“ Когато предали отговора на херцогинята, тя се взряла в

чужденеца и от радост рухнала на земята, понеже познала любимия си съпруг; подала му бялата си ръка и го поздравила за добре дошъл. В цялата зала настанала голяма радост, херцог Хайнрих седнал на масата до съпругата си; а на младия жених била предложена една прекрасна госпожица от Франкония. След което херцог Хайнрих господствал над земите си дълго и щастливо; когато умрял на преклонна възраст, лъвът легнал до гроба на господаря си и не помръднал оттам, додето и сам не се поминал. Животното е погребано в крепостта, а в знак на почит към верността му е издигната колона.

527. ПРОИЗХОДЪТ НА ЦЕРИНГЕНЦИТЕ

Според преданието херцозите на Церинген първоначално били въглищари, жилищата им се намирили в планините посред горите зад Церинг, където сега се издига дворецът, и там те горили въглища. Случило се така, че някакъв въглищар горил въглища в една планинска местност, събрал пръст и покрил с нея купчината въглища, които се канел да гори. И когато отместил въглищата, на земята намерил тежка разтопена материя; а като се вгледал внимателно, това се оказало сребро. Та оттогава той горил въглищата си все на въпросното място, покривал ги със същата пръст и почва и намирал сребро както и преди. При това забелязал, че причината за всичко това е хълмът, пазел го в тайна, ден след ден горил въглища и натрупал голямо имане сребро.

По това време станало така, че един крал бил прогонен от господарството си, бягал през хълма над Брусгау, наречен Кралският престол, с жената, децата си и цялата си свита и търпял големи несгоди заедно с хората си. Той накарал да обявят, че който му помогне да си върне кралството, ще го направи херцог и ще му даде една от дъщерите си. Когато въглищарят чул това, застанал пред краля с товар сребро и пожелал да стане негов син, да се ожени за дъщеря му, а също да получи във владение земята и областта, където сега се намират замъкът Церинген и град Фрайбург; в замяна ще му даде и предостави толкова много сребро, че онзи ще може да си върне цялото кралство. Когато кралят чул това, той дал съгласието си, приел товара сребро и на въглищаря, когото обявил за свой син, дал дъщеря си заедно със земите, които той бил поискал. Тогава синът се надигнал, накарал да разтопят сребърната руда, сдобил се с голямо имане и построил Церинген заедно със замъка; тогава римският крал, неговият тъст, го направил херцог на Церинген. Херцогът построил Фрайбург и околните градчета и замъци; и тъй като бил могъщ, богат, силен и почитан, започнал да се държи горделиво и непокорно. Един ден повикал готвача си и му наредил да му стотви младо момче; понеже имал охота да вкуси човешко месо. Готвачът сторил всичко така, както

бил пожелал и повелил господарят му, и когато момчето било изпечено и поднесено на масата на господаря, в мига, когато го забелязал пред себе си, последният изпитал ужас, мъка и разкаяние за прегрешението си. В знак на покаяние построил два манастира в Шварцвалд, единият от тях носел името на свети Рупрехт, другият — на свети Петър, та дано Господ Бог милостиво му прости и го извини.

528. ГОСПОДИН ПЕТЕР ДИМРИНГЕР ОТ ЩАУФЕНБЕРГ

В Ортенау, недалеч от Офенбург, се намира родовият замък на рицаря Петер Димрингер, за когото има такова сказание: Веднъж, рано сутринта в деня на Петдесетница, той накарал слугата си да оседлае коня му, понеже се канел да трогне от крепостта си и да отиде да чуе месата в Нусбах. Момчето яздело пред него и по пътя, тъкмо когато влизали в гората, видяло върху един камък да седи сама чудно красива, богато наконтена девойка; тя го поздравила, ала момчето отминало. Скоро след това се задал самият господин Петер, забелязал я, поздравил радостно и я заговорил дружелюбно. Тя му кимнала и рекла: „Бог да те благослови, задето ме поздрави.“ Тогава Петер скочил от коня, тя му подала ръцете си, надигнала се от камъка и той я прегърнал; двамата седнали на тревата и заговорили за желанията ѝ. „Простете ми, прекрасна госпожо, но ако ми е позволено да задам въпроса, който ме интересува, защо седите тук така самотна и никой не Ви придружава?“ „Ще ти кажа, приятелю, самата истина: защото чаках теб; обичам те още откак яхна кон; навсякъде, в битки и сражения, по пътища и кръстопътища, те покровителствах и пазех, та да не те стигне беда.“ Тогава рицарят отговорил добродетелно: „От мига, в който Ви зърнах, разбрах, че нищо по-прекрасно не може да ми се случи, така че бих искал да остана с Вас чак до смъртта си.“ „Това може да стане, казала девойката, стига да следваш моето поучение: Ако искаш да ме обичаш, не бива да вземаш друга жена за съпруга; а сториш ли го, на третия ден ще умреш. А когато си сам и ме пожелаеш, тутакси ще се появя до тебе и ти ще живееш в щастие и наслада.“ Господин Петер възкликнал: „Госпожо, вярно ли е това?“ А тя се позовала Богу като гарант за нейната искреност и вярност. След което той обещал да ѝ бъде верен и двамата се вrekli един другиму. По молба на жената сватбата трябвало да се състои в Щауфенберг; тя му дала един красив пръстен, усмихнала му се нежно, двамата се прегърнали и господин Петер продължил по пътя си. В селото

изслушал месата, изрекъл молитвите си, след което се върнал в своята крепост и когато останал сам в покоите си, пожелал в сърцето си: Ех, да беше сега тук до мен милата ми невеста, която намерих във на камъка! И едва го бил изрекъл, когато тя застанала пред погледа му, двамата се целунали и прекарвали радостни часове заедно.

Така живели известно време, тя му дала също пари и имущество, така че той да може да живее в охолство. След което той кръстосвал много земи и където да идел, жена му била до него винаги, когато пожелал.

Най-сетне се върнал в родината си. Тогава братята и приятелите му започнали да настояват да се ожени; той се уплашил и се чудел как да откаже. Те обаче накарали един мъдър мъж от неговия род да настоява. Господин Петер отвърнал: „По-скоро ще изтърпя да нарежат тялото ми на ремъци, нежели да се оженя.“ Вечерта, когато останал сам, жена му узнала за намеренията на онези, а той отново потвърдил дадената си дума. По същото време обаче във Франкфурт трябвало да бъде избран немският император; заедно с останалите васали и благородници натам се отправил и господарят на Щауфенберг. Той се отличил в рицарския турнир толкова много, че привлякъл погледа на краля, който в последна сметка му предложил за жена собствената си братовчедка от Каринтия. Господин Петер здравата се угрижил и отклонил предложението; и тъй като всички князе говорели за това и искали да узнаят причината, най-сетне признал, че вече има красива жена, че на нея дължи всичко добро, ала заради нея не бива да се жени за друга, защото до три дни ще умре. Тогава епископът рекъл: „Господине, покажете ми тази жена.“ Той отговорил: „Тя не се показва на никого, освен на мен.“ „Тогава тя не е наистина жена, заговорили всички, ами е дяволско изчадие; и ако Вие обичате дяволицата повече от истинската жена, това ще посрами името и честта Ви пред целия свят.“ Объркан от тези речи, господарят на Щауфенберг заявил, че е готов да стори всичко, което е угодно на краля. Не след дълго бил сгоден за девойката и получил щедри кралски дарове. По желание на Петер сватбата трябвало да стане в Ортенау. Когато жена му се явила пред него отново, тя започнала да го кори, задето е престъпил забраната и собственото си обещание, поради което и ще погуби младия си живот. „И в уверение на това ще ти дам следния знак: Когато по време на сватбата си видиш крака ми, а го видят и всички

останали, жени и мъже, не се бави, ами се изповядай и се приготви да умреш.“ Петер обаче си спомнил думите на свещеника, че с подобни заплахи тя може би иска да го накара да се откаже от бракосъчетанието си и че това са само лъжи. Скоро невестата била доведена в Щауфенберг, празненството започнало и рицарят се бил разположил срещу нея на масата, когато изведнъж нещо затропало по таванските греди и всички видели един прекрасен човешки крак до коляното, бял като слонова кост. Рицарят пребледнял и се провикнал: „Уви, приятели мои, вие ме подведохте и до три дена ще бъда мъртъв.“ Кракът изчезнал, без да остави дупка в тавана. Музиката, танците и песнопенията заглъхнали, повикали свещеник и след като рицарят се сбогувал с невестата си и изповядал греховете си, сърцето му се пръснало. Младата му съпруга отишла в манастир и се молела там за душата му, а мъжественият рицар бил оплакан във всички немски земи.

През шестнадесети век, според свидетелството на Фишарт, жителите на цялата област все още знаели историята за Петер от Щауфенберг и красивата Мерфай, както я наричали по това време. И до днес между Щауфенберг, Нусбах и Вайлерсхофен може да бъде видян камъкът^[34], където тя му се явила за пръв път; а в замъка показват стаята, в която от време на време пребивавала Мерфай.

---

[34] Zwölfdein. ↑

529. ПОКЛОННИЧЕСТВОТО НА БЛАГОРОДНИЯ МЬОРИНГЕНЕЦ

В Мьоринген на Дунава преди време живеел благороден рицар, който една нощ, докато лежал при жена си, я помолил да го пусне да отиде в далечната страна на свети Тома, оставил на нейните грижи хората и имота си и ѝ наредил да го чака седем години. Рано на сутринта станал, облякъл се и заповядал на камериера си седем години да наглежда жена му, докато той се върне. Камериерът казал: „Жените имат дълга коса, но къса памет; ще наглеждам жена Ви не повече от седем дена.“ Тогава благородният мьорингенец се обърнал към младия господар на Нойфен с молбата да се грижи за жена му в продължение на седем години; онзи се съгласил и му се заклел във вярност.

Благородният мьорингенец отпътувал надалеч и годините се затъркаляли една след друга. Когато изминала и седмата, той лежал в една градина и спял. Сънувал ангел, който го викал и му говорил: „Събуди се, мьорингенецо, време е! Ако днес не се върнеш в страната си, младежът от Нойфен ще вземе жена ти.“ От болка мьорингенецът заскубал посивялата си брада и жалостиво изплакал мъката си на Бога и на свети Тома; в тежкото си униние заспал отново. А като се събудил и отворил очите си, не знаел къде се намира; понеже видял, че е в Швабия, край собствената си воденица, поблагодарил Богу, ала със скръбно сърце, и се отправил към воденицата. „Мелничарю, продумал, какво ново има в замъка? Аз съм беден поклонник.“ „Много нови неща има, отвърнал мелничарят, господарят на Нойфен ще се жени днес за господарката на Мьоринген; за съжаление добрият ни господар изглежда е мъртъв.“ Тогава благородният мьорингенец забързал към собствената си крепостна порта и затропал силно по нея. Пазачът излязъл. „Върви и кажи на господарката си, че тук е дошъл окаян поклонник; от дългия път съм така уморен, че я моля за милостиня, в името Божие и на свети Тома, както и за душата на благородния мьорингенец.“ Като чула това, жената наредила бързо да му отворят и да дават храна на поклонника в продължение на цяла година.

Благородният мъорингенец влязъл в собствения си замък и му било толкова мъчно и тежко, задето никой не го посрещнал; той седнал на пейката и когато настъпил късният вечерен час, когато невестата трябвало да се отпрати към леглото, един слуга заговорил и рекъл: „Моят господар, владетелят на Мъоринген, имаше обичая да не пуска поклонник да си легне, преди да е изпял някаква песен.“ Младият господар на Нойфен, женихът, дочул това и извикал: „Гостенино, изпей ни една песничка, щедро ще ти се отплатя.“ Тогава благородният мъорингенец подхванал песен, която започвала така: „Канех се да премълча, ала съм принуден да пея“, и т.н., и продължил, че младият мъж трябва да отмъсти за него и да накара да нашибат старата невеста; че някога е бил господар, а сега е слуга, и че на сватбата му подали само една изхабена чаша. Когато благородната дама чула песента, ясните ѝ очи се замъглили, тя подала златен потир на поклонника, а в него наляла искрящо вино. А мъорингенецът свалил от ръката си пурпурната златна халка, която носел от сватбения ден с милата си жена, пуснал я в потира и помолил виночерпеца да го подаде на благородната дама. Виночерпецът ѝ го поднесъл с думите: „Поклонникът Ви го праща, не отказвайте, благородна госпожо.“ Като отпила и съзряла халката, тя извикала: „Господарят ми е тук, благородният владетел на Мъоринген“, надигнала се и паднала в нозете му. „Добре дошъл, скъпи мой господарю, и не тъгувайте! Честта ми е непокътната, а ако бях я загубила, можехте да заповядате да ме зазидат жива.“ Господарят на Нойфен се уплашил и паднал на колене: „Любезни господарю, аз наруших верността и клетвата си, отсечете главата ми!“ „Няма да го направя, владетелю на Нойфен, ами ще Ви утеша, като Ви дам дъщеря си за жена; вземете я и ми оставете старата ми невеста.“ Господарят на Нойфен се зарадвал и взел дъщерята. Майката и дъщерята били нежни жени, а двамата господари били благородници по рождение.

530. ГРАФ ХУБЕРТ ОТ КАЛВ

В стари времена в Калв живеел някакъв граф, който тънел в разкош и богатство, додето най-сетне не го замъчила съвестта и той рекъл на жена си: „Ако не искам напълно да пропадна, редно е да науча какво означава да си беден.“ След което се сбогувал с нея, надянал одеждите на беден поклонник и се отправил към една област в Швейцария. В едно село, наречено Дайзлинген, станал кравар и прилежно пасял повереното му стадо по близкото възвишение. При все че под грижите му добитъкът наддавал и се угоявал, на селяните не се нравело, дето той го държал все на същото възвишение, и го уволнили от службата му. Тогава той се върнал в Калв и седнал да проси милостиня пред портите на съпругата си, която тъкмо празнувала сватбата си с някакъв друг мъж. Когато му изнесли комат хляб, той отказал да го вземе, освен ако графинята не му даде и чаша вино в добавка. Донесли му чашата, той отпил, пуснал в нея златната си венчална халка и тихомълком се върнал в предишното село. Местните хора му се зарадвали, понеже междувременно били принудени да поверят добитъка на един лош пастир, и поставили графа отново на предишното му място. Така той се грижил за стадото до края на живота си; когато почувствал, че този край приближава, открил на другите кой е и откъде е; и им заръчал да извозят трупа му с талига, а там, където воловете спрат, да го погребат и да построят параклис. Волята му била изпълнена дословно и над гроба му било издигнато светилище, наречено на името му Хуберт или Оберт в Свети Хупрехт. Мнозина отивали на поклонение там и заръчвали мяса за него; всеки преминаващ оттам гражданин на Калв има правото да потропа на портата на параклиса.

531. УДАЛРИХ, ВЕНДИЛГАРТ И НЕРОДЕНИЯТ БУРКАРД

Удалрих, графът на Буххорн (край Боденското езеро), който произлизал от рода на Карл, бил оженен за Вендилгарт, племенницата на Хайнрих Птицелов. По негово време езичниците унгарци нахлули в Бавария, Удалрих тръгнал на война, бил заловен и отведен. Вендилгарт, която чула, че е паднал в битката, не поискала да се омъжи повторно, ами се отправила към Санкт Гален, където живеела тихо и изолирано и помагала всякак на бедните в името на спасението на душата му. Тъй като обаче била отгледана в разкош, имала голяма охота за сладкиши. Един ден седяла на приказки с благочестивата монахиня Виборад и я помолила за подсладени ябълки. „Имам от сладките ябълки, каквито ядат бедняците, рекла Виборад, от тях ще ти дам“, и ѝ посочила ябълки-дивачки. Вендилгарт лакомо ги сграбчила и отхапала; те били така стипчиви, че устата ѝ изтръпнала, захвърлила ги и казала: „Ябълките ти са кисели, сестро; ако Творецът беше създал всички такива, Ева не би вкусила от тях.“ „С право се боиш от Ева, отвърнала Виборад, понеже и тя като тебе обичала сладки ястия.“ Благородната дама се изчервила, а сетне си наложила да се отучи от сладкишите и скоро постигнала такова благочестие, че поискала от епископа свещеното покривало. То ѝ било наложено, тя облякла монашеските одежди и заживяла в добродетелност и строгост. Изминали четири години и в деня на смъртта на съпруга ѝ Удалрих тя отишла в Буххорн и раздала дарове на бедните, както имала обичай да прави всяка година.

Междувременно обаче Удалрих успял да се измъкне от пленничеството си и да се смеси скришом сред другите парцаливи просяци. Когато Вендилгарт пристъпила към него, той с висок глас я помолил за дреха. Тя го упрекнала, че иска твърде много, ала му дала нужната дреха. Заедно с дрехата той уловил ръката на дарителката, придърпал я, след което я прегърнал и целунал против волята ѝ. След което отхвърлил с ръка дългите си коси зад плещите и се обърнал към

околните, които заплашвали да го набият: „Пощадете ме, защото достатъчно се преструвах, и познайте вашия Удалрих!“ Народът дочул гласа на стария господар и разпознали лика му под разрошените коси. Всички завикали високо. В срама си Вендилгарт била отстъпила назад: „Едва сега, когато някой дръзко опитва да ме насили, разбирам със сигурност, че съпругът ми е мъртъв.“ Той обаче протегнал ръката си, за да я повдигне, и на нея тя забелязала позната ѝ следа от рана. Като събудена от сън тя се провикнала: „Господарю, най-любими в света, добре дошъл, любезни съпруге!“, и като го целувала и прегръщала, наредила: „Облечете господаря си и му пригответе баня!“ Като се облякъл, той продумал: „Хайде да отидем в църквата.“ По пътя натам забелязал покривалото ѝ и попитал: „Кой покри главата ти?“ И когато тя отвърнала: „Епископът по време на църковния сбор“, Удалрих рекъл на самия себе си: „Сега мога да те прегръщам единствено ако Църквата позволи.“ Духовенството и народът запели песни за възхвала; след което съпрузите отишли в банята, а сетне седнали да пируват. Скоро църковниците се събрали и Удалрих си поискал обратно съпругата. Епископът смъкнал покривалото ѝ и го заключил в една ракла, та ако съпругът ѝ почине преди нея, тя да може пак да го вземе. Сватбата била отпразнувана наново и когато след известно време Вендилгарт забременяла, тя отишла заедно с графа в Санкт Гален и обещала на манастира детето, ако то е момче. Четиринадесет дена преди срока за раждане Вендилгарт внезапно се разболяла и умряла. Детето обаче било измъкнато живо от утробата ѝ и увито в прясна свинска сланина. Така то оживяло, било кръстено Буркард и грижливо възпитано в манастира. Детето растяло телесно изнежено, ала чудно красиво; братята го наричали Нероденият Буркард. Кожата му останала толкова тънка, че при всяко убождане от комар бликвала кръв, а учителят му трябвало да се откаже напълно от пръчката. С времето Нероденият Буркард станал учен и добродетелен мъж.

532. ОСНОВАВАНЕТО НА МАНАСТИРА ВЕТЕНХАУЗЕН

Между Улм и Аугсбург, край рекичката Камлах, се намира августинският манастир Ветенхаузен. Той бил основан през 982 година от двама братя, Конрад и Вернер, графове на Рохенщайн, или по-скоро от майка им Гертруд. Тя поискала и получила от синовете си толкова земя за изграждането на светилището, колкото съумее да очертае с плуга си за един ден. Тогава изработила един съвсем малък плуг, скрила го в пазвата си и по този начин обиколила територията, която и до днес е подвластна на манастира.

533. РИЦАРЯТ УЛРИХ, ОРДИНАРЕЦ ОТ ВИРТЕНБЕРГ

В Швабия се издига замък на име Виртенберг, навремето в него живеел граф Хартман, чийто ординарец, рицарят Улрих, преживял следното приключение: Когато един петък тръгнал на лов и през целия ден не срещнал никакъв дивеч, рицарят Улрих се объркал сред непознатите пътища на някаква пустош, из която кракът му никога не бил стъпвал. Не след дълго насреща му се появили един рицар и една дама, и двамата с благороден лик; той ги поздравил учтиво, но те мълчали и дори не му кимнали; след което той забелязал още няколко пъти благородните люде да минават край него. Улрих отстъпил настрана в елшака, когато край него минали петстотин мъже и също толкова жени, всички мълчаливи и строги, без да отвърнат на поздрава му. В края на тълпата вървяла жена без мъж, която отговорила на поздрава му: „Бог да прости!“ Рицарят Улрих се зарадвал, дето бил споменат Бог, и заразително жената за шествието, какви са тези хора, които не отговарят на поздрава му. „Не се ядосвайте, рекла жената, ние не поздравяваме, понеже сме мъртви.“ „Но как тогава устните Ви са свежи и алени?“ „Това е само привидно; плътта ми е мъртва от цели тридесет години и е вече изтляла, ала душата още търпи мъки.“ „Чудно ми е, защо сте сама, пък всяка друга жена, както видях, е придружена от рицар?“ „Рицарят, когото ще имам, още не е умрял, пък и охотно бих продължила да крача сама, стига той да се покае и изкупи греховете си.“ „Как се казва той?“ „Рицарят от Шенкенбург.“ „Познавам го, той е кръстник на едно от децата ми; с удоволствие ще му съобщя какво ми се е случило; само че как ще повярва, че то е истина?“ „За да се увери, кажете му следното: Мъжът ми замина и аз го пуснах в дома си, той ме целуна в устата; след това ме позна, свали едно златно пръстенче от ръката си и ми го подари; да би сторил Бог така, че очите ми никога да не го биха видели!“ „Нищо ли не може да спаси душата Ви, молитви или поклонничества?“ „Езиците на всички свещеници, които четат и пеят, не могат да ми помогнат, защото преди

смъртта си не се изповядах и не се покаях; страхувах се да се изповядам; защото ако дори най-малкият слух за блудството ми стигнеше до ушите на порядъчния ми мъж, това би ми струвало живота.“

Додето жената разказвала тъжната си история, рицарят Улрих я гледал; тялото ѝ не издавало нечестивостта на душата ѝ, ами тя изглеждала красива и богато наконтена. Улрих поискал да последва заедно с нея народа до обиталището му; и тъй като жената не успяла да го отклони от това му намерение, тя само му препоръчала да не се докосва до ястията, които ще му бъдат поднесени, и дори да не ги поглежда, колкото и невъзпитано да изглежда това. Те яздели заедно през леса, додето цялата тълпа се озовала пред красив замък, където жените били свалени на земята, а рицарите оставили конете и смъкнали шпорите си. Сетне по двама, рицар и дама, насядали на зелената трева; понеже нямало столове; онази нещастна жена седяла съвсем сама накрая и никой не ѝ обръщал внимание. Били принесени златни съдини, дивеч и риба, най-изисканите ястия, които могат да бъдат измислени, бели пити и хлябове; виночерпци обикаляли и пълнели чашите с изстудени вина. Въпросните благоуханни ястия били поднесени и пред рицаря Улрих, но той бил достатъчно благоразумен да не се докосне до тях. Сетне обаче седнал до жените, разсеял се и посегнал към масата за една печена риба; тогава мигом сякаш пъклен огън изгорил четири от пръстите му, така че той извикал високо. Нито вода, нито вино успявали да угасят пожара; седящата до него жена видяла окачения на хълбока му нож, грабнала го бързо, изрязала кръст върху ръката му и отново пъкнала ножа в канията. Когато кръвта бликнала от ръката му, тя изгасила огъня и рицарят Улрих се отървал със загубата на пръстите си. Жената рекла: „Сега ще бъде обявен турнир, за който ще Ви предложат благороден кон и обкован със злато щит; пазете се от тях.“ Не след дълго пред рицаря се изправил слуга с жребеца и щита, и ако той го бе яхнал, би яздил без отдих и край. След турнира се разнесли сладостни звуци и започнал танцът; страдащата жена отново предпазила рицаря от това. Тя обаче трябвало да се изправи и да застане сред танцуващите; когато рицарят Улрих я видял, той забравил всичко и ѝ подал ръката си. Щом я докоснал, тутакси рухнал като мъртъв; тя бързо го отнесла встрани до един синор, изровила билка и я пъкнала в устата му, от което той оживял. Тогава

жената продумала: „Настъпва денят и щом изкукурига петелът, ние всички трябва да си тръгнем оттук.“ Улрих отговорил: „Нима е нощ? Стори ми се, че през цялото време беше ясен ден.“ Тя рекла: „Това е измамно; ще намерите горска пътека, която със сигурност ще Ви изведе от пустошта.“ За бедната жена бил доведен едър кон, горящ като жива жарава; когато го яхнала, тя дръпнала ръкава си и рицарят видял огънят да избликва от оголената ѝ ръка, както пламъците обгръщат горящата къща. Той я благословил за сбогом и по посочената пътека успял да се прибере у дома си във Виртенберг, показал на графа изгорената си ръка и се отправил към замък на кръстника. Разказал му онова, което му съобщила любовницата му, като за достоверността му показал пръстенчето и изгорените си пръсти. При тази новина рицарят от Щауфенберг се въоръжил заедно с рицаря Улрих, прекосили морето и започнали да нанасят, за утеха на немския дом, много вреди на некръстените езичници, додето жената била освободена от мъките си.

534. БАРОН АЛБРЕХТ ОТ ЗИМЕРН

Албрехт, баронът на Зимерн, бил добре приет и се радвал на особеното благоволение на сюзерена си, херцога на Швабия Фридрих, който го бил отгледал. Веднъж този последният предприел заедно с графовете и рицарите си, сред които бил и барон Албрехт, развлекателна разходка до граф Ерхингер, при когото често се отбивал и чийто замък Могенхайм се намирал в Цабергау. Графът бил веселяк, пристрастен към лова и останалите благородни упражнения. С жена си, Мария от Тюбинг, бил създал само две дъщери, но не и син, така че графският му корен бил застрашен да пресъхне.

Недалеч от замъка имало приятна горичка, наречена Щромберг; в нея от много години бродел забележителен едър елен, който не успявали да уловят нито ловците, нито придворните. Когато отново се показал, всички се зарадвали, особено граф Ерхингер, който приканил останалите от свитата да го преследват с обичайните ловни принадлежности. По време на преследването барон Албрехт се отклонил от другите и се озовал в някаква горска местност, където съзрял едър и красив елен, какъвто не вярвал, че някога ще види. Преследвал го дълго през гората, докато го изгубил от поглед, и не знаел къде се е дянало животното.

Тогава към него се приближил ужасен на вид мъж и въпреки че иначе бил сърцат и смел, той силно се изплашил и се предпазил от него с кръстен знак. Ала мъжът казал: „Не бой се! Бог ме прати да ти открия нещо. Последвай ме, за да видиш чудни неща, каквито очите ти никога не са съглеждали; нито косъм ще падне от главата ти.“ Баронът се съгласил и последвал водача си, който го повел из гората. Когато излезли от нея, сторило му се, че вижда красиви ливади и навсякъде приятни местности. По-надалеч се издигал замък, който сияел с кулите и всевъзможните си украси така, че баронът никога не бил виждал нищо подобно. Като наближили замъка, насреща им навлезли много люде като придворни. Никой обаче не произнасял и дума, а когато достигнали до портата, един от тях хванал коня му, все

едно че се кани да го задържи. Водачът му казал: „Не се чуди на мълчанието им, а и сам не говори с тях, ами само с мен, и върши всичко, което ти кажа.“

Те влезли и барон Албрехт бил въведен в обширна красива зала, където на масата седял някакъв княз с хората си. Всички наставали и се поклонили почтително, все едно го поздравявали за добре дошъл. След което седнали и се престорили, че ядат и пият. Господин Албрехт останал прав, стискал меч си в ръка и не искал да го остави; в същото време съзерцавал скъпоценната сребърна посуда, в която принасяли и отнасяли ястията, както и останалите съдини. Всичко това ставало при пълно мълчание; господарят и хората му се хранили и не му обръщали никакво внимание. След като стоял дълго така и наблюдавал случващото се, онзи, който го бил довел, му напомнил, че трябва да се поклати на господаря и да поздрави хората му; след което ще го изведе навън. Като направил това, господарят и хората му се надигнали отново и на свой ред свели учтиво глави пред него. След което господин Албрехт бил отведен от водача си до дворецовата порта. Там онези, които пазели коня му дотогава, му го предали, запазвайки обаче пълно мълчание; и сетне се върнали в замък. Господин Албрехт препасал отново меч си и спътникът му го повел по същия път към Щромбергския лес. Баронът попитал що за замък е бил този и какви са неговите обитатели, дето седели на масата. Духът отговорил: „Господарят, когото видя, е бащиният ти брат, богобоязлив мъж, който многократно се е сражавал с неверниците. А аз, както и другите, които видя, приживе бяхме негови слуги и сега трябва да търпим неизречимо жестоки мъки. Докато беше жив, той товареше поданиците си с непоносими налози, а парите използваше за войната срещу неверниците; именно ние го съветвахме да постъпва така и сега сме тежко наказани заради несправедливостта си. Това ти беше откровено заради добродетелността ти, та да се пазиш от такива и подобни тям неща и да водиш по-добър живот. Погледни, ето го пътя, който ще те отведе през гората до предишното място; но можеш да се върнеш още веднъж, за да видиш в какво злощастие и страдание се е превърнало предишното блаженство.“ Щом изрекъл това, духът изчезнал. А господин Албрехт се върнал до замък. Но виж ти, всичко се било обърнало в огън, жупел и сяр а и оттам се носела нетърпима воня; той дочувал жалостиви викове и вопли, което така го уплашило, че косите

му се изправили. Затова обърнал бързо коня си и по предишния път препуснал към другарите си.

Когато стигнал при тях, на всички се сторил така променен и различен, че едва го познали. Защото независимо че все още бил млад и свеж мъж, ужасът и потресът го били превърнали сякаш в старец, а косата и брадата му били снежнобели. Те силно се удивили на гледката, ала още повече на потвърдения от промяната му разказ, така че всички се върнали тъжни вкъщи.

Баронът на Зимерн решил да издигне за Божие почитание църква на мястото, където се било случило всичко. Граф Ерхингер, на чиято територия се намирало то, охотно дал съгласието си и той, както и съпругата му обещали съвет и помощ, та там да бъде построен женски манастир, в който постоянно да се служи Богу. Херцог Фридрих Швабски обещал също да подпомогне строежа и заделил от десетъка и останалите си приходи за това. Историята се случила през 1134 година във времето на Лотар II.

535. АНДРЕАС ОТ ЗАНГЕРВИЦ, КОМЕНДАНТЪТ НА КРИСТЪБУРГ

На 15 юли 1410 година при Таненберг имало голямо сражение между кръстоносците и полския крал Владислав. То завършило с поражение за войската на ордена; в нея паднал самият върховен магистър Улрих от Юнгинген. Кралят предоставил трупа му на братята в Остероде и те го погребали в Мариенбург; отсечената му челюст обаче заедно с брадата била отнесена в Краков, където я показват и до днес (до времето на Каспар Шютцен).

Когато великият магистър се съветвал с местните първенци относно тази война, комендантът на Кристбург Андреас Зангервиц, благородник от Германия, настоявал за мир, независимо че почти всички останали се обявили за война и че врагът вече бил в страната; с което разгневил великия магистър, който отдавал поведението му на страх и нерешителност. Той обаче, който бил не по-малко сърцат, отколкото съобразителен и разумен, се обърнал към него: „Посъветвах Ваша милост да спазва мира, защото така смятам и го разбирам, а и защото ми се струва, че сегашното време ни дава най-добрата възможност за мир. Но тъй като Бог е решил друго, пък и на Ваша милост се нрави другото, длъжен съм да Ви последвам и ще Ви подкрепям мъжествено в предстоящата битка, каквото и да се случи, като отдам живота си за Вас със същата вяроност, с която сега Ви препоръчвам мира.“ Което изпълнил като почтен мъж и след като се сражавал храбро срещу врага, паднал на бойното поле заедно с великия магистър.

Когато споменатият комендант тръгнал за битката и излязъл въоръжен от замъка си, срещнал го един каноник, който му се надсмял и подигравателно го попитал кому ще предостави замъка, докато отсъства. Тогава онзи изрекъл в силния си гняв: „На тебе и на всички дяволи, които съветваха да се води тази война!“ По-късно, когато сражението отминало и комендантът загинал, в замъка започнали да се случват такива дяволски и призрачни неща, че никой човек не можел

да стои или живее в него. Защото докато братята от ордена се хранели в замъка, съдовете и чашите се пълнели с кръв; а когато го правели извън замъка, нищо подобно не се случвало. Когато слугите тръгвали за конюшната, озовавали се в избата и пиели толкова много, че не знаели какво вършат. Когато готвачът и кухненската прислуга влизали в кухнята, намирали вътре коне и тя самата се превръщала в конюшня. Когато виночерпецът понечвал да свърши работата си в избата, на мястото на бъчвите с вино и бира откривал само тенджери, гърнета, мехове и корита; и подобни безумни неща се случвали с всичко и навсякъде. Новият управител, който дошъл от Фрауенберг, бил спохождан от още по-странни и лоши неща: веднъж бил овесен за брадата си в дворцовия кладенец; друг път се озовал на най-високия покрив на замъка, та едва го свалили оттам, рискувайки живота му. Друг път пък брадата му пламнала от само себе си, така че лицето му било обгорено; а и пламъкът не можел да бъде изгасен с вода, ами огънят угаснал едва когато той изтичал извън омагьосания замък. И тъй като никой комендант не желал да остане в замъка, всички го напуснали и той се превърнал, точно както предрекъл мъртвият комендант, в обиталище на дявола.

Две години след битката един гражданин от Кристбург се завърнал у дома си, след като по това време бил на поклонническо пътуване в Рим. Като чул за призрака в замъка, един ден по пладне се изкачил там: било защото искал сам да се увери в истината, било пък защото притежавал някаква светиня, която щяла да му послужи против призраците. На масата видял да стои братът на коменданта, който също бил паднал в онази битка; познал го веднага, тъй като онзи бил кръстник на едно от децата му и се казвал Ото от Зангевиц; и понеже го смятал за жив човек, приближил се и рекъл: „О, кръстнико, колко се радвам да Ви видя така свеж и здрав; опитвах се да ме убедят, че сте убит; радвам се, че нещата стоят по-добре, отколкото смятах. И какво става в този замък, та говорят такива чудни неща за него?“ Дяволският призрак отвърнал: „Ела с мен и ще видиш, как се стопанисва всичко тук.“ Ковачът го последвал нагоре по извитата стълба; когато влезли в първата зала, видели тълпа люде, които не правели друго, ами играели на зарове и карти; едни се смеели, други проклинали всичко наоколо. В другата зала седели на масата и там се ядяло и пиело на корем; след което преминали в голямата зала, пълна с мъже, жени, девойки и

младежи; там звучала музика, песни и танци, и се вършели всякакви нечестиви и срамни неща. След което преминали в църквата; там пред олтара стоял свещеник, който сякаш отслужвал меса; само дете канониците седели наоколо в троновите си и дремели. След което отново се отправили към замъка, откъдето този път се носел жалостив вой, плач и силни викове, така че ковачът се ужасил и си помислил, че дори в преизподнята едва ли има такава мъка. Тогава кръстникът му рекъл: „Върви и кажи на новия велик магистър какво си видял и чул! Защото ние живяхме така, както видя вътре; а това, което дочу от вън, е последвалото страдание.“ Като изрекъл това, той изчезнал, а ковачът така се уплашил, че целият се сковал от ужас; въпреки това решил да изпълни заповедта, отишъл при новия велик магистър и му разказал всичко, както било. Великият магистър се разгневил, казал, че всичко това е измислено, за да бъде охулен и посрамен неговият толкова достоен орден, и накарал да хвърлят ковача във водата и да го удавят.

536. ГРАЖДАНИНЪТ ОТ ВЕРДЮН

По времето на Рудолф от Хабсбург в град Вирдунг (Вердюн) живеел гражданин, който обеднял; и за да може отново да се замогне, обещал, с помощта на една старица, себе си на дявола. Като се отрекъл от Бога и от всички небесни милости, гарванът от преизподнята му напълнил кесията с пфениги, които никога не се свършвали; защото когато гражданинът ги давал, те си оставали пак в нея. Така богатството му станало несметно; той придобил ливади и ниви и живеел както си иска. Един ден, когато седял радостен сред приятелите си, пристигнали двама мъже, яхнали черни коне; единият водел оседлан катранено черен жребец, спрял го пред гражданина и го поканил да тръгне след него натам, накъдето му каже. Тъжен, гражданинът се сбогувал, яхнал жребеца и заминал с пратеника пред очите на повече от петдесет човека и на двете си деца, които жално се вайкали и не знаели, какво е станало с баща им. Тогава те двете отишли при една старица, която владеела много изкуства, и ѝ обещали много пари, ако им каже истината за техния баща. Тогава жената отвела младежите в леса, където заклела земята да се отвори и от нея излезли двамата, с които бил отпътувал бащата. Жената попитала момчетата, дали искат да видят баща си. По-голямото се уплашило; ала по-малкото, което имало мъжко сърце, настояло да го направи. Тогава магьосницата зарекла пратеника от ада да отведе детето при баща му и да го върне обратно непокътнато. Тогава те го завели в една красива къща, където седял баща му, сам и облечен в същите дрехи, в които бил потеглил, и не се виждал огън, който да го измъчва. Момчето го заговорило и попитало: „Татко, как са нещата при теб, добре ли си, или зле?“ Бащата отговорил: „Понеже не можех да понеса бедността, за земните блага отдадох на дявола тялото и душата си, както и правата, които Бог имаше над мен; ето защо, сине мой, не задържай нищо от имота, който наследи от мен, в противен случай ще бъдеш погубен като мен.“ Синът рекъл: „Как става така, че не се вижда никакъв огън край теб?“ „Докосни ме с върха на пръста си, възразил

бащата, само че бързо го отдръпни след това!“ В мига, в който синът сторил това, той изгорил дланта и ръката си чак до лакътя; едва тогава огънят угаснал. Трогнат от мъките на баща си, синът попитал: „Каж ми, татко, няма ли нищо в света, което да ти помогне или поне да облекчи страданията ти?“ „Както няма спасение за дявола, продумал бащата, така няма и за мен; ала ти, сине мой, постъпи така с имуществото си, че душата ти да остане непокътната.“ При тези думи се разделили. Двамата водачи извели момчето обратно при жената, на която то показало изгорената си ръка. След което разказало на бедните и богатите какво му се е случил и какво става с баща му; раздал цялото си имущество и по своя воля живяло в бедност в един манастир до края на живота си.

537. МЪЖЪТ В ПЛУГА

В Мети, в Лотарингия живеел благороден рицар на име Александър с красивата си и добродетелна жена Флорентина. Този рицар решил да предприеме поклонническо пътуване до Светия гроб и като не успяла да го откаже от това пътуване, натъжената му жена му ушила бяла риза с червен кръст и му препоръчала да я носи. Рицарят заминал за онези земи, бил пленен от неверниците и запрегнат заедно с другарите си по нещастие в един плуг; те били принудени да орат полето, подкарвани със силни камшични удари, които разкървавявали телата им. По чудо онази риза, която Александър получил от жена си и която той постоянно носел, оставала чиста и неопетнена, и нито дъждът, нито потта, нито кръвта ѝ навреждали; тя и не се скъсала. Самият султан научил за това странно събитие и разпитал роба подробно за името, произхода му и кой му е дал ризата. Рицарят му разказал всичко, а също, че „ризата имам от добродетелната си жена; това, че тя остава бяла, ми говори за нейната неотстъпна вярност и целомъдреност“. Това съобщение пробудило любопитството на езичника и той решил да прати тайно един от хората си в Метц; той трябвало да се опита да съблазни жената на рицаря, като за тази цел не пести пари и имущество; и така ще се види дали ризата ще промени цвета си. Чужденецът пристигнал в Лотарингия, осведомил се за жената и ѝ разказал какви страдания търпи мъжът ѝ сред езичниците; тя много се натъжила, ала се държала така добродетелно, че след като пръснал всичките си пари, пратеникът се върнал в Турция, без да изпълни заръката. Скоро след това Флорентина надянала поклоннически дрехи, взела една арфа, на която умеела да свири, и поела след езичника, когото настигнала във Венеция, и продължила с него към земите на неверниците, без той да успее да я познае под променената одежда. Като пристигнали в двора на краля езичник, поклонникът го омаял с песни и свирни дотам, че му принесли големи дарове. Поклонникът ги отказал и помолил да му дадат само един от пленените християни, дето крачели в плуга. Молбата ѝ била приета и

Флорентина се отправила, без да бъде разпозната, към пленниците, додето най-сетне стигнала до плуга, в който бил впрегнат милият ѝ мъж. Тя поискала и получила тъкмо този пленник, двамата прекосили морето и стигнали благополучно в Германия. На два дена път преди Метц поклонникът казал на Александър: „Братко, тук пътищата ни се разделят, дай ми за спомен парченце от ризата, за която разправят такива чудеса, та и аз да мога да разказвам за нея и да доказвам разказа си.“ Рицарят се съгласил, отрязал парче от ризата си и го подал на поклонника; след което двамата се разделили. Флорентина пристигнала по по-кратък път цял ден по-рано в Метц, надянала обичайните си женски одежди и зачакала пристигането на съпруга си. Когато той дошъл, жена му го посрещнала с цялата си нежност; скоро обаче приятели и роднини започвали да подшушват в ушите му, че в продължение на дванадесет месеца Флорентина е бродила по света като лека жена и никой не бил чул нищо за нея. Александър пламнал от гняв и по време на едно пиршество публично обвинил жена си за водения от нея живот. Тя мълчаливо излязла от залата, отишла в стаята си, облякла поклонническите дрехи, които носела по онова време, взела арфата в ръка и когато показала отрязаното парче от ризата, се разкрило коя е била и че именно тя, преоблечена като поклонник, е освободила мъжа си от плуга. Тогава обвинителите ѝ млъкнали, паднали в нозете на благородната жена, а съпругът ѝ я помолил през сълзи за извинение.

538. ЗИГФРИД И ГЕНОВЕВА

Във времената на Хилдолф, архиепископа на Трир, там живеел пфалцграф Зигфрид със съпругата си Геновева, херцогска дъщеря от Брабант, красива и благочестива. Случило се така, че трябвало да бъде предприет поход против езичниците и Зигфрид трябвало да замине на война; та той наредил на Геновева да живее тихо и уединено в неговата крепост Зимерн в Майфелдската област; и възложил на едного от слугите си на име Голо, комуто напълно се доверявал, да надзирава особено внимателно съпругата му. Последната нощ преди отпътуването му Геновева заченала син от съпруга си. Докато Зигфрид отсъствал, не минало много време и в Голо се разгоряла греховна любов към красивата Геновева, която любов той най-накрай не съумял да сдържи, ами я разкрил пред пфалцграфинята. Тя обаче го отблъснала с погнуса. Тогава Голо съставил фалшиви писма, че уж Зигфрид се е удавил в морето заедно с хората си, и ги предал на графинята; като добавил, че сега графството му принадлежи и тя има правото да го обича без грях. Когато се опитал да я целуне обаче, тя го ударила здраво с юмрук в лицето и той проумял ясно, че няма да постигне нищо; тогава променил намерението си и отстранил от благородната дама всички нейни слуги и слугини, така че тя трябвало да страда много в бременността си. Като дошло време, Геновева родила хубав син, а до нея стояла и я утешавала само една стара перачка; най-сетне тя чула обаче, че пфалцграфът е жив и че скоро ще се завърне; и тя попитала пратеника къде се намира Зигфрид сега. „В Страсбург“, отвърнал пратеникът и след това отишъл при Голо, комуто предал същата новина. Голо много се уплашил и помислил, че с него е свършено. Тогава някаква стара вещица го заговорила и го попитала защо се тревожи за тези неща. Пфалцграфинята била родила във време, когато никой не може да знае, дали пък готвачът или някой друг не е баща на детето; „кажи само на пфалцграфа, че тя е развратничела с готвача, и той ще я убие, а ти ще си живееш спокойно“. Голо рекъл: „Съветът е добър“, пресрещнал господаря си и му разказал цялата

лъжа. Зигфрид се ужасил и простенал от дълбока болка. Голо се обърнал към него: „Господарю, не си струва да държите повече тази жена.“ Пфалцграфът попитал: „Какво да сторя?“ „Ще я заведа, отвърнал неверният слуга, заедно с детето ѝ до езерото и ще я удавя.“ Зигфрид се съгласил, Голо сграбчил Геновева и детето и ги предал на слугите със заръката да ги убият. Слугите ги отвели в гората и един от тях попитал: „Какво са сторили тези невинни души?“ Започнал разговор, но никой не намерил да изрече лоша дума за пфалцграфинята или да посочи основание да я убият. „По-добре, рекли те, да оставим да я разкъсат дивите зверове, нежели да цапаме ръцете си с нейната кръв.“ Та изоставили Геновева в дивата гора и си отишли. Тъй като обаче трябвало да отнесат на Голо някакъв знак, единият от тях дал съвет да отрежат езика на придружаващото ги куче. Като застанали пред Голо, той попитал: „Къде ги оставихте?“ „Убихме ги“, отговорили онези и му показали езика на Геновева. А Геновева плачела и се молела в дивата пустош; детето ѝ нямало и тридесет дена, а тя нямала мляко в гърдите си, та да го накърми. И както молела Светата Дева за помощ, от храсталака се появила кошута и прилегнала до детето; Геновева поставила бозките на кошутата в устата на детенцето и то започнало да суче. Тя останала на това място в продължение на шест години и три месеца; хранела се с корени и треви, каквито намирала в гората; живеели под навес от дървесни стволове, които добрата жена била свързала как да е с помощта на бодливи вейки.

Когато изтекло споменатото време, случило се пфалцграфът да предприеме лов в същата тази гора; и когато ловците насъскали кучетата, пред очите им се явила същата кошута, която хранела детето с млякото си. Ловците я преследвали; и като не намирала друг изход, в края на краищата тя побягнала към леговището, където отивала всеки ден и се сгушила както обикновено в нозете на момченцето. Кучетата се спуснали към нея, ала майката на детето взела една тояга и ги прогонила. В същия миг се появил пфалцграфът, видял чудото и наредил да повикат обратно кучетата. След което попитал жената дали е християнка. Тя отговорила: „Християнка съм, но съм съвсем гола; дай ми наметалото си, та да прикроя срамотиите си.“ Зигфрид ѝ хвърлил мантията си и тя се покрила с нея. „Жено, попитал я той, защо не си приготвиш храна и не си ушиеш дрехи?“ Тя рекла: „Хляб нямам, храня се от тревите, които намирам в гората; роклята ми се скъса и

разпадна от старост.“ „От колко години си тук?“ „Тук съм от шест години и три месеца.“ „Чие е момчето?“ „Това е синът ми.“ „Кой е баща му?“ „Бог знае.“ „Как попадна тук и как ти е името?“ „Името ми е Геновева.“ Когато пфалцграфът чул името, спомнил си за съпругата си, а един от камериерите пристъпил напред и се провикнал: „Боже Господи, това май е господарката ни, която уж отдавна е умряла, тя имаше белег на лицето.“ Тогава всички видели, че белегът си е на мястото. „Дали тя все още носи венчалната халка?“, рекъл Зигфрид. Двамина се приближили и установили, че тя още носи халката. Пфалцграфът мигом я прегърнал, целунал я, разплакан вдигнал момчето и казал: „Това е съпругата ми, а това е моето дете.“ Добрата жена разказала на всички присъстващи дума по дума какво я е споходило и всички пролели сълзи на радост; междувременно се появил и неверният Голо, всички понечили да се нахвърлят отгоре му и да го убият. Пфалцграфът обаче се провикнал: „Задръжте го, докато решим, каква смърт му подобава.“ Така и станало; след което Зигфрид наредил да доведат четири вола, които още не са били запрягани в рало, да завържат за всеки от четирите крайници на злосторника по един от тях, два за краката и два за ръцете, и да ги подкарат. И тъй като били вързани по този именно начин, всеки вол опънал по един от крайниците и тялото на Голо било разкъсано на четири парчета.

Тогава пфалцграфът понечил да отведе милата си съпруга и синчето си у дома. Тя обаче не приела и рекла: „На това място Светата Дева ме опази от дивите зверове и спаси детето ми с помощта на едно диво същество; няма да мръдна оттук, докато то не ѝ бъде посветено.“ Пфалцграфът тутакси пратил да доведат епископ Хилдолф, комуто разказал всичко; епископът се възрадвал и осветил мястото. След освещаването Зигфрид отвел съпругата и сина си и дал празнично пиршество; тя помолила на въпросното място да бъде построена църква и той се съгласил. От този момент насетне обаче пфалцграфинята не можела да приема никаква храна, ами карала да ѝ търсят в гората тревите, към които била привикнала. Преживяла обаче само още няколко дена и блажено се пренесла при Господа; Зигфрид погребал костите ѝ в горската църква, която дал обет да построи; параклисът бил наречен Фрауенкирхе (недалеч от Майен) и там се случили няколко чудеса.

539. КАРЛ ИНАХ, САЛВИЙ БРАБОН И ГОСПОЖА ЛЕБЕД

Готфрид, по презиме Карл, бил крал на Тонгерн и живеел край Маас в крепостта си Меген. Той имал син на име Карл Инах, когото прогонил от страната, понеже онзи бил изнасилил девица. Карл Инах побягнал в Рим при чичо си Клоадих, който живеел там като заложник, и бил приет от него с всички почести. В Рим Карл Инах живеел у един сенатор на име Октавий, додето, поради жестокостта на Сула, бил принуден да напусне града и да избяга в Аркадия. Там обаче живеел проконсулт Луций Юлий, който имал две дъщери, едната от които се казвала Юлия, а другата — Германа. Тъкмо в Германа се влюбил Карл Инах, откровил ѝ, че е кралски син, и я придумал да избягат. Една нощ взели най-ценните дреболии от имуществото ѝ, измъкнали се скришом и доплавали до Италия, близо до Венеция. Тук яхнали коне, добрали се през Милано, Савоя и Бургундия до Франция и след четири дена се озовали в Камбре. Оттам продължили към едно място, където тогава се издигал замък с името Сенес, и спрели да си отдъхнат в красива долина. В една игрива река във въпросната долина плували лебеди; един от слугите им, който бил стрелец, опънал лъка и пратил една стрела. Ала не улучил, уплашеният лебед се вдигнал във въздуха и се скрил в скута на красивата Германа. Възрадвана от това чудо, пък и понеже лебедът е птица, носеща добро, тя попитала Карл Инах, съпруга си, как викат на лебеда на родния му език. „На немски, отвърнал той, му викат «свана».“ „Тогава, казала тя, от днес насетне ще се казвам не Германа, а Лебед“; понеже се страхувала да не бъде някой ден разпозната по истинското си име. Поради изобилието на лебедите цялата местност получила наименованието Лебедовата долина (Валансиен) на Шелде. Жената взела оня лебед със себе си, хранела го и се грижела за него. След това Карл, придружен от госпожа Лебед, достигнал замъка Флоримон, недалеч от Брюксел, където научил за смъртта на баща си Готфрид Карл и тутакси се отправил към дома. В Льовен принесъл жертва на боговете си, а в Тонгерн бил приет с

радостно ликуване като крал и наследник. След което Карл Инах господствал известно време в мир и създал със съпругата си син и дъщеря. Синът бил наречен Октавиан, а дъщерята отново Лебед. Малко след това Ариовист, кралят на саксите, влязъл във война с Юлий Цезар и римляните; Карл Инах се присъединил към Ариовист и потеглил срещу римляните, ала паднал мъртъв в битката край Безансон. Госпожа Лебед, неговата вдовица, се скрила с децата си в замъка Меген на Маас и се бояла, че брат ѝ, Юлий Цезар, иска да я издири. Кралството Тонгерн отстъпила на Амбиорикс, но лебеда взела със себе си в Меген, пустила го в крепостния ров и често го хранела от собствената си ръка в памет на съпруга си.

Във войската си Юлий Цезар имал един герой на име Салвий Брабон, произлизащ от коляното на Франк, сина на Хектор от Троя. Юлий Цезар, който искал малко да си отдъхне от тегобите на войната, отседнал в замъка Клеве; Салвий Брабон се развличал в околността с лък и стрела, като си мислел за досегашния си живот и си припомнял вещия сън, който сънувал една нощ. Потънал в мисли, той се озовал неочаквано на брега на Рейн, който тече недалеч от замъка Клеве, и в реката съзрял белоснежен лебед; той си играел и кълвял с човка една лодка до брега. Салвий Брабон наблюдавал с наслада и удивление тази игра и, свързвайки доброто реноме на тази птица със собствения си сън, се качил в ладийката; лебедът полетял пред него кротко и без страх, сякаш му показвал пътя; рицарят поверил себе си Богу и решил да го последва. Съвсем спокойно лебедът го повел по течението на реката и Салвий се оглеждал наоколо дали няма да забележи нещо; така пътували дълго, додето най-сетне лебедът разпознал крепостта Меген, където живеела господарката му, отглеждаща като вдовица в чужда страна с мъка двете си деца. Когато лебедът съзрял обичайното си обиталище, разтворил криле, вдигнал се във въздуха и полетял към рова, където жената го хранела от собствената си ръка. Когато забелязал, че е изоставен от водача си, Салвий се обезпокоил, приближил ладията до брега и скочил на сушата; държал обтегнат лъка и се канел да простреля лебеда, стига да може да го достигне. Като продължил нататък и открил птицата в крепостния ров, поставил стрелата и се прицелил. В същото време жената се приближила до прозореца, за да погали лебеда, и съзряла някакъв чужденец да се цели в него. Ужасена, тя се провикнала на гръцки: „Рицарю, заклевам Ви, не

убивайте лебеда ми.“ Силвий Брабон, който чул да го призовават с тези думи в една дива и чужда страна, при това към него да се обръща жена на собствения му език, силно се смутил, отпуснал ръка от лъка и свалил стрелата от тетивата; след което попитал жената на гръцки какво прави в тази далечна дива страна. Тя обаче още повече се изплашила, като чула да я заговарят на майчиния ѝ език, и го поканила да влезе в крепостта, та да могат напълно да си изяснят нещата; а той с удоволствие приел поканата. Когато той се озовал вътре, тя го разпитала за много неща и научила, че Юлий Цезар е отседнал в Клеве. Когато пък чула, че рицарят е от Аркадия, добила кураж и го подканила да ѝ се закълне, че ще ѝ помогне, „както трябва да се постъпва с вдовици и сираци“. След което му разказала всичките си приключения. Помолила го да я помири с нейния брат и като разпознавателен знак му дала златен идол, който някога Юлий Цезар ѝ бил поверил. Силвий Брабон обещал да стори своето и се върнал при господаря си в Клеве. Поздравил го от името на сестра му и му дал златната статуйка, която Юлий Цезар разпознал от пръв поглед. Сетне попитал Салвий къде я е намерил. Този разказал за живота и съдбата на сестра му и помолил за прошка. Цезар бил трогнат и съжалил за смъртта на зетя си, Карл Инах; след което поискал веднага да види сестра си и племенника си; Салвий Брабон с радост го отвел до крепостта Меген. Те се разпознали със сърдечна радост един друг; Салвий Брабон поискал младата Лебед, племенницата на императора, за жена и тя му била дадена. Сватбата станала в Льовен. Юлий Цезар предоставил на племенницата си и нейния съпруг обширна територия за херцогство, от морето с гората Соан и реката Шелде до поточето на име Лас. Брабон бил първият княз на това място и от него то е получило името си Брабант. На племенника си Октавиан императорът дал кралството Агрипина на Рейн, една обширна област.

На името на сестра си Германа той назовал Тонгерн Германия и пожелал Октавиан да приеме прозвището Германик. Оттогава немците се наричат германци.

540. РИЦАРЯТ С ЛЕБЕДА

Във Фландрия, там, където днес са разположени градовете Рисел и Довай, в стари времена се намирало кралството Лилефорт; в него властвал Пирион със съпругата си Малабруна. Те създали син на име Ориант. Един ден този последният преследвал в гората елен, еленът му се изплъзнал в някаква река и Ориант седнал уморен да си почине до един хубав кладенец. Като седял така сам, приближила се благородна девица, която съзряла кучетата му и попитала с чие разрешение той ловува в гората. Тази девица се казвала Беатрикс и Ориант бил така за пленен от удивителната ѝ красота, че ѝ открил любовта си и още там ѝ поискал ръката. Беатрикс се съгласила и младият крал я отвел със себе си от гората право в Лилефорт, та да отпразнуват радостна сватба. Матабрун, майка му, обаче се възпротивила и била сърдита на младата невеста, задето била гола и боса и никой не знаел откъде е. След известно време кралицата забременяла; междувременно се случило той, че тя стояла случайно на прозореца и видяла да носят, за да бъдат кръстени, две дечица, родени наведнъж от някаква жена. Тогава тя скришом повикала съпруга си и го попитала как е възможно жена да роди две деца, без да е имала двама мъже? Ориант отговорил: „По Божия милост жена може да зачене и седем деца от мъжа си.“ Скоро след това кралят трябвало да тръгне на война; тъй като съпругата му била бременна, той я поверил на майка си да се грижи внимателно за нея и се сбогувал. Матабруна обаче мислела само лошото и се договорила с акушерката, когато кралицата роди, да ѝ подставят кученца наместо децата, самите деца трябвало да бъдат убити и Беатрикс да бъде обвинена, че нечестиво се е сношавала с кучета.

Когато дошло времето, Беатрикс родила седем синове и една дъщеря и на врата на всяко дете имало сребърна верижка. Матабруна отнесла тутакси децата и донесла кутретата; акушерката на свой ред се провикнала: „Ах, кралице, какво е станало с Вас! Вие родихте седем отвратителни кутрета, махнете ги и нека бъдат погребани под земята, та да остане опазена честта на краля.“ Беатрикс плачела и кършела

жалостиво ръце; ала старата кралица започнала да я укорява и обвинява в най-позорното прелюбодеяние. След което Матабруна си тръгнала, повикала един доверен слуга, предала му седемте дечица и рекла: „Сребърните верижки на това котило означава, че тези деца след време ще станат разбойници и убийци; затова трябва да побързаме да очистим света от тях.“ Слугата ги взел в мантията си, отишъл в гората и се канел да ги убие; когато обаче те му се усмихнали, се смилил, положил ги на земята и ги оставил на Божието милосърдие. След което се върнал в двора и казал на старата, че е изпълнил заповедта ѝ, за което тя му обещала голяма награда. В същото време седемте деца плачели от глад в гората; някакъв отшелник на име Елиас ги дочул, намерил ги и ги отнесъл, завити в дрехата му, в килията си. Старецът не знаел обаче как да ги изхрани; и виж ти, притичала бяла коза, подала бозките си на децата и те започнали жадно да сучат от тях. Тази коза се появявала всеки ден, додето децата пораснали и заякнали. Отшелникът им направил малки дрешки от листа, те си играели в гъсталаците и търсели диви плодове, от които похапвали, а били и възпитавани в богобоязливост и милостивост.

След като победил врага, кралят се върнал у дома си и бил посрещнат с оплакването, че съпругата му е родила от нечисто куче седем кутрета, които са били премахнати. Налегнала го дълбока болка; свикал съвета си и попитал какво да прави. Някои съветвали кралицата да бъде изгорена, други само да бъде затворена. Последното допаднало повече на краля, понеже той все още я обичал. Така невинната Беатрикс била затворена до времето, когато ѝ бъде простено.

Междувременно отшелникът бил кръстил седемте деца и едно от тях, което особено обичал, нарекъл на свое име Елиас. Облечените в дрешките си от листа, босоноги и гологлави деца обикаляли винаги заедно из гората. Случило се един ловец на старата кралица да ловува там, та той видял всичките седем дечица, със сребърните верижки на шия, седнали под едно дърво, от което късали диви ябълки и похапвали. Ловецът ги поздравил, децата побягнали към килията, а отшелникът помолил ловеца да не им сторва зло. Когато се върнал в Лилефорт, ловецът разказал всичко видяно от него на Матабруна; тя се учудила и се досетила, че това трябва да са били седемте деца на Ориант, които Бог е опазил. Тутакси рекла: „Добри ми приятелю, вземете от хората си и възможно най-бързо се върнете в гората, убийте

седемте деца и като доказателство ми донесете седемте верижки! Ако не го направите, ще платите със собствения си живот, а ако го сторите, ще получите голяма награда.“ Ловецът казал: „Ще изпълня заповедта Ви“, взел със себе си седмина мъже и се отправил с тях към гората. Попътно минали през село, където се била струпала голяма тълпа хора. Ловецът попитал за причината и получил следния отговор: „Ще бъде екзекутирана жена, която е убила детето си.“ Ах, помислил си ловецът, тази жена ще бъде изгорена, задето е убила едно дете, а аз съм тръгнал да убия седем; прокълната да е ръката, която ще стори толкова нещо! Тогава всички ловци заявили: „Няма да сторим никакво зло на децата, ами ще снемем верижките им и ще ги отнесем на кралицата като доказателство, че децата са мъртви.“ Те стигнали до гората, а отшелникът тъкмо бил излязъл да проси хляб в селото и бил взел със себе си едно от децата, което да му помага при носенето. Шестте останали викнали от страх, като видели непознатите мъже. „Не се бойте“, продумал ловецът. Уловили децата и смъкнали верижките от шиите им; в същия миг децата се превърнали на бели лебеди и отлетели в небето. Ловците се уплашили много, но в края на краищата се върнали у дома и отнесли на кралицата шестте верижки, като обяснили, че са загубили седмата. Матабруна се разсърдила и наредила на един златар да изкове от шестте една паница. Златарят взел едната верижка и понечил да изпробва в огъня, дали среброто е добро. Тогава верижката натежала така, че вече тежала толкова, колкото преди това шестте заедно. Златарят се учудил, дал петте на жена си да ги съхрани; а от шестата, която била разтопена, направил две паници, всяка толкова голяма, колкото била поискала Матабруна. Едната запазил заедно с верижките, а другата отнесъл на кралицата, която останала много доволна от тежестта и големината ѝ. Когато децата се превърнали в бели лебеди, отшелникът се завърнал заедно с младия Елиас у дома и се ужасил, дето останалите ги нямало. Търсели ги през целия дълъг ден, чак до вечерта, не ги намерили и много се натъжили. Рано на следващата сутрин малкият Елиас продължил да дири братята и сестра си, додето достигнал до някакво езерце, а в него видял шест лебеда, които доплували и позволили да ги нахрани с хляб. От този миг той всеки ден отивал до езерото и носел хляб на лебедите; така минало много време.

Матабрун пък все мислела как да погуби затворената Беатрикс. Намерила лъжесвидетел, който твърдял, че познавал кучето, с което кралицата била извършила нечестивото си деяние. Ориант отново се почувствал оскърбен; и когато свидетелят заявил, че ще докаже твърдението си пред Божия съд в битка срещу всекиго, кралят се заклел, че Беатрикс ще умре, ако никой боец не се застъпи за нея. В нещастията си тя се обърнала към Бога, който чул молбите ѝ и пратил ангел при отшелника. Този последният научил всичко, което се било случило: кои са лебедите и каква опасност грози бедната им майка. Младият Елиас се зарадвал от тази вест и се отправил босоног, гологлав и облечен в дрехите си от листа към двореца на краля, своя баща. Съдът тъкмо се бил събрал и предателят стоял готов да се бие. Появил се Елиас, чието единствено оръжие била една дървена тояга. При все това младежът надвил противника си и доказал невинността на любимата си майка, която тутакси била освободена и възстановена в предишните си права. Когато цялото предателство било разкрито, повикали златаря, който бил изковал верижките на лебедите. Той дошъл и донесъл пет верижки и паницата, която бил изработил от шестата. Елиас взел въпросните верижки и нямал търпение да освободи братята и сестрата си; изневиделица в дворцовото езеро долетели шест лебеда. Бащата и майката излезли с него, а народът се тълпял на брега в желанието си да види чудото. Щом забелязали Елиас, лебедите доплували до него, той ги погалил по перата и им показал верижките. След което поставил една след друга верижките около шиите им, в същия миг те застанали в човешкия си лик пред него, четири снове и една дъщеря, и родителите се втурнали да прегърнат и целунат децата си. Когато обаче шестият лебед видял, че само той е останал и не се е превърнал в човек, дълбоко се натъжил и заскубал от болка перата си; Елиас плачел и го увещавал да има търпение. Лебедът кимнал с глава, все едно му благодари, и всички го съжалили. След което петте останали деца били отведени в църквата и кръстени; дъщерята получила името Роза, а по-късно четиримата братя станали благочестиви и храбри герои.

След тези удивителни събития крал Ориант предал управлението на кралството в ръцете на сина си Елиас. Младият крал на свой ред решил най-напред да отдаде справедливост, превзел здравата крепост, в която се била укрила Матабрун, и предал злодейката на съда, който я

осъдил на смърт чрез изгаряне. Присъдата била незабавно изпълнена. Елиас управлявал още известно време в Лилефорт; когато обаче един ден видял лебеда, своя брат, да тегли някаква ладия в дворецовото езеро, загубил покой и сметнал видяното за небесен знак, подканващ го да последва лебеда и да придобие някъде другаде чест и слава. Събрал родителите, братята и сестра си, разкрил им намерението си и ги разцелувал за сбогом. След което наредил да му донесат ризницата и щита. Ориант, баща му, му подарил рог и казал: „Пази този рог! Защото всички, които чуят звука му, няма да бъдат споходени от злина.“ Лебедът изкрещял три-четири пъти със странен глас и Елиас се спуснал към езерото; птицата тутакси разперила криле, все едно радостно го поздравява, и склонила глава. Елиас стъпил на ладията, а лебедът застанал пред нея и я повел; понесли се бързо от река към река, от поток към поток, додето не стигнали мястото, отредено им по Божия воля.

По това време властвал Ото I, император на Германия, и под неговия скиптър стояли Ардените, Лютих и Намур. Той тъкмо бил свикал събрание в Ниймеген и всеки, който се жалвал за някаква несправедливост, идвал и съобщавал за нея. Случило се така, щото и графът на Франкенбург се изправил пред императора и обвинил херцогинята на Билон (Буйон) Клариса, че е отровила съпруга си и че по време на неговото тригодишно плаване е родила незаконна дъщеря; поради което страната трябва да се падне нему като брат на херцога. Херцогинята се оправдавала колкото можела; съдиите обаче отредили Божи съд, при който боец трябвало да се изправи срещу графа на Франкенбург и да защити невинността ѝ. Херцогинята обаче се оглеждала напразно за спасител; междувременно всички чули звука на рог. Императорът погледнал през прозореца и съзрял по водата да се носи ладия, водена от лебед, а в нея стоял Елиас във всеоръжие. Император Ото се учудил, и когато лодката спряла и юнакът скочил на брега, накарал да го доведат незабавно при него. Херцогинята също го видяла да се приближава и разказала на дъщеря си съня, който сънувала последната нощ: „Присъни ми се, че спорим с графа пред съда и че съм осъдена да бъда изгорена. И когато пламъците изригнаха, над главата ми прелетя лебед и донесе вода, с която угаси огъня; от водата се надигна риба, която накара всички да се разтресат от страх; ето защо се надявам, че този рицар ще ни спаси от смъртта!“

Елиас поздравил императора и рекъл: „Аз съм беден рицар, когото жаждата за приключения доведе тук, за да Ви служи.“ Императорът отговорил: „Приключението е налице! Тук пред Вас стои осъдена на смърт херцогиня; ако се биете за нея, бихте могли да я спасите, стига делото ѝ да е право.“ Елиас хвърлил поглед към херцогинята и тя му се видяла напълно почтена, а пък дъщеря ѝ била такава чудна красавица, че много му се харесала. Тя му се заклела през сълзи, че е невинна; и Елиас приел да се сражава за нея. Било дадено началото на двубоя и след опасно сражение Рицарят с лебеда съумял да отсече главата на граф Ото, така че невинността на херцогинята била доказана. Императорът поздравил победителя; а херцогинята отстъпила страната на дъщеря си Клариса и я омъжила за героя, който я бил освободил. Сватбата била отпразнувана пищно в Ниймеген; след което се оттеглили в Билон, където били посрещнати с радост. След девет месеца херцогинята родила дъщеря, която получила името Ида и покъсно станала майка на прочути герои. Един ден херцогинята попитала съпруга си за приятелите и сродниците му, както и откъде е дошъл. Той обаче не отговорил, ами ѝ забранил да задава такива въпроси; в противен случай ще бъде принуден да се раздели с нея. Та тя повече не го разпитвала и шест години живели в мир и покой.

Само че забраниш ли нещо на жените, те непременно го правят, и една нощ, лежейки до съпруга си, херцогинята все пак рекла: „О, господарю мой! Ще ми се да узная откъде сте.“ Като чул това, Елиас се натъжил и отвърнал: „Знаете, че не бива да научите; заклевам Ви се, че утре ще напусна страната.“ И колкото тя и дъщеря им да се вайкали и плачели, на сутринта херцогът станал, привикал хората си и им наредил да отведат жена му и дъщеря му в Ниймеген, за да ги повери на императора; тъй като никога повече няма да се върне. При тези му думи се дочул викът на лебеда, който се радвал на завръщането на брат си, и Елиас стъпил на ладията. Херцогинята отпътувала заедно с дъщеря си за Ниймеген, а скоро там доплувал и лебедът. Елиас надул рога си и се изправил пред императора, комуто заявил, че по принуда трябва да напусне страната му, и му поверил дъщеря си Ида. Ото приел и като се сбогувал, Елиас целунал нежно жена си и детето и отпътувал с ладията.

Лебедът го повел отново към Лилефорт, където всички, но най-вече майка му Беатрикс, го срещнали с радост. Елиас умувал преди

всичко как да освободи брата си лебед. Повикал златаря и му подал паниците, като му заповядал да изкове от тях верижка като онези, които някога разтопил. Златарят го сторил и донесъл верижката; Елиас я окачил на лебеда и той тутакси се превърнал в красив юноша, бил кръстен и назван Есмер (според други Емери, Емерих).

След някое време Елиас разказал на роднините си случилото му се в страната Билон; отрекъл се от света и встъпил в манастир, за да живее там до края на дните си. За спомен обаче накарал да построят дворец, напълно подобен на онзи в Ардените, и го нарекъл със същото име, Билон.

Когато Ида, дъщерята на Елиас, навършила четиринадесет години, император Ото я оженил за Евстахий, граф от Бон. Веднъж, докато спяла, на Ида се присънило, че на гърдите ѝ лежат три деца, всяко с корона на главата; ала короната на третото се строшила и тя дочула глас, който ѝ казал, че ще роди трима синове, които ще принесат голяма полза на християнството; само трябва да внимава те да не сучат друго мляко освен нейното. За три години графинята родила трима синове; най-големият се казвал Готфрид, вторият Балдевин, третият Евстахий, и всички тях тя откърмила със собственото си мляко. Случило се обаче веднъж по Петдесетница графинята да се забави в църквата и да остави задълго само кърмачето Евстахий; детето плачело така, че една друга жена му дала да бозае от нея. Когато графинята се върнала и видяла сина си на гръдта на въпросната жена, тя възкликнала: „Ах, госпожо, какво сте направили? Сега детето ми ще загуби достойнството си.“ Жената отговорила: „Мислех, че върша добро, тъй като то плачеше и исках да го успокоя.“ Графинята обаче била съкрушена, не хапнала и не пийнала нищо целия ден, а и не поздравявала хората, които ѝ бивали представени.

Херцогинята, нейната майка, се опитвала междувременно да се осведоми за съдбата на съпруга си, както и къде се намира той; та тя разпратила поклонници да го дирят из всички страни. Най-сетне един от тези поклонници се озовал пред някакъв дворец, за името на който попитал и с удивление чул, че дворецът се казва Билон; понеже знаел много добре, че Билон се намира далеч от това място. Местните люде му съобщили обаче защо Елиас издигнал тази постройка и ѝ дал тъкмо това название, и разказали цялата история. Поклонникът поблагодарил Богу, задето най-сетне е намерил онова, което търсел толкова дълго;

явил се пред крал Ориант и синовете му и разказал, как стоят нещата с херцогинята в Билон и дъщеря ѝ. Есмер отнесъл радостната вест на Елиас в неговия манастир. Елиас дал на поклонника като знак венчалната си халка; останалите също пратили много скъпоценности на приятелите си в Билон. Поклонникът се отправил с тях към родината си и скоро херцогинята и графинята се явили при съпруга и баща си в неговия манастир. Елиас ги посрещнал радостен, не след дълго обаче умрял; от скръб херцогинята го последвала скоро. След като родителите ѝ били погребани, графинята се върнала у дома в страната си и възпитала синовете си в добродетелност и богобоязливост. По-късно тези синове отнели от неверниците Светите земи, а Готфрид и Балдевин били ръкоположени за крале в Йерусалим.

541. ЛЕБЕДОВИЯТ КОРАБ НА РЕЙН

През 711 година живяла Беатрикс, единствената дъщеря на Дитрих, херцога на Клеве, баща ѝ бил умрял и тя била господарка на Клеве и още много земи. По някое време девойката седяла на крепостната стена на Ниймеген, времето било ясно, тя съзерцавала Рейн и съзряла чудно нещо. Бял лебед плувал срещу течението, а на шията му имало златна верига. За веригата било закачено корабче, което той теглел, а в корабчето седял красив мъж. Той имал златен меч в ръката си, на врата му висял ловен рог, а на пръста му се виждал скъпоценен пръстен. Младежът слязъл от корабчето на брега, разговорил се с девойката и казал, че ще пази страната ѝ и ще прогони от нея враговете. Този младеж ѝ се понравил толкова, че тя го възлюбила и го взела за мъж. Ала той ѝ рекъл: „Никога не ме питайте за моя род и произход; защото попитате ли ме, ще ме загубите и никога повече няма да ме видите.“ И ѝ казал, че се нарича Елиас; бил едър на ръст, същ великан. Та те имали много деца. След известно време обаче Елиас лежал в леглото до жена си и графинята го попитала непредпазливо: „Господарю, поне на децата си няма ли да кажете откъде сте?“ При тези ѝ думи той напуснал жена си, скочил в лебедовия кораб и отплавал, така че никога повече не бил видян. Жената се наскърбила и умряла от мъка още същата година. За децата обаче той оставил три неща, меч, рог и пръстен. Наследниците му все още са налице, а в замъка в Клеве се издига висока кула, на върха на която се върти лебед; наричат я Лебедовата кула в памет на случилото си.

542. ЛОЕНГРИН В БРАБАНТ

Херцогът на Брабант и Лимбург умрял, без да остави друг наследник освен младата си дъщеря Елз или Елзам; нея поверил на смъртното си легло на едного от ординарците си, Фридрих от Телрамунд. Фридрих, който иначе бил храбър герой и убил в Стокхолм някакъв дракон, се възгордял и поискал ръката и земите на младата херцогиня под лъжливия претекст, че му е обещана за жена. Тъй като тя постоянно отказвала, Фридрих се оплакал пред император Хайнрих Птицелов; и този отсъдил тя да защити себе си пред Божия съд, като някой герой се бие с кандидата. Той като никой не се намерил, херцогинята се помолила сърдечно Богу за спасение. Тогава далеч, чак до Монсалвач при Грал, се понесъл звънът на камбаната, оповестяващ, че някой има нужда от незабавна помощ; и Грал решил да прати сина на Парцифал, Лоенгрин. Той тъкмо се канел да сложи крак в стремето, когато по реката доплувал лебед, който влачел след себе си кораб. Щом го съзрял, Лоенгрин се провикнал: „Върнете жребеца в конюшнията; аз ще отида с тази птица там, където ме отведе.“ Доверявайки се Богу, той не взел храна на кораба; след като плавали пет дена по морето, лебедът потопил човката си във водата, уловил рибка, изял половината и дал на княза другата половина да похапне.

Междувременно Елзам свикала князете и людете си на съвет в Антверпен. В деня на събранието по Шелде бил видян да плува лебед, теглещ корабче, в което спял изтегнат върху щита си Лоенгрин. Лебедът спрял на кея и князът бил срещнат с радост; щом изнесли от кораба шлема, щита и меча му, лебедът отплавал обратно. Лоенгрин научил за неправдата, която сполетяла херцогинята, и охотно приел да се сражава за нея. След което Елзам свикала роднините и поданиците си, мнозина от които с готовност се явили; включително крал Готхарт, нейният вуйчо, призован от абата на Кларбрун Гундемар. Шествието потеглило, всички участници се събрали в Заарбрюк и оттук се отправили към Майнц. Император Хайнрих, който се бил установил във Франкфурт, ги посрещнал в Майнц; и в този град била снаряжена

арената, на която трябвало да се бият Лоенгрин и Фридрих. Героят на Грал надвил; Фридрих признал, че е излъгал херцогинята, и бил премазан с чукове и посечен с брадва. Елзам и Лоенгрин, които отдавна се обичали, се оженили; ала преди това той скришом ѝ рекъл, че не бива да си отваря устата да пита за неговия произход; понеже в противен случай той тутакси ще трябва да я напусне.

Известно време съпрузите живели в несмутимо щастие и Лоенгрин владеел страната мъдро и могъщо; а и помагал много на императора в походите му срещу хуните и езичниците. Случило се обаче, щото по време на турнир свалил с копието си херцога на Клеве и онзи си счупил ръката; от завист херцогинята на Клеве започнала да подреква сред жените: „Няма съмнение, че Лоенгрин е храбър герой, а и вярата му в Христа е голяма; жалко, че благородничеството му е под въпрос; понеже никой не знае откъде доплава в страната ни.“ Тези думи проболи сърцето на херцогинята на Брабант, тя се изчервила и пребледняла. През нощта в леглото, докато лежала в ръцете на съпруга си, тя заплакала, а той рекъл: „Любима, какво ти е?“ „Херцогинята на Клеве ме засегна дълбоко“, ала Лоенгрин замълчал и не попитал нищо повече. Втората нощ тя пак се разплакала; той забелязал и отново я утешил. Но третата нощ Елзам не успяла да се въздържи и продумала: „Господарю, не ми се сърдете! Бих искала да узная откъде сте родом; защото сърцето ми подсказва, че сте истински благородник.“ Когато се разсъмнало, Лоенгрин обявил публично откъде е: че Парцифал е баща му и Бог го е пратил от Грала. След което накарал да доведат двете деца, които херцогинята му била родила, целунал ги и наредил добре да пазят рога и меча, които оставя; на херцогинята дал пръстенчето, което някога му дарила майка му. Тогава бързо доплувал приятелят му, лебедът, а зад него било корабчето; князът влязъл в него и поел по водите към земите на Грала. Елзам припаднала, та трябвало с клин да разтварят зъбите ѝ и да ѝ дават вода. Императорът взел сираците при себе си; децата се казвали Йохан и Лоенгрин. А вдовицата оплаквала и въздишала до края на дните си за своя любим съпруг, който никога не се върнал.

543. КРАЯТ НА ЛОЕРАНГРИН В ЛОТАРИНГИЯ

След като Лоерангрин оставил меча, рога и пръстенчето си и напуснал Брабант, той пристигнал в страната Лизабория (Люксембург) и станал съпруг на красивата Белайе, която се пазела да не пита за произхода му и безмерно го обичала, така че не можела да прекара и час без да го види. Защото се бояла от скитническия му дух и се стараела да го задържи вкъщи; князът обаче не понасял такъв еднообразен живот и често ходел на лов. Докато го нямало, Белайе седяла полумъртва и няма у дома си; измъчвала се и ѝ се струвало, че му е сторена магия. Та една камериерка я посъветвала, ако иска да го привърже по-силно към себе си, да изчака умореният от лова Лоерангрин да заспи, да отреже късче от плътта му и да го изяде. Но Белайе отхвърлила това предложение и рекла: „По-скоро ще се оставя да бъде погребана, отколкото да посегна дори на един негов пръст“, ядосала се на камериерката и оттогава я лишила от благосклонността си. Позеленяла от яд, предателката отишла при роднините на Белайе, които завиждали на кралската дъщеря заради героя, и им наговорила всевъзможни лъжи. Тогава фамилията на Белайе решила да отрежат от плътта на Лоерангрин, с която единствено можели да бъдат смекчени страданията на родственницата им; и когато един ден той отново отишъл на лов, а сетне заспал, присънило му се, че хиляда меча са вдигнати над неговата глава. Ужасен, скочил и видял мечовете на предателите. Всички се разтреперили пред юнака, със собствената си ръка той избил повече от сто мъже. Те обаче били здраво свързани помежду си и не престанали да го нападат, докато не му дошли твърде много и получил рана на лявата си ръка, при това толкова тежка, че никой лекар не съумявал да я излекува. Когато видели, че е смъртно ранен, всички паднали в нозете му поради неговата голяма доблест. Като научила за смъртта му, Белайе умряла от скръб. Лоерангрин и Белайе били балсамирани и положени заедно в гробницата, а сетне над гробовете им бил построен манастир; труповете им все още биват

показвани на поклонниците. Страната, наричана преди Лизабория, приела оттогава названието Лотарингия. Това се случило в петстотната година след раждането на Христа.

544. РИЦАРЯТ С ЛЕБЕДА

Херцог Готфрид от Брабант умрял, без да остави мъжки наследници; в една грамота обаче той обявил, че страната трябва да остане за херцогинята и дъщеря му. Ала братът на Готфрид, могъщият херцог на Саксония, нехаел за въпросната грамота и без да обръща внимание на жалбите на вдовицата и сираците, поискал нему да принадлежи страната, която според немското право не можела да бъде наследена от жени.

Затова херцогинята решила да се оплачи на краля; и когато скоро след това Карл пристигнал в Нидерландия и се установил в Ниймеген на Рейн, явила се пред него заедно с дъщеря си и поискала справедливост. Там пристигнал и саксонският херцог и бил готов да отговори на жалбата. Случило се обаче така, че кралят погледнал през един прозорец и съзрял бял лебед, който плувал по Рейн и влачел след себе си за блестяща сребърна верига корабче; в него спял рицар, подложил щита си като възглавница, а до него лежали шлемът и ризницата му; лебедът направлявал кораба като изкусен моряк и го довел до кея. Карл и целият двор силно се удивили на това странно събитие; всички забравили жалбата на жените и се втурнали надолу към брега. Междувременно рицарят се събудил и слязъл от ладията; кралят го срещнал добронамерено и сърдечно, уловил го за ръка и го повел към крепостта. Тогава героят продумал на птицата: „Върви си по пътя, мили лебеде! Когато отново ми потрябваш, ще те повикам.“ Лебедът тутакси се обърнал и се махнал от погледа им заедно с корабчето. Всички се взирали с любопитство в чуждия гост; Карл се върнал в помещението, където бил свикан съдът, и му посочил неговото място сред другите князе.

Херцогинята на Брабант започнала в присъствието на красивата си дъщеря подробно да се оплаква, а сетне херцогът на Саксония проговорил в своя защита. Накрая предложил да се сражава за правата си, а херцогинята трябвало да му противопостави противник, който да отстои нейните. Тя силно се изплашила; понеже онзи бил

изключителен герой, срещу когото никой не би дръзнал да се изправи; напразно обхождала с поглед цялата зала, в нея не се намерил никой, който да предложи себе си. Дъщеря ѝ се завайкала високо и се разплакала; тогава се надигнал рицарят, доведен в страната от лебеда, и се закълел да се сражава за нея. След което двете страни се въоръжили за битката и след дълъг и упорит двубой победата в края на краищата се усмихнала на рицаря с лебеда. Саксонският херцог загубил живота си, а наследството на херцогинята било освободено. Тя и дъщеря ѝ се поклонили на героя, който ги бил спасил, и той приел предложената му ръка на девойката при условие тя никога да не го пита откъде е дошъл и кой е родът му; понеже в такъв случай щяла да го загуби.

Херцогът и херцогинята създали две деца и ги възпитали добре; ала майка им се чувствала все по-потисната от това, дете съвсем не знаела кой собствено е баща им; така че в края на краищата тя му задала забранения въпрос. Рицарят се ужасил дълбоко и проговорил: „Ти разби щастието ни и ме виждаш за сетен път.“ Херцогинята съжалила, ала било твърде късно, всички паднали в нозете му и го замолили да остане. Героят се въоръжил и лебедът доплувал със същото корабче; рицарят целунал двете си деца, сбогувал се със съпругата си и благословил целия народ; след което стъпил на кораба, поел по пътя си и никога повече не се върнал. Скръбта измъчвала безмилостно жената, но тя старателно отгледала децата си. От семето на тези деца произлизат много благородни родове, тези от Гелдерн и Клеве, както и графовете на Ринек; всички те имат лебед на герба си.

545. ДОБРИЯТ ГЕРХАРД ШВАН

Един ден крал Карл стоял до прозореца и гледал към Рейн. Видял по водата да плува лебед с копринено въже около шията, за което била закачена лодка; в лодката седял рицар във всеоръжие, а на шията му висял надпис. Щом рицарят слязъл на брега, лебедът отпътувал заедно с кораба и никога повече не бил видян. Навилон (Нибелунг), един от хората на краля, пресрещнал чужденеца, протегнал му ръка и го отвел при краля. Карл го попитал за името; ала рицарят не можел да говори, ами му посочил надписа; а там било написано, че Герхард Шван е дошъл да му служи, а в замяна трябвало да получи земя и жена. Навилон снел въоръжението му и го окачил на стената; а Карл на свой ред му подал красиво наметало и двамата се отправили към масата. Когато обаче Роланд видял новопристигналия, попитал що за човек е този. Карл отвърнал: „Бог ми го прати“, а Роланд продумал: „Изглежда храбрец.“ Кралят заповядал да го обслужат добре. Герхард бил мъдър мъж, служил добре на краля и всички го харесвали; той бързо научил езика. Кралят бил много благоразположен спрямо него, дал му за жена сестра си Адалис (на датски: Елиза) и го издигнал за херцог на Ардените.

---

[0] Герхард Лебеда. ↑

546. ШВАНРИНГИТЕ В ПЛЕСЕ

Господарите на Шванринг^[36] дошли от далечна страна в областта Плесе и се накатали да се установят там. През 892 година между тях и тези от Беверщайн избухнала разпра; а те били трима братя: Зигфрид, Зигхарт и Готшалк от Шванринг; и носели върху щитовете си лебедови крила и пръстен. Бодо от Беверщайн прострелял Зигхарт със стрела и побягнал от мъстта на братята във Финландия, където се установил. А останалите от Беверщайн издигнали здрава крепост срещу Шванрингите, наречена Харденберг или Беверщайн. Готшалк и Зигфрид пък се заели да построят своя крепост. Един ден се отпавили на лов от Хьокелхайм към високата гора, наречена Лангфорст или Плесенвалд, и с тях бил незаконороденият им брат Хайзо Шваненфлюгел^[37], добър и изкусен ловец, който познавал отлично горските и полски пътища и пътеки; а и знаел за нападенията на Харденбергци. Той забелязал някакво хубаво местенце в ъгъла срещу Лайне^[38] и го посочил на братята си, а те рекли: „Еха, че хубаво местенце! Тук ще построим укрепления си дом.“ Та те го построили на въпросното местенце и първоначално го нарекли Плетцкен, сетне Плесе; накрая Шванрингите и сами приели названието „господари на Плесе“. След което спечелили битката с Харденбергци. Пастирите все още посочват мястото, където бил прострелян Зигхарт (между селата Ангерщайн и Парнхозен), и добавят, че преди време там е имало кръст, наречен Кръстът на Шванрингите.

---

[36] Лебедов пръстен. ↑

[37] Хайзо Лебедовото крило. ↑

[38] Река в Тюрингия и Долна Саксония. ↑

547. ОЛДЕНБУРГСКИЯТ РОГ

В дома Олденбург грижливо се пазел изкусно изработен и извънредно изящен рог за пиене, който понастоящем се намира обаче в Копенхаген. Сказанието е следното: През 990 (967) страната владееел граф Ото. Тъй като бил велик ловец и много обичал лова, на двадесети юли през споменатата година тръгнал на лов заедно с мнозина от благородниците и слугите си, като се канел да претърси за дивеч най-вече гората, наречена Бернефойер. Та графът сам подгонил една сърна и я преследвал от Бернефойер чак до Озенберг, така че загубил от погледа си цялата свита, застанал с белия си кон на хълма и се огледал за спътниците си, ала наоколо не се чувал дори кучешки лай. И тъй като било много горещо, си рекъл: Ах, Господи, да имаше малко студена вода! Щом графът произнесъл тези слова, Озенберг се отворил и от процепа излязла красива девойка, нагиздена, облечена в прекрасни одежди, с хубави, спускащи се до раменете ѝ коси и венче върху тях, и носела в ръце скъпоценен позлатен сребърен съд с формата на ловен рог, изкусно изработен и пълен догоре. Тя подаде рога на графа и го подканила да отпие от него, за да се освежи.

Графът поел позлатения сребърен рог от девойката, вдигнал капака и надникнал вътре: разклатил намиращото се в него питие или каквото и да било там и тъй като то не му се понаряло, отказал на девойката да вкуси от него. На което тя отговорила: „Мили ми господарю, доверете ми се и пийте! Това няма да Ви навреди, ами напротив, за Ваше добро е“, като допълнила, че ако той, графът, отпие, ще е от полза не само за самия граф Ото и хората му, ами и за целия дом Олденбург, че земите му ще се замогнат и ще благоденстват. Ако пък не ѝ повярва и не поиска да пие, в бъдеще няма да има единство в Олденбургския графски род. Ала графът не обърна внимание на думите ѝ, ами продължил, и то с право, да се колебае дали да отпие; след което хванал позлатения сребърен рог и го излял зад гърба си, като част от течността пръснала върху белия кон; и там, където попаднали капките и го намокрили, космите му опадали. Като видяла

това, девойката поискала обратно рога си; ала графът се спуснал бързо по хълма с рога в ръката си и като се огледал, видял девойката да влиза в земята; графът бил обзет от ужас, смушкар коня си и препуснал стремително към слугите си, разказал им какво му се случило, показал им позлатения сребърен рог и го отнесъл със себе си в Олденбург. И тъй като го бил придобил по такъв чудесен начин, както той, така и следващите господари на дома го съхранявали като скъпоценност.

548. ФРИДРИХ ОТ ОЛДЕНБУРГ

Граф Хуно от Олденбург бил благочестив и праведен мъж. Когато по негово време император Хайнрих IV свикал князете в Гослар, Хуно не отишъл, тъй като имал да върши богоугодни и благочестиви дела. Тогава някакви интриганти го наклеветили и обвинили в бунт срещу властта; а императорът на свой ред наредил да бъде изправен пред Божия съд, като се бие с един чудовищен и свиреп лъв. Придружен от младия си син Фридрих, Хуно се отправил към императорския двор; Фридрих се решил да излезе срещу звяра. Баща и син молели Бога за помощ и дали обет да построят богат манастир за Дева Мария, ако победата е за тях. Фридрих накарал да изработят сламено чучело, въоръжено като човек, подхвърлил го хитро на лъва, изплашил го и победил, без да бъде наранен. Императорът прегърнал героя, дарил го с колан и пръстен и му предоставил много имоти от кралството. Фризите възпели в песни този подвиг.

549. ДЕВЕТТЕ ДЕЦА

В Мьоленбек, манастирска църква на Везер, показват дървена скулптура на светица, държаща църква в ръката си. Сказанието е следното: След дълго отсъствие граф Уфо се връщал от далечни земи в родината си, като по пътно му се присънило, че Хилдбург, съпругата му, му е родила междуременно девет деца. Ужасен, той ускорил хода си и Хилдбург го срещнала радостно с думите: „Мислех, че си мъртъв, ала не останах сама, ами ти родих девет дъщери, всичките посветени Богу.“ Уфо отвърнал: „Тези деца са и мои, аз ще ги разкрася.“ Това били девет църкви, сред тях и тази в Мьоленбек, които благочестивата жена била построила и поддържала.

550. АМАЛАБЕРГА ОТ ТЮРИНГИЯ

В Тюрингия властвали трима братя, Бадерих, Херменфрид и Бертар. Херменфрид убил най-младия по внушение на съпругата си Амалаберга, една от дъщерите на Теодорих от Франкония. Тя не се задоволила с това, ами го подтиквала да отстрани и най-стария, като подклаждала братоубийствената война по следния коварен начин: когато един ден съпругът ѝ се канел да пирува, масата се оказала само наполовина покрита. Херменфрид попитал, какво значи това. „Който владее само половин кралство, продумала тя, трябва да се задоволи и със само наполовина покрита маса.“

551. СКАЗАНИЕ ЗА ИРМИНФРИД, ИРИНГ И ДИТРИХ

Кралят на франките Хуго (Хлодвиг) не оставил законен наследник освен дъщеря си Амелберг, омъжена за Ирминфрид, краля на Тюрингия. Франките обаче избрали за крал незаконородения му син Дитрих; този пък проводил пратеник до Ирминфрид с предложение за мир и приятелство; последният го приел с почести и за известно време го задържал в двора си. Ала кралицата на Тюрингия, която смятала, че има права върху Франкското кралство и Дитрих е неин слуга, повикала при себе си кралския съветник Иринг и го помолила да говори със съпруга ѝ, да не се поддава на предложението на един слуга. Въпросният Иринг бил много силен и храбър, умен и изкусен в съветите си, така че съумял да убеди краля да откаже мира с Дитрих, за който го придумвали останалите съветници. Ето защо Ирминфрид заръчал на пратеника да отговори на господаря си, че той трябва да се стреми да придобие по-скоро свободата си, нежели кралството. На което пратеникът възразил: „Бих предпочел да загубя главата си, отколкото да слушам такива думи от теб; защото — зная добре това — заради тях франки и тюрингци ще пролеят много кръв.“

Като получил това съобщение, Дитрих пламнал от гняв, отпратил се със силна войска към Тюрингия и заварил шурей си да го чака при Рунибергун. Първите два дни битката била равностойна; на третия обаче Ирминфрид я загубил и побягнал с останалите му хора към своя град Шидинг, разположен на река Унщрот.

Тогавя Дитрих свикал военачалниците си. Един от тях, Валдрих, го посъветвал, след като бъдат погребани мъртвите и превързани ранените, да се върне с останалата си войска у дома, понеже не му достигат силите да продължи войната. Кралят обаче имал верен и опитен слуга, който дал друг съвет и настоявал, че непоколебимостта е най-доброто в благородните дела, както ни учат предците; че не бива да се отстъпва от покорената страна и да се позволи на победените да се окопитят, тъй като с помощта на нови съюзи те могат отново да

станат опасни, докато сега са обкръжени и сами. Този съвет допаднал на краля и той призовал чрез пратеници саксите, на които заявил, че ако му помогнат да надвие старите им врагове, тюрингите, ще им предостави за вечни времена тяхното кралство и страна.

Без да се помайват, саксите пратили девет военачалници, всеки с по хиляда мъже, чиито яки тела, чужди нрави, оръжия и одежди удивили франките. След обяда те се разположили по ливадите край реката, а на следната сутрин нападнали града; и двете страни се сражавали с изключителна храброст, тюрингите — за отечеството си, саксите — за придобиване на земи. В разгара на битката Ирминфрид пратил Иринг, за да предложи на франкския крал скъпоценности и подчинение в замяна на мира. Подкупените със злато съветници на Дитрих го съветвали да приеме, тъй като ако саксите победят тюрингите, те могат да бъдат много опасни съседи; така че кралят обещал да приеме на другата сутрин зетя си и да отпрати саксите. Иринг останал в лагера на франките и проводил пратеник до господаря си, за да бъде успокоен градът; той самият щял да се погрижи намеренията на краля да не се променят през нощта.

Тъй като гражданите били уверени, че ще има мир, един излязъл от града с ястреба си, за да му потърси храна на речния бряг. Случило се обаче така, че изпуснал птицата, тя прелетяла на отсрещния бряг и била уловена от един сакс. Тюрингецът си го поискал, ала саксът отказал. Тюрингецът рекъл: „Ако ми върнеш птицата, ще ти открия нещо, което ще е от полза за теб и приятелите ти.“ Саксът отвърнал: „Хайде, казвай го, ако искаш да си получиш желаното.“ „Знай, казал тюрингецът, че кралете сключиха мир и възнамеряват утре сутрин да ви изловят в лагера ви и да ви избият!“ След като повторил напълно сериозно казаното и посъветвал саксите да бягат, онзи пуснал ястреба и съобщил на другарите си какво е научил.

Саксите били смутени и разколебани, ала тогава един почитан от всички старец на име Хатхугас грабнал свещения пряпорец, върху който били изобразени лъв и дракон, а над тях орел в полет, и продумал: „Досега съм живял сред саксите и никога не съм ги видял да бягат; няма как и сега да бъда принуден да сторя нещо, на което не съм научен. Ако не мога да продължа да живея, бих предпочел да падна с приятелите си; падналите другари, дето лежат тук, са пример за

старата доблест, тъй като те предпочетоха да загинат, вместо да отстъпят пред врага. Та нека още тази нощ превземем укрепения град.“

С настъпването на нощта саксите проникнали отвъд незащитените стени в града, избили възрастните и пощадили единствено децата; Ирминфрид се измъкнал заедно с жена си, децата си и малка свита. Сражението станало на първи октомври. Франките похвалили саксите за победата, приели ги дружески и им отстъпили завинаги обещаните земи. Дитрих привикал измамно измъкналия се крал и най-сетне сговорил с лъжливи обещания Иринг да убие господаря си. Когато Ирминфрид се върнал и се хвърлил по очи пред Дитрих, стоящият наблизо Иринг посякъл собствения си господар. Веднага след това кралят прогонил от очите и кралството си оногова, който с противоестественото си дело си спечелил ненавистта на всички люде. Тогава Иринг възкликнал: „Преди да тръгна, ще отмъстя за господаря си“, измъкнал меча си и пронизал крал Дитрих. След което положил тялото на господаря си върху това на Дитрих, та победеният приживе да победи в смъртта; пробил си път с меча си и избягал.

Славата на Иринг е толкова голяма, че Млечният път на небето е назван на името му, Ирингов път.

552. ЛОВУВАНЕТО В ЧУЖДА ГОРА

Пфалцграфът на Саксония Фридрих живеел в Остерландия край Тюрингия, в прекрасния си замък Вайсенбург на Унщрут. Съпругата му по произход била маркграфиня на Щаде и Залцвелд, името ѝ било Аделхайд, млада и красива дама, която обаче не му родила деца. В същото време тя скришом развратничела с Лудвиг, графа на Тюрингия и Хесен и съблазнена от любовта си към него, търсела начин да се отърве от стария си господар и да се свърже с младия граф, сиреч с любовника си. Та двамата се сговорили да убият маркграф^[39] по следния начин: в уречен ден Лудвиг трябвало да отиде в принадлежащата на господаря ѝ гора, наречена Райсен, край Мюнхродското поле (според други край Шиплиц) и да ловува там, без да е бил призован и поканен; така тя можела да подтикне и накара господаря си да му забрани лова; и той ще има причина да потърси правата си. Заслепен от дявола и красотата на жената, графът се съгласил. Когато настъпил уреченият за убийството ден, маркграфинята накарала да приготвят банята и да се погрижат добре за господаря ѝ. Междувременно се появил граф Лудвиг, надул ловния си рог, разляял кучето си и наченал лова си току пред портите на пфалцграфа. Госпожа Аделхайд се втурнала към Фридрих в банята и се провикнала: „Чужди хора ловуват най-нахално в земите ти; не бива да го допускаш, ами трябва да отстояваш строго господството и свободите си.“ Маркграфът се разгневил, изскочил от банята, бързо наметнал мантия над тънката риза, с която се къпел, и яхнал жребеца си, неподготвен и невъоръжен. Само няколко слуги и кучета се втурнали с него в гората; и като съзрял графа, нападнал го със сурови думи. Онзи се обърнал и го пронизал с ловно копие, така че Фридрих рухнал мъртъв от коня си. Лудвиг продължил по пътя си, а слугите отнесли трупа в замъка и горко го оплакали; пфалцграфинята кършела ръце, скубела си косите и се преструвала на убита от скръб, за да не падне подозрение върху нея. Фридрих бил погребан и на мястото на убийството му бил поставен каменен кръст, който стои до ден-днешен;

на едната страна има ловно копие, а на другата е издълбан латинския надпис: В лето Господне 1065 тук издъхна пфалцграф Фридрих, пронизан от копието на Лудвиг. Преди да е минала и година, граф Лудвиг отвел госпожа Аделхайд в замъка си Шауенбург и я взел за жена.

---

[39] Тук и малко по-долу контекстът подсказва, че всъщност се има предвид пфалцграф Фридрих. ↑

553. КАК ЛУДВИГ ИЗГРАДИЛ ВАРТБУРГ

Когато Майнцкият епископ кръстил Лудвиг, наречен Скачача, предоставил му всички принадлежащи на манастира земи, от Хьорзел до Вера. А Лудвиг, когато пораснал, построил Вартбург край Айзенах и се говори, че това станало по следния начин: По някое време той ловувал из планините и преследвал някакъв дивеч до Хьорзел край Нидерайзенах, до самия хълм, където сега се издига Вартбург. Там Лудвиг зачакал свитата и слугите си. Хълмът много му харесал, понеже бил стръмен и здрав; а същевременно горе бил просторен и достатъчно широк, за да се строи на него. Ден и нощ графът мислил как да се сдобие с него, тъй като той не му принадлежал, ами се числял към Мителщайн^[40], който пък бил собственост на господарите на Франкенщайн. Измислил една хитрост, събрал хора и ги накарал за една нощ да изнесат в кошове пръст от земите му на хълма и да го засипят с нея; след което поел за Шьонбург, сключил мирно споразумение с гражданите и започнал насилствено да строи на въпросния хълм. Господарите на Франкенщайн го обвинили пред императора, че дръзко и насилствено се разпорежда с тяхна собственост. Лудвиг отговорил, че строи върху собствена земя и че има правото да я задържи. Тогава било отсъдено: Ако успее да го докаже и потвърди с дванадесет достойни мъже, може да я ползва. Та той повикал дванадесет рицаря, качил се с тях на хълма, те извадили мечовете си и ги забии в пръстта (която бил накарал да изнесат на него), след което се заклели, че графът строи върху собствена земя и че най-горният пласт от древни времена принадлежи тъкмо на неговото господарство. Така хълмът останал негов и новата крепост нарекъл Вартбург, понеже на това място чакал свитата си.

---

[40] Т.е. „Междата“, понеже се намира помежду пет области. ↑

554. ЛУДВИГ СКАЧАЧА

Братята и приятелите на маркграф Фридрих се оплакали пред императора от злодеянието, което ландграфът на Тюрингия и Хесен Лудвиг извършил заради една красива жена. Така те получили разрешението на императора да го заловят, щом го срещнат. Открили го в манастира Магдебург и го отвели в Гибихенщайн при Хале ан дер Зале, където го държали в плен в някаква каменна килия, ала неокован, в продължение на две години. Като разбрал, че няма да се отърве жив, той призовал Бога, като обещал и дал обет, че ще построи църква в чест на свети Улрих в откупения от него наскоро град Зангерхаузен, стига да бъде спасен от това си злощастие. Но тъй като поради тежката мъка не ядял и не пиел нищо, съвсем отпаднал и помолил да изготви завещанието си, преди императорът да дойде и нареди да го убият. И пратил тайно послание на едного от слугите си, комуто наредил да дойде около пладне на следния ден, след като изготви завещанието си, да застане с два коня под къщата край Зале и да го чака. В стаята заедно с него имало шестима почтени мъже, които го пазели. Като дошло уреченото време, той се оплакал, че му е много студено; навлякъл много дрехи и закрачил равномерно насам и натам из стаята. От скука мъжете играели на табла и не обръщали особено внимание на движението му; междувременно той зърнал долу слугата си с двата коня, втурнал се към прозореца и скочил от високия каменен парапет в Зале.

Вятърът го подхванал, така че той не паднал тежко във водата, а слугата доплувал със свободния жребец до него. Ландграфът се метнал на него, свалил част от мокрите дрехи от себе си и препуснал на белия си жребец, който наричал Лебед, към Зангерхаузен. Поради този си скок той получил прозвището Лудвиг Скачача; поблагодарил Богу и построил красива църква, какъвто обет бил дал. Бог дарил с благодат сърцето му и това на съпругата му, така че те се покаяли за греха си.

555. РАЙНХАРТСБРУН

Когато ландграф Лудвиг отишъл в Рим и получил опрощение от папата за своя и на жена си грях, било му възложено да се отпрати по света и да построи църква в чест на света Богородица и на свети Йоан, който стоял с нея под кръста в Разпети петък. Та той се върнал у дома си, предал графството на сина си и потърсил подходящо място за строеж. И след като препускал известно време от Шьонберг към Вартбург, до един голям кладенец съзрял да седи някакъв грънчар. От него, както и от още няколко селяни от Фрихероде научил, че всяка нощ виждат да горят два ярки светилника, единият на мястото, където се намира катедралата, другият — там, където е параклисът на свети Йоан. Тогава графът си спомнил обета и осъзнал, че чрез тези светлини Бог му открива, щото именно тук желае да бъде църквата; накарал веднага да разчистят мястото, като изсекат дърветата, и се посъветвал относно строежа с епископа на Халберщат. Когато постройката била завършена, я нарекъл Райнхардсбрун, на името на грънчаря и кладенеца; там са погребани повечето от ландграфовете на Хесен и Тюрингия.

---

[0] Кладенецът на Райнхарт. ↑

556. ЗДРАВО ИЗКОВАНИЯТ ЛАНДГРАФ

В Рула, в гората на Тюрингия, има прастара ковачница и от древни времена за обозначаването на някой строг и непоколебим мъж се използва поговорката: Той е здраво изкован в Рула.

Първоначално ландграфът на Тюрингия и Хесен Лудвиг бил мек и приятен мъж, смирен спрямо всекиго; тогава неговите юнкери и благородници започнали да се възгордяват, подигравали му се и не изпълнявали нарежданията му, а същевременно потискали и унижавали поданиците. Веднъж ландграфът тръгнал на лов, навлязъл в гората и срещнал някакъв дивеч; и го преследвал толкова дълго, че се объркал и замръкнал. Тогава през дърветата забелязал огън, тръгнал натам и стигнал в Рула до някаква ковачница. Князът бил облечен в протрити дрехи, а на врата му висял ловният му рог. Ковачът го попитал кой е. „Ловец на ландграфа.“ Тогава ковачът възкликнал: „На ландграфа ли, пфу! Който го спомене, трябва да си избърше устата. На милозливия господар!“ Лудвиг премълчал, а ковачът продължил: „Ще те приютя за тази нощ; под навеса ще намериш сено, разполагай се там заедно с коня си; заради господаря ти няма да те приема в дома си.“ Ландграфът се оттеглил под навеса, ала не успял да заспи. Ковачът работил през цялата нощ и като удрял желязото с големия чук, при всеки удар викал: „Ландграфе, стани твърд, стани твърд като това желязо!“, и продължавал да го ругае: „Ах ти, негоден и злочест господарю! Каква е ползата от теб за бедните люде? Не виждаш ли как съветниците ти мъчат народа и всичко приписват на тебе?“ И през цялата дълга нощ продължил да разказва що за злодеяния вършат служителите му на бедните поданици. И добавял, че когато последните се оплачат, няма кой да им се притече на помощ; понеже господарят не се захваща с това, а рицарите се присмиват зад гърба му, наричат го ландграф Женчо и го смятат за нищожество. „Князът ни и ловците му гонят вълците към мрежата, а чиновниците — червените лисици (златните монети) в кесиите си.“ Такива и сходни на тях речи държал на чираците си ковачът през цялата дълга нощ; и с всеки удар на чука

ругаел господаря и го подканвал да стане твърд като желязото. Това продължило чак до сутринта; а ландграфът улавял всичко с ушите и сърцето си и оттогава станал строг и суров по характер и се захванал да смири вироглавците и да ги принуди да му се покорят. Някои не пожелали да търпят това, ами се съюзили и се възпротивили на господаря си.

557. ЛУДВИГ ОРЕ ЗАЕДНО С БЛАГОРОДНИЦИТЕ СИ

Когато Лудвиг Железният надвил едного от рицарите си, който се бил възправил срещу него, останалите се събрали и не искали повече да търпят. Тогава той се отправил срещу им в Наумбург на Зале, победил ги и ги изловил, след което ги отвел в крепостта, където ги укорил и наказал строго с думите: „Вие злонамерено не удържахте клетвата, която ми дадохте и с която ми се заклехте. Сега би трябвало добре да ви се отплатя; ако обаче го сторя, някой може да каже, че съм избил собствените си слуги; ако ви наложа глоба, на това също няма да се погледне с добро око; а ако просто ви пусна, оттук насетне няма да се съобразявате с гнева ми.“ След което ги взел, отвел ги в полето, където намерил рало, впрегнал в него непокорните благородници по четирима, изорал с тях една бразда, а слугите държали ралото; той на свой ред размахвал камшика и удрял, така че те се пребивали и рухвали на земята. След като изоравал една бразда, впрягал други четирима и така изорал цялата нива все едно с коне; след което накарал да оградят нивата с големи камъни за вечен спомен. Самата нива обявил за свободна — в смисъл, че колкото и голямо злодеяние да е извършил някой, озове ли се в нея, трябва да бъде смятан за свободен; а който наруши въпросната свобода, ще загуби главата си; нивата нарекъл Благородническата нива, а бунтовниците отвел в Наумбург, където те отново трябвало да му се заклнат и да му се покорят. Оттук насетне всички в страната имали страх от ландграфа; и щом чуели името му, онези, които били теглили ралото, въздишали и се топели от срам. Историята се разчула из всички немски земи и едни упреквали господаря и му се сърдели; други осъждали служителите, задето не били верни; според трети пък тези последните би трябвало да приемат по-скоро смъртта, нежели да се оставят да бъдат впрегнати в ралото. Към онези, които се смирили, ландграфът се отнасял добре и с благоразположение. Някои обаче не искали да забравят, ами заговорничели тайно или явно срещу живота му. Когато научавал

истината за тях, той заповядвал да ги обесят, обезглавят, удавят или пребият до смърт с тояги. С това той си спечелил мнозина тайни злоумишленици сред децата и приятелите им, поради което навсякъде ходел обкръжен от слугите си и в желязна ризница. Поради което го и наричали Железния ландграф.

558. ЛУДВИГ СТРОИ СТЕНА

Веднъж Железният ландграф завел шурей си, император Фридрих Барбароса, в двореца Наумбург; императорът бил посрещнат радостно от сестра си и останал при тях известно време. Една сутрин императорът се разхождал, разглеждал постройките и разположението им и се изкачил на хълма, който се издигал пред двореца. И продумал: „Крепостта Ви ми допада, само дето няма стени тук пред помещенията, пък трябва да е яка и здрава.“ Ландграфът възразил: „Не ме е грижа за стените, защото потрѣбват ли ми, бързо ще ги издигна.“ Тогава императорът казал: „За колко време може да бъде изидана добра стена?“ „За по-малко от три дни“, отговорил Лудвиг. Императорът се засмял и рекъл, че това би било чудо; дори да се съберат всички каменари на германската империя, това едва ли би се случило. След което седнал на масата; а ландграфът заръчал скришом на писарите и слугите си начаса да бъдат проводени конни пратеници до всички графове и господари в Тюрингия и да им се нареди още тази нощ да се явят в замъка напълно въоръжени и разкрасени, и придружени от неколцина свои люде. Така станало. Рано сутринта с настъпването на деня ландграф Лудвиг се разпоредил всички те да застанат пред крепостния ров, въоръжени и разкрасени в злато, свила и коприна, с изрисуван герб върху дрехата, все едно готови за битка; пред всеки граф или благородник стоял оръженосецът му, който носел герба, а друг зад него държал шлема; така че било лесно да се разпознае всеки герб и всяко украшение. По този начин всички васали били наобиколили рова, държали в ръце оголени мечове и брадви, а там, където трябвало да се издига кула, стоял барон или граф с пряпорец. Като ги наредил мълчаливо, Лудвиг отишъл при шурей си и казал, че стената, за която станало дума вчера, е готова. Фридрих възкликнал: „Заблуждавате ме“, и се прекръстил, в случай че това е било сторено с помощта на черна магия. А като излязъл при рова и съзрял толкова красота и великолепие, продумал: „Никога през живота си не съм виждал по-прекрасна, по-благородна, по-скъпа и по-добра

стена; признавам и съм ви благодарен, Богу и Вам, мили мой зетко, задето ми я покажете.“

559. ПРЕНАСЯНЕТО ТРУПА НА ЛУДВИГ

През 1173 година ландграфът бил налегнат от тежка болест и докато лежал в Нойенбург, повикал непокорните си рицари и им казал: „Зная, че ще умра и че няма да оздравея от тази болест. Та заповядам ви, ако ви е мил животът, щом умра, да ме погребете с всички почести и да ме пренесете на ръце отгук до Райнхартсборн.“ Те били принудени да му се закълнат, че ще постъпят така, понеже се бояли от него повече, отколкото от дявола. Когато умрял, те изпълнили обещаното и го пренесли на раменете си на повече от десет мили.

560. КАКВО СЕ СЛУЧИЛО С ДУШАТА НА ЛУДВИГ

Когато Лудвиг Железния умрял, синът му, Лудвиг Благия поискал да узнае какво става с душата на баща му, добре ли е тя, или зле. С това се заел един беден рицар от княжеския двор, който имал брат свещеник, изкусен в черната магия. Рицарят се обърнал към брат си: „Мили братко, моля те да попиташ дявола какво става с душата на Железния ландграф.“ Свещеникът отговорил: „Охотно ще го направя, та новият господар да се отнася към вас още по-благонамерено.“ Свещеникът призовал злия дух и го попитал за душата. Дяволът отговорил: „Ако дойдеш с мен, ще ти покажа.“ Свещеникът приел, стига нищо лошо да не му се случи; дяволът се заклек, че ще го върне здрав. След което той яхнал дявола, който за много кратко време го отнесъл до мястото на мъките. Там свещеникът видял различни мъки и се разтреперил. Тогава някакъв друг дявол се провикнал: „Кой е този, дето седи на врата ти, донеси го тук.“ „Той е приятел, отвърнал онзи, заклек му се да не го наранявам, ами да му покажа душата на ландграфа.“ Дяволът отмахнал с ръка един железен пламтящ капак от рова, над който се бил надвесил; след което пъхнал в рова меден тромбон и го надул толкова силно, щото на свещеника му се сторило, че целият свят прокънтява и се разтриса. След някое време сред вонящите на сира искри и пламъци се появил и самият ландграф, представил се на свещеника и рекъл: „Виж, тук съм сега аз, бедният ландграф, който нявга бе твой господар; по-добре Бог да бе сторил така, че никога да не бях станал такъв, а то сега трябва да търпя за това вечни мъки.“ Свещеникът продумал: „Господарю, прати ме синът Ви, за да му кажа как сте и дали може да Ви помогне с нещо.“ Тогава онзи отвърнал: „Сам видя как съм; знай само, че ако децата ми върнат на църквите, манастирите и на другите люде имотите, които отнех несправедливо и насилствено, това ще помогне много на душата ми.“ Тогава свещеникът рекъл: „Няма да ми повярват.“ Ландграфът му съобщил таен знак, който знаели единствено те. След което отново

потънал в рова, а дяволът отвел свещеника от това място; последният останал жълт и блед, та едва го познали, и за малко да се прости с живота си. Тогава той предал думите и посочил знака, съобщен му от баща им; ала това не било от особена полза за душата му, тъй като те не поискали да върнат имотите. По-късно свещеникът отстъпил енорията си и станал монах във Фолкерода.

561. ВАРТБУРГСКАТА ВОЙНА

Във Вартбург край Айзенах през 1206 година се срещнали шестима доблестни и благоразумни певци и съчинили песните, наречени по-късно Вартбургската война. Имената на тези майстори били: Хайнрих Шрайбер, Валтер фон дер Фогелвайде, Раймар Цветер, Волфрам фон Ешенбах, Битеролф и Хайнрих фон Офтердинген. В съревнованието те възпявали слънцето и деня, и повечето сравнявали Херман, ландграфа на Тюрингия и Хесен, с деня и го поставяли по-горе от всички князе. Единствен Офтердинген издигал Леополд, херцога на Австрия, над останалите и го приравнявал със слънцето. Майсторите се били сговорили помежду си този, който загуби песенното съревнование, да загуби и главата си, като палачът Щемпфел трябвало да стои до тях с въжето, та тутакси да го обеси. Хайнрих фон Офтердинген пеел умно и изкусно; в края на краищата обаче останалите го надвили и го оплели в лукави слова, понеже от завист искали да го отстранят от Тюрингския двор. Той се оплакал, че са му дали фалшиви зарове, с които било предопределено да загуби играта. Петимата други повикали Щемпфел, който трябвало да обеси Хайнрих на едно дърво. Хайнрих обаче побягнал към ландграфинята София и се скрил под мантията ѝ; те били принудени да го оставят на мира и се договорили да му дадат една година отсрочка: той трябвало да се отправи към Унгария и Зибенбюрген и да доведе майстор Клингзор; както отсъди той относно спора им, така и ще бъде. Въпросният Клингзор се смятал тогава за най-прочутия немски майстор певец; и тъй като ландграфинята взела Хайнрих под свое покровителство, то всички се съгласили с това предложение.

Хайнрих фон Офтердинген поел на път, пристигнал най-напред при херцога на Австрия и сетне, с писмо от него, се добрал до Зибенбюрген при майстора, комуто разказал причината за пътешествието си и му изпял песните си.

Клингзор ги похвалил много и обещал да го придружи до Тюрингия и да изглади крамолата между певците. Междувременно те

прекарвали дните си в развлечения и отсрочката, която била дадена на Хайнрих, приближила към края си. Тъй като обаче Клингзор все още не се готвел за пътуването, Хайнрих се обезпокои и попитал: „Майсторе, боя се, че ме изоставихте и че трябва сам и тъжен да поема по пътя си; в такъв случай ще загубя честта си и докато съм жив няма да мога да стъпя в Тюрингия.“ Тогава Клингзор отвърнал: „Нямай грижа! Конете ни са силни, а талигата — лека, така че бързо ще изминем пътя.“

От безпокойство Хайнрих не можел да спи; тогава майсторът му дал вечерта напитка, която го потопила в дълбока дрямка. След което го сложил върху кожена наметка, сам седнал в нея и заповядал на духовете си бързо да го доставят в Айзенах в Тюрингия, като го настанят в най-добрата странноприемница. Така и станало, и още преди да настъпи денят, той бил отнесен в Хелгревенхоф. В просъница Хайнрих чул сутринта звъна на познати камбани и рекъл: „Сякаш съм чувал вече тези камбани и все едно съм в Айзенах.“ „Присънило ти се е“, продумал майсторът. Хайнрих обаче се изправил и като се огледал, забелязал, че е наистина в Тюрингия. „Слава Богу, че сме тук; това е домът Хелгреве, а там виждам портата «Свети Георги» и хората, които стоят пред нея и се канят да тръгнат към полето.“

Скоро във Вартбург научили за пристигането на двамата гости, ландграфът заповядал да срещнат с почести чуждия майстор и да му принесат дарове. Когато попитали Офтердинген какво е правил и къде е бил, той отговорил: „Вчера легнах да спя в Зибенбюрген, а днес бях тук за месата; как е станало това, така и не разбрах.“ Така минали няколко дена, додето дойде време майсторите да пеят, а Клингзор да отсъди. Една вечер той седял в градината на хазяина си и се взирал в небето. Господата попитали, какво вижда там. Клингзор казал: „Знайте, че тази нощ на унгарския крал ще се роди дъщеря; тя ще е красива, добродетелна и свята и ще се омъжи за сина на ландграфа.“

Когато вестта била предадена на ландграф Херман, той се зарадвал и поканил Клингзор при себе си във Вартбург, оказал му големи почести и го настанил на княжеската трапеза. След като похапнал, той се отправил към Съдийския дом (Рицарския дом), където се били настанили певците, и поискал да освободят Хайнрих фон Офтердинген. Тогава Клингзор и Волфрам запели един срещу друг, но Волфрам пеел толкова смислено и проявил такова умение, че майсторът не успял да го надвие. Клингзор повикал един от духовете

си, който се явил в облика на юноша. „Уморих се от приказки, рекъл Клингзор, затова доведох слугата си, който някое време ще се състезава с тебе, Волфрам.“ Духът започнал да пее за времето от началото на света до това на благодатта, ала Волфрам се обърнал към божественото рождение на вечното Слово и като наченал да говори за светото преображение на хляба и виното, дяволът млъкнал и се оттеглил оттам. Клингзор чул всичко, учените слова, с които Волфрам възпял божествената тайна, и повярвал, че Волфрам трябва също да е учен мъж. С това се разделили. Волфрам се приютил в дома на Титцел Готшалк, в самия градски център срещу хлебния пазар. През нощта, докато спял, Клингзор отново му пратил дявола си, който да го изпита дали е учен, или невежа; пък Волфрам бил учен в Божието слово, но простодушен и неопитен в другите изкуства. Тогава дяволът му запял за звездите на небето и му поставял въпроси, на които майсторът не бил в състояние да отговори; и тъй като мълчал, дяволът се засмял гръмогласно и написал с пръст на каменната стена, все едно тя била от меко тесто: „Волфрам, ти си един невеж шнипфеншнапф^[42].“ След което дяволът изчезнал, а надписът останал върху стената. Тъй като постоянно идвали хора, които искали да видят това чудо, гостилничарят се ядосал, накарал да свалят камъка от стената и да го хвърлят в Хорзел. А Клингзор, след като се разпоредил с всичко това, се сбогувал с ландграфа и натоварен с дарове, отпътувал заедно със слугите си върху наметката натам, откъдето бил дошъл.

---

[42] Звукоподражателен подигравателен израз. ↑

562. ДОКТОР ЛУТЕР ВЪВ ВАРТБУРГ

Доктор Лутер пребивавал във Вартбург, където превеждал Библията. На дявола това не му се харесвало и искал да смути светото дело; но като се опитал да изкуши преводача, онзи грабнал мастилницата, от която пишел, и я хвърлил по главата на злия дух. До ден-днешен показват стаята и стола, на който седял Лутер, а също петното на стената, където се разляло мастилото.

563. БРАКОСЪЧЕТАНИЕТО НА ДЕЦАТА НА ЛУДВИГ И ЕЛИЗАБЕТ

През нощта, когато в Унгария била родена Елизабет, майстор Клингзор прочел във Вартбург по звездите, че тя ще бъде омъжена за младия Лудвиг от Тюрингия. През 1211 година прочутият ландграф Херман проводил съставено от прекрасни мъже и жени пратеничество до унгарския крал и поискал онзи да прати дъщеря си Елизабет в Тюрингия за съпруга на сина му. Пратениците поели радостно на път и навсякъде, където минавали, били гощавани превъзходно, а когато навлезли в Унгария, били приети много мило от краля и кралицата. Андреас бил добър и благонравен мъж, а кралицата нагиздила дъщеричката си със злато и сребро за пътуването и я отпратила за Тюрингия в сребърна люлка, със сребърна вана и златни пръстени, а още и със скъпи завивки от пурпур и коприна, спално бельо, скъпоценности и домашна посуда. Към това прибавила и хиляди златни монети, докато порасне, дарила пребогато пратениците и ги накарала да поздравят ландграфа и да му пожелаят от нейно име спокоен и мирен живот. Когато пристигнала с бавачката си в Тюрингия, Елизабет била на четири години, а Лудвиг, бъдещият ѝ съпруг, на единадесет. Тя била посрещната с почести и отведена във Вартбург, където била отгледана грижливо, докато децата достигнат зряла възраст. За светия живот на въпросната Елизабет и за чудесата, които извършила в Хесен и Тюрингия, във Вартбург и Марбург, може да се пише много.

564. ХАЙНРИХ ДЕТЕТО ОТ БРАБАНТ

След смъртта на ландграфа и на крал Хайнрих^[43] тюрингско-хесенското коляно по мъжка линия прекъснало, започнали дълги раздори относно наследството и в резултат на тях Тюрингия и Хесен се разделили. Всички хесенци и мнозина от тюрингците се обявили за София, дъщерята на света Елизабет и по мъж херцогиня на Брабант, чийто непълнолетен син, роден през 1244 година и наречен Хайнрих Детето, признали за истински свой господар. Маркграфът на Майсен обаче претендирал за страната въз основание на това, че е наследник по линия на крал Хайнрих, комуто бил сестрин син, и нападнал Тюрингия с голяма войска. Тогава навсякъде в страната царели размирици и грабежи, и когато маркграфът завзел Айзенах, според народното предание той накарал да хвърлят от скалата на Вартбург някакъв човек, който бил привърженик на хесенци, а онзи още във въздуха, докато падал, извикал: „Тюрингия е на детето от Брабант!“

София тръгнала от Хесен за Айзенах; като намерила портите затворени и не искали да я пуснат вътре, тя грабнала една секира и заудряла по дъбовата врата на „Свети Йорген“ така, че следите били видни цели двеста години по-късно.

Хрониките разказват, че въпросният мъж бил гражданин на Айзенах на име Велшпехе, и тъй като не искал да се преклони пред майсенци, те на два пъти го изхвърляли с каменомет през крепостната стена в града, ала той оставал ненаранен. И след като упорито отстоявал своето, бил хвърлен за трети път, при което загубил живота си.

---

[43] Той бил брат на ландграф Лудвиг. Според преданието тормозел непрестанно вдовицата на последния, света Елизабет, и отровил нейния син Херман. ↑

565. РЪКАВИЦАТА НА ГОСПОЖА СОФИЯ

Когато София пристигнала от Брабант в Хесен заедно с тригодишния си син, тя се отправила към Айзенах и се опитала да придума Хайнрих, маркграфа на Майсен, да ѝ върне страната Хесен. Князът отговорил: „С удоволствие ще го сторя, мила братовчедке, няма да се стискам за теб и за твоя син.“ Докато говорел така, се приближили маршалът му Хелвиг от Шлотхайм и брат му Херман, отвели го настрана и му рекли: „Господарю, какво се каните да направите? Ако беше възможно с един крак да стъпите на небето, а с другия във Вартбург, по-скоро би трябвало да отстъпите от небето и да поставите и този си крак във Вартбург!“ Та князът се върнал при София и казал: „Мила братовчедке, трябва да поразмисля и да се посъветвам с верните ми люде за тези неща“, и се разделил с нея, без да ѝ възстанови правата. Ландграфинята се натъжила, горчиво заплакала, свалила ръкавицата от ръката си и се провикнала: „Ах, ти, враг на всякоя справедливост, тебе имам предвид, дяволе! Вземи ръкавицата заедно с онези лъжливи съветници!“, и я хвърлила във въздуха. Тогава ръкавицата била отнесена и никой повече не я видял. А след това и самите съветници умрели с позорна смърт.

566. ФРИДРИХ С УХАПАНАТА БУЗА

Зле възпитаният ландграф Албрехт от Тюрингия забравил всякаква съпружеска любов и вярност и се привързал към някаква друга жена на име Гунда от Айзенберг. Щяло му се да отрови ландграфинята, ала все не можел да го уреди; та обещал пари на един магаретар, който всеки ден карал във Вартбург дърва за кухнята, ако счупи през нощта врата ѝ, все едно го е сторил дяволът. Когато настъпило определеното за това време, магаретарят се уплашил и размислил: Макар да съм беден, имах благочестиви и почтени родители; нима сега трябва да се посрамя и да убия княгинята? Накрая все пак бил принуден да се реши, въвели го в стаята на ландграфинята, той паднал в нозете ѝ пред леглото и рекъл: „Смилете се, мила госпожо!“ Тя попитала: „Кой си ти?“ Той казал. „Какво ти става, пиян ли си или луд?“ Магаретарят отвърнал: „Мълчете и ме посъветвайте какво да правя! Защото господарят ми нареди да Ви убия; какво да предприемем, та и двамата да съхраним живота си?“ Тогава тя казала: „Върви и повикай дворцовия ми управител.“ Той я посъветвал да стане и да се прости с децата си. Ландграфинята седнала до леглото на синчето си и заплакала; ала управителят и придворните дами настоявали да побърза. Понеже нямало какво друго да стори, тя благословила децата си, сграбчила най-голямото, Фридрих, и го нацелувала; и в майчиния си копнеж го ухапала по бузата, от което той получил белег за цял живот. Затова и бил наречен Фридрих с ухапаната буза. Тогава тя поискала да ухапе и другия си син; ала управителят я разубедил с думите: „Нима искате да погубите децата си?“ Тя рекла: „Ухапах го, та когато порасне, да си спомня за моята мъка и за тази раздяла.“

След което взела скъпоценностите си и се отправила към рицарския дом, където управителят, една придворна дама, една слугиня и магаретарят я спуснали по въже от прозореца. Още същата нощ избягала в Крайнберг, който по онова време принадлежал на абата на Херсфелд; тамошният служител я придружил до Фулда. Абатът я

приел почтително и осигурил придвижването ѝ до Франкфурт, където била приютена в девичи манастир, ала още на следващата година умряла от мъка. Тя е погребана във Франкфурт.

567. МАРКГРАФ ФРИДРИХ КАРА ДА НАКЪРМЯТ ДЪЩЕРЯ МУ

Този Фридрих Ухапация по-късно водел война срещу баща си и римския крал и бил обсаден във Вартбург, тъй като противникът бил завзел града Айзенах. В това тежко време съпругата му родила дъщеря. Когато тя станала на осем дена и той повече не бил в състояние да удържа крепостта, се метнал на конете заедно със свитата си, дойката и дъщеричката, всичко дванадесет души, и препуснали през нощта от крепостта към гората, само че не чак толкова скришом, щото пазачите в Айзенах да не ги забележат и да се втурнат бързо след тях, а по време на бягството детето започнало високо да крещи и плаче. Тогава Фридрих попитал дойката, която бил пропуснал да язди пред него, какво му е на детето. Тя трябвало да го накара да млъкне. Дойката продумала: „Господарю, няма да млъкне, ако не бъде накърмено.“ Тогава той накарал всички да спрат и казал: „Това преследване няма да ме принуди да лиша дъщеря си от каквото и да било, пък ако ще това да ми струва цяла Тюрингия!“ Останал на място с детето и се отбранявал с хората си, докато детето се насукало достатъчно; и му се отдало да задържи враговете, а сетне и да им се изплъзне.

568. ОТО СТРЕЛЕЦЪТ

Ландграф Хайнрих Железния от Хесен създал двама синове и една дъщеря; на по-възрастния, Хайнрих, поверил страната, да я притежава след него; а другия, Ото, пратил да учи във висше училище, та сетне да стане духовник. Но Ото нямал особен интерес към духовните дела, купил си два добри жребеца, взел добра ризница и здрав арбалет и поел на път без знанието на баща си. Когато стигнал на Рейн в двора на херцога от Клеве, представил се като стрелец с лък и поискал да постъпи на служба. На херцога му се понравила неговата стройна и силна фигура и охотно го задържал; още повече че Ото се проявил като изкусен и опитен стрелец, толкова добър и почтен, че господарят му скоро го предпочел пред останалите и напълно му се доверявал.

Междувременно станало така, че младият Хайнрих, неговият брат, умрял преждевременно и херцогът на Брауншвайг, женен за дъщерята на ландграфа, нетърпеливо чакал старият господар да умре, тъй като Ото, другият наследник, се бил запилял някъде по света, никой не бил чувал за него и всички го смятали за мъртъв. Страната Хесен тънела в дълбока тъга, понеже херцогът от Брауншвайг не се нравел никому, а най-угрижен бил самият стар граф. В същото време делата на Ото Стрелеца в Клеве вървели добре, между него и Елизабет, дъщерята на херцога, пламнала любов, ала той не издумвал и дума за високия си произход.

Това продължило няколко години, докато един хесенски благородник на име Хайнрих от Хомберг предприел поклонническо пътуване до Аахен, попътно минал през Клеве и посетил херцога, когото познавал отдавна. Когато влязъл в двора, съзрял Ото, познал го на мига и му се поклонил, както е редно да се прави пред господар. Херцогът тъкмо стоял на прозореца и се учудил на това почитание, което рицарят оказал на неговия стрелец, повикал госта и научил от него цялата истина, а също, че Ото е истинският наследник. Тогава херцогът с радост му дал дъщеря си и не след дълго Ото поел с

невестата си за Марбург в Хесен. Ото е роден през 1322, а умира през 1366 година.

569. ЛАНДГРАФ ФИЛИПС И СЕЛЯНКАТА

Ландграф Филипс имал обичая да броди скришом из земите си и да проучва положението на поданиците си. Веднъж, като отивал на лов, срещнал една селянка, която носела денк ленена прежда на главата си. „Какво носите и къде отивате?“, попитал я ландграфът, когото тя не разпознала, понеже той скитал в протрити дрехи. Жената отговорила: „Денк прежда, отивам да го продам в града, та да мога да изплатя налога и данъка, постановени от ландграфа; ще мина и без тази прежда“, оплакала се тя жално от лошите времена. „Колко данък дължите?“, попитал князът. „Един местен гулден“, казала тя; тогава той отворил кесията си, извадил пари и й дал толкова, че да може да задържи преждата. „Ах, Бог да Ви възнагради, господине, провикнала се жената, бих искала тези пари да изгорят сърцето на ландграфа!“ Човеколюбивият княз пуснал жената да върви по пътя си, обърнал се към свитата си и рекъл през смях: „Вижте каква чудна сделка направих! Със собствените си пари си издействах това зло пожелание.“

570. ОКАЧЕН НА ВЕРИГИ

Ландграф Филип от Хесен някое време бил в плен на императора; междувременно войните на последния нападнали земите му и превзели всички негови укрепления с изключение на Цигенхайн. Там се намирал Хайнц от Людер, който бил съхранил верността си към своя господар, не се съгласявал да предаде крепостта на никаква цена и храбро я отбранявал. Когато най-сетне ландграфът бил освободен, императорът му наредил, веднага щом се завърне в Хесен, да окачи твърдоглавия Хайнц от Людер на вериги пред портата на Цигенхайн, като при това пратил с него за свидетел един императорски служител. Като влязъл в Цигенхайн, Филип събрал двора, рицарите и императорския пратеник. След което взел златна верига, накарал да окачат на нея главнокомандващия му, без обаче да му причиняват болка, а сетне веднага го снели и златната верига му била дарена с големи хвалби за неговата храброст. Императорският служител възразил, но ландграфът не се поддал и обяснил, че строго е спазил думата си да го окачи и че никога не е имал нещо друго предвид. Скъпоценната верига се пазела и почитала от Людерския род, а сега, след прекъсването на мъжката линия, е преминала в благородния дом Шенк във Вилмероде.

571. ЛАНДГРАФ МОРИЦ ОТ ХЕСЕН

Живял някакъв обикновен войник, който служел при ландграф Мориц, ходел добре облечен и винаги имал пари в кесията си; при това заплатата му не била чак такава, че да поддържа така добре и себе си, пък и жената и децата си. Другите войници не знаели откъде е толкова заможен и съобщили на ландграфа. Ландграфът рекъл: „Ще науча.“ И като се смрачило, надянал стара ленена риза, преметнал през рамо груба торба и престорен на стар просяк, отишъл при войника. Войникът го попитал какво иска. Би ли го приютил за през нощта? Да, отговорил войникът, стига да е чист и да няма паразити; сетне му дал да яде и да пие и когато онзи се заситил, се обърнал към него: „Ако можеш да си държиш езика зад зъбите, ела с мен тази нощ и ще ти дам нещо, та додето си жив, да няма нужда да просиш.“ Ландграфът отвърнал: „Да, умея да си мълча и няма да издам нищо.“ След което тръгнали да си лягат; ала войникът му дал нова риза, която трябвало да облече, а собствената си да съблече, за да не попадне в леглото никакъв паразит. Та те легнали, а в полунощ войникът събудил бедняка и му рекъл: „Стани, облечи се и ме последвай.“ Ландграфът направил така и двамата поели заедно из Касел. Войникът имал корен от градинска млечка, като го поднасял към катинарите на търговските лавки, те внезапно се отваряли.^[44] Двамата влизали вътре; но войникът вземал само от излишъка, отмерен на лакът или с някаква друга мярка, а на капитала не посягал. Част от взетото пускал и в торбата на просяка. Докато бродели из Касел, просякът рекъл: „Да можехме да се промъкнем и в съкровищницата на ландграфа!“ Войникът отговорил: „И нея ще ти покажа; там има малко повече, отколкото при търговците.“ Те се отправили към двореца, войникът поднесъл корена на градинската млечка към множеството железни врати и те се отворили; двамата минали през тях и стигнали в съкровищницата, където били струпани купища злато. Тогавя ландграфът си дал вид, че посяга и иска да грабне цяла шепа от златото; ала като видял това, войникът му зашлевил три яки плесници и казал: „От скъпия ми княз

не бива да вземаш нищо, ами трябва да му останем верни!“ „Не се сърди, откликнал просякът, още нищо не съм взел.“ След което се върнали заедно у дома и спали, докато настъпил денят; тогава войникът поднесъл на бедняка ядене и пиене, както и още малко пари и му рекъл: „Когато се свършат и имаш нужда от още, идвай спокойно при мен; няма защо вече да просиш.“

Ландграфът поел към двореца си, смъкнал ленената риза и надянал княжеските си одежди. След това призовал капитана на стражата и му наредил да постави на стража пред вратата му този и този войник; и назовал името на оногова, с когото скитал през нощта. Ах, помислил си войникът, какво означава това, та ти никога не си стоял на стража; щом обаче така е заповядал твоят милостив княз, трябва да е за добро. Когато застанал на стража, ландграфът накарал да го въведат и го попитал как така носи такива красиви дрехи и откъде има парите. „С жена ми сме ги спечелили с труд“, отговорил войникът и не пожелал да признае нищо повече. „Така не става, казал ландграфът, тук трябва да има нещо друго.“ Ала войникът не признавал нищо. Накрая ландграфът рекъл: „Смятам, че ако отидеш в съкровищницата ми и аз съм там, ще ми зашлевиш плесница.“ Като чул това, от ужас войникът рухнал на земята. Ала ландграфът накарал прислужниците си да го изправят и когато войникът се свестил и замолил да бъде наказан милостиво, ландграфът казал: „Понеже не докосна нищо, когато ти беше на разположение, прощавам ти всичко; и тъй като виждам, че си ми верен, ще се погрижа за теб“, и му дал добра служба, която той можел да изпълнява.

---

[44] От тази ѝ способност градинската млечка е названа *Springwurz*, буквално „Корен, отварящ катинари“. ↑

572. БОГ БЛАГОСЛАВЯ ХЛЯБА И СОЛТА

Сред нас, немците, е общоразпространен обичаят след гощавката домакиня да каже: „Не беше кой знае какво, задоволете се с него.“ Та веднъж някакъв княз бил на лов, преследвал дивеча и се откъснал от слугите си, така че цял ден и цяла нощ се скитал из гората. Най-сетне се добрал до въглищарска колиба, а собственикът ѝ стоял на вратата. Тогава прегладнелият княз казал: „Благословен да си, човече! Какво имаш за хапване?“ Въглищарят отвърнал: „Слава Богу, достатъчно“. „Е, дай ми каквото имаш“, помолил се князът. Тогава въглищарят отишъл и донесъл в едната си ръка комат хляб, а в другата чинийка със сол; князът ги грабнал и започнал да яде, понеже бил гладен. Искал да се отблагодари, ала нямал пари в себе си; затова свалил едната си сребърна шпора и я дал на въглищаря; след което го помолил да го изведе на правия път, което и станало.

След като се върнал у дома си, князът проводил слуги да доведат въглищаря. Въглищарят дошъл и донесъл подарената му шпора; князът го поздравил и го поканил на масата, като го уверил, че няма да му стори зло. По време на гощавката князът попитал: „Човече, тези дни при тебе е бил един господар; огледай се дали той не е някъде тук на масата.“ Въглищарят отвърнал: „Струва ми се, че бяхте Вие“, измъкнал шпората и продължил: „Искате ли да Ви върна това нещо?“ „Не, отговорил князът, това ти е за подарък, наслаждавай му се и му се радвай.“ Когато пиршеството свършило и всички станали, князът се доближил до въглищаря, потупал го по рамото и казал: „Е, човече, задоволи се с това, макар че не беше кой знае какво.“ Въглищарят се разтреперил; князът го попитал защо, а онзи отвърнал, че не е бивало да го казва. Тъй като князът настоявал, продумал: „Ах, господарю, когато казвате, че не е било кой знае какво, дяволът застава до Вас!“ „Ако това е вярно, откликнал князът, и аз ще ти кажа, че когато се приближих към колибата ти и те попитах какво имаш за хапване, а ти отвърна, че слава Богу, имаш достатъчно, видях зад теб да стои ангел

Божи. Затова ядох от хляба и от солта и бях доволен; затова и в бъдеще няма да казвам, че нещо не е било кой знае какво.“

573. НИДА

Една графиня дала обет да построи замък на мястото, където оселът, който яздела, спре за пръв път. Когато оселът спрял на едно блатисто място, тя извикала: „Не тук, не тук.“^[45] Ала това не помогнало и животното не могло да бъде помръднато оттам. Така че тя наистина построила замъка си на въпросното място и той дал названието Нида на възникналия по-късно край него град, а намиращата се наблизо поляна била наречена Магарешката поляна.

Преди половин столетие децата разказвали още много неща, които тогава се говорели между хората, а сега може би са забравени или пък са обрасли с множество странични обстоятелства, които Винкелман привежда, позовавайки се на устното предание. Във времето на Фридрих Барбароса графът на Нида Бертолд бил разбойник; той карал да обръщат обратно подковите на конете му, за да заблуждава пътниците, и нанасял големи щети там, където се появявал. Тогава императорската войска се явила пред Алтенбург, разбойническото му гнездо, и здраво го притиснала; само че Бертолд не искал да се предаде. В това нерадостно положение графинята повела преговори за свободно оттегляне от крепостта и получила разрешението на военачалника свободно да си тръгне с натовареното си муле и с онова, което може да носи на плещите си; с изричното условие да носи само най-ценното и графът да не язди мулето. Та тя взела трите си синчета, качила ги на животното, а господаря си преметнала през рамо и го понесла надолу по хълма. Така го спасила; скоро обаче силите ѝ се свършили, така че не можела да продължи, пък и умореното магаре затънало в блатото. На мястото, където спрели да пренощуват и напалили огън, графинята построила по-късно три къщи за тримата си синове, в областта на днешна Долна Нида. Алтенбург е разрушен, но все още стоят здравите сводове и изби. Говори се, че там има скрито съкровище; местните жители копали на това място и намерили подкови, от ония, с които били подковавани на обратно конете.

[45] *Nit da, nit da!* — откъдето и градчето получило името си *Nidda*. ↑

574. ПРОИЗХОДЪТ НА РОДА МАЛСБУРГ

Родът Малсбург принадлежи към най-старите благороднически родове в Хесен и за него се разказва следното: По времето, когато Карл Велики завзел Брунсберг във Вестфалия, поиска да възнагради верните си и изпитани слуги, повикал някакъв благородник на име Ото в полето пред себе си и му позволил да се ограда и обозначи за себе си скалистия хълм, който му показал в далечината и да построи крепост за себе си и за своите наследници. Благородникът се изкачил на скалата, за да огледа местността и да я обозначи; там на върха съзрял трънлив храст с три бели цветчета, които приел за предзнаменование и разпознавателен знак. Когато кралят след това го попитал харесал ли му е хълмът, онзи разказал, че горе открил трънлив храст с три бели рози. Кралят разделил позлатения му щит на две равни части, на горната бил изрисуван лъв, а на долната — три бели рози. На обозначеното място по-късно Ото съградил замъка си, който нарекъл Малсбург, а това име останало и за рода, в който се предава до днес от ръка на ръка разделеният щит.

575. ПРОИЗХОДЪТ НА ГРАФОВЕТЕ ОТ МАНСФЕЛД

Когато император Хайнрих бил разположил лагера си в крепостта край Валхаузен в Голдене Ауе, един от хората му си изпросил парче земя, което да граничи с Голдене Ауе и да е толкова голямо, колкото съумее да засее с една крина ечемик. Понеже обичал рицаря заради храбростта му, императорът изпълнил молбата му, без да се замисли. Онзи взел крина ечемик и засял с него границите на бъдещото графство Мансфелд.

Това събудило завистта на останалите императорски люде и те донесли на императора, че с милостта му е било злоупотребено чрез едно лъжливо тълкуване. Ала той отвърнал през смях: „Думата си е дума! Това е земята на този човек!“ Оттук е и името Мансфелд^[46], както и ечемичните зърна на графския герб, наричани от гравьорите „ечемични хлебчета“.

---

[46] От думите на императора: *Das ist des Mannes Feld!* ↑

576. ХЕНЕБЕРГ

Един благороден господар бродел из Германия, търсейки мир и удобно място да построи замъка си; стигнал до едно място във Франкония и открил хълм, който му се харесал. Когато препуснал натам, за да го огледа, пред него излетял женски тетрев, който имал малки; него благородникът поставил на герба си, а хълма нарекъл Хененберг^[47] и върху него построил красив замък, който е виден и днес; на хълма имало межда, на която се обръща ралото, там той построил приятно жилище за слугите си и го нарекъл Кьоре.^[48]

---

[47] От „женски тетрев“, *Birkhenne*. ↑

[48] „Обръщало“, *Köre (Kehre)*. ↑

577. ОСЕМТЕ БРУНОВЦИ

В стари времена в дома Квернфурт в Саксония властвал граф Гебхард със съпругата си. В отсъствие на графа тя родила наведнъж девет деца, от което тя и придворните ѝ дами много се уплашили и не знаели какво да правят. Понеже господарят бил недоверчив и те се бояли, че трудно ще повярва, дете жена ще роди по нормалния начин от един мъж наведнъж девет деца; още повече че нерядко той изказвал тежки подозрения и слова по повод на жени, родили наведнъж две или три деца, и никой не съумявал да го придума да ги смята за честни. В страха си графинята се сговорила с придворните дами да отстрани скришом осем от деветте деца и да запази само деветото и най-здравото. (То било наречено Буркхарт и е сетнешният дядо на император Лотар.) На една от дамите било наредено да отнесе осемте деца в котела, в който били поставени, да допълни котела с камъни, да го потопа в езерото край дворецовата мелница и да удави децата.

Жената приела да го стори и рано сутринта изнесла децата от замъка. Тъкмо тогава обаче братът на графа, свети Бруно, бил излязъл по ранина в полето да се помоли. Докато се разхождал под хълма край красивия извор, наречен по-късно Брунсбрунен, жената се натъкнала на него и побързала да го подмине, сякаш се страхувала от нещо; но като минавала край него, Бруно дочул дечицата да скимтят в котела под мантията ѝ. Учудил се и я попитал какво носи. Макар че жената веднага отвърнала: „Малки вълчета или кученца“, на Бруно не му изглеждало това да са гласовете на малки кученца; поради което поискал да надникне и види що за чудо е това. И като отгърнал мантията ѝ, видял, че тя носи осем малки дечица. Безкрайно ужасен, той притиснал вкочанената от страх жена да му признае откъде идва с тези деца, кой ѝ е наредил и какво се кани да прави с тях. Разтреперана, тя му съобщила цялата истина. След което господин Бруно ѝ забранил да съобщава комуто и да било, включително на майката, друго, освен че е изпълнила нареждането ѝ. Той пък взел децата, кръстил ги край извора, дал на всички тях името Бруно и

настанил бедните сирачета — едно или две в дворцовата мелница, а останалите на други места наблизно. На хората, на които поверил децата да ги отгледат, дал пари и им наредил да го пазят в тайна, а и сам не го доверил никому до времето, когато за последен път поел от Квернфурт за Прусия и мислел, че е възможно никога повече да не се върне. Тогава разкрил доверително на брат си Гебхард какво се е случило, как децата са се родили и са останали живи и къде могат да бъдат срещнати. Гебхард трябвало обаче предварително да се задължи да не намразва и да не наказва съпругата си, ами да признае случилото се като Божие чудо и милост. След което свети Бруно отишъл при съпругата, разкрил ѝ всичко и я наказал за грешното ѝ неверие. Смесили се голяма скръб и велика радост, осемте дечица били доведени и представени, облечени еднакво, на родителите си. При вида им бащиното и майчиното сърце трепнали, а по осанката и жестовете на децата си личало, че те са истински братчета на деветото. Котелът, в който жената накарала да изнесат от замъка осемте паленца, и до ден-днешен може да бъде видян в Квернфурт, прикован на желязна верига в дворцовата църква, под каменния свод непосредствено пред хората, за да се помни тази история. Езерото до днес носи името Вьолфертайх^[49], по простонародному Велертайх.

---

[49] Вълчето езеро. ↑

578. МАГАРЕШКАТА ПОЛЯНА

На Велики четвъртък след благословията свети Бруно се простил с брат си Гебхард и поел към Прусия, за да покръства езичниците. Когато достигнал зелената морава точно пред Квернфурт, мулето или магарето му се спряло и въпреки ударите, камшиците и шпорите не помръдвало нито напред, нито назад. От това Гебхард и останалите, които го придружавали, заключили, че не е Божия воля да предприема това пътуване, и го придумвали, докато най-сетне той се върнал с тях в замъка Квернфурт. През нощта обаче светецът се замислил отново за същото, натъжил се и сърцето му не намирало покой, така че в последна сметка все пак предприел пътуването и в Прусия бил пленен от езичниците, измъчван и убит (през 1008 или 1009 година). След смъртта му на мястото, където животното спряло, построили светилище, което до ден-днешен носи името параклисът Езелщет; в него всеки Велики четвъртък се опрощават греховете. Ето защо мнозина предприемат поклонническо пътуване до Квернфуртската Магарешка поляна, а в по-късни времена там ставал панаир, на който от изгрев до залез се стичали огромни тълпи от околните поселения.

579. ТАЛМАН ОТ ЛУНДЕРЦЕТ

Талман от Лундерцет враждувал с Ерфурт, главния град на Тюрингия. Веднъж въпросният рицар бил здраво притиснат от враговете си край Ротенщайн между Йена и Кала на Заале, така че изглеждало невъзможно да се измъкне. В безизходицата си обаче Талман скочил с коня си от скалата в Заале и съумял да избяга. Той успял; стотици хиляди обаче нямали този късмет.

580. ХЕРМАН ОТ ТРЕФУРТ

В първата половина на четиринадесети век в Трефурт живеел рицар на име Херман от Трефурт, който охотно развратничел и обезчестил много почтени жени и девойки, така че никой мъж от земите му не съумявал да опази в дома си дъщеря си, ако била над дванадесет години. Същевременно бил боголюбив, усърдно присъствал на месите и с голямо благоговение отправял молитви към Дева Мария. Веднъж се канел да се отпрати по разпътните си дела и по обичая си преди това благоговейно се помолил на Светата Дева; но като препускал в нощната тъма през Хелерщайн, отклонил се от правия път и се озовал на висок скалист хълм, където конят се стъписал, ала рицарят си помислил, че се бои от някакво животно; затова в гнева си го пришпорил, конят скочил заедно с него от високата скала и се пребил; седлото, заедно с меча в ножницата, се разбило на хиляди парчета. При падането обаче рицарят призовал още веднъж Божията майка и му се сторило, че някаква жена го подхваща и го полага меко и без да го нарани на земята.

След това чудно спасение той постъпил в един манастир в Айзенах, поправил се, раздал в името Божие цялото си имущество и просел хляба си като монах, бос и облечен във власеница. Когато през 1347 година приближила смъртта му, пожелал гробът му да не е при другите благочестиви християни, ами да бъде заровен на едно скрито, нечисто място, между църквата „Света Богородица“ и градската стена, та така да се покае строго за нечестивите си деяния; което и станало.

581. ГРАФЪТ ОТ ГЛАЙХЕН

Граф Лудвиг от Глайхен потеглил през 1227 година срещу неверниците, ала бил заловен и отведен в плен. Тъй като криел сана си, бил принуден, досущ като другите роби, да върши най-тежката работа, додето най-сетне попаднал пред взора на красивата дъщеря на султана заради чара и сръчността си във всички дела, така че в сърцето ѝ пламнала любов. От пленените заедно с него слуги научила сана му и след като живяла скришно с него в продължение на много години, обещала му да го освободи и да го дари с големи съкровища, стига той да я вземе за жена. Граф Лудвиг бил оставил у дома си съпруга и две деца; ала любовта към свободата взела връх и той се съгласил, надявайки се да издейства съгласието на папата и на първата си съпруга. След което им се удало да избягат, добрали се до християнските земи и след като красивата езичничка се покръстила, папата одобрил желаното бракосъчетание. Двамата се отправили към Тюрингия и пристигнали там през 1249 година. Местността край Глайхен, където двете съпруги се срещнали за пръв път, била наречена Фройдентал^[50] и там все още се издига къща с това название. Показват и тройното легло с извезан в зелено балдахин; също в Тона — турския пояс и златния кръст на сарацинката. Пътят до замъка, който тя накарала да покрият с плочи, и до ден-днешен се нарича Тюркенвег. В замъка си Фаренроде край Айзенах бургграфовете от Кирхберг притежават стари килими, върху които е извезана историята. Тримата съпрузи са погребани на Петерсберг край Ерфурт и образите им са изсечени върху надгробните камъни.

---

[50] Долината на радостта ↑

582. ГЛАД В ГРАБФЕЛД

Когато в Грабфелд настъпил голям глад, един мъж поел заедно с жена си и невръстното си дете към Тюрингия, за да избяга от недоимъка. По пътя, докато прекосявали някаква гора, мизерията го съкрушила и той се обърнал към жена си: „Няма ли да е по-добре да убием детето си и да изядем месото му, отколкото сами да бъдем разкъсани от глада?“ Жената се възпротивила на това толкова голямо престъпление; накрая обаче гладът го притиснал така, че той със сила откъснал детето от майчините ръце и щял да осъществи намерението си, ако Божието милосърдие не го преварило. Защото, както след това многократно разказвал в Тюрингия, додето измъквал меча, за да посече синчето си, забелязал в далечината два вълка, надвесени над една кошута и разкъсващи плячката си. Тутакси пуснал детето, прогонил вълците от едва вкусената от тях леш и се върнал при жена си с живия син и намерената храна.

583. КРОПЕНЩАТСКИЯТ ЗАПАС

Отличителният знак на градчето Кропенщат, разположено в Хартингау, Долна Саксония, е един голям сребърен потир, наричан Кропенщатският запас и съхраняван в тамошното кметство. Върху него изящно и отчетливо са изобразени тринадесет люлки и едно корито, в които лежат четиринадесет деца. Латински надпис съобщава стегнато онова, което местните хора разказват надълго и нашироко: На това място преди години живеел кравар, комуто в една и съща година от дванадесет жени се родили четиринадесет деца. Майките обаче били приготвили само тринадесет люлки и тъй като те не стигали, четиринадесетото дете трябвало да бъде положено в някаква вана или корито.

584. ТОЛКОВА ДЕЦА, КОЛКОТО СА ДНИТЕ В ГОДИНАТА

На една миля от Хааг се намира малкото село Лоосдуйнен (Льосден), в чиято църква и до днес биват показвани два купела с надпис: „В тези два купела са кръстени всички тези деца.“ А върху една окачена на същото място дъска в латински и нидерландски строфи е съхранен споменът за едно събитие, за което народното сказание съобщава следното: В стари времена в селото живяла графиня на име — според едни Маргарета, според други Матилде, съпруга на граф Херман от Хенеберг. Тя била наричана и просто Холандската графиня. Веднъж пред нея се явила бедна жена с близнаци на ръце и помолила за скромно подаяние. Графинята обаче я наругала и рекла: „Махайте се, безсрамна просякиньо! Невъзможно е жена да има наведнъж две деца от един и същ баща!“ Бедната жена отвърнала: „Тогава моля Бога да Ви даде толкова деца, колкото са дните в годината!“ След време графинята забременяла и в един ден родила триста шестдесет и пет деца. Това станало през 1270 (1276) година, когато графинята била на четиридесет и три. Всички тези деца били кръстени живи от Гуидо, епископа на Утрехт, в два месингови купела, като всички синове били наречени Йоханес, а всички дъщери — Елизабет. Всички те умрели обаче в един и същ ден с майка си и лежат заедно с нея в един гроб в селската църква. Паметен знак за това събитие има и в църквата в Делфт.

585. ГРАФИНЯТА ОТ ОРЛАМЮНДЕ

Ото, графът на Орламюнде, умрял през 1340 година (според други през 1275, 1280, 1298), като оставил млада вдовица, Агнес, по произход херцогиня на Мерано, от която имал две деца, синче на три и дъщеричка на две години. Вдовицата се установила в Пласенбург и замисляла да се омъжи отново. Веднъж до слуха ѝ достигнали думите, изречени от Албрехт Красивия, бургграф на Нюрнберг, който бил казал: „С удоволствие бих се свързал с тази прекрасна жена, стига да не бяха четирите очи!“ Жената помислила, че той има предвид двете деца, които препречват пътя на новия брак; тогава, заслепена от страст, тя повикала един слуга на име Хайдер или Хагер и с щедри дарове го придумала да погуби двете деца. Според народното сказание децата се опитали да омилостивят коварния убиец и боязливо му се молели. „Мили Хайдер, не ме умъртвявай! Аз Орламюнде ти дарявам, и още Пласенбург добавям, така че да не съжالياш“, казвало момченцето; а момиченцето: „Мили Хайдер, не ме умъртвявай! Аз куклите си ти дарявам.“ Това обаче не трогнало убиеца и той извършил злодеянието; след което извършил още детеубийства, ала бил заловен и подложен на мъчения, признал, че съжاليا много за убийството на младия господар, който в молбите си вече знаел, че ще споделя властта, но че сто пъти повече съжاليا, като си спомни невинните детски слова на момиченцето. Трупове на двете деца били погребани в манастира Химелскрон и за да бъде запазен завинаги споменът за случилото се, са показвани като светиња на поклонниците.

Според друго сказание графинята сама убила децата, като пробила нежните им черепи с игли. Бургграфът обаче бил имал предвид четирите очи на собствените си родители и сетне все пак не се оженил за графинята. Според някои, мъчена от угризения на съвестта си, тя отишла боса до Рим и веднага след като се върнала, умряла точно пред църковните двери на Химелскрон. По-често обаче се говори, че тя изминала една и половината миля от Пласенбург до Химелскрон с обувки, набодени вътре с игли и пирони, и рухнала

мъртва, щом прекрачила прага на църквата. Духът ѝ още броди из замъка.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.